Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
ЗО «Білоруська державна сільськогосподарська академія», Республіка Білорусь
ЗО «Поліський державний університет», Республіка Білорусь
Варшавський університет наук про життя, Польща
Словацький аграрний університет, Словацька Республіка
Мендель університет, Чеська Республіка
Індустріально-економічний коледж імені академіка Г.Г. Сейткасимова, Республіка Казахстан

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ І ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE STATE, REGIONS AND ENTERPRISES: PROBLEMS AND PERSPECTIVES

COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

12 квітня 2019 року
м. Ніжин

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
ЗО «Білоруська державна сільськогосподарська академія», Республіка Білорусь
ЗО «Поліський державний університет», Республіка Білорусь
Варшавський університет наук про життя, Польща
Словацький аграрний університет, Словацька Республіка
Мендель університет, Чеська Республіка
Індустріально-економічний коледж
імені академіка Г.Г. Сейткасимова, Республіка Казахстан

Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи

збірник наукових праць

Economic development of the state, regions and enterprises: problems and perspectives

Collection of scientific works

Ніжин – 2019

УДК 330.34(062.552)
Е 69

Рекомендовано до друку вченою радою
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
від 25.04.2019 р. № 6

Редакц. колегія:
В.С. Лукач (науковий редактор); І.О. Демчук (заступник відповідального редактора); Н.Г. Царук; К..В. Кощенко; О.М. Столяренко; І.В. Дворник; О.С. Сидорович; Є.Ю. Білокобила; Г.М. Македон; А.І. Бережняк

Учасники конференції – науково-педагогічні працівники, наукові співробітники, аспіранти на студенти: Білоцерківського національного аграрного університету; Варшавського університету наук про життя; ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»; ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана; ЗО «Білоруська державна сільськогосподарська академія»; ЗО «Поліський державний університет»; Індустріально-економічного коледжу імені академіка Г.Г. Сейткасимова, Республіка Казахстан; Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України; Інституту економіки Національної академії наук Республіки Білорусь; Інституту олійних культур НААН; Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка; Конотопського інституту Сумського державного університету; Мендель університету; Національного університету біоресурсів і природокористування України; ННЦ «Інститут аграрної економіки»; Словацького аграрного університету; Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; Чернігівського національного технологічного університету.

Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та
Е 69 перспективи / зб. наук. праць / наук.ред. В.С. Лукач – Ніжин, 2019. – 294 с.

У збірнику надруковоні матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи», висвітлено результати наукових досліджень, проведених науково-педагогічними працівниками, науковими співробітниками, аспіратнтами та студентами. Тексти тез друкуються в авторській редакції. Відповідальність за інформацію, подану в науковому дослідженні, несуть автори статей.

© ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
© автори статей

НАПРЯМ 1
Фінансовий механізм та обліково-аналітичне забезпечення сталого економічного розвитку

DIRECTLY 1
Financial mechanism, accounting and analytical support of sustainable economic development

Азарко Диана
студент
Прокопчик Елена
студент
Давыдова Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

РАЗВИТИЕ РЫНКА СТРАХОВЫХ УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Страхование представляет собой оптимальный способ сокращения убытков посредством управления рисками. С его помощью неопределенно большие финансовые потери в будущем можно заместить на заранее определенные и невысокие расходы в настоящее время в виде страховых выплат. Страхование – неотъемлемая часть финансового рынка, поскольку высокий уровень капитализации и концентрации страховых организаций служит источником внутренних инвестиций в стране.

На современном этапе возрастает роль страхования в развитии экономики Республики Беларусь как базового элемента функционирования инфраструктуры рыночных отношений. На страховом рынке страны страховую деятельность осуществляют 16 страховых организаций (из них две страховые организации осуществляют добровольное страхование жизни и дополнительной пенсии, одна осуществляет деятельность исключительно по перестрахованию), и 28 страховых брокеров [1].

Страхование в Беларуси развивается достаточно медленно. Несмотря на наличие инфраструктуры и обилие страховых программ, объем востребованных страховых услуг в Беларуси остается на низком уровне. Так, за январь-декабрь 2018 г. взносы страховых организаций республики по прямому страхования и сострахованию составили 1203,3 млн. рублей [3]. По данным Министерства финансов Республики Беларусь, удельный вес страховых взносов к ВВП страны составляет 0,99% на 1 января 2019 года. Для сравнения: в странах Европейского союза данный показатель колеблется от 8% до 16%, в странах Центральной и Восточной Европы он равен приблизительно 4%, среднемировой показатель составляет 6,2% [4]. Существенное различие данных показателей свидетельствует о наличии значительного потенциала роста рынка страхования в Республике Беларусь. Одним из барьеров в развитии отечественного страхового рынка можно назвать низкую «страховую культуру» общества, несмотря на существенный рост активности участников рынка в сфере повышения финансовой грамотности и информационно-рекламном пространстве.

В Республике Беларусь в последние годы увеличивается финансовый потенциал страховых организаций, возрастает инвестиционный ресурс и усиливается защитная функция страхования в экономике страны (таблица).

Таблица

Основные показатели деятельности страховых организаций Республики Беларусь за период 2015-2017 гг., млн рублей

Показатели	2015 г.	2016 г.	Прирост 2016 г. к 2015 г., %	2017 г.	Прирост 2017 г. к 2016 г., %
Страховые взносы по договорам прямого страхования и сострахования	822,7	987,9	20,1	1 070,1	8,3
Страховые взносы по добровольным видам страхования	428,6	542,1	26,4	605,6	12
Страховые выплаты по обязательным видам страхования	394,1	445,8	13,1	464,5	4,2
Страховые выплаты страхового обеспечения в целом по республике.	472,6	540,8	14,4	535,2	-1,0
Страховые резервы	870,1	1 070,8	23,0	1 292,4	21

Примечание – Источник: собственная разработка на основании [2]

За 2016 год взносы страховых организаций республики по прямому страхованию и сострахованию составили 987,9 млн рублей. Темп роста страховых взносов по сравнению с 2015 годом составил 120,1%. По добровольным видам страхования взносы составили 542,1 млн рублей, по обязательным – 445,8 млн рублей. Удельный вес обязательных видов страхования в общей сумме взносов составляет 45,1% (за 2015 год – 47,9%). За 2016 год выплаты страхового возмещения и страхового обеспечения в целом по республике составили 540,8 млн рублей. Страховые резервы составляют 1 070,8 млн рублей, что больше, чем в 2015 году, на 200,7 млн рублей.

За 2017 год взносы страховых организаций республики по прямому страхованию и сострахованию составили 1 070,1 млн рублей. Темп роста страховых взносов по сравнению с 2016 годом составил 108,3%. По добровольным видам страхования составили 605,6 млн рублей, по обязательным – 464,5 млн рублей. Удельный вес обязательных видов страхования в общей сумме взносов составляет 43,4%. Выплаты страхового возмещения и страхового обеспечения в целом по республике составили 535,2 млн рублей. Страховые резервы составляют 1 292,4 млн рублей, что значительно больше, чем в 2016 году, на 221,6 млн рублей.

Следует отметить, что уровень страховых выплат в общей сумме страховых взносов составляет 50-57%.

К наиболее острым проблемам, стоящим перед белорусским страховым рынком, можно отнести неполное соответствие сложившейся модели страхового

рынка потребностям белорусской экономики, частичное выполнение страховым рынком своих основных функций; низкий спрос на страховые услуги, что выражается в значительной степени недострахования белорусских промышленных предприятий и имущественных интересов граждан; низкий уровень капитализации белорусских страховых компаний не позволяет в полной мере удовлетворить спрос на страховые услуги.

Исходя из рассмотренных проблем, основными направлениями в плане роста объемных показателей страхового рынка должны стать стимулирование спроса на страховые услуги и содействие повышению страховой грамотности населения и бизнеса. С целью совершенствования белорусского страхового рынка целесообразно снижение доли обязательных видов страхования в общих взносах и повышение эффективности работы систем обязательного страхования.

Для повышения спроса на страхование необходимо широко развивать риск-менеджмент на предприятиях и разработать систему законодательных норм об ответственности и ее страховании, поспособствовать открытию доступа иностранным страховщикам на белорусский рынок страховых услуг.

Таким образом, посредством осуществления предложенных мероприятий по развитию рынка страхования возможно будет создать эффективный и конкурентоспособный страховой рынок, способствующий достижению целей социально-экономического развития Республики Беларусь; увеличить спрос на страховые услуги; создать на страховом рынке крепкую конкурентную среду, укрепить финансовую устойчивость страховых организаций.

Список использованных источников

1. Положение о порядке осуществления инвестиций и размещения средств страховых резервов страховыми организациями: утра. Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 29 декабря 2006 г. №1750 [Электронный ресурс] // – Министерство финансов Республики Беларусь. – Режим доступа: http://www.minfin.gov.by/upload/insurance/acts/postsm_291206_1750.pdf – Дата доступа: 13.02.2019.

2. Основные показатели деятельности страховых организаций Республики Беларусь [Электронный ресурс] // – Министерство финансов Республики Беларусь. – Режим доступа: http://www.minfin.gov.by/supervision/stat/2017/itogi/a3cb954188164abb.html – Дата доступа: 13.02.2019.

3. Состояние рынка страховых услуг Республики Беларусь. Надзор за страховой деятельностью [Электронный ресурс] // — Министерство финансов Республики Беларусь. — Режим доступа: http://www.minfin.gov.by/supervision/stat/2018/itogi/4999c05731754b53.html — Дата доступа: 18.03.2019.

4. Романенко, А.В. Проблемы развития страхового рынка Республики Беларусь и пути их решения на современном этапе / А.В. Романенко, В.П. Герасенко// Сборник научных статей студентов, магистрантов, аспирантов, выпуск 17.- Минск: БГЭУ, 2017.– С.180.

Бережняк Анна
асистент кафедри обліку і оподаткування
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Застосування сучасних досягнень у сфері інформаційних технологій для управління бізнесом сприяє забезпеченню своєчасності і повноти інформації про керовані процеси, дає можливість проведення більш глибоко аналізу, моделювання процесів і прогнозування їх розвитку.

Бухгалтерський облік є інформаційною базою, на основі якої приймаються найважливіші управлінські рішення керівництвом організації, що є внутрішніми користувачами інформації, і здійснюється оцінка діяльності підприємства зовнішніми користувачами, такими як державні контролюючі органи, акціонери, інвестори, кредитори та ін. [1].

Автоматизація бухгалтерського обліку передбачає установку спеціального програмного продукту на комп'ютер і подальше використання всієї бухгалтерії на ЕОМ. Автоматизація бухгалтерського обліку має низку переваг перед традиційним способом ведення бухгалтерського обліку. Бухгалтерські інформаційні системи дають змогу підвищити продуктивність праці співробітників бухгалтерії, знизити вплив «людського фактора», підвищити швидкість складання звітів і ведення документації, дають можливість паралельного ведення обліку в декількох стандартах [2].

Впровадження інформаційних систем і технологій у роботу бухгалтерії дає змогу заощадити час і сили за рахунок автоматизації рутинних операцій, знайти арифметичні помилки в обліку і звітності, а також оцінити поточне фінансове становище підприємства і його перспективи. Крім названих раніше переваг автоматизованого бухгалтерського обліку, є ще одна об'єктивна причина необхідності автоматизації. Одним із найважливіших процесів сучасності є інтеграція світової економіки. Цей факт робить автоматизацію бухгалтерського обліку вимогою часу і запорукою успішного переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності. Без цього неможливий вихід на міжнародний ринок і залучення іноземних інвестицій. У разі, якщо підприємство виходить на зовнішній ринок, необхідне досягнення відповідності організації бізнесу міжнародним стандартам. Цю проблему легко вирішують автоматизовані системи, які дають змогу за одноразового внесення первинних даних розрахувати в короткі терміни безліч показників і подати їх урізних формах звітності.

Таким чином, перспективи впровадження автоматизованих інформаційних систем бухгалтерського обліку невід'ємно пов'язані з переходом на міжнародні стандарти. Упровадження цих стандартів є натепер економічною необхідністю. Прозорість і якість фінансової звітності є необхідною умовою розвитку окремих підприємств і економіки загалом. Тому можна стверджувати, що перспективи

автоматизації ведення бухгалтерського обліку однозначні – вони є необхідною умовою розвитку [3].

У сучасних умовах проблема автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах України залишається однією з актуальних і складних. Насамперед це пов'язано з необхідністю значних витрат на програмне забезпечення та наявністю кваліфікованого персоналу, який вільно володіє комп'ютерною технікою, а також процесом ведення бухгалтерського обліку. Сьогодні на ринку інформаційних продуктів є досить велика кількість вітчизняних та іноземних автоматизованих бухгалтерських систем. Впровадження бухгалтерських програм відображає процес налаштування програмного забезпечення під виділені умови їх використання, а також включає навчання користувачів роботі з цим продуктом. Впровадження бухгалтерської програми – це комплекс заходів, спрямованих на організацію бухгалтерських, статистичних, звітних та інших процесів обліку на підприємстві. Повна автоматизація процесу обліку організації, створення автоматизованих робочих місць бухгалтерії та інших підрозділів є результатом упровадження бухгалтерських програм [2].

Процес упровадження бухгалтерських програм, як правило, складається з декількох етапів:

1. Попередній. Якщо розглядати цей етап, то можна відзначити, що саме на ньому починається вивчення поточної ситуації з бухгалтерського обліку в організації замовника.

2. Складання технічного завдання. Технічне завдання складається на основі попереднього етапу, тобто попереднього вивчення.

3. Роботи зі впровадження бухгалтерських програм. Виконання цього виду робіт включає в себе всі ті заплановані заходи, які прописані в технічному завданні.

Впровадження бухгалтерських програм вимагає не тільки великих витрат часу, але і великою мірою зачіпає фінансові аспекти діяльності. Необхідно відзначити, що найважливішим етапом автоматизованих програм є повне дослідження діяльності підприємства

Отже, комп'ютеризація системи бухгалтерського обліку є важливою для підприємств і організацій, незважаючи при цьому на їх розмір та особливості діяльності. Тому лише впровадження автоматизації системи бухгалтерського обліку дасть змогу забезпечити ефективність функціонування системи обліку і звітності та її подальший розвиток.

Список використаних джерел

1. Сусіденко В.Т. Інформаційні системи і технології в обліку. [текст] навч. посіб. / В.Т. Сусіденко. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 224 с.

2. Байдибекова С.К. Проблеми і ефекти від впровадження автоматизованих інформаційних систем URL: http://vestnik.uapa.ru/en/issue/2013/02/16/.

3. Макарова Л.М., Мяліна Е.М. Тенденція розвитку автоматизованого обліку URL: http://sisupr.mrsu.ru/2012-1/PDF/4_bua/Myalina.pdf.

Бержанір Інна
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки
Мамедова Анастасія
здобувач вищої освіти
Уманський державний педагогічний Університет імені Павла Тичини
м. Умань
Україна

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Одним із найскладніших завдань, які вирішуються у процесі прийняття фінансових рішень, є вибір оптимізаційної структури власного капіталу, яка передбачає оптимальне співвідношення власних і залучених джерел підприємства. Фінансовий стан підприємства вважається найкращий, якщо у його структурі перевищує частка власного оборотного капіталу. Тому актуальним є дослідження порядку обліку власного капіталу підприємства та усунення недоліків в його обліку.

На сьогодні організація обліку власного капіталу має ряд недоліків, зокрема: відсутність окремого стандарту для обліку власного капіталу; неврахування впливу економічних факторів на величину власного капіталу; у наказі про облікову політику відсутній пункт про облік складових власного капіталу; відсутність у наказі про облікову політику підприємства порядок обліку виплат у разі виходу із товариства; недосконаліть аналітичного обліку за окремими складовими власного капіталу; відсутність нормативно-методичних рекомендацій щодо обліку власного капіталу [1].

Для удосконалення обліку власного капіталу на підприємстві необхідно внести зміни до Наказу про облікову політику підприємства, виділивши окремим пунктом облік власного капіталу. На даному підприємстві це питання набуває особливої актуальності, тому що в умовах кризового стану необхідні докорінні зміни в діяльності підприємства аж до можливого продажу частини основних засобів. Через це адміністрації потрібна інформація, з якою частиною акціонерів можна провести оперативно-роз'яснювальну роботу в поточному порядку з метою заручення підтримкою реорганізаційних рішень на зборах акціонерів.

Необхідно передбачити аналітичний облік додаткового капіталу за учасниками, а також порядок оцінки внесків з огляду на те, що для підприємства є актуальним залучення інвестицій, тому у випадку появи інвестора, який захоче зробити внесок якимось видом активів в обмін на акції підприємства, ситуація з оцінкою такого внеску залишається невизначеною на даний час. В цьому ж контексті бажано було б вести окремий аналітичний облік кількості акцій працівників підприємства, які можуть бути ними продані. Такий облік надасть адміністрації підприємства інформацію, яку кількість акцій і за яку ціну можна викупити в акціонерів з метою формування пакету і передачі його можливому інвестору.

Повноцінне використання сучасних ефективних програмних продуктів дозволило б значно підвищити ефективність управлінського обліку та забезпечити комплексне використання первинної інформації для потреб обліку, аналізу та аудиту статутного капіталу.

В умовах ринкової економіки інформація щодо капіталу підприємства є необхідною умовою прийняття стратегічних рішень у галузі визначення джерел формування фінансових ресурсів та їх розміщення в активах підприємства. Від якості та різноманітності інформації, яка подається обліку залежить рівень управління фінансовими ресурсами і, як наслідок, – забезпечення фінансової стабільності, платоспроможності і кредитоспроможності підприємства.

Дані управлінського обліку власного капіталу можуть надати несподівані результати для управлінців. Наприклад, на підприємстві, яке функціонує протягом тривалого проміжку часу, може виявитися, що засоби статутного капіталу, які спочатку вкладені в основні засоби, через повний знос і вибуття останніх, придбання нових основних засобів за рахунок довгострокових кредитів або прибутку, вже повністю фінансують тільки оборотні активи. Або, навпаки, спочатку сформований у вигляді внесків грошових коштів Зареєстрований (пайовий) капітал, у результаті проведеної фінансової політики через деякий проміжок часу може бути реально забезпечений різними видами основних засобів і нематеріальних активів.

У більшості випадків Зареєстрований (пайовий) капітал буває забезпечений як основними, так і оборотними видами активів. Щодо управління структурою власного капіталу, то якраз оптимальне співвідношення між статутним капіталом, додатковим капіталом, резервним капіталом та нерозподіленим прибутком дає можливість правильно використовувати власні кошти підприємства [2].

При веденні обліку власного капіталу актуальною залишається проблема щодо формування власних фінансових ресурсів. Наявність такої інформації забезпечує можливість залучення власних фінансових ресурсів з різного роду джерел у відповідності до потреб його розвитку в майбутньому. Це дозволить сформувати необхідний рівень самофінансування виробничого розвитку підприємства.

З метою управління облікова інформація використовується для: аналізу формування власних фінансових ресурсів підприємства з метою виявлення їх потенціалу і його відповідність темпам розвитку підприємства; визначення загальної потреби у власних фінансових ресурсах; оцінки вартості залучення власного капіталу з різних джерел; забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел; забезпечення необхідного обсягу залучення власних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел; оптимізації співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів [3].

Для управління власним капіталом на стадії створення нового підприємства необхідна облікова інформація про засновників, їх частку в сукупному капіталі та її отримання у формі матеріальних цінностей, нематеріальних активів та

коштів. У подальшому необхідні бухгалтерські дані про збільшення первинного капіталу за рахунок надходження нових вкладень, формування резервного капіталу в результаті розподілу прибутку, а також про зменшення статутного капіталу при вибутті учасників, вилучення засобів з певних причин.

Облік власного капіталу забезпечує інформацією про операційну діяльність, фінансову діяльність, при цьому об'єднуючи функції управління – облік, планування, координацію, контроль, аналіз, прийняття рішень. Враховуючи, що одержання прибутку є основною метою діяльності комерційного підприємства і забезпечує інтереси власників (засновників, акціонерів), це визначає необхідність ефективного та безперервного управління ним.

Основними критеріями оптимізації структури капіталу є прийнятний рівень доходності і ризику в діяльності підприємства, мінімізація середньозваженої вартості капіталу підприємства, максимізація ринкової вартості підприємства. Кожне підприємство повинно самостійно обирати критерії оптимізації структури капіталу.

Отже, виділимо основні напрями підвищення ефективності обліку власного капіталу підприємства:

– керівникам підприємства варто обирати компромісний підхід для фінансування активів суб'єкта господарювання;

– для аналізу фінансово-майнового стану варто враховувати інтенсивність використання основного капіталу, що є показником ефективності роботи підприємства;

– скоротити терміни дебіторської заборгованості, що прискорить оборотність капіталу.

Список використаних джерел

1. Багрій К. Л. Управлінські аспекти обліку власного капіталу суб'єкта господарювання / К. Л. Багрій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis_64/.

2. Вівчар О. Й. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства / О. Й. Вівчар // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19 (5). – С. 146–150.

3. Коркушко О. Н. Застосування комп'ютерних технологій для удосконалення формування облікової інформації про власний капітал / О. Н. Коркушко // Інноваційна економіка. – 2013. – № 7. – С. 325–329.

Веренич Валерия
студент
Паршутич Ольга
к.э.н., доцент
УО «Полесский государственный университет»
г. Пинск
Республика Беларусь

АНАЛИЗ РОЛИ ФИСКАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В РЕГУЛИРОВАНИИ ЦЕН В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Важной задачей государства на макроэкономическом уровне является создание целостной системы экономических методов регулирования. С этой целью используется бюджетно-налоговая политика.

Данный способ воздействия государства на экономику подразумевает косвенное регулирование с помощью таких инструментов, как налогообложения и правительственные расходы.

Бюджетно-налоговая политика, или фискальная политика – система регулирования экономики, которая основывается на расходах и доходах правительства.

Налоги - преобладающий источник государственных доходов и инструмент регулирования экономики.

Необходимо рассмотреть динамику изменения налоговой нагрузки на экономику Республики Беларусь за 2013-2017 гг.

Таблица

Величина налоговой нагрузки на экономику Республики Беларусь за 2013-2017 гг.

Показатели	2013	2014	2015	2016	2017
Налоговые поступления в консолидированный бюджет Республики Беларусь, млн. рублей	16467,6	18925,3	22280,0	23852,3	26300
ВВП, млн. руб.	63680,0	77850,0	86970,0	94321,4	105200
Налоговая нагрузка на экономику (стр.1/стр.2 *100%)	25,9	24,3	25,6	25,3	25

Если рассматривать размер налоговой нагрузки на национальную экономику Республики Беларусь, то в 2014 г. она составила 24,31 % к ВВП (по сравнению с 2013 г. снизилась на 1,55 процентного пункта), что отражено в таблице 1. Данное снижение объясняется тем, что темп роста налоговых доходов по сравнению с темпом роста ВВП находился на более низком уровне. В 2015 году рассматриваемый показатель возрос до 25,62 % (увеличение на 1,31 п.п. по сравнению с 2014 годом). Это обусловливается опережающей динамикой темпа роста налоговых доходов по сравнению с ростом ВВП. А в 2016 году показатель налоговой нагрузки уменьшился на 0,3 п.п. и составил 25,3 %, что обусловлено

опережающей динамикой темпа роста налоговых доходов по сравнению с темпом роста ВВП, который составил 97,4 %.

За 2016 год налоговые доходы составили 23,9 млрд. рублей, или 83,6 % доходов консолидированного бюджета республики. По сравнению с 2015 годом их доля осталась неизменной, поскольку динамика темпов роста доходов консолидированного бюджета и налоговых доходов в сопоставимых ценах сложилась практически на одном уровне – соответственно 99,4 и 99,3 %.

Что же касается 2015 г., то увеличение налоговой нагрузки на экономику на 1,3 п. п. здесь произошло за счет роста доли в ВВП налоговых доходов от внешнеэкономической деятельности.

За 2017 год налоговые доходы (с учетом платежей, уплачиваемых на таможне) составили 26,3 млрд. рублей, или 83,2 % доходов консолидированного бюджета республики. По сравнению с 2016 годом их доля снизилась на 0,4 процентного пункта, поскольку доходы консолидированного бюджета росли более быстрыми темпами (темп роста в сопоставимых ценах – 102,6 %) по сравнению с динамикой налоговых доходов (102,2 %).

По предварительным данным, в 2017 году величина налоговой нагрузки на экономику Республики Беларусь составила 25 % в ВВП и по сравнению с 2016 годом снизилась на 0,3 процентного пункта, что обусловлено опережающей динамикой ВВП (105,2 %) по отношению к росту налоговых доходов.

Таблица

Налоговые доходы и величина налоговой нагрузки на экономику Республики Беларусь в 2016-2017 годах

Виды доходов	Удельный вес в ВВП, %		Откло-нение (+/-), п.п.[1]
	2016 г.	2017 г.	
Налоговые доходы, в том числе:	25,12	25,04	- 0,08
налоги на товары (работы, услуги)	12,35	12,41	0,06
налоги на доходы и прибыль	6,85	7,15	0,30
налоговые доходы от внешнеэкономической деятельности	3,61	3,37	- 0,24
налоги на собственность	1,68	1,53	-0,15
другие налоги, сборы (пошлины) и иные обязательные платежи	0,63	0,58	-0,05

Как видно из таблицы 2, уровень налоговой нагрузки в 2017 году снизился по сравнению с 2016 годом за счет сокращения доли налоговых доходов от внешнеэкономической деятельности (-0,24 процентного пункта), налогов на собственность (-0,15 процентного пункта), других налогов, сборов (пошлин) и иных обязательных платежей (-0,05 процентного пункта). Вместе с тем степень

снижения величины налоговой нагрузки смягчилась ростом налогов на доходы и прибыль (+0,30 процентного пункта) и налогов на товары (работы, услуги) (+0,06 процентного пункта).

На сегодняшний день в Республике Беларусь наблюдается более высокий уровень налоговой нагрузки на экономику, чем в соседних государствах. Это негативно сказывается на конкурентоспособности белорусской продукции и эффективности функционирования экономики в целом. Следствием этого является скрытие доходов субъектами хозяйствования и, соответственно, уменьшению суммы поступлений в государственный бюджет.

Список использованных источников:

1. Налоговая нагрузка на экономику [Электронный ресурс] / Министерство по налогам и сборам Республики Беларусь. – Режим доступа: http://www.nalog.gov.by/ru/nalog-nagruzka-economica-ru/. – Дата доступа: 28.02.2019.

Вышиванюк Инна
Прокопович Диана
студенты
Давыдова Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск, Республика Беларусь

БАНКОВСКАЯ МОДЕЛЬ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ: ОСОБЕННОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В настоящее время особую остроту приобретает развитие и становление рынка ценных бумаг. Рынок ценных бумаг – это часть финансового рынка, включающая операции по эмиссии и покупке-продаже ценных бумаг. Он является одновременно и индикатором рыночной экономики, и главным ее финансовым рычагом. В международной практике существует 3 модели организации фондового рынка – небанковская, банковская и смешанная модели. В банковской модели инвестиционный банковский бизнес является разновидностью профессиональной банковской деятельности.

Специализация банковских организаций на тех или иных операциях выбирается самими банками. В качестве примера банковской модели рынка ценных бумаг возможно привести фондовый рынок Германии, особенности функционирования рынка которой определили альтернативное название модели – «немецкая» [1].

Черты банковской модели рынка ценных бумаг:

1) доминирует долговое финансирование субъектов экономики путём использования механизма кредитования;

2) функция финансовых посредников (брокеров, дилеров) принадлежит коммерческим банкам;

3) значительная часть собственности сконцентрирована в крупных корпоративных структурах;

4)дополнительное размещение ценных бумаг имеет закрытый характер;

5) малая численность розничных акционеров (владеющих наименее 1 % капитала) и представляющих их институтов корпоративного инвестирования в структуре собственности [3].

Преимущества банковской модели рынка ценных бумаг:

• снижение рисков за счет диверсификации услуг;

•синергия коммерческого и инвестиционного банковского капитала;

• комплексность клиентского сервиса;

• создание равных конкурентных условий на финансовом рынке;

• экономия издержек;

• финансовая устойчивость универсального банка.

К недостаткам банковской модели рынка ценных бумаг можно отнести:

• различие природы инвестиционного и коммерческого банковского дела;

• высокая концентрация ресурсов в банковском секторе;

• увеличение рисков в банковской системе (в которой особую важность приобретают аспекты финансовой устойчивости финансовых операций);

• недостаточное обеспечение прав миноритарных акционеров.

Коммерческие банки могут функционировать на рынке ценных бумаг в качестве эмитентов собственных акций, облигаций, могут выпускать векселя, депозитные и сберегательные сертификаты и иные ценные бумаги; выступать в роли трейдеров и в роли профессиональных участников рынка ценных бумаг, осуществляя брокерскую, дилерскую, депозитарную и доверительную деятельность.

Стремление коммерческих банков к увеличению количества операций с ценными бумагами связано с диверсификацией их деятельности; высокой доходностью операций с ценными бумагами; а также ограниченностью сферы эффективного применения прямых банковских кредитов.

Ключевые проблемы всех банков при выполнении операций с ценными бумагами заключаются в том, что существующее законодательство по ценным бумагам не всегда предусматривает особенности деятельности банков, как особых финансовых посредников и не согласуется с нормативными требованиями Центрального банка, в частности отражения их перемещения в бухгалтерском учете [4].

Конкурентным преимуществом банков является то, что у них существует полный набор инфраструктурных подразделений и обслуживание по принципу «одного окна». Для небольших инвестиционных компаний часто характерно отсутствие лицензионных полномочий на совершение отдельных операций на рынке ценных бумаг. В результате, клиенту приходится вступать в правоотношения с несколькими организациями, тогда как низкие тарифы за счёт диверсификации деятельности и высочайшее качество работы с возможностью привлечь опыт системного подхода к управлению капиталом говорят в пользу банков как профессиональных участников фондового рынка.

Коммерческий банк является одним из участников фондового рынка, который в зависимости от поставленной цели определяет эффективный вид деятельности и решает, осуществлять ли эмиссионную, инвестиционную, брокерскую деятельность, покупать, продавать и хранить ценные бумаги или проводить иные операции с ними.

Операции с ценными бумагами позволяют банкам решать различные задачи: создавать и поддерживать на необходимом уровне резерв ликвидности; диверсифицировать активы посредством использования ценных бумаг как альтернативы ссудам; аккумулировать денежные средства юридических, физических лиц и государства; максимально удовлетворять потребности своих клиентов в финансовых услугах [5].

Перспективами развития рынка ценных бумаг в Республике Беларусь являются: совершенствование инфраструктуры рынка, привлечение инвестиций посредством размещения государственных ценных бумаг на мировых рынках, выпуск ценных бумаг для физических лиц, компьютеризация рынка ценных бумаг, взаимодействие с иными рынками капиталов.

Список литературы:

1. Рынок ценных бумаг: учебное пособие / А. А. Килячков, Л. А. Чалдаева. – Москва: Экономистъ, 2007.

2. Модели рынка ценных бумаг [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://works.doklad.ru/view/mCU3zm6ekFk/5.html– Дата доступа: 01.03.2019.

3.Горбатенко, И.А. Проблемы и перспективы деятельности банков на рынке ценных бумаг // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2016. – № 6-3. – С. 549-553

4. Рынок ценных бумаг: учебник для прикладного бакалавриата / под ред. Ю. А. Соколова [и др]. – М.: Издательство Юрайт, 2014. — 383 с.

5.Черво, И. А. Коммерческий банк как участник рынка ценных бумаг и валютного рынка // Молодой учёный. — 2015. — №12. — С. 515-519

Гершман Юрій
аспірант
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
м. Київ
Україна

НОРМАТИВНО-ГРОШОВА ОЦІНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В ОПТИМІЗАЦІЇ ЇХ ОПОДАТКУВАННЯ

Достовірна оцінка сільськогосподарських угідь є передумовою формування ефективної фіскальної політики. Від суми нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь залежить сума сплаченого єдиного, земельного податку, орендної плати за землі державної та комунальної власності.

Зокрема нормативна грошова оцінка земельних ділянок використовується як база для визначення розміру земельного податку та орендної плати.

Земельний податок сплачують власники ділянок та земельних часток (паїв), а також постійні землекористувачі. Базою оподаткування земельним податком є

нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до Податкового кодексу України [1] або площа земельних ділянок, щодо ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено.

Ставки земельного податку диференційовані залежно від цільового призначення земельних ділянок, місця їх розташування (в межах населеного пункту або за його межами), а також від того, чи проведено грошову оцінку, за такими категоріями. Сума податку розраховується як відсоток саме від нормативно-грошової оцінки ділянки.

Інший платіж, розмір якого залежить безпосередньо від нормативно-грошової оцінки земель є орендна плата за земельні ділянки державної і комунальної власності. Відповідно до пп. 1.136 Податкового кодексу України [1] це обов'язковий платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою державної чи комунальної власності. Річна сума орендної плати не може бути меншою за розмір земельного податку та не може перевищувати 12 відсотків нормативної грошової оцінки.

Зв'язок єдиного податку сільськогосподарських товаровиробників з нормативно-грошовою оцінкою земель також прямий, так як вона є базою оподаткування і цим податком. Зокрема, для платників єдиного податку четвертої групи розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках до нормативно-грошової оцінки):

– для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім гірських зон та поліських територій, а також сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту) – 0,95;

– для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, – 0,57;

– для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях) – 0,57;

– для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, – 0,19;

– для земель водного фонду – 2,43;

– для сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту, – 6,33 [1].

Постановою Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 105 затверджено Порядок проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення [2], яким встановлено порядок організаційних дій з проведення зазначеної нормативної грошової оцінки одночасно на території всієї країни.

Впродовж 2018 року здійснювались роботи по проведенню загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів, її результати

затверджені наказом Мінагрополітики України від 16.11.2018 № 552 [3] та набули чинності з 1 січня 2019 року.

Оцінка проведена відповідно до Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2016 р. № 831 [4]. Вихідними даними для проведення оцінки були:

відомості Державного земельного кадастру;

матеріали з Державного фонду документації із землеустрою;

матеріали природно-сільськогосподарського районування та бонітування ґрунтів у розрізі сільськогосподарських угідь, економічної оцінки земель;

ґрунтові обстеження минулих років.

Це забезпечило оновлення показників нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, так як попередня оцінка була здійснена ще у 1995 році і її показники, навіть з урахування індексації, не відповідають реальному стану справ. Як повідомляє Держгеокадастр України, вперше після 1995 року оцінено всі землі сільськогосподарського призначення на території України (крім земель у межах населених пунктів) та з 2019 року відпадає необхідність складання технічних документацій з оцінки по окремим земельним ділянкам сільськогосподарського призначення, які виготовлялись для визначення розмірів орендної плати, земельного податку, державного мита та інших обов'язкових платежів. Грошову оцінку земель сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів провели на площі у 35 млн га.

Всі дані про загальнонаціональну нормативну грошову оцінку земель сільськогосподарського призначення зведено в єдиний масив та створено портал-дзеркало [5] із можливістю онлайн-розрахунку нормативної грошової оцінки як по зареєстрованим у Державному земельному кадастрі земельним ділянкам, так і по несформованим об'єктам.

На основі всього вищевикладеного ми можемо констатувати наявність в сільському господарстві специфічного об'єкту оподаткування, яким є земля. Сільськогосподарські угіддя і їх нормативна грошова оцінка є базисом оподаткування як майнового так і оподаткування безпосередньо результатів сільськогосподарської діяльності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в більш детальному аналізі ціноутворюючих чинників у сільськогосподарському землекористуванні і оцінці сільськогосподарських угідь та обґрунтуванні пропозицій щодо їх використання сільськогосподарськими товаровиробниками для оптимізації оподаткування своєї діяльності.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show /27 55-17

2. Порядок проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 105. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105-2018-%D0%BF

3. Наказ Мінагрополітики України від 16.11.2018 № 552. URL: http://minagro.gov.ua/uk/organic_ministry?nid=26760

4. Методика нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2016 р. № 831. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2016-%D0%BF

5. Загальнонаціональна (всеукраїнська）нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення. URL: https://ngo.land.gov.ua/uk/

Головчик Елена
Гаврилик Юлия
студенты
Бухтик Марина
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск, Беларусь

СТРАХОВОЙ РЫНОК РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ И ПРЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В настоящее время страховой рынок считается необходимым компонентом рыночной экономики.

Наличие устойчивого страхового рынка – один из важнейших приоритетов национальной экономики, поскольку страховой рынок призван обеспечивать стабильное развитие экономики и социальной сферы.

Страховой рынок - необходимый элемент рыночной экономики. Он позволяет государству, юридическим и физическим лицам компенсировать ущербы, которые наступают вследствие случайных событий.

Несмотря на то, что страховой рынок Республики Беларусь на протяжении последних лет динамично развивается, он все равно остается относительно небольшим с определенным количеством страховых услуг. Распространенность страховых услуг среди предприятий и населения до сих пор невысока.

Размер страховых взносов на душу населения по итогам 2017 года увеличился на 11,5%, а соотношение страховых взносов к ВВП страны незначительно снизилось.

Средний показатель страховых взносов на душу населения в 2017 году по Европе составил 1 651 доллар США, средний мировой показатель – 650 долларов США. В то же время в Беларуси в 2017 году данный показатель составил всего 58,3 долларов США, при это увеличившись на 6 долларов США по сравнению с 2016 годом (табл 1.).

По данным представленным в таблице 1, можно сделать вывод о том, что в 2017 г. доля объема начисленных страховых взносов по отношению к ВВП страны составила 1,02% (в 2016 г. – 1,05%, 2015 г. – 0,95%, в 2014 г. – 0,93%, 2013 г. – 1,02%). По данному показателю Беларусь значительно отстает от большинства развитых европейских стран, где он варьируется в среднем от 4,5

до 10%. Средний показатель по Европе в 2017 году составил 6,5%. Среди стран ЕЭК показатель доли страховых взносов по отношению к ВВП различается незначительно.

Таблица 1

Макроэкономические показатели развития страхового рынка стран Евразийского экономического союза на 01.01.2018

Страна	Количество страховых организаций	% к ВВП	Страховые взносы на душу населения, млн $	Страховые взносы, млн $	Страховые выплаты, млн $	Количество обязательных видов страхования
Армения	7	0,63	24,5	72,8	37,2	1
Беларусь	17	1,02	58,3	553,9	277,0	11
Казахстан	32	0,69	61,0	1 018,4	224,2	9
Киргизия	19	0,20	2,5	15,5	2,1	6
Россия	226	1,39	152,0	22 202,0	8 849,3	5

Источник: собственная разработка на основании [1].

Страховой рынок Республики Беларусь можно разделить на три группы страховых организаций:

- 4 государственные;
- 9 частных;
- 4 полугосударственные (рис. 1).

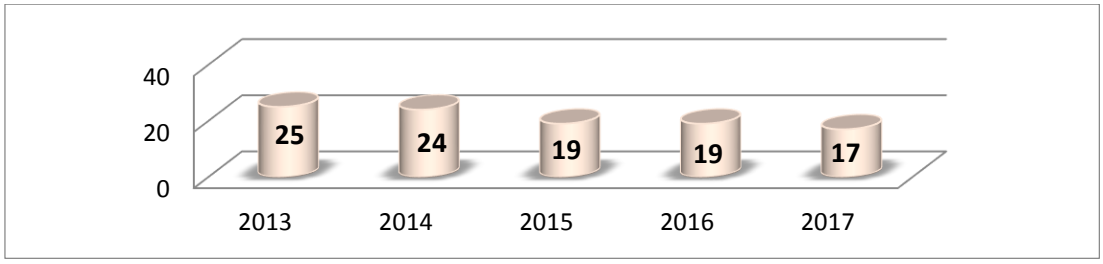

Рисунок 1 - Количество страховых организаций в Республике Беларусь, единиц [2]

Из рисунка 1 мы видим, что количество страховых организаций с каждым годом снижается. В 2017 году количество организаций составило 17, если сравнивать с 2013 годом, то видно, что количество снизилось на 8 единиц. С участием иностранного капитала в Республике Беларусь осуществляют деятельность 7 страховых организаций. В 2017 году доля иностранного капитала страховых организаций в совокупном уставном фонде составила 4,7% [2].

Республика Беларусь, как свидетельствует проведенный анализ, имеет несовершенный страховой рынок. Существует ряд проблем, которые препятствуют динамичному развитию страхования в стране:

- отрасль страхования в структуре ВВП Республики Беларусь занимает незначительную долю. Как уже было сказано, объем начисленных страховых взносов по отношению к ВВП страны составил 1,02;
- в республике неразвит сегмент долгосрочного страхования. Он мог бы являться важным источником внутренних инвестиций для экономики страны;

• в республике низким остается уровень страховой культуры населения, руководства предприятий.

Только при решении указанных проблем можно полностью реализовать социальную, инвестиционную и иные функции страхования, а также гарантировать стабильный и динамичный рост развития страхования в республике. Таким обрахом, для решения данных проблем необходимо:

1) разработать единые условия для осуществления деятельности страховых государственных и частных компаний, что будет являться предпосылкой для формированию конкуренции на страховом рынке;

2) предоставить государственным организациям возможность самостоятельно выбирать страховую организацию;

3) расширить ассортимент страховых услуг за счет инновационных продуктов медицинского страхования, ипотеки, киберрисков в цифровой экономике, гарантии высоких доходов о рисковых операций с ценными бумагами, международных транзакций, различных видов ответственности;

4) разработать и постепенно внедрить новые формы контроля платежеспособности организаций, в том числе путем адаптации известных за рубежом систем к национальным условиям функционирования компаний;

5) позволить страховым организациям добровольно принимать решение о перестраховании своих рисков

6) увеличить канал сбыта путем развития банкострахования, использования широкой сети страховых агентов и других финансовых институтов [12].

Успешное выполнение поставленных задач по модернизации страхового рынка позволит реализовать планы повышения его мощности и роли в достижении роста ключевых показателей современного этапа социально-экономического развития Республики Беларусь в условиях расширения интеграционных процессов стран ЕАЭС.

На основании проведенного исследования можно предложить следующие мероприятия по улучшению состояния страхового рынка:

1. Поскольку в Республике Беларусь страховой рынок представлен незначительным количеством страховых организаций, необходимо создавать новые конкурентоспособные страховые организации, чтобы добиться успехов в его развитии.

2. Для развития страхового рынка страховым организациям необходимо проводить рестайлинг линейки своих продуктов.

3. Использовать зарубежный опыт в процессе оказания страховых услуг. Помимо использования зарубежного опыта, необходимо также создавать благоприятные условия для дальнейшего развития собственных наработок и инноваций.

Список использованных источников:

1. СТРАХОВОЙ РЫНОК РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ 2017 ГОД [Электронный ресурс] / Белорусская ассоциация страховщиков. – Режим доступа: http://www.belasin.by/. – Дата доступа: 05.03.2019

2. Финансовая стабильность в Республике Беларусь 2017 [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. – Режим доступа: https://www.nbrb.by/. – Дата доступа: 05.03.2019

3. Республиканская программа развития страховой деятельности на 2016 – 2020 годы [Электронный ресурс] / Совет Министров Республики Беларусь. – Режим доступа: http://www.government.by/. – Дата доступа: 05.03.2019

Герасимович Анатолій
д.е.н., професор
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ІНЖИНІРИНГОВИЙ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Новий, четвертий з 80-х років XX століття, прорив науково-технічної революції, подальша глобалізація економіки, посилення конкуренції викликали необхідність в зміні пріоритетів управління і контролю: на технологічні бізнес-процеси виробництва, які споживають ресурси зі статей собівартості, які тільки їх узагальнюють, а в фінансовій діяльності – на щоденні бізнес-процеси, що формують ризики, резерви, ліквідність, платоспроможність та інші.

Щоб забезпечити інформацію для управління бізнес-процесами необхідні кардинально нові бухгалтерські механізми і інструменти в основі яких інжиніринговий підхід до створення нового бухгалтерського інформаційного механізму.

З часів Л. Пачолі до початку XX в. в бухгалтерському обліку панували вісім елементів методу: рахунки, подвійний запис, баланс, звітність, документація, інвентаризація, оцінка і калькуляція, які до кінця XX в. стали наповнюватися інжиніринговим змістом, і вже після другої світової війни бухгалтерські методи сформувалися в два напрямки:

- традиційні елементи методу в інжиніринговим наповненні (агреговані рахунки, чотириразовий запис, похідні балансові звіти, управлінська та стратегічна звітність, електронна документація, ринкова і справедлива оцінки, функціональна калькуляція та ін.);

- інжинірингові елементи методу, що формують інтегровану систему фінансового, управлінського, стратегічного, трансакційного і податкового обліку (матричні, графічні, інтеграційні інтерфейси, структуровані і архітектонічні плани рахунків, методи нульових і похідних балансових звітів, фрактальні, гіпотетичні, семантичні, біхевіористичні, кваліметричні, синергетичні , трансакційні і інші методи).

Отже, інжинірингове вдосконалення системи бухгалтерського обліку йшло за трьома магістральними напрямками:

- виникнення і розвиток нових видів обліку - управлінського, стратегічного, ситуаційно-матричного, адаптивного, трансакційного, інжинірингового, крім

того, в рамках цих видів виникли більше 30 систем управлінського обліку, десятки варіантів стратегічного, адаптивного і трансакційного обліку;

- формування традиційних елементів методу бухгалтерського обліку в інжиніринговому виконанні призвело до появи агрегованих рахунків, агрегованих бухгалтерських проводок, інжинірингових структурованих планів рахунків, використання ринкової і справедливої оцінки, електронного документообігу та звітності, виникнення нових методів контролю, зокрема нульових похідних балансових звітів, що функціонують на базі гіпотетичних процесів, розроблених професором Амстердамського муніципального університету Лімпергом;

- широке використання в управлінні економічними процесами алгоритмів, матриць, моделей, нульових і похідних балансових звітів, фракталів часу і простору, оптик обліку, чотирикратних і шестиразових записів, агрегованих бухгалтерських проводок, показників чистих активів і пасивів за ринковою і справедливою оцінкою.

Ці напрямки розвитку бухгалтерського обліку призвели до формування інжинірингової системи бухгалтерського обліку, характерною для XXI ст. і націленої на забезпечення управління економічними об'єктами і процесами на макрорівнях і в першу чергу на основі інжинірингових і структурованих планів рахунків, в які вмонтовані десятки комп'ютерних програм управлінського, стратегічного і транзакційного обліку.

Такий напрямок розвитку бухгалтерського обліку на інжиніринговій основі забезпечив нову побудову обліку об’єктів виробничої і фінансової діяльності підприємства.

Входячи з того, що поняття ingineering (анл.) – це проектування, перетворення, для їх реалізації були сконструйовані (створені) і такі нові бухгалтерські механізми і інструменти – як агреговані (укрупнені) мега-рахунки, агреговані бухгалтерські проводки, структуровані плани рахунків та нові регістри обліку, які за своєю сутністю і є якраз інжиніринговими інструментами.

Звідси, бухгалтерський інжиніринг – це властиві йому методи, способи, прийоми, схеми, регістри обліку, що забезпечують реалізацію проектів та перетворень. Це механізм, який сукупністю своїх інструментів управляє економічними процесами, як об’єктами обліку.

Так, у виробничій діяльності об’єктами бухгалтерського інжинірингу в кожному «центрі відповідальності» виступають окремі бізнес-процеси технологій виготовлення продукції. Наприклад в машино - і приладобудуванні – це 1) «Заготівля (подача) сировини, матеріалів»; 2) «Налагодження обладнання»;3) «Процес виробничого споживання ресурсів»; 4) Монтаж (упаковка) виробів. В фінансовій діяльності – це бізнес-процеси, що визначають фінансовий стан – з ризиків, резервів, ліквідності, платоспроможності.

Кожний бізнес-процес як об’єкт обліку представляє собою окремий бухгалтерський механізм, що поєднує в собі: а) у виробничій діяльності такі інструменти як бюджетування, нормативні методи обліку (стандарт-кост або діректкост) операційно-вартісний аналіз відхилень, б) у фінансовій діяльності –

це окремий об’єкт аналітичного обліку (в розрізі грошових потоків), з ризиків (хеджування, страхування тощо), ліквідності, платоспроможності та іншого.

Таким чином, із інструменту фіксацій господарсько-фінансових операцій бухгалтерський облік, використовуючи інжинірні механізми і інструменти, став механізмом управління сучасним підприємством.

Список використаних джерел

1. Ткач В. И., Шумейко М. В. Инжиниринговый бухгалтерский учет: становление и развитие теории [Текст] / В. И. Ткач, М. В. Шумейко // Международный бухгалтерский учет. — 2013. — № 46. — С. 2–8.

2. Ткач В. И., Шумейко М. В. Инжиниринговая теория бухгалтерского учета. Квалиметрический учебник. Ростов-на-Дону: РГСУ, 2013. 460 с.

Глебко Александр
Хмурчик Виолетта
студенты
Давыдова Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск, Республика Беларусь

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Ценной бумагой называется документ, удостоверяющий с соблюдением установленной формы и обязательных реквизитов имущественные и неимущественные права, осуществление и передача которых возможны только при его предъявлении. В соответствии с Гражданским кодексом Республики Беларусь к ценным бумагам относятся государственная облигация, облигация, вексель, чек, депозитный и сберегательный сертификаты, банковская сберегательная книжка на предъявителя, коносамент, акция, приватизационные ценные бумаги и другие документы, которые законодательством о ценных бумагах или в установленном им порядке отнесены к числу ценных бумаг [1].

По своей сущности ценная бумага – это товар, который, не имея собственной стоимости, может быть продан по определяемой на рыночной основе стоимости, поскольку является представителем реального капитала. При этом в законодательстве устанавливаются обязательные реквизиты ценных бумаг, требования к их форме, виды прав, которые удостоверяются ценными бумагами [2, с. 11; 3, с. 8].

Основное назначение рынка ценных бумаг заключается в аккумулировании свободных денежных средств и направлении их в наиболее перспективные коммерческие проекты или на государственные нужды. Присущая ему динамика и рискованность выдвигает задачу постоянного регулирования отношений, складывающихся при управлении рынком. Рынок ценных бумаг как элемент финансового рынка формирует альтернативные источники финансирования различных отраслей и секторов национальной экономики. Вместе с тем,

практика показывает, что возможности, предоставляемые рынком ценных бумаг субъектам хозяйствования, используются не в полной мере. Для обеспечения долгосрочного экономического роста необходимо формирование «длинных» финансовых ресурсов или «длинных денег». Соответственно имеется значительный потенциал в расширении доступа инвесторов к инструментам долгосрочного финансирования за счет развития рынка ценных бумаг.

Немаловажная роль в повышении эффективности рынка ценных бумаг принадлежит государству, которое создаёт законодательные условия для функционирования рынка, его инфраструктуру, регулирует и контролирует рынок ценных бумаг.

Для Республики Беларусь актуальным сегодня является совершенствование финансового рынка страны и его дальнейшее развитие с учётом опыта стран–членов ЕАЭС. Таким образом, необходимо создать условия для становления целостного, ликвидного, прозрачного и эффективного белорусского финансового рынка в рамках процесса гармонизации национальных законодательств стран-членов Союза на пути формирования общего финансового рынка [4, с. 20]. Так, в рамках интеграционных процессов Евразийского экономического союза предполагается расширение источников инвестирования, максимальное и грамотное использование финансовых инструментов и повышение эффективности финансовых операций. Обеспечение взаимного допуска брокеров и дилеров одного государства-члена Евразийского экономического союза на фондовые биржи других государств-членов позволит увеличить количество участников рынка и общий объем операций. Для этого нужна гармонизация законодательств о ценных бумагах государств-членов ЕАЭС в целях обеспечения интеграции национального рынка ценных бумаг в формируемый общий финансовый рынок.

В развитии рынка ценных бумаг Республики Беларусь были достигнуты положительные результаты. Сформировано законодательство, регулирующее деятельность на рынке ценных бумаг, созданы и развиваются базовые элементы его инфраструктуры, осуществляется привлечение населения и организаций на этот рынок. В частности, проведена серьёзная работа по совершенствованию законодательства, регулирующего финансовый рынок в Республике за последние годы: создана правовая база, регулирующая деятельность акционерных и паевых инвестиционных фондов, а также вопросы управления их имуществом; сформировано правовое поле, позволяющее коммерческим организациям, включая банки, осуществлять операции секьюритизации; урегулированы отношения по осуществлению срочных сделок в торговой системе ОАО «Белорусская валютно–фондовая биржа»; появилась возможность совершения сделок на организованном и неорганизованном рынке ценных бумаг с использованием программно–аппаратных средств и технологий и многое другое [5].

Вместе с тем в настоящее время существует ряд проблем развития отдельных сегментов рынка ценных бумаг Республики Беларусь, в частности рынка корпоративных ценных бумаг: невысокая заинтересованность белорусских инвесторов в размещении средств на внутреннем рынке ценных

бумаг, что вызвано ограниченным предложением со стороны белорусских эмитентов ценных бумаг с высокой ликвидностью; низкие доходы населения и отрицательная динамика сбережений, сужающие инвестиционные возможности данной категории потенциальных инвесторов; доминирующая доля государства в уставных фондах большинства стратегически значимых акционерных обществ, что ограничивает свободу перемещения капитала; недостаточная интеграция белорусской депозитарной системы в мировую, что усложняет процесс взаимодействия при передаче имущественных прав при совершении сделок с ценными бумагами, обращающимися и учитываемыми за пределами страны; не достаточное развитие отдельных сегментов рынка (вторичный рынок акций и облигаций предприятий, рынок производных ценных бумаг и секьюритизированных активов) и его институтов и др.

Повышение роли рынка ценных бумаг на финансовом рынке предусмотрено стратегией развития финансового рынка Республики Беларусь до 2020 года. В среднесрочной перспективе инструменты рынка ценных бумаг будут удовлетворять существенную часть потребностей клиентов в сбережениях и инвестициях, оказывая поддержку банковской системе в реализации данных функций. На рынке будет происходить постепенное замещение механизмов государственной поддержки рыночными инструментами наряду с унификацией подходов к регулированию и надзору на фондовом рынке с учетом стандартов Международной организации комиссий по ценным бумагам. Также н данный момент осуществляется развитие институтов коллективных инвестиций; развитие механизмов секьюритизации, расширение применения других финансовых инструментов; совершенствование цифровых технологий рынка ценных бумаг.

Список использованных источников:

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь: Кодекс Респ. Беларусь, 7 декабря 1998 г. №218-З: принят Палатой представителей 28 октября 1998 г.: одобрен Советом Респ. 19 ноября 1998 г. В ред. от 17.07.2018 № 135-З// Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь.- Минск, 2019.

2. Рынок ценных бумаг: Учебник / Под ред. В.А. Галанова, А.И. Басова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 448 с.

3. Бердникова, Т. Б. Оценка ценных бумаг; Учеб. пособие./ Т.Б. Бердникова – М.:ИНФРА-М, 2006. – 144 с.

4. Korol, O. V. Synergistic Finance–Economic Integration Effects in the EAEU as the Main Factor in the Effectiveness of the Functioning of the Whole Union / O. V. Korol // Economy and Banks. – 2017. – № 2. – P. 16–22.

5. Стратегия развития финансового рынка Республики Беларусь до 2020 года: утверждена постановлением Совета Министров Республики Беларусь и Национального банка Республики Беларусь 29.03.2017 № 229/6 [Электронный ресурс] / Национальный Банк Республики Беларусь. – Минск, 2018. – Режим доступа: https://www.nbrb.by/finsector /P229_6.pdf. – Дата доступа: 29.11.2018

Гмир Наталья
магистрант
Малевский Эдуард
к.э.н., доцент
УО «Полесский государственный университет»
г. Пинск, Республика Беларусь

ОТКАЗ ОТ НАЛИЧНОГО ДЕНЕЖНОГО ОБОРОТА КАК ПУТЬ ОПТИМИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ РАСХОДОВ

Современные информационные технологии прочно вошли в жизнь каждого человека, закрепились во всех сферах деятельности. Сейчас трудно представить себе общество, которое не пользовалось бы банковскими платёжными карточками, электронными деньгами, системами типа «Клиент-Банк», «Интернет-банкинг», «Мобильный банк» и т.д. В настоящее время в Республике Беларусь приоритет отдается развитию системы безналичных расчетов по розничным платежам и поступательной замене расчетов наличными денежными средствами среди населения безналичной формой. Обозначение данного приоритета в первую очередь продиктовано развитием интеграционных процессов и международным опытом в области безналичных расчетов [1].

Например, в Швеции доля безналичных расчетов в общем объеме потребительских платежей составляет 59%. Швеция стала первой европейской страной с независимой PSP (Payment Service Provide) — собственной системой эквайринга. Сейчас лишь 2% всех платежей в Швеции происходит с помощью традиционных купюр и монет, а наличные принимает менее 20% магазинов, что в три раза меньше, чем в других европейских странах. Всё это было сделано правительством страны с целью уменьшения угрозы ограблений банков, водителей общественного транспорта и торговых точек, а также с целью сокращения государственных расходов [2].

Среди лидеров можно ещё выделить такие страны, как США, Великобритания, Франция, Китай и Сингапур. В этих странах доля безналичных платежей составляет от 45 до 60%.

Что касается Республик Беларусь, то можно отметить рост уровня безналичных оплат за три года с 24% до 41%. Сегодня Беларусь находится на первом месте среди стран СНГ и Юго-Восточной Европы по этому параметру, опережая соседние страны. Люди все чаще и чаще используют свои платежные карты по главному назначению: не для снятия наличных, а именно для совершения оплат, что является заслугой и результатом слаженной работы многих участников процесса: коммерческих банков, регулятора в лице Национального банка, торговых организаций и держателей карт [3].

В настоящее время оплату за товары, работы, услуги на территории Республики Беларусь можно осуществлять в безналичной форме с использованием различных электронных платежных инструментов, средств платежа и технологий дистанционного банковского обслуживания, в том числе электронных денег, Интернет-банкинга, Мобильного банкинга и других технологий дистанционного банковского обслуживания, посредством единого

расчетного и информационного пространства, которое включает автоматизированную информационную систему «Расчет» (далее - АИС «Расчет»).

На основании данных, представленных на официальных сайтах 24 действующих на территории Республики Беларусь коммерческих банков, 22 банка являются эмитентами банковских платёжных карточек платежной системы Белкарт, международных платежных систем VISA и MasterCard. Эквайринг по операциям с карточками указанных платежных систем осуществляли 10 банков, при этом все 22 коммерческих банка Республики Беларусь предоставляют своим клиентам определенный перечень дистанционных банковских услуг.

Также необходимо отметить развитие бесконтактных платежей с использованием смартфона, поддерживающий технологии HCE и NFC.

В 2017 году Приорбанк первым представил собственное мобильное приложение для держателей карточек Visa – Prior Pay, основанное на технологии HCE. Оно доступно для владельцев смартфонов на базе операционной системы Android Kit Kat версии 4.4 и выше с поддержкой бесконтактной технологии NFC. На сегодняшний день данную технологию внедрили ещё ОАО «АСБ Беларусбанк» и ЗАО «МТБанк», а ОАО «Белгазпромбанк» и ОАО «Белинвестбанк» внедрили новую бесконтактную технологию, получившую название — карты-стикеры [4,5].

Ещё одной тенденцией является рост операций в сети интернет, т.е. держатель карты не отправляется в физический магазин, а покупает товар или услугу, находясь за компьютером или при помощи мобильного телефона. За год прирост электронных платежей в интернете составил 22%.

Встаёт вопрос безопасности проводимых электронных платежей. И здесь в Республике Беларусь действует стандарт безопасности 3D-Secure, который впоследствии стал стандартом для всей платежной индустрии. При подключении этого сервиса, держатель карты для совершения операций в сети Интернет должен подтвердить покупки специальным дополнительным паролем [3].

Ещё одной новинкой в обеспечении безопасности расчетов является комплексная биометрическая идентификация, то есть подтверждение личности клиента с помощью его голоса, отпечатка пальца, радужной оболочки глаз и даже поведения в социальных сетях.

Биометрия только начинает набирать обороты в мире и в Республике Беларусь. Сегодня, например, «Приорбанк» ОАО внедрил систему идентификации клиента по голосу, а ОАО «Белгазпромбанк» и ОАО «Белинвестбанк» используют функции Touch ID (сканирование отпечатков) [6].

Использование систем дистанционного банковского обслуживания и других средств безналичной оплаты позволяет оперативно, выгодно, безопасно, а главное в любое время и из любой точки земного шара выполнить с большой скоростью, а в некоторых случаях мгновенно, удаленную банковскую операцию по более выгодным тарифам чем, если клиент будет обслуживаться в офисе банка или в торговой организации.

В целом, переход Республики Беларусь на безналичную оплату позволит сократить затраты на обслуживание наличного денежного оборота, печать, пересчет и хранение наличных денег, их безопасное уничтожение, оплата услуг инкассации и содержание касс, офисов. Согласно различным исследованиям, примерно от 1% до 2% ВВП расходуется именно на обеспечение наличного денежного оборота. Если мы заменяем расчеты на безналичные, общество может сберечь от 1 до 2% ВВП. Именно поэтому тенденция повышения доли безналичных операций с 24% до 41% несёт позитивные эффект для национальной экономики и общества в целом, а применение новых безопасных и доступных цифровых технологий окажет положительное влияние на рост финансовой грамотности населения, углубление знаний и развитие навыков граждан по управлению собственными финансами.

Список использованных источников:

1.Система безналичных расчетов по розничным платежам в Беларуси / Штевтина Н. [Электронный ресурс] /Банковский вестник, октябрь 2012. – Минск, 2019. – Режим доступа: http://www.nbrb.by/bv/articles/9426.pdf. – Дата доступа: 03.02.2019.

2.Прощай, кэш: топ-10 безналичных стран мира / Омельчук Н. [Электронный ресурс]. – Минск, 2019. – Режим доступа: https://psm7.com/analytics/proshhaj-kesh-top-10-beznalichnyx-stran-mira.html. – Дата доступа: 03.02.2019.

3.В Беларуси ожидается рост безналичных платежей [Электронный ресурс] /Myfin.by. – Минск, 2019. – Режим доступа: https://myfin.by/stati/view/10118-v-belarusi-ozhidaetsya-rost-beznalichnyh-platezhej.– Дата доступа: 03.02.2019.

4. Смартфон вместо карточки: для чего нужны бесконтактные платежи [Электронный ресурс]. - Минск, 2019. – Режим доступа: https://www.kv.by/post/1053074-smartfon-vmesto-kartochki-dlya-chego-nuzhny-beskontaktnye-platezhi. – Дата доступа: 03.02.2019.

5. Раз, два, три… Совмещаем смартфон с функцией бесконтактной оплаты [Электронный ресурс]. - Минск, 2019. – Режим доступа: https://infobank.by/infolinebigview/raz-dva-tri-sovmeshhaem-smartfon-s-funkciej-beskontaktnoj-oplaty/. – Дата доступа: 03.02.2019.

6. В Беларуси будут разработаны единые биометрические стандарты/ Мелёхина М. [Электронный ресурс] / Myfin.by. – Минск, 2019. – Режим доступа: https://myfin.by/stati/view/5577-v-belarusi-budut-razrabotany-edinye-biometricheskie-standarty. – Дата доступа: 03.02.2019.

Гомон Татьяна
магистрант
Малевский Эдуард
к.э.н., доцент
УО Полесский государственный университет,
г. Пинск
Республика Беларусь,

УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТОВАНИЕМ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО И МИКРОБИЗНЕСА В ОАО «БПС-СБЕРБАНК»

Функционирование кредитной системы играет исключительно важную роль в развитии хозяйственных структур. Кредит стимулирует развитие производительных сил, ускоряет формирование источников капитала для расширения воспроизводства на основе достижений научно-технического прогресса. Без кредитной поддержки невозможно обеспечить быстрое и цивилизованное становление хозяйств, предприятий, внедрение других видов предпринимательской деятельности на внутригосударственном и внешнем экономическом пространстве. От эффективности и бесперебойности функционирования кредитно-финансового механизма зависят не только своевременное получение средств отдельными хозяйственными единицами, но и темпы развития страны в целом.

Кредитные операции – самая доходная статья банковского бизнеса. За счет этого источника формируется основная часть чистой прибыли, отчисляемой в резервные фонды и идущей на выплату дивидендов акционерам банка. Банки предоставляют кредиты различным юридическим и физическим лицам из собственных, заемных и привлеченных ресурсов. Осуществление кредитных операций сопровождается кредитным риском.

Наличие кредитного риска, его зависимость от большого количества факторов, предопределяют необходимость принятия мер по минимизации кредитного риска и уменьшению потерь, связанных с этим риском. Для этого используются методы управления кредитным риском. Существуют различные методы управления кредитным риском. Одним из основных является предупреждение риска. Выделяют следующие способы предупреждения кредитного риска:

- оценка кредитоспособности кредитополучателя;
- отбор, оценка и мотивация кредитных специалистов банка;
- оценка качества кредитного портфеля;
- измерение и прогнозирование кредитного риска [1, с. 52].

Каждый из способов в разной степени влияет на предупреждение кредитного риска. Однако, центральное место при предупреждении кредитного риска принадлежит оценке кредитоспособности или оценке финансового состояния.

Эта тема очень актуальна на данном этапе. Выбор категории кредитополучателя обоснован тем, что кредитование малого и микробизнеса уже давно стало наиболее распространенным видом кредитования среди широкого

перечня банковских услуг. ОАО «БПС-Сбербанк» выбран объектом для изучения, потому что это динамично развивающийся банк, который одним из первых использует новые технологии в своей работе.

Необходимо отметить, что такая категория потенциальных кредитополучателей как малый и микробизнес не однородна, и говорить о разработке единой методики оценки кредитоспособности для всех субъектов малого и микробизнеса не представляется возможным. В ОАО «БПС-Сбербанк» для оценки кредитоспособности малого и микробизнеса используется две различных методики.

Оценка кредитоспособности микроорганизаций включает в себя следующие процедуры:

Анализ стоп-факторов. В случае выявления любого из стоп-факторов проведение анализа финансового состояния клиента прекращается за исключением случаев, когда есть мотивированное суждение, обосновывающее целесообразность работы с клиентом;

Оценку финансовых показателей деятельности клиента. Кредитными работниками в процессе оценки финансового состояния клиента осуществляется расчёт финансовых показателей. Источником информации для расчёта финансовых показателей служит отчётность потенциального кредитополучателя. Оценка финансовых показателей осуществляется на последнюю отчётную дату.

Оценку качественных показателей деятельности клиента. Основной целью является выявление значимых факторов, которые могут повлиять на осуществление хозяйственной деятельности.

Оценку предупреждающих сигналов. Предупреждающие сигналы представляют собой список факторов, по которым с высокой вероятностью можно предсказать ухудшение финансового состояния клиента. Анализ предупреждающих сигналов осуществляется за последние 12 месяцев, предшествующих дате подачи заявки на осуществление операции [2].

Рассмотрим оценку финансового состояния малых организаций.

Возможность совершения кредитных операций с клиентами сегмента «Малый» определяется по технологии «Кредитный конвейер». Кредитная заявка представлена множеством разделов. Оценка кредитоспособности происходит в разделе качественный анализ бизнеса и анализ отчётности.

Раздел качественный анализ бизнеса состоит из подразделов: общая информация о клиенте. Характеристика регионального рынка; виды деятельности и фин. отчетность клиента ; собственники и руководители клиента. Информация об управлении; данные о продукции/услугах; структура закупок; структура продаж; схема бизнеса; дополнительная информация ; предупреждающие сигналы.

Раздел анализ отчётности представлен подразделами: балансы; отчёт о прибылях и убытках (ОПиУ); анализ структуры баланса; анализ структуры ОПиУ; основные финансовые показатели, EBITDA; дебиторская задолженность

(ДЗ); кредиторская задолженность (КЗ); финансовые вложения; поступление на расчетные счета [3].

В результате изучения процесса оценки кредитоспособности малого и микробизнеса и непосредственно самих методик ОАО «БПС-Сбербанк» можно выделить следующие недостатки:

- большой срок рассмотрения кредитной заявки, что происходит за счёт длительности этапа оценки кредитоспособности. Снижение времени, затрачиваемого на этапе всестороннего изучения потенциального кредитополучателя будет способствовать притоку клиентов, а так же более эффективной работе сотрудников ОАО «БПС-Сбербанк»;

- в методиках по оценке кредитоспособности ОАО «БПС-Сбербанк», совершенно разные качественные и количественные показатели имеют одинаковую значимость, что не допустимо. Решением будет оценка значимости таких показателей. Благодаря этому организации ранее не кредитоспособные за счёт отклонения нескольких не критичных (не очень значимых) показателей смогут получить кредит;

- рассмотрев финансовые показатели, представленные в методиках по оценке кредитоспособности ОАО «БПС-Сбербанк», стоит отметить, что система финансовых показателей не включает оценку перспектив деятельности потенциального кредитополучателя.

Если процесс оценки кредитоспособности потенциального кредитополучателя эффективно организован, то появляется возможность снижения уровня кредитных рисков банка и создания необходимых условий для качественного обслуживания клиентов, которые хотят воспользоваться кредитным продуктом.

Список использованных источников

1. Анализ деятельности банков и управление рисками (в схемах, таблицах, формулах): учеб.-метод. пособие / Н.К. Веренич, Н.Г. Петрукович, А.И. Синкевич. 2-е изд., перераб. и доп. – Минск: Мисанта, 2015. – 142 с.

2. Методика оценки финансового состояния клиентов ОАО «БПС-Сбербанк», относящихся к сегменту «микро» : утв. протоколом №36 заседания правления ОАО «БПС-Сбербанк» от 24.10.2013 (в ред. дополнения от 02.06.2017 N 01/01-07/194).

3. Порядок кредитования клиентов сегмента «малый» по технологии «Кредитный конвейер»: утв. протоколом № 26 заседания правления ОАО «БПС-Сбербанк» от 29.09.2015 (в ред. дополнений от 24.01.2017 N 01/01-07/40).

Горбачевская Вероника
Дайнеко Ксения
студенты
Давыдова Наталья
к.э.н., **доцент**
Полесский государственный университет
г. Пинск, Беларусь

РАЗВИТИЕ ПАССИВНЫХ ОПЕРАЦИЙ БАНКОВ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В условиях рыночной экономики особую важность приобретают процессы формирования банковских пассивов и оптимизации их структуры. Как и всякий хозяйствующий субъект, банк для обеспечения своей деятельности должен располагать определенной суммой денег и материальными активами. Устойчивая ресурсная база банка позволяет ему успешно проводить кредитные и иные активные операции. Поэтому каждый коммерческий банк стремится наращивать свои ресурсы.

Пассивные операции - операции, посредством которых банки формируют ресурсы для проведения кредитных и других активных операций [1, с. 392].

Пассивные банковские операции связаны с формированием банковских ресурсов, считается, что исторически они играют первичную и определяющую роль по отношению к активным [3, с. 16].

Рассмотрим данные о динамике пассивов банков Республики Беларусь за период 01.01.2018 – 01.01.2019 гг (таблица 1).

Таблица 1 - Динамика пассивов банков Республики Беларусь за период 01.01.2018-01.01.2019 гг., млн. руб.

Показатели	01.01.2018	Удельный вес на 01.01.2018, %	01.01.2019	Удельный вес на 01.01.2019, %	Темп роста, %
Пассивы банков	66679,6	100	73706,4	100	110,5
в том числе: 1. Привлечено средств от резидентов Республики Беларусь	46000,4	69,0	49647,0	67,4	107,9
из них: 1.1. средства органов государственного управления	5111,9	7,7	5780,1	7,8	113,1
1.2. средства Национального банка	349,1	0,5	790,3	1,1	226,4
1.3. средства субъектов хозяйствования	16631,2	24,9	17529,0	23,8	105,4
1.4. средства физических лиц	22029,2	33,0	23969,9	32,5	108,8

2. Привлечено средств от нерезидентов Республики Беларусь	8767,0	13,1	10526,5	14,3	120,1
3. Прочие пассивы	11912,2	17,9	13532,9	18,4	113,6

Примечание – Источник: собственная разработка на основании [2]

За рассматриваемый период сумма пассивов банков в Республике Беларусь увеличилась на 7026,8 млн. руб. или 9,5%. На начало 2019 года первым по значимости источником привлеченных ресурсов для банков являлись средства физических лиц, составляющие 53,2% от суммы средств, привлечённых от резидентов Республики Беларусь и 27,6% от всех пассивов. Вторыми по значимости ресурсами белорусских банков являются средства субъектов хозяйствования, их доля на 01.01.2019 – 24,6%, что в денежном выражении составляет 17529,0 млн. руб.

Для поддержки работы банков по формированию устойчивых пассивов был принят Декрет Президента Республики Беларусь от 11 ноября 2015 года №7 «О привлечении денежных средств во вклады (депозиты)», вступивший в силу 12 ноября 2015 года и направленный на формирование банками Республики Беларусь долгосрочной ресурсной базы, а также на стимулирование сберегательной активности преимущественно в национальной валюте на долгосрочной основе. Кроме того, в соответствии с Указом процентные доходы населения были признаны объектом налогообложения, введены отзывные и безотзывные вклады, различающиеся наличием возможности досрочного возврата средств [4].

Рассмотрим информацию об объемах, стоимости и сроках новых банковских вкладов (депозитов) физических лиц в национальной валюте за период 2015-2018 гг.

Таблица 2 – Информация об объемах, стоимости и сроках новых банковских вкладов (депозитов) физических лиц в национальной валюте за период 2015-2018 гг., млн. руб.

Срок вклада (депозита)	**2015**		**2016**		**2017**		**2018**	
	Сумма, млн. руб.	Удел. вес, %	Сумма, млн. руб.	Удел. вес, %	Сумма, млн. руб.	Удел. вес, %	Сумма, млн. руб.	Удел. вес, %
краткосрочные	7436,8	81,0	2179,5	76,8	2481,9	74,3	3737,8	68,5
долгосрочные	1738,8	19,0	657,7	23,2	858,2	25,7	1719,3	31,5

Примечание – Источник: собственная разработка на основании [2]

Данные таблицы 2 позволяют сделать вывод о наличии устойчивой тенденции к сокращению краткосрочных вкладов. В 2016 году произошел рост удельного веса долгосрочных депозитов на 4,2% по сравнению с 2015 годом, а в 2018 по сравнению с 2017 годом увеличение составило 5,8%, что в целом является позитивным трендом.

Для дальнейшего развития пассивных операций в банках страны необходимо:

– улучшение качества обслуживания клиентов, развитие программ лояльности;

– активное внедрение информационных технологий, которые увеличат скорость и доступность осуществляемых операций;

– проведение эффективной процентной политики, не снижающей доходности банка и обеспечивающей привлекательность линейки депозитов для вкладчиков.

Так как коммерческие банки работают преимущественно с привлечёнными ресурсами, размер данных операций практически в полной мере определяет величину и направленность иной банковской деятельности, то есть оптимально сформированная ресурсная база – залог успешной работы банка на финансовом рынке. Проанализировав пассивы банков Республики Беларусь можно сделать вывод о положительной динамике, а также об увеличении долгосрочных вкладов. Совершенствование пассивных операций банков будет способствовать эффективному формированию ресурсной базы в настоящее время и позволит создать условия для увеличения прибыли в будущем.

Список использованных источников:

1. Деньги, кредит, банки: Учеб. / Г.И. Кравцова [и др]; под ред Г.И.Кравцовой. — Минск: БГЭУ, 2012. – 749 с.

2. Бюллетень банковской статистики [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. – № 12 (234). – Режим доступа: http://www.nbrb.by/Publications/bulletin/Stat_Bulletin_2018_12.pdf – Дата доступа: 27.02.2019

3. Довнар, Ю.П. Банковское право. Особенная часть / Ю. П. Довнар. - Минск: Амалфея, 2007. - 339 с.

4. О привлечении денежных средств во вклады (депозиты): Декрет Президента РБ, 11.11.2015, №7 [Электронный ресурс]. – 2015. – Режим доступа: http://www.nbrb.by/today/finliteracy/pdf/telegraf/2015–006_decret_7.pdf – Дата доступа: 27.02.2019.

Грабовская Влада
студент
Петрукович Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск, Республика Беларусь

АНАЛИЗ КРЕДИТНОГО РИСКА ПРИ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОМ КРЕДИТОВАНИИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Банковский бизнес являясь одним из важнейших отраслей экономики, ввиду своей высокотехнологичности в наибольшей степени восприимчив к происходящим изменениям на разных уровнях рынка, а также подвержен различного рода рискам.

Кредитный риск представляет собой наиболее существенную из всех составляющих угроз, которым подвержен банк, поскольку большинство из всех

банкротств в банковской системе обусловлено невозвратом заемщиками кредитов и процентов по ним, и непродуманной политикой банка в области рисков.

Для отечественных банков данная проблема является особенно актуальной, так как показатели просроченной и сомнительной задолженности по кредитам превышают уровень аналогичных показателей среди банков наиболее развитых государств.

В то же время расширение потребительского кредитования положительно сказывается на развитии банковского сектора, способствует развитию новых ниш для бизнеса, росту платежеспособности на товары и услуги, что в целом улучшает социальную обстановку общества. Также немаловажным является факт того, что большая часть прибыли банка связанная с кредитованием является основополагающим критерием его устойчивости. Тем не менее, помимо доходности данная сфера сопряжена с большим количеством рисков, ключевым из которых является кредитный.

Кредитный риск определяется, в первую очередь, как риск экономический, связанный с управлением финансовыми ресурсами. [1, с 44]

Существует несколько классификаций кредитного риска. Различные авторы выделяет блоки различные классификации и способы ранжирования кредитного риска. Данная классификация предлагает следующие:

- риск непогашение кредита;
- риск просрочки платежа;
- риск обеспечения кредита;
- деловой риск;
- риск кредитоспособности заемщика.

По данным Базеля II выделяется 2 подхода к расчету кредитного риска:

1. Стандартизированный подход основан на взвешивании величины кредитных требований на коэффициент, присваиваемый тому или иному заемщику в зависимости от внешнего кредитного рейтинга, то есть рейтинга, определенного тем или иным международным рейтинговым агентством. Ориентация на внешние рейтинги, как один из наиболее объективных показателей деятельности того или иного банка (предприятия) — это, безусловно, новация.

2. Второй подход, являющийся наиболее значимым изменением по сравнению с Базелем I, предполагает принципиальный допуск внутренних рейтингов к определению кредитоспособности заемщиков.

В свою очередь потребительские кредиты делятся на два основных вида: целевые и нецелевые. Первый выдается на покупку определенного товара и может оформляться непосредственно на предприятиях торговли и сервиса, либо в самом банке. Второй, как правило, оформляется в банке. Такие кредиты выдаются заемщику преимущественно с целью приобретения товара для личных и прочих нужд, не связанных с предпринимательской деятельностью.

Проанализируем объемы задолженности по потребительским кредитам, их динамику и долю в общем объеме задолженности, а также влияния данных показателей на кредитные риски (Рисунок).

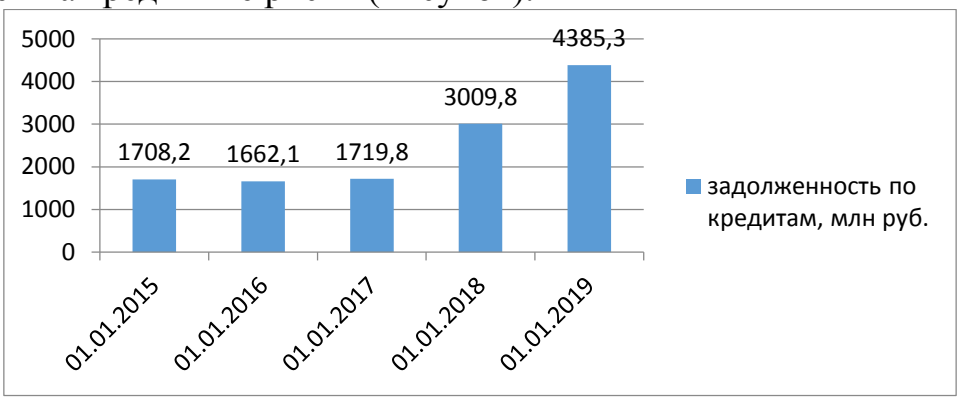

Рис. Динамика задолженности по потребительскому кредитованию за 2015-2019 гг. в Республике Беларусь

Примечание – Источник: собственная разработка на основании [3]

Таблица

Показатели структуры и динамики задолженности по потребительскому кредитованию физических лиц за 2015 - 2019 гг. в Республике Беларусь

Дата	Задолженность по потребительским кредитам, млн. руб.	Доля в общем объеме кредитов физических лиц, %	Темпы роста,%	Темпы прироста, %
01.01.2015	1708,2	-	-	-
01.01.2016	1662,1	24,16	97,3	- 2,7
01.01.2017	1719,8	24,03	103,5	3,5
01.01.2018	3009,8	33,32	175	75
01.01. 2019	4385,3	37,81	145,7	45,7

Примечание – Источник: собственная разработка на основании [3]

Начиная с 2017 года в стране наблюдается рост потребительского кредитования, что можно объяснить восстановлением реальных доходов населения после двухлетней рецессии, реализацией отложенного спроса, а также ускоренным снижением процентных ставок на денежном рынке.

За 2017 год объем потребительского кредитования вырос на 75% до 3 млрд рублей на начало 2018 года. В свою очередь высокие темпы потребительского кредитования могут привести к увеличению рисков проблемной задолженности.

Для минимизации рисков в апреле 2018 года Национальный банк утвердил инструкцию о новых условиях потребительского кредитования. Согласно документу с 1 мая 2018 года банки должны рассчитывать при выдаче потребительских кредитов физлицам коэффициент долговой нагрузки. Данный коэффициент не должен превышать 40%.

Таким образом, данные, приведенные выше, свидетельствуют о том, что данная мера способствовала снижению темпов роста объемов потребительского кредитования, однако не в полной мере. Что свидетельствует о высоком кредитном

риске в данной отрасли, так как с ростом объемов кредитования растет и риски невозврата.

И в связи с этим основной мерой по предотвращению возможных финансовых потерь является правильная оценка способности заемщиком своевременно и в полном объеме выполнять свои обязательства. Также является очень важным выстроить грамотную политику банка в области управления ликвидностью банка; управления ликвидностью кредитного портфеля и в частности кредитным риском.

Список использованных источников:

1. Кабушкин С.Н. Управление банковским кредитным риском / Учеб. пособие / С.Н. Кубашкин. – М.: Новое знание. - 2004. – 336 с.

2. Гончар В.И. Управление кредитным риском в «Приорбанк» ОАО [Электронные ресурс] / SCI-ARTICLE. - Режим доступа : http://sci-article.ru/stat.php?i=1541937258 . - Дата доступа : 23.03.2019.;

3. Статистический бюллетень [Электронный ресурс]/ Национальный банк Республики Беларусь 2015-2019. – Режим доступа : http://www.nbrb.by/publications/bulletin/Stat_Bulletin . - Дата доступ : 15.03.2019.

Гриценко Любов
студентка
Овчарик Зоряна
к.е.н, доцент
ВП НУБіП «Ніжинський агротехнічний інститут»,
м. Ніжин
Україна

ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з обов'язкових умов підтримання виробництва продукції на певному рівні є постійна наявність частини оборотних активів в матеріальній формі (виробничих запасів). З одного боку, сформовані виробничі запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, з іншого – виробничі запаси на рівні великих промислових підприємств потребують великих капіталовкладень. Тому від організації і ведення обліку виробничих запасів залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства.

Багатьох економістів турбують проблеми розвитку та удосконалення обліку та контролю виробничих запасів. Основною гіпотезою дослідження є припущення, що методологія і організація обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами потребує удосконалення.

В умовах ринкової економіки особливого значення набуває підвищення якості й оперативності обліку, удосконалення облікової документації й звітності у всіх областях виробництва відповідно до сучасних вимог керування, планування й аналізу господарської діяльності. При цьому основну роль повинні

грати облік й аналіз використання всіх видів ресурсів, насамперед матеріальних. Запаси займають значну питому вагу в структурі активів підприємства і є однією з найважливіших складових його оборотного капіталу. Велике значення у зв'язку з цим повинно приділятися точному й своєчасному обліку сировини й матеріалів. Необхідно приймати заходи щодо забезпечення строгого порядку прийому, зберігання й витрат сировини й матеріалів, впровадженню ефективних форм попереднього й поточного контролю за дотриманням кожним працівником, бригадою, ділянкою, цехом установлених норм витрат сировини й матеріалів, палива й інших ресурсів, а також за виконанням заходів щодо їхньої економії.

Бухгалтерський облік виробничих матеріальних запасів повинен оперативно забезпечувати керівників та інших зацікавлених осіб необхідною інформацією для ефективного управління виробничими запасами з метою створення оптимальних умов для виготовлення високоякісної продукції і знаходження резервів зниження її собівартості в частині раціонального використання матеріалів.

Необхідна умова діяльності підприємств - добре відлагоджені господарські зв'язки, адже вони забезпечують безперебійність постачання, безперервність процесу виробництва, своєчасність відвантаження і реалізації продукції.

Чітка класифікація матеріально-виробничих запасів за певними ознаками і вибір одиниці обліку необхідні для своєчасної і правильної організації синтетичного і аналітичного обліку.

Важливою передумовою організації обліку матеріалів є їх оцінка. Вона має значення і для ефективнішої організації обробки даних обліку.

Облік матеріальних цінностей на підприємстві відповідає як умовам виробничого вжитку матеріалів, так і вимогам організації складського господарства, і забезпечує виконання одного з основних завдань обліку - контроль за збереженням матеріальних цінностей під час їх приймання і зберігання.

У ході розглянутих питань контролю за збереженням і рухом товарно-матеріальних цінностей можна виділити ряд позитивних моментів. По-перше, щомісячно завідуючий складом складає звіт про запаси, що дозволяє керівникові ефективніше координувати забезпеченість виробництва, а також здійснювати контроль за станом виробничих запасів.

Бухгалтер бухгалтерії один раз на місяць надає оперативний звіт головному бухгалтерові про стан запасів, що дає можливість отримати повну картину про залишки на складах підприємства і виписувати накладні на відпустку на сторону відповідно до фактичної наявності матеріалів.

Посилення контролю за станом виробничих запасів і раціональним їх використанням здійснює значний вплив на рентабельність підприємства і його фінансовий стан.

Основним напрямом підвищення ефективності використання виробничих запасів є впровадження ресурсозберігаючих, маловідходних і безвідходних технологій.

Важливою умовою підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів є посилення особистої і колективної відповідальності, а також матеріальної зацікавленості робітників, керівників у раціональному використанні запасів. Підприємство прагне до дотримання норм виробничих запасів матеріалів, оскільки їх надлишок приводить до уповільнення оборотності оборотних засобів.

Щоб поліпшити облік матеріальних ресурсів, потрібно постійно удосконалювати вживані документи і облікові регістри, тобто ширше використовувати накопичувальні документи (лімітно-забірні карти, відомості та ін.), а також підвищити рівень автоматизації обліково-обчислювальних робіт.

Список використаних джерел

2. Верига Ю.А. Бухгалтерський облік. Навч. пос. / Ю.А.Верига. - К.: Центр учбової літератури, 2008. — 396 с.

3. Волкова І.А. Фінансовий облік-1. Навчальний посібник. І.А. Волкова. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 228 с.

4. Лишиленко О.В. Вдосконалення методів оцінки вибуття виробничих запасів у системі прийняття управлінських рішень в сільськогосподарських підприємствах / О.В. Лишиленко // Науковий вісник державної академії статистики, обліку та аудиту. – 2006. – №4. – С. 64-72.

Гуцаленко Любов
д. е. н., професор кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ
Україна

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ

Європейська орієнтація України вимагає формування нових теоретико-організаційних основ системи обліку. Він, як інформаційна база управління й ключовий інструмент впливу на суспільні відносини та рівень соціально-економічного розвитку, повинен відповідати цілям інтеграційних процесів і потребам та інтересам розвитку національної економіки. .[8, с. 126]

Особливості реформування бухгалтерського обліку в Україні вітчизняні вчені досліджували за різними спрямуваннями, зокрема доцільності і визначення перспектив застосування міжнародних принципів обліку присвячено праці Жука В.М. [3], Лучка М. [4]; Палія В.Ф. [9], стану та проблем їх запровадження в Україні Жука В.М. [3], Мельник М. [6] формування основ переходу на міжнародні стандарти Голова С.Ф. [1], встановленню й обґрунтуванню складових гармонізації облікових підходів Єфіменка В.І [2], Метелиці В.М. [7] тощо.

Створення глобальної фінансової інформаційної системи приводить до зміни вимог, які ставляться перед обліком, аналізом та аудитом. Один з головних міжнародних процесів, які відбуваються сьогодні у світі – узгодження національних систем обліку та фінансової звітності різних країн [1].

Під Міжнародними стандартами фінансової звітності розуміють:

- Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (період прийняття: 1973-2002);
- Міжнародні стандарти фінансової звітності (період прийняття: 2003-до сьогоднішнього дня);
- Інтерпретації, розроблені Комітетом з тлумачень міжнародної фінансової звітності та Постійно діючим комітетом з тлумачень.

Під час впровадження міжнародних стандартів звітності виникають такі проблеми:

– відсутність освітніх програм;

– відсутність достатньої кількості фахівців;

– відсутність матеріальної бази та коштів щодо переходу [5].

На макроекономічному рівні до проблем впровадження МСФЗ належать:

− нерозуміння характеру та суті МСФЗ;

− відсутність відповідних механізмів для контролю за процесом переходу на МСФЗ;

− суттєві відмінності між МСФЗ та національними П(С)БО; − недоцільність застосування МСФЗ підприємствами, для яких перехід законодавчо необов'язковий;

− відсутність можливості здійснювати ефективний нагляд за дотриманням МСФЗ;

− невідповідність між вимогами бухгалтерського обліку та аудиту;

− відсутність належним чином розроблених методик переходу;

− недостатня підготовленість до переходу на МСФЗ [9].

Не можна не погодитись з Л.В. Чижевською [10], що вже сьогодні і ще більше в найближчій перспективі будуть необхідні фахівці, що володіють у комплексі технологією бухгалтерського обліку, а також аналітичними навиками, здатні використовувати накопичену інформацію, щоб передбачати та попереджувати негативні тенденції, а не спостерігати за тим, що сталося.

Узагальнюючи вище викладене можна дійти висновку, що для успішного вирішення даної проблеми необхідно на державному рівні більше уваги приділяти підвищенню професійного рівня практикуючих фахівців з бухгалтерського обліку та наближення до європейських вимог освітніх програм з підготовки облікових фахівців.

Список використаних джерел

1. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – Х.: Фактор, 2013. – 1072 с.
2. Єфіменко В.І. Напрями гармонізації бухгалтерського обліку та звітності в Україні / В.І. Єфіменко // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – № 18. – С. 278 - 284.
3. Жук В.Д. До проблем стратегії запровадження МСФЗ в України / В.Д. Жук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 10. –С. 16 – 22
4. Лучко М. Міжнародні стандарти фінансової звітності в контексті облікової практики України / М. Лучко // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Економіка. – 2008. – № 22. – С. 172 – 175

5. Мельник А.Ф. Європейський союз: інституційні та економічні основи інтеграції / А.Ф. Мельник, І.Д. Бенько. – Тернопіль: Матвєй, 2014. – 410 с.
6. Мельник Н. Характеристика сучасного рівня впровадження МСФЗ в світі / Н. Мельник // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 3. – С. 25 – 30
7. Метелиця В.М. Регуляторна конвергенція бухгалтерської професії в Європейському Союзі / ВМ. Метелиця // Облік і фінанси. – 2014 . – № 2 . – С. 41 - 55.
8. Облік, аналіз та аудит в контексті Європейської інтеграції України: монографія / за заг. ред. М.С. Пашкевич ; М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т. – Дніпропетровськ.: НГУ, 2015. – 262 с.
9. Палий В.Ф. Международные стандарты учета и финансовой отчетности: учебник / В.Ф. Палий. – М.: НИЦ ИНФРА-М, 2013. – 506 с.
10. Чижевська Л.В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку : монографія / Л.В.Чижевська. - Житомирськ. держ. технол. ун-т. –Житомир: ЖДТУ, 2007. – 527 с.

Добривечір Олександра
студентка
Марчук Вікторія
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»
м. Київ
Україна

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Фондовий ринок є важливою складовою фінансової системи будь-якої країни, це один із найефективніших механізмів регулювання фінансових ресурсів. На сьогоднішній день фондовий ринок в Україні перебуває на стадії розвитку та має нижчий рівень, ніж фондові ринки розвинених країн. Хоча саме даний ринок може допомогти реалізувати інтеграційні амбіції України. Тому з'являється необхідність дослідити проблеми та напрямки модернізації фондового ринку України.

Однією з головних проблем розвитку фондового ринку України є те, що загальний обсяг торгів на організованому ринку значно нижчий за обсяг торгів на неорганізованому ринку. Так з 2015 року по 2018 рік можна прослідкувати відповідну динаміку. В 2015 році обсяг торгів на організованому ринку склав 286,21 млрд. грн., у той час як на неорганізованому – 1886,45 млрд. грн., у 2016 році дані показники становили відповідно 235,41 та 1892,14 млрд. грн. У 2017 року на організованому ринку обсяг торгів склав 205,79 млрд. грн., на неорганізованому - 262,91 млрд. грн. [1]. У 2018 році обсяг торгів на цих двох ринках майже зрівнявся, на організованому - 260,86 млрд. грн. та неорганізованому - 261,96 млрд. грн., але тенденція не змінюється, обсяг торгів на організованому ринку нижчий за обсяг торгів на неорганізованому [1].

Така різниця показників свідчить про те, що компанії не бажають торгувати своїми цінними паперами на відкритому ринку, на їхнє рішення впливає відсутність значних коливань на неорганізованому ринку, особливо це відіграє важливу роль в період економічної кризи та відсутність чіткого регулювання з боку держави.

Наступною важливою проблемою є низький рівень показника співвідношення обсягу торгів на фондовому ринку до ВВП. Починаючи з 2014 року даний показник неухильно зменшується. Так у 2014 році він становив 39,05%, а вже в 2016 році – 9,96%, відповідна динаміка прослідковувалась і в 2017 році (8,46%) і в 2018 році (7,53%) [1].

Проаналізувавши дану динаміку, потрібно зазначити, що фондовий ринок в Україні є слабо розвиненим із переважанням позабіржової торгівлі.

Так, наприклад, у США даний показник у 2018 році становив 115,85%. Тобто показник розвинених країн перевищує показник України приблизно в 15 разів і це свідчить про те, що для ефективного функціонування даного ринку потрібно виконати умову, що капіталізація фондового ринку має перевищувати розмір ВВП країни [2].

Іншою важливою проблемою фондового ринку України є те, що на душу населення припадає занадто велика кількість фондових бірж. Україна посідає одне з провідних місць за даним показником, але така ситуація немає позитивного впливу на динаміку фондового ринку. У 2018 році на даному ринку діяло 10 бірж. Лідируючі позиції займають такі біржі: «Перспектива», «ПФТС» та «УКРАЇНСЬКА БІРЖА». Обсяг торгів на даних біржах у січні 2018 року склав відповідно 11 192,60 (52,09%) млн. грн., 6 382,73 (28,1%) млн. грн. та 3 911,33(14,6%) млн. грн. [3]. На решту фондових бірж припадає лише 4,31%, це свідчить про те, що дані біржі існують для виконання певних дій, які не стосуються конкретно визначених функцій даних бірж, наприклад, для приватизації державних об’єктів за низькою ціною.

Також до важливих проблем фондового ринку України слід віднести те, що законодавча нормативна база є недосконалою і суперечливою. Так, наприклад, спірною ситуацією є доцільність обмеження випуску акціонерними товариствами іменних акцій у розмірі не більше 10 відсотків від статутного фонду. Дане положення значно обмежує можливості в залученні додаткових коштів, необхідних для господарської діяльності [4, с.133]. Ще одним прикладом є те, що замість повноцінного введення європейських стандартів та вимог до парламенту подаються законопроекти-субститути, котрі мають досить вибірковий характер в регулюванні фондового ринку України.

Проаналізувавши проблеми фондового ринку України, можна виділити декілька основних напрямків модернізації [5, с. 160]:

- комплексне поєднання вітчизняного законодавства з директивами Європейського Союзу;
- сприяння реалізації єдиної державної політики;
- стимулювання інвестиційного клімату;
- забезпечення функціонування ефективної ринкової інфраструктури;

• підвищення рівня захисту прав інвесторів;
• вирішення проблем технологізації фондового ринку;
• сприяння розвитку ринку валютних деривативів;
• застосування досвіду розвинених країн;
• скорочення фондових бірж, котрі не виконують свої прямі функції;
• підвищення капіталізації фондового ринку.

Можна зробити висновок, що фондовий ринок є важливим і необхідним елементом фінансового ринку, який безпосередньо впливає на розвиток усіх суб`єктів національної економіки. В Україні фондовий ринок знаходиться на стадії розвитку і тому слід розробити цілісну стратегію удосконалення фондового ринку, звернути увагу на досвід розвинених країн та удосконалити державну політику в даній сфері.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.– https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07

2. Stocks traded, total value (% of GDP) [Електронний ресурс] // The World Bank Group – Режим доступу до ресурсу: https://data.worldbank.org/indicator/CM.MKT.TRAD.GD.ZS?page=4.

3. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня 2018 року [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: www.ssmsc.gov.ua/user_files/content/62/1520955025.doc

4. Калюга О.О. Стан державного регулювання фінансового ринку україни / О. О. Калюга. // Вісник НУЦЗУ. – 2017. – С. 126–135.

5. Шаповал М.С. Домінанти розвитку фондового ринку в україні / М. С. Шаповал. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – С. 157–160.

Добромыслов Андрей
студент
Лопух Юлия
ассистент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Беларусь

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРОЦЕНТНОЙ ПОЛИТИКИ НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Процентная политика центрального банка является важнейшей составляющей денежно-кредитной политики и, в общем, представляет собой комплекс мероприятий, направленных на регулирование цены денег в экономике.

Приоритетом процентной политики является поддержание положительного уровня процентных ставок в реальном выражении в экономике как важного условия для обеспечения ценовой стабильности и сохранности сбережений

вкладчиков, доступности кредитных ресурсов для предприятий реального сектора экономики. Основной целью процентной политики является рост экономики, сдерживание инфляции, обеспечение стабильности национальной валюты, поддержание интересов приоритетных производств и секторов народного хозяйства.

Основными инструментами процентной политики центрального банка являются базовая ставка рефинансирования и ставки по постоянно доступным инструментам регулирования ликвидности банков. Ставка рефинансирования – ставка Национального банка Республики Беларусь, являющаяся базовым инструментом регулирования уровня процентных ставок на денежном рынке и служащая основой для установления процентных ставок по операциям предоставления ликвидности банкам. Ставка рефинансирования в ходе эволюции денежно-кредитной системы стала в большей степени индикативным показателем, дающим экономике ориентир стоимости национальной валюты в среднесрочной перспективе. Хотя, конечно, нельзя отрицать тот факт, что ставка рефинансирования имеет значительное влияние на формирование уровня процента в экономике.

Ставки по операциям регулирования ликвидности банков - оперативный инструмент процентной политики. По ним центральный банк проводит сделки на финансовом рынке, осуществляют рефинансирование и изъятие ликвидности у банков, тем самым формируя уровень доходности на различных сегментах финансового рынка.

Проводя операции на финансовом рынке и устанавливая процентные ставки по инструментам денежно-кредитной политики, центральный банк не только формирует коридор колебаний процентных ставок в экономике, но и создает рыночные ожидания, которые будут оказывать воздействие на экономическое развитие в ближайшей перспективе посредством влияния на мотивацию банков по управлению их ресурсными потоками, в том числе при принятии решений по формированию ресурсной базы и размещению кредитных и иных ресурсов.

Центральный банк при проведении процентной политики придерживается определенных принципов и подходов, ориентируется на достижение конкретных целей, имеет свою стратегию регулирования [1].

В период кризисов проблема эффективности процентной политики Национального банка Республики Беларусь приобрела дополнительную значимость и привлекла к себе особое внимание. Появилось много споров вокруг ряда вопросов, касающихся того, как должна определяться процентная ставка, как быстро она должна изменяться. Даже на вопрос о том, должна ли она повышаться или понижаться для того, чтобы противодействовать кризису, экономисты отвечают по-разному.

В период 2015-2016 гг. в Беларуси, на фоне продолжающегося спада выпуска, актуализировалась дискуссия о роли монетарной политики и кредитно-финансовой системы в национальной экономике. В частности, рассматривалась позиция, что монетарная политика является чрезмерно жесткой, и потому, как минимум, не способствует преодолению циклического спада. В более

радикальной версии эта же исходная посылка может постулировать, что именно чрезмерно жесткая монетарная политика и есть ключевая причина экономического спада в Беларуси.

Сложилось мнение, что чрезмерно высокий уровень процентных ставок – это следствие высоких инфляционных ожиданий. В свою очередь, завышенные инфляционные ожидания – это вынужденная «плата» за утрату доверия к национальной валюте и экономической политике. Поэтому в последние годы само по себе снижение процентных ставок уже редко постулировалось как приоритет экономической политики.

Однако, появление перспективы смягчения монетарной политики, начало подразумевать то, что произошли изменения. Важным изменением такого рода является наметившаяся стабилизация монетарной среды. Характеристикой этой стабилизации является выравнивание уровня фактической инфляции и инфляционных ожиданий, что происходит впервые с 2011 г. С этой позиции, вопрос о том, могут ли монетарные власти позволить себе смягчение монетарной политики действительно приобретает новое звучание [2].

Последние годы процентная политика Национального банка Республики Беларусь носит антиинфляционную направленность. Усилия Национального банка направлены на создание условий для перехода к реализации денежно-кредитной политики в режиме инфляционного таргетирования. Одним из ключевых направлений которого, является процентная политика. Для этого процентные ставки поддерживаются положительными в реальном выражении.

Ограничение инфляции создает условия для снижения процентных ставок, повышения интереса к сбережениям и доступности кредитования в национальной валюте. Основная тенденция, наблюдаемая последнее время – замедление инфляции, опережающая прогноз. В первую очередь это связано с благоприятной ситуацией на внутреннем валютном рынке.

Благоприятные тенденции позволили продолжить политику снижения процентных ставок. Так, с 27 июня 2018 года ставка рефинансирования была снижена с 10,5 до 10% годовых, а ставки по постоянно доступным и двусторонним операциям поддержки ликвидности – с 11,75 до 11,5% годовых.

6 февраля 2019 года было принято решение сохранить неизменными ставку рефинансирования и ставку по постоянно доступным операциям поддержки ликвидности банков (10 и 11,5 процента годовых соответственно), а также повысить с 13 февраля 2019 года ставку по депозитам овернайт на 0,5 процентного пункта до 8,5 процента годовых.

Данное решение принято в рамках планомерной работы по снижению волатильности процентных ставок на кредитно-депозитном рынке. Теперь коридор процентных ставок по операциям регулирования ликвидности станет симметричным относительно ставки рефинансирования. Это позволит усилить значимость ставки рефинансирования в трансмиссионном механизме денежно-кредитной политики.

При принятии решения о ставке рефинансирования был учтен весь спектр внешних и внутренних условий, влияющих на достижение целевого параметра

денежно-кредитной политики по инфляции на 2019 год. Если ряд внутренних факторов, которые принимались во внимание, предполагает возможность осмотрительного снижения процентных ставок, то внешние факторы характеризуются значительной неопределенностью и влекут за собой соответствующие риски. Процентные ставки должны соответствовать макроэкономической ситуации, в том числе учитывать риски со стороны внешних шоков и сложившийся уровень инфляционных ожиданий. В последующем при принятии решений по ключевым ставкам Национальный банк продолжит учитывать весь комплекс внешних и внутренних условий и, прежде всего, изменение баланса между инфляционными и дефляционными факторами.

В связи с тем, что Национальным банком Республики Беларусь планируется в ближайшей перспективе реализация денежно-кредитной политики в режиме таргетирования инфляции, необходимо создать условия для повышения влияния рыночных факторов на формирование процентных ставок денежного рынка, что будет способствовать более рыночному формированию процентных ставок кредитно-депозитного рынка. Повышение роли операций на открытом рынке и ставки рефинансирования, как ориентира формирования процентных ставок денежного рынка, заложены в качестве основного направления развития денежно-кредитной политики на 2019 год.

Список использованных источников:

1. Денежно-кредитная политика Национального Банка [Электронный ресурс] / Национальный Банк Республики Беларусь. - Режим доступа: http://www.nbrb.by/mp/target/current-mode. - Дата доступа: 24.03.2019.
2. Крук Д. Монетарная политика и финансовая стабильность в Беларуси: состояния, вызовы, перспективы / Белорусский экономический исследовательско-образовательный центр BEROC. – Минск, 2017.

Жук Валерій
д.е.н., професор, головний науковий співробітник відділу обліку та оподаткування
Бездушна Юлія
к.е.н, старший науковий співробітник,
завідувач відділу обліку та оподаткування
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА МІСІЯ БУХГАЛТЕРІВ У ВИРІШЕННІ «ЗЕМЕЛЬНОГО ПИТАННЯ» В УКРАЇНІ

Невизначеність з ціною землі є одним з факторів, що змушує з обережністю відноситись до ринку земель усіх учасників земельних відносин. Фактично діє ринок прав користування. Більшість сільськогосподарських земель передана в оренду і використовується орендарями за договорами оренди. Не дивлячись на мораторій, землі активно продаються шляхом укладення довгострокових договорів оренди та емфітевзису. Землевласники – селяни, не

знають реальної ціни на свою землю. Землекористувачі – мають у своєму розпорядженні право користування, однак, у більшості випадків не ставлять на баланс, не оцінюють і звідси – відсутність загального макроекономічного бачення земельного потенціалу у його вартісному, ринковому вираження. Ціну на землю формує чорний ринок. Чи можемо ми це допустити?

З 2019 року діє нова нормативно-грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення [1], яка застосовується для обрахунку податків, встановлення мінімального розміру орендної плати, однак повної картини справедливої вартості землі не дає і вона. Нормативно-грошову оцінку можна здійснити точково щодо окремих земельних ділянок і тільки за межами населених пунктів.

Логічно було б отримати таку інформацію у статистиці. По аналогії з основними засобами, капітальними інвестиціями тощо. І процес реформування державної статистики, що триває протягом останніх 10 років, давав на те сподівання. На початку 2019 року Кабінет Міністрів України ухвалив розроблену Мінекономрозвитку разом із Державною службою статистики Програму розвитку державної статистики до 2023 року [2]. Однак в частині змісту статистичної інформації про землю в революції не передбачено. Як оцінити ринкову вартість своєї землі? Як селянину, власнику землі знати реальну цінність своєї власності. Бухгалтерська наукова спільнота може і має допомогти у розв'язанні цих проблем. На теоретичному фундаменті фізичної економії, яка визнає джерелом сталого розвитку суспільства саме селянина, землю та енергію сонця. Через запровадження єдиної облікової політики та прийняття галузевого стандарту щодо земель сільськогосподарського призначення.

В основу нової облікової політики та галузевого стандарту ми покладаємо єдині підходи до оцінки вартості землі та прав оренди з урахуванням її природної родючості. Це дозволяє зробити чинний в експертній практиці доходний підхід, базований на розрахунку рентного доходу, який враховує типовий для місцевості набір культур, а також ціни його реалізації на ринку. Ці показники дозволяють врахувати у вартості з одного боку найбільш ефективне використання, дотримання сівозміни і збереження родючості землі, а з іншого – ринкові ціни. Прогнозні оцінки земельного капіталу у фінансовій звітності аграрних підприємств України за запропонованими підходами наведено у табл.

Як видно з табл. у порівнянні з фактичним станом відображення земельних активів у фінансовій звітності сільськогосподарських підприємств України у сумі 151 млн дол. США їх вартість за умови дотримання усіма суб'єктами господарювання рекомендованої облікової політики збільшується до 14,3 млрд дол. США.

Прийняття запропонованих підходів дозволить глибше розкрити у фінансовій звітності та статистиці інформацію по земельних активах. Їх кількісні і вартісні характеристики, продукування рентного доходу, капіталовкладення у поліпшення, амортизаційну політику щодо прав користування та іншу важливу

для інвесторів і галузевого управління інформацію. Крім того, узагальнена інформація про вартість земель на ресурсах держстату прояснить ситуацію з цінами на сільськогосподарські угіддя, вони можуть бути відправними точками та орієнтиром при відкритті ринку земель.

Таблиця

Прогноз зростання земельного капіталу аграрного сектору економіки України у фінансовій звітності

Земельний капітал/ активи	Площа, млн га[1]	Оцінка за вимогами МСФЗ, млрд дол. США	
		Фактично у фінансовій звітності[2]	Розрахунково, при застосуванні нової облікової політики
Рілля (потенціал)	32,5	0,151	14,3
у т.ч.:			
Землі недержавних підприємств на праві оренди	18,70	0,001	9,82
Землі громадян (право власності)	9,27	–	(10,0)[3]
Землі державних підприємств на праві постійного користування	3,2	0,15	3,12
Емфітевзис	1,4	–	1,36

[1] Статистичний збірник «Сільське господарство України за 2016 рік». Державна служба статистики України.

[2] Розраховано автором за даними Державної служби статистики України

[3] Оцінка землі товарних домогосподарств, які не ведуть бухгалтерський облік

Новизна національних галузевих стандартів з бухгалтерського обліку земель сільськогосподарського призначення слугуватиме експериментальною базою удосконалення МСФЗ та можливої появи у МСФЗ окремого стандарту «Земля сільськогосподарського призначення». Підвищення статусу сільськогосподарської землі у фінансовій звітності та відповідно у статистиці є своєрідним і важливим внеском бухгалтерської професії у вирішення еколого-кліматичних і проводольчих проблем людства у поточному тисячолітті.

Для України необхідність такого підходу мотивована ще й потребами:

– подолання корупції і детінізації аграрної економіки. Оскільки, при продажі корпоративних прав підприємств, права на оренду і емфітевзис земля враховуються лише в «тіні». Це дезорієнтує ринок, призводить до викривлення у розрахунку ВВП країни, а також до втрати податків;

– справедливого обрахування національного багатства України. Оскільки на тепер немає змоги обрахувати національним планом рахунків прав оренди, емфітевзису, постійного користування землею, і власне, саму землю на балансах юридичних осіб;

– покращення капіталізації та інвестиційної привабливості фермерських господарств, малих і середніх аграрних підприємств. Оскільки земля як їх найбільш цінний актив немає належного сприйняття на ринку інвестицій, кредитування і страхування.

Новизна національних галузевих стандартів з бухгалтерського обліку земель сільськогосподарського призначення слугуватиме експериментальною базою удосконалення МСФЗ та можливої появи у МСФЗ окремого стандарту «Земля сільськогосподарського призначення». Застосування галузевого стандарту бухгалтерського обліку сільськогосподарської землі є важливим механізмом виокремлення і підняття цінності цього активу. Це своєрідна участь бухгалтерської професії України, як у забезпеченні включення землі до ринкового обігу, так і у розв'язанні продовольчих проблем задля сталого розвитку людства.

Список використаних джерел

1. Програма розвитку державної статистики до 2023 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 р. № 222. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-2019-%D0%BF

2. Загальнонаціональна (всеукраїнська) нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення. URL: https://ngo.land.gov.ua/uk/

Злодеева Ксения
студент
Давыдова Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

РАЗВИТИЕ РЫНКА ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЦЕННЫХ БУМАГ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Наиболее развитым и ликвидным сегментом рынка ценных бумаг в Республике Беларусь является рынок государственных ценных бумаг.

В соответствии со статьей 56 Бюджетного Кодекса, под государственными ценными бумагами понимаются ценные бумаги, выпускаемые Министерством финансов от имени Республики Беларусь [1, с. 71]. На основе их выпуска осуществляется привлечение государственных займов, которые являются одной из форм мобилизации временно свободных денежных средств граждан и юридических лиц и одновременно формой внешнего государственного долга.

Государственные ценные бумаги размещаются как на внутреннем, так и на внешних финансовых рынках. При их размещении на территории Республики Беларусь, формируется внутренний государственный долг [1, с. 72].

К основным целям эмиссии государственных ценных бумаг относят:

- привлечение временно свободных денежных средств резидентов и нерезидентов для финансирования дефицита республиканского бюджета;
- погашение обязательств Республики Беларусь по ранее осуществленным выпускам государственных эмиссионных ценных бумаг;
- воздействие на макроэкономические показатели: объем денежной массы, уровень цен и инфляция, валютный курс, уровень занятости и др.

В Беларуси наиболее развитой формой государственного долга являются государственные облигации, эмитируемые Министерством финансов в бездокументарной форме. К данным ценным бумагам относятся:

– государственные облигации, номинированные в белорусских рублях:
- краткосрочные (срок обращения до 1 года включительно);
- долгосрочные (срок обращения свыше 1 года);
- с процентным/дисконтным доходом.

– государственные облигации, номинированные в иностранной валюте:
- краткосрочные (срок обращения до 1 года включительно);
- долгосрочные (срок обращения свыше 1 года);
- с процентным доходом [2].

Объем выпуска государственных ценных бумаг определяется Министерством Финансов в Законе о республиканском бюджете на очередной финансовый год. В 2019 г. предусмотрено их размещение на внутреннем финансовом рынке на общую сумму 370 млн. долл. США. В 2018 г. данный показатель был запланирован в размере 400 млн. долл. США.

Рассмотрим государственные ценные бумаги, находящиеся в обращении на внутреннем рынке за период 2016-2018 гг. (Таблица 1).

Таблица 1 – Государственные ценные бумаги, находящиеся в обращении на внутреннем рынке в Республике Беларусь за 2016-2018 гг.

	Объем государственных облигаций в обращении		
	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Государственные облигации, номинированные в бел. руб., млн. бел. руб.	1 602,5	1 404,6	1 578,4
Государственные облигации, номинированные в рос. руб., млн. рос. руб.	162,0	162,0	162,0
Государственные облигации, номинированные в долл. США, млн. долл. США	2 476,4	1 949,6	2 154,1
Государственные облигации, номинированные в евро, млн. евро	1 757,9	1 589,2	1 430,7
ИТОГО, млн. бел. руб.	**10 164,9**	**9 093,5**	**9 664,6**

Примечание - Источник: собственная разработка на основании [3]

Данные таблицы 1 свидетельствуют, что по итогам 2018 г. по сравнению с 2016 г. объем государственных ценных бумаг, находящихся в обращении на внутреннем рынке, уменьшился на 4,92%: с 10 164,9 млн. бел. руб. до 9 664,6 млн. бел. руб. Наблюдается уменьшение обращающихся государственных ценных бумаг, номинированных в белорусских рублях на 1,5%, в долларах США – на 13, 01%, а в евро – на 18,61%. При этом объем государственных ценных бумаг номинированных в российских рублях остался на том же уровне – 162,0 млн. рос. руб., что говорит о том, что новые выпуски государственных облигаций в данной валюте не производились, как и не осуществлялось их погашение, соответственно, данные ценные бумаги находятся в обращении.

Рассмотрим динамику реализованных государственных облигаций за 2016-2018 гг.

Таблица 2 – Государственные облигации, реализованные на внутреннем финансовом рынке в Республике Беларусь за период 2016-2018 гг.

Годы	Объем государственных облигаций, реализованных на внутреннем рынке		
	в белорусских рублях	в иностранной валюте	
	млн. бел. руб.	млн. долл. США	млн. евро
2016 г.	160,0	1 392,4	0,0
2017 г.	200,0	395,08	51,0
2018 г.	0,0	252,6	238,7
	в том числе путем открытой продажи в торговой системе ОАО «БВФБ»		
	млн. бел. руб.	млн. долл. США	млн. евро
2016 г.	100,0	300,0	0,0
2017 г.	0,0	267,61	50,0
2018 г.	0,0	241,14	238,69

Примечание - Источник: собственная разработка на основании [4]

Исходя из данных, представленных в таблице 2 можно сделать вывод, что за период 2016-2017 гг. объем реализованных государственных ценных бумаг, номинированных в белорусских рублях, увеличился на 25%. В 2018 г. по решению Министерства финансов такие облигации не выпускались. По облигациям, номинированным в долларах США, наблюдается снижение объемов реализации в 5,5 раз. Реализация облигаций, номинированных в долларах США путем открытой продажи в торговой системе ОАО «БВФБ» снизилась на 19,62%. По операциям размещения гособлигаций, номинированных в евро, данные таблицы свидетельствуют о постепенном росте объемов продаж – если в 2016 г. гособлигации не размещались, то в период с 2017 г. по 2018 г. произошло увеличение в 4,7 раза.

Исходя из проведенного анализа, можно выделить ряд проблем, препятствующих развитию рынка государственных ценных бумаг в Беларуси:

– снижение объемов реализации государственных ценных бумаг ввиду уменьшения интереса к ним из-за снижения ставок процентного дохода;

– неразвитая инфраструктура вторичного рынка ценных бумаг.

Но в то же время сегодня в Республике Беларусь повышается интерес к внутреннему рынку государственных облигаций, а также ведется работа по его развитию, основными направлениями которой выступают:

– расширение базы инвесторов – обеспечение прямого доступа иностранных инвесторов к ценным бумагам посредством предоставления депозитариям нерезидентов права осуществлять учет данных ценных бумаг;

– развитие вторичного рынка государственных ценных бумаг и его инфраструктуры. Одной из причин его слабого развития в Беларуси является то, что предложение государственных ценных бумаг на вторичном рынке крайне мало, таким образом, данные ценные бумаги не позволяют сформировать их ликвидный рынок и использовать его потенциал;

– позиционирование государственных ценных бумаг как надежного финансового инструмента.

В заключение необходимо отметить, что в настоящее время развитие рынка государственных ценных бумаг является одной из первоочередных задач, стоящих перед правительством. В то же время существует ряд проблем, препятствующих его полноценному развитию, поэтому успешная реализация предложенных в данной работе мер будет способствовать развитию рынка государственных ценных бумаг в Республике Беларусь.

Список использованных источников:

1. Бюджетный кодекс Республики Беларусь: принят Палатой представителей 17 июня 2008 г.: одобр. Советом Респ. 28 июня 2008 г.: текст Кодекса по состоянию на 30 дек. 2018 г. – Минск: Амалфея, 2019. – 136 с.
2. Инструменты: [Электронный ресурс] / ОАО «Белорусская валютно-фондовая биржа». – Минск, 2019. – Режим доступа: https://www.bcse.by/ru/markets/index/746. – Дата доступа: 09.03.2019.
3. Статистический бюллетень: [Электронный ресурс]/ Нац. банк. Респ. Беларусь. – Минск, 2017. – Режим доступа: https://www.nbrb.by/Publications/bulletin/Stat_Bulletin_2017_12.pdf. – Дата доступа: 09.03.2019.
4. Информация о реализации государственных облигаций: [Электронный ресурс] / Министерство финансов Респ. Беларусь. – Минск, 2018. – Режим доступа: http://www.minfin.gov.by/ru/public_debt/bonds/bbae5430cbcd425c.html. – Дата доступа: 09.03.2019.

Ивчина Анна
магистр экономики
Полесский государственный университет
Г. Пинск
Беларусь

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ УПРАВЛЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫМ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ НА ПРИМЕРЕ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Одной из наиболее актуальных и важнейших проблем для коммерческих банков является оценка и анализ рисков своих кредитных портфелей, так как увеличение доли проблемных кредитов влияет на позиции, занимаемые банком на рынке кредитных ресурсов, а так же на их ликвидность и в конечном итоге на финансовый результат банка. Для успешного кредитования банки должны разрабатывать и внедрять эффективные системы управления кредитными рисками. Кредитование юридических лиц приносит наибольший доход банку, так как в этой области сконцентрирована наивысшая степень риска, что обуславливает необходимость совершенствования существующих методик, проведение оценки их адекватности, использования различных методик оценки в комплексе. Таким образом, тема исследования является весьма актуальной и имеет практическое применение.

В процессе исследования нами был выявлен ряд существенных проблем данного направления осуществления банковской деятельности.

Информация о финансов-хозяйственной деятельности потенциального кредитополучателя, которая оценивается риск-менеджером в процессе написания заключения о балльной оценке кредитного риска проекта, представляется неструктурированной, а именно в заключении менеджера нету последовательности (оценивается кредитный рейтинг должника, следующим пунктом наличие у руководителя уголовной ответственности). Данный факт не позволяет разобраться, в чем именно недостатки потенциального клиента как кредитополучателя, с какими банк может столкнуться сложностями при заключении сделки с ним.

Еще один недостаток состоит в том, что риск-менеджер в своем заключении не дает пояснений итоговому баллу. Поэтому заключение является нечитабельным и неинформативным. Также риск-менеджер не дает никаких рекомендаций в своем заключении, каким образом кредитополучатель мог бы понизить балл, то есть понизить риск проекта.

Как недостаток существующей методики нами выделен тот факт, что в заключении о балльной оценке рассчитано недостаточное количество финансовых показателей и как следствие финансовое состояние кредитополучателя оценено не полностью. Именно поэтому оно не несет в себе необходимую информацию, чтобы оценить вероятность возврата долга и процентов по нему.

Так же имеет место оценки одних и тех же показателей, которые влияют на балл риска проекта несколько раз. Например, кредитный рейтинг Е+, Е- является фактором, который повышает балл риска проекта как в разделе «Признаки НИ и ФН», так и «Платежный риск». Таким образом, один и тот же показатель дважды влияет на итоговый результат.

Изучив литературу по данной тематике, а также зарубежный опыт в данном направлении, нами предлагается усовершенствовать и дополнить уже существующую методику.

Предложенная нами методика по оценке кредитного риска проекта имеет ряд преимуществ перед уже существующей, а именно:

1. Авторская методика оценки кредитного риска проекта является принципиально новой, поскольку основана на комбинации результатов экспертных мнений работников отдела риск-менеджмента, весовых коэффициентов и скоринговых моделей. Данный факт позволит избежать субъективного мнения риск-менеджера, который формирует итоговое заключение по предлагаемому к кредитованию проекту. Предлагаемый подход к составлению заключения о балльной оценке кредитного риска проекта позволяет в значительной степени его структурировать и выделить причинно-следственную связь в определении результирующего показателя.

2. Выделение в рамках оценки предприятия трех основных блоков: количественного, качественного и блока признаков классификации. Данная модификация позволит риск-менеджеру в процессе анализа выработать рекомендации по снижению уровня риска, а так же дать разъяснения за счет каких факторов сложился высокий и очень высокий уровень риска. При

присвоении «очень высокого» и «высокого» уровня кредитного риска риск-менеджером будет производиться выработка рекомендаций и пояснений, ввиду чего возник такой высокий балл. В результате анализа уровня кредитного риска риск-менеджер присваивает не только итоговый балл риска проекта, но и уровень сложившегося риска (от «очень низкий» до «очень высокий»). Данное изменение позволит более наглядно отобразить вероятность возврата основного долга и процентов по нему. Предложенная методика в отличие от существующей позволяет избегать дублирования результатов оценки показателей, влияющих на уровень кредитного риска.

3. Включение в заключение о балльной оценке расчет таких финансовых коэффициентов как: EBITDA, коэффициент текущей ликвидности, коэффициент обеспеченности СОС, коэффициент обеспеченности финансовых обязательств активами. Расчет данных коэффициентов более четко отражает картину финансового состояния организации, что позволит избежать просроченных платежей по основному долгу и процентам по нему.

4. Выделение признака сезонности при оценке динамики кредитного рейтинга - предлагается отслеживать данный показатель, разбивая предприятия на сезонные и несезонные. Данное предложение обусловлено тем, что для организаций, чьи финансовые результаты напрямую зависят от сезонности (сельское хозяйство) кредитный рейтинг на отчетную дату текущего года должен сравниваться с кредитным рейтингом на такую же отчетную дату прошлого года. Для предприятий, чьи финансовые результаты не зависят от сезонности, имеет место быть сравнивать кредитный рейтинг за текущий квартал текущего года с рейтингом на предыдущую отчетную дату этого же года. В существующей методике такого разделения не производится, следовательно, она не дает адекватной оценки динамики данного показателя.

5. Снижение (увеличение) суммы предоставляемого актива либо увеличение (снижение) процентной ставки в зависимости от присвоенного балла риска проекта. Чем больший риск несет банк, вступая в кредитные отношения с ненадежным должником, тем выше будет процентная ставка по кредиту или меньше сумма предоставляемого актива. Таким образом, за счет повышенного процента по кредиту или меньшей суммы предоставленного актива банк страхует себя от вероятности невозврата основного долга и процентов по нему. Так же данное предложение можно расценивать как стимул для клиента снизить балл риска проекта (например, погасить просроченную задолженность по основному долгу или комиссионным вознаграждениям; оплатить налоги, чтоб был снят арест с расчетного счета и др.).

Подводя итоги исследования, необходимо отметить, что данные изменения не носят директивный характер и были предложены исходя из анализа существующей методики управления корпоративным кредитным риском конкретного коммерческого банка Республики Беларусь.

Список источников:

1. Консультант плюс: Беларусь [Электронный ресурс]: Об утверждении инструкции об организации системы управления рисками в банках,

небанковских кредитно-финансовых организациях, банковских группах и банковских холдингах: Постановление правления Национального Банка Республики Беларусь, 29.10.2012 г. № 550 / ООО «ЮрСпектр», Нац.центр правовой информ. Респ.Беларусь. – Минск, 2013.- Дата доступа: 12.09.2018

2. Научная электронная библиотека «Киберленинка» [Электронный ресурс]: Андрианова Е.П., Баранникова А.А. Современные подходы к управлению кредитным риском в коммерческом банке / Режим доступа: https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-podhody-k-upravleniyu-kreditnym-riskom-v-kommercheskom-banke. – Дата доступа: 01.10.2018.

3. Использование скоринг-модели при управлении кредитным риском: материалы 9 Международной молодежной научно-практической конференции «Научный потенциал молодежи – будущему Беларуси», 28.02.2015 / УО «ПолесГУ»; под ред. О.С. Кузькин [и др.]. – Пинск, – 2015. – 256 с.

Ілляшенко Марія
студентка
Бережняк Анна
асистент кафедри обліку і оподаткування
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

КРИТЕРІЇ ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

За останні роки в країнах з високим рівнем соціально-економічного розвитку спостерігається тенденція збільшення кількості суб'єктів малого бізнесу. Саме малі підприємства мають найбільшу рушійну силу стосовно соціально-економічного розвитку країни, також вони складають половину внутрішнього валового продукту. Нині ж в Україні частка малих підприємств у ВВП становить лише 10-15 %.

Малий бізнес породжує конкурентоспроможність на ринку, збільшує кількість робочих місць, забезпечує значний рівень надходжень до бюджету, мобілізує фінансові та виробничі ресурси. Ці фактори мають змогу значно підвищити економіку країни та є ефективними в подоланні економічної кризи. В Україні така ситуація є більш складною, оскільки для розвитку малого бізнесу необхідне створення більш сприятливих умов для існування та позитивного його функціонування.

З кожним роком кількість суб'єктів малого бізнесу збільшується, оскільки для початку цей вид діяльності не потребує значних капіталовкладень та гарантує швидкий оборот ресурсів, але згодом на ринку залишаються лише ті, хто витримує податковий тиск, тому що державою не розроблено особливих режимів підтримки малого бізнесу.

За офіційними даними, в Україні малі підприємства на початок 2013 становлять 93,7 % від загальної кількості усіх підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності, їх кількість – 150,8 тис. підприємств [1].

Діяльність суб'єктів малого підприємництва в Україні регулюється Податковим кодексом України. Згідно з цим Кодексом спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених Податковим кодексом України, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [2].

З моменту введення його в дію в Україні існує шість груп платників єдиного податку, які мають право застосовувати спрощену систему оподаткування.

Аналізуючи групи платників податку за спрощеною системою оподаткування, можна дійти висновку, що рішення про доцільність вибору одного з альтернативних способів оподаткування суб'єкта малого підприємництва слід приймати на основі аналізу їхніх переваг та недоліків, об'єктивних можливостей, економічного ефекту та впливу індивідуальних чинників. Це питання потребує подальшого розроблення, зокрема методики дослідження економічного ефекту від тієї чи іншої системи оподаткування.

Список використаних джерел

1. Коротун В. І. До питання реалізації новацій податкового кодексу щодо оподаткування малого бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / В. І. Коротун. – Режим доступу : ndifp.asta.edu.ua.

2. Червінська О. С. Вибір оптимальної системи оподаткування для малих підприємств [Електронний ресурс] / О. С. Червінська. – Режим доступу : archive.nbuv.gov.ua.

Карсюк Елена
студентка
Рудько Евгения
студентка
Давыдова Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск, Республика Беларусь

ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ФОНДОВ БАНКОВСКОГО УПРАВЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В Республике Беларусь фонды банковского управления являются относительно новым инструментом привлечения средств физических и юридических лиц для их последующего инвестирования на коллективной основе.

Фонд банковского управления – это форма инвестирования, которая заключается в объединении банком денежных средств множества частных лиц и предприятий для профессионального управления ими с целью получения

прибыли на финансовом рынке [1]. Такие фонды являются формой доверительного управления, позволяющей банку объединять денежные средства и (или) ценные бумаги физических и юридических лиц на праве долевой собственности и в последующем их использовать для приобретения финансовых активов в целях получения прибыли.

Необходимость развития данной формы инвестирования была обусловлена формированием новых эффективных механизмов, позволяющих банкам расширить свои возможности по привлечению и размещению денежных средств, а физическим и юридическим лицам получить альтернативу традиционным инструментам финансового рынка.

Отличия средств в ФБУ от традиционных для банка привлеченных в депозиты ресурсов следующие:

1) процентная ставка по депозитам является определенной, в то время как при доверительном управлении банк и клиент делят риски неэффективного размещения средств;

2) вкладчик не располагает информацией о том, куда будут направлены его деньги, и за счет каких операций будет формироваться его доход, в то время как участники фонда заранее знают объекты инвестирования и могут выбрать наиболее подходящую для себя инвестиционную стратегию;

3) фонд банковского управления не отвечает по долгам банка;

4) паевое участие в фонде предполагает более простой порядок расторжения и изменения договора доверительного управления имуществом [2].

Формирование ФБУ в Республике Беларусь началось с их учреждения в экспериментальном порядке на основе Указа Президента Республики Беларусь от 03.03.2010 №131 «О проведении эксперимента по созданию фондов банковского управления». В эксперименте участвовали два банка: ОАО «Белинвестбанк» и «Приорбанк» ОАО. Данные банки имели устойчивое финансовое положение и ФБУ, создаваемые на базе этих банков, могли эффективно использовать преимущества их инфраструктуры, что позволяло снизить издержки на администрирование управления и, следовательно, давало возможность физическим лицам получить более высокий доход. По итогам проведенного эксперимента, который закончился в 2012 г., Национальный банк Республики Беларусь пришел к заключению о наличии положительного эффекта от его проведения и целесообразности функционирования института ФБУ на постоянной основе [3].

После разработки и вступления в силу Инструкции Национального банка Республики Беларусь «О регулировании отношений, возникающих при объединении денежных средств и (или) ценных бумаг в фонд банковского управления на основании договора доверительного управления фондом банковского управления» от 26.03.2014 №128 в республике было образовано несколько ФБУ. «Приорбанк» ОАО зарегистрировал в Национальном банке три таких института.

В настоящее время функционирует два фонда: ФБУ «Райффайзен - Портфель Активов - USD» и ФБУ «Райффайзен - Портфель Активов – EUR».

Объектами инвестирования данных фондов являются: вклады (депозиты), размещенные в банках; межбанковские кредиты; облигации внешних облигационных займов Республики Беларусь; акции и облигации организаций; акции, паи инвестиционных и прочих фондов. Минимальная сумма первоначальных инвестиций составляет не менее 1000 USD или EUR соответственно. Фонды являются открытыми, поэтому их преимуществом является возможность реализации и приобретения паев в любое время, благодаря чему вверители могут инвестировать средства и вернуть их по первому же требованию. По уровню риска ФБУ находится на 5-й категории из 7-ми возможных, что обуславливает наличие высокой доходности и большого уровня риска. Волатильность стоимости пая фонда категории 5, как правило, составляет от 10% до 14,99% [1].

Чистые активы ФБУ «Райффайзен - Портфель Активов - USD» на 18.02.2019 года составили 456 693,72 USD (на 01.01.2017 – 902,6 тыс. USD, 01.01.2018 – 603,2 тыс. USD). Стоимость номинального пая – 96,02 USD. Динамика стоимости номинального пая за 6 месяцев имеет отрицательное значение, которое равно -0,57%, за год данное значение составило 1,31%. Чистые активы ФБУ «Райффайзен - Портфель Активов - EUR» на 18.02.2019 года достигли размера 642 851,95 EUR (на 01.01.2017 – 817,3 тыс. EUR, 01.01.2018 – 630,2 тыс. EUR). Стоимость номинального пая - 92,17 EUR. Прирост стоимости пая за последние 6 месяцев имеет также отрицательное значение равное -1,99%, за год – 2,26% [1].

Доходность вложений активов фондов изменяется в зависимости от периода инвестирования, так, за 3 года доходность номинального пая в USD составляет 12,28%, а в EUR – 10,97%. Именно по этой причине в качестве оптимального срока инвестирования целесообразно рассматривать период в 2 года и более.

Вверителями белорусских фондов на 1 января 2018 г. являлись 153 физических лица, в том числе 1 нерезидент (на 1 января 2017 г. – 201 физическое лицо, в том числе 3 нерезидента, на 1 января 2016 г. - 267 физических лиц, в том числе 3 нерезидента). За рассматриваемый период количество вверителей ФБУ снизилось, а вместе с ним сократилась стоимость чистых активов [4].

Таким образом, деятельность банков на рынке коллективного инвестирования пока не получает широкого развития в Республике Беларусь. Единственным активным участником в данной сфере является «Приорбанк» ОАО. На сегодняшний день вложения в паи ФБУ не имеют привлекательности среди вверителей, предпочитающих им другие инструменты финансового рынка. Основной причиной потери привлекательности является отсутствие у вверителей долгосрочных свободных денежных средств.

Дальнейшее развитие фондов банковского управления будет предопределено развитием рынка ценных бумаг в Республике Беларусь и расширением количества объектов инвестирования.

Список использованных источников:

1. Фонды банковского управления «Приорбанк» ОАО [Электронный ресурс] / Официальный сайт «Приорбанк» ОАО. – Режим доступа: https://www.priorbank.by/investment-funds – Дата доступа: 18.02.2019.

2. Овсейко, С.В. Фонды банковского управления: нормативное регулирование / С.В. Овсейко // Банковская деятельность. – 2017. - №4. – С. 73-79.

3. Раков, А. Фонды банковского управления в Беларуси: внедрение и регулирование / А. Раков, А. Шевченко // Банкаўскі веснік. – 2015. – № 2. – С. 15 -23.

4. Отчет Национального банка Республики Беларусь за 2017 год [Электронный ресурс] / Официальный сайт Национального банка Республики Беларусь. – Режим доступа: http://www.nbrb.by/Publications/report/report2017.pdf – Дата доступа: 18.02.2019.

Ковхута Дарья
студент
Чернорук Светлана
старший преподаватель
Полесский государственный университет
г.Пинск
Республика Беларусь

АНАЛИЗ ГОСУДАРСТВЕННОГО ДОЛГА И ОЦЕНКА УРОВНЯ ДОЛГОВОЙ НАГРУЗКИ НА ЭКОНОМИКУ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Проблема государственного долга является весьма актуальной для нашей страны. Одним из наиболее значимых элементов, позволяющих государству реализовывать социальное и экономическое регулирование, является финансовый механизм – финансовая система общества, основным звеном которой является государственный бюджет. Собственно, через финансовую систему государство создает централизованные фонды и влияет на формирование децентрализованных фондов денежных средств, обеспечивая возможность исполнения возложенных на государственные органы функций [1].

Согласно Бюджетному кодексу Республики Беларусь, «государственный долг Республики Беларусь — это совокупность внешнего государственного долга и внутреннего государственного долга на определенный момент времени», где «внешний государственный долг Республики Беларусь — это сумма основного долга Республики Беларусь по внешним государственным займам и подлежащие исполнению обязательства по выданным гарантиям Правительства Республики Беларусь по внешним займам на определенный момент времени», а «внутренний государственный долг Республики Беларусь — это сумма основного долга Республики Беларусь по внутренним государственным займам и подлежащие исполнению обязательства по выданным гарантиям Правительства Республики Беларусь по внутренним займам на определенный момент времени» [2].

Величина внутреннего долга является показателем состояния уровня экономики: чем выше сумма задолженности, тем сильнее кризисные явления в

экономике страны. Рост внутреннего государственного долга менее опасен, так как он не может обанкротить страну в отличие от внешнего.

Основными источниками внутреннего государственного долга в Беларуси являются:

– кредиты Национального Банка Республики Беларусь,

– государственные гарантийные обязательства.

– государственные займы в виде ценных бумаг.

Внешний государственный долг может возникнуть по двум основным причинам:

1.Путем прямого заимствования средств у иностранных государств, экономических субъектов других стран, международных кредитно-финансовых институтов;

2.В результате продажи государственных ценных бумаг, перечисленным внешним покупателям.

Внешнее заимствование направлено в первую очередь на финансирование дефицита государственного бюджета и платежного баланса страны, с целью развития реального сектора экономики, кредитования национального импорта и других целей. Внешнее заимствование предоставляет возможность государству потреблять и инвестировать выше пределов текущего внутреннего производства и сбережений за счет привлечения иностранных финансовых ресурсов [3, с.277].

Государственный долг Республики Беларусь имеет тенденцию к увеличению, особенно в последние годы, при этом внешний долг растёт быстрее, чем внутренний. Подтверждением этого являются данные Министерства финансов Республики Беларусь, которые представлены на рисунке 1.

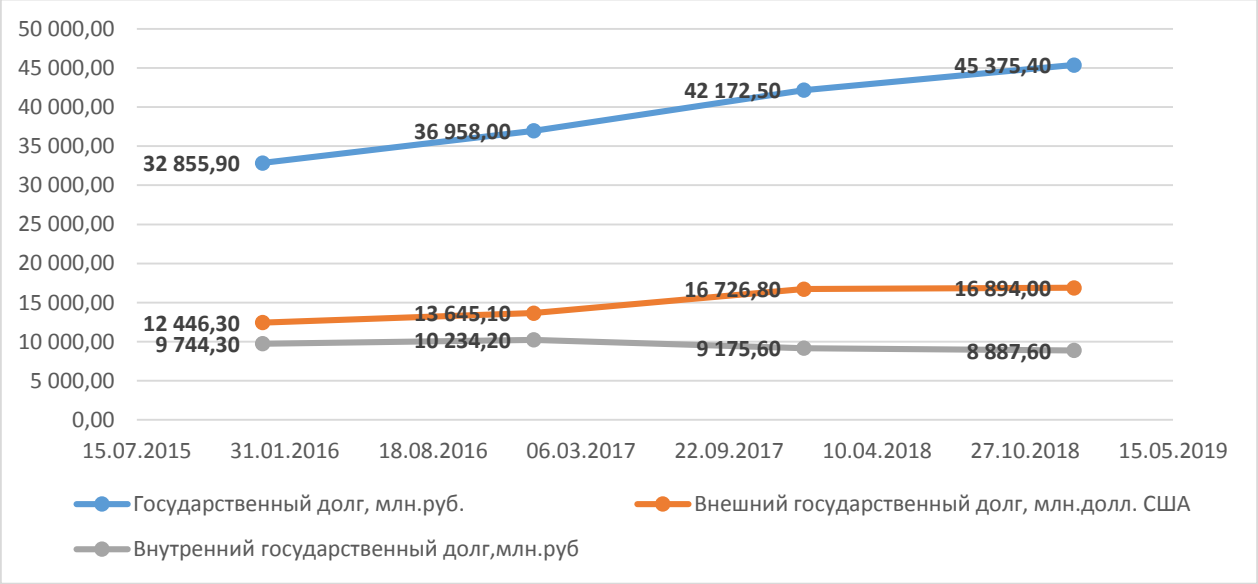

Рисунок 1 – Динамика государственного долга Республики Беларусь за период 01.01.2016— 01.01.2018 гг., млн. руб.

Примечание - Источник: собственная разработка [6]

Из рисунка 1 видно, что динамика государственного долга Республики Беларусь с 2016 — 2019 гг. имеет негативную тенденцию, так как уровень заимствований нашей страны с каждым годом значительно увеличивается. На 01.01.2016 г. государственный долг составил 32 855,9 млн. руб. На 01.01.2017 г. он увеличился на 4 101,1 млн. руб. или на 12,5% и составил 36 958,0 млн. руб.. На 01.01.2018 г. государственный долг был равен 42 172,5 млн. руб., что означает его увеличение по сравнению с 01.01.2017 г. на 5 214,5 млн. руб. или на 14,1%. На 01.01.2019 г. государственный долг составил 45 375,4 млн. руб. и увеличился по сравнению с 01.01.2018 г. на 3 202,9 млн. руб. или на 7,6 %. В Республике Беларусь наблюдается тенденция роста государственного долга в период с 2016 г. по 2019 г.. В динамике внутреннего государственного долга в общем наблюдается тенденция сокращения. На 01.01.2016 г. внутренний государственный долг составлял 9 744,3 млн. руб. На 01.01.2017 г. он увеличился на 489,9 млн. руб. или на 5,03% и был равен 10 234,2 млн. руб. . На 01.01.2018 г. по сравнению с этим же периодом прошлого года внутренний долг уменьшился на 1 058,6 млн. руб. или на 10,3% и составил 9 175,60 млн. руб. На 01.01.2019 значение внутреннего долго уменьшилось на 228 млн. руб. или на 3,1% и составило 8 887,6 млн. руб.

В исследуемом периоде внешний государственный долг на 01.01.2016 г. был равен 12 446,30 млн. долл. США. На 01.01.2017 г. значение внешнего долго возросло на 1 198,8 млн. руб. или на 9,6% и составило 13 645,1 млн. долл. США. На 01.01.2018 г. внешний государственный долг был равен 16 726,8 млн. долл. США, что означает его увеличение по сравнению с предыдущим анализируемым периодом на 3 081,7 млн. руб. или на 22,6%. На 01.01.2019 значение внешнего долго увеличилось на 167,2 млн. руб. или на 1 % и составило 16 894,0 млн. долл. США.

Рассмотрим показатель отношения государственного долга к уровню ВВП за период 01.01.2016 — 01.01.2019 гг., который позволяет оценить уровень долговой нагрузки на экономику страны. Данный показатель не должен превышать установленного предельного норматива (55%) (рисунок 2).

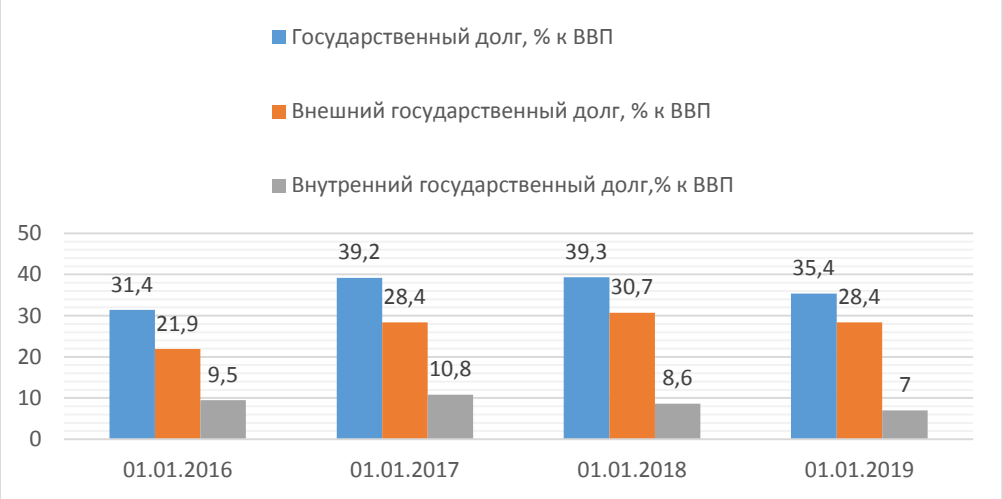

Рисунок 2 – Динамика отношения объема государственного долга к ВВП за период 01.01.2016 — 01.01.2019 гг., %

Примечание - Источник: собственная разработка [6]

Из диаграммы следует, что с ростом государственного долга естественно и растёт его процент к уровню ВВП, и наоборот. На 01.01.2016 г. отношение государственного долга к уровню ВВП составляло 32,50%, из них 22,70% — внешний долг и 9,80% — внутренний долг. В связи с ростом государственного долга, его процент к ВВП на 01.01.2017 г. увеличился и уже был равен 39,40%, из них наибольший удельный вес приходился на внешний долг — 28,50%, который, в свою очередь, увеличился по сравнению с прошлым годом, и 9,80%— внутренний долг Республики Беларусь. На 01.01.2018 г. государственный долг к ВВП уменьшился и был равен 39,3%. Показатель отношения внешнего государственного долга к ВВП на 01.01.2018 г. вырос по сравнению с данным периодом прошлого года на 2,2% и составил 30,7%. Соответственно отношение внутреннего государственного долга на 01.01.2018 года было равно 8,6%, что свидетельствует о его уменьшении на 2,3% по сравнению с прошлым годом. На 01.01.2019 из-за снижения государственного долга, его процент к ВВП уменьшился и уже был равен 35,40%, из них наибольший удельный вес приходился на внешний долг — 28,40 %, который, в свою очередь, уменьшился по сравнению с прошлым годом, и 7 %— внутренний долг Республики Беларусь.

Анализ показателя отношения государственного долга к ВВП показал, что за анализируемый период данный показатель не превышал нормативно-установленных и безопасных значений. Это говорит о том, что, какая бы из методик не была использована, показатель остается относительно стабильным.

Таким образом, по итогу проведённого исследования, можно сделать вывод, что проблема государственного долга занимает весьма серьезное место в структуре экономики Республики Беларусь. Государственный долг несёт в себе как положительные, так и отрицательные стороны, несмотря на невысокие показатели величины внешнего долга, поэтому должен пристально изучаться в дальнейшем для наиболее эффективного управления им.

Следует учитывать, что для решения данных проблем нужна реализация ряда мероприятий, которые бы способствовали снижению роста государственного долга. Для избегания негативного влияния государственного долга на экономическую ситуацию в Республике Беларусь предлагаются следующие мероприятия в области управления государственными заимствованиями:

1. Эффективное использование заемных средств. Это можно представить, как финансирование за счет заемных средств расходов, которые затем приведут либо к снижению затрат, либо к увеличению доходов, за счет которых можно будет покрыть как сам долг, так и проценты по нему [8].

2. Повышение эффективности использования бюджетных ресурсов, в частности в отрасли экономики. Необходимость направления бюджетных средств в наиболее развивающиеся отрасли хозяйствования, которые способствовали бы увеличению экспорта, сокращению импорта и развитию НТП.

3. Совершенствование бюджетного планирования. Стоит обратить внимание на такую проблему, как кассовые разрывы, возникающие в процессе

исполнения республиканского бюджета. Эти разрывы покрываются за счет внутренних и внешних источников финансирования. Сбалансирование бюджетных потоков во времени позволило бы сократить заимствование средств на покрытие расходов бюджета, которое осуществляется в том числе и в годы, когда бюджет был исполнен с профицитом.

4. Приватизация и разгосударствление. Данные процессы могли бы не только способствовать сокращению государственного долга за счет полученных средств, но и снизить нагрузку на государственный бюджет за счет сокращения расходов на поддержку реального сектора экономики.

5. Использование зарубежного опыта.

6. Привлечение в страну иностранных инвестиций (прямых и портфельных). Это позволило бы сократить расходы бюджета, создать рабочие места, привлечь новые технологии в страну, увеличить налоговые поступления в бюджет и др

Таким образом, государственный долг может принести экономике весомые выгоды и стимулировать темпы экономического развития, но для этого нужно основательное, ответственное и профессиональное управление им.

Список использованных источников

1. Государственный бюджет: пособие для студентов / И.А. Еремеева [и др.]. Минск: Экоперспектива, 2011. - 112 с

2. Бюджетный кодекс Республики Беларусь: с изм. и доп. по состоянию на 2 янв. 2013 г. Минск: Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь, 2013. 192 с.

3. Бюджетный кодекс Республики Беларусь от 16 июля 2008 г. № 412-З (в ред. от 30 декабря 2018 г. № 159-З) // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь, - Минск, 2019.

4. Селезнев А.З. Государственный долг и внешние активы: учеб. пособие / под ред. проф. В.Ю. Катасонова. М.: ИНФРА-М, 2010. - 284 с.

5. Минфин Состояние государственного долга Республики Беларусь http://www.minfin.gov.by/special/ru/public_debt/condition/archive/ Официальный сайт Министерства финансов Республики Беларусь. [Электронный ресурс]. Динамика государственного долга. Текущее состояние. — Режим доступа : http://www.minfin.gov.by/public_debt/ . — Дата доступа : 16.03.2019

6. Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.minfin.gov.by. – Дата доступа: 16.03.2019

7. Показатели экономической безопасности по государственному долгу/ Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа:http://www.minfin.gov.by/ru/public_debt/pokazateli/. html. Дата доступа: 16.03.2016.

8. Марусева, К.А. Долговой механизм в экономике: содержание, структура, факторы / К.А. Марусева // Вестник БГЭУ. – 2016. – № 4. – С. 90–97.

Кудласевич Виктория
студентка
Лопух Юлия
ассистент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

РАЗВИТИЕ БЕЗНАЛИЧНЫХ РАСЧЁТОВ НАСЕЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Безналичные расчёты — это вид денежного обращения, при котором хранение и движение денежных средств происходят без участия наличных денег, путём зачисления денег на банковский счёт и перечисления со счёта плательщика на счёт получателя. Все безналичные расчёты осуществляются через банки, поэтому деньги в безналичном обороте трудно скрыть от контроля и обложения налогами [1].

Преимущества безналичных расчётов:

1) позволяют увеличивать кредитные ресурсы банковской системы, развивать кредитные отношения;

2) уменьшают сумму наличных, необходимых для обслуживания оборота;

3) способствуют уменьшению издержек обращения в виде дополнительных затрат на печать, хранение, перевозку, пересчёт банкнот и монет;

4) при чёткой работе банков обеспечивают ускорение оборачиваемости оборотных средств и совершения платежей и др. [2].

Рост безналичных расчётов является общемировой тенденцией, потому что это удобно, безопасно, значительно сокращает время оплаты и позволяет оптимизировать расходы. Основным инструментом безналичных расчетов населения является банковская платежная карточка. В последние годы в Беларуси, как и во всем мире, активно растет рынок банковских платёжных карт и безналичных платежей. Это обусловлено, прежде всего, появлением новых электронных платёжных средств — бесконтактных платёжных карт, мобильных платёжных инструментов, увеличением числа инфокиосков и платёжных терминалов, популярностью и удобством осуществления расчётов в системах дистанционного банковского обслуживания.

Рассмотрим динамику безналичных расчётов с использованием банковских платежных карточек в Республике Беларусь за 2013-2018 гг.

Исходя из данных, указанных в таблице выше, видно, что в Республике Беларусь в период с 2013 по 2018 гг. происходит значительный рост в сфере безналичных расчётов с использованием банковских платёжных карт.

Так в 2014 г. данный показатель составил 8 521 973,3 млн. руб., что на 27,8% больше по сравнению с 2013 г. В 2016 году объём операций с использованием карточек составил 10 516 898,9 млн. руб. и возрос на 1 107 528,4 млн. руб. или на 11,8% по сравнению с предыдущим периодом. По итогам 2018 года данный показатель составил 16 670 359,0 млн. руб., что на 25,4% выше, чем на конец 2017 года, и на 150,1% больше, чем на конец 2013 года.

Таблица

Объём операций с использованием банковских платежных карточек за 2013-2018 гг.

Период	Количество карточек в обращении, шт.	Общий объём операций с использованием карточек, млн руб.	В том числе:	
			По получению наличных денежных средств, млн руб.	По оплате товаров (работ, услуг), прочих безналичных операций, млн руб.
2013 г.	11 805 014	6 665 895,7	5 220 507,9	1 445 388,0
2014 г.	12 343 046	8 521 973,3*	6 181 719,9	2 340 253,4
2015 г.	12 344 991	9 409 370,5	6 228 010,2	3 181 360,3
2016г.	12 681 406	10 516 898,9	6 196 643,6	4 320 255,3
2017г.	13 854 945	13 289 370,9	7 154 402,0	6 134 968,9
2018г.	15 011 675	16 670 359,0	8 034 546,4	8 635 812,7
Темп роста, %	127,2	250,1	153,9	597,5

Примечание – Источник: собственная разработка на основе данных [3].

Также можно заметить, что количество операций по выдаче наличных денежных средств и по оплате товаров и прочих безналичных операций увеличивается. Только в 2016 г. наблюдается незначительный спад объём операций по выдаче наличных денежных средств по отношению к 2015 году на 31 166,6 тыс. руб. Объём операций по оплате товаров и прочих безналичных операций в 2018 году составил 8 635 812,7 млн. руб., это на 40,8% больше, чем в 2017 году и на 497,5% больше, чем в 2013 году. Из данных таблиц заметно, что темп роста по выдаче наличных денежных средств намного уступает темпам роста по безналичной оплате товаров, работ, услуг с помощью банковских карт.

Рост общего объёма операций, совершаемых с использованием банковских платёжных карт, можно объяснить увеличением количества выпущенных карт и активно развивающейся технической инфраструктурой. Вот, например, количество карточек в обращении за 2018 г. составило 15 011 675 ед., что на 3 206 661 ед. или 27,2% больше, чем в 2013 г. Темп роста данного показателя составляет 127,2%.

В целом по стране наблюдается положительная тенденция в сфере осуществления безналичных расчётов с использованием банковских платёжных карточек. Увеличивается количество платёжных карт в обращении, растёт общий объём операций с использованием карточек, а также доля безналичных операций в общем объёме. Кроме того, улучшается техническая база, которая позволяет снимать наличные деньги и совершать безналичные операции.

Для дальнейшего развития безналичных расчётов в Республике Беларусь из года в год увеличивается количество инфокиосков, происходит рост организаций, обслуживающих держателей карт, а также качество их обслуживания. С каждым годом данные технические средства будут дальше

развиваться и увеличиваться в количестве, потому что мы живём в веке информационных технологий

Необходимо отметить, что в Республике Беларусь была принята Стратегия развития цифрового банкинга. Реализация настоящей Стратегии позволит расширить взаимодействие банков, их клиентов, республиканских органов государственного управления и коммерческих организаций посредством электронных каналов коммуникаций, сделать его прозрачным и безопасным для всех участников и в конечном счете будет способствовать цифровой трансформации экономики Республики Беларусь, повышению её конкурентоспособности.

Список использованных источников:

1. Как понять безналичный расчёт? [Электронный ресурс] / Безналичный расчёт. — Режим доступа: https://websiteaboutbusiness.com/b/beznalichnyij-raschet.html. — Дата доступа: 11.02.2019.

2. Безналичный оборот [Электронный ресурс] / Безналичный оборот, его преимущества и значение для национальной экономики. — Режим доступа: https://helpiks.org/7-29971.html. — Дата доступа: 11.02.2019.

3. Национальный Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. — Минск, 2019 — Режим доступа: http://www.nbrb.by/. – Дата доступа: 13.03.2019.

Кураш Аня
студентка
Овчарик Зоряна
к.е.н.,доцент
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

СОБІВАРТІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА У ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Сільське господарство – одна з основних сфер матеріального виробництва, яка забезпечує населення продуктами харчування, а промисловість – сировиною. Це життєво необхідна галузь є основою АПК країни. За її рахунок і забезпечується 75% попиту населення на товари народного споживання.

Актуальність питань вивчення собівартості сільськогосподарської продукції полягає в тому, що у системі показників, що характеризують ефективність виробництва, одне із провідних місць належить собівартості продукції. У ній відбиваються всі сторони виробничої й фінансово-господарської діяльності підприємства: рівень використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, якість роботи окремих працівників і керівництва в цілому.

Проблеми та особливості розвитку вітчизняних сільськогосподарських підприємств розглядалися у роботах таких учених: І.Г. Костирко, Т.І. Топішко,

М. Безуглий, О. В. Копистко, Н.Ю. Фіщук, Н.А. Берлач, Ю. Я. Лузан, П. Т. Саблук, Н. М. Сіренко, О. Кулік та багатьох інших.

Чернігівська область розташована на півночі України в поліській та лісостеповій зонах Придніпровської низовини. Лісами вкрито 20% території. На її території протікає 1200 річок загальною довжиною близько 8,5 тис. км. Найбільші річки – Дніпро, Десна з притоками Сейм, Остер, Снов, Убідь, на півдні – Удай.

В області знаходиться 1511 населених пунктів, з яких 16 міст, 29 селищ міського типу, 1466 сільських населених пунктів. Чисельність сільського населення складає 369,7 тис. осіб, питома вага якого в області – 35%.

Земельний фонд області включає 3190,3 тис. га, з якого сільськогосподарські угіддя становлять 2068,4 тис. га (64,8%) або 5% усіх сільгоспугідь України.

У сільськогосподарських угіддях рілля займає більше 68% (1415,3 тис. га), перелоги - 2,3% (47,6 тис. га), сіножаті - 14,9% (308,9 тис. га), пасовища - 13,7% (282.9 тис. га), багаторічні насадження - 1,2% (24,5 тис. га).

Чернігівщина є однією із найсприятливіших та найбільш розвинутих аграрних областей України.

Рослинництво є базовою галуззю сільського господарства, актуальними напрямками розвитку якого є нарощування обсягів виробництва зерна, технічних культур, картоплі та кормів.

Виробництвом сільськогосподарської продукції в регіоні займаються 1120 агропідприємств, які забезпечують 27% валової доданої вартості.

Ціни на продукцію сільського господарства у Чернігівській області є одними з найнижчих серед усіх регіонів [1]. На це впливає багато факторів, основними серед яких є отримання значних обсягів врожаю при недостатній кількості складських приміщень для зберігання продукції, що змушує виробників продавати великі обсяги продукції за низькими цінами у період жнив, висока вартість пального, неефективні логістичні рішення.

Згідно статистичних даних, індекс обсягу виробництва валової продукції сільського господарства за 2016 рік склав 104,4%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 111,4%, в господарствах населення – 90,8%. За обсягом виробництва сільськогосподарської продукції на одну особу Чернігівщина входить в десятку кращих областей України.

В галузі рослинництва індекс виробництва за січень-грудень 2016 року склав 105,5% до відповідного періоду 2015 року, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 112,7%, господарствах населення – 87,1%.

Особливістю весняної посівної 2016 року в порівнянні з 2015 роком було розширення посівних площ під технічними (олійними) культурами майже на 40 тис. га, що склало +14% загального обсягу їх посіву. Зокрема під соняшником збільшено площі на 44,4 тис. га (27%), льоном олійним – в 2,2 рази. В зерновій групі культур збільшились обсяги вирощування гречки на 3,5 тис. га або 35% та зменшились площі посіву кукурудзи на 31,2 тис. га або 9% до 2015 року.

Загалом аграріями посіяно на 14,9 тис. га (+2%) більше ярих культур – 899,2 тис. га.

Валовий збір зернових та зернобобових культур урожаю 2016 року склав 3728,0 тис. т (+213,8 тис. т до заключних даних минулого року). Це найбільший вал та урожайність зернових в історії області. Облікована площа склала 653,6 тис. га (-24,9 тис. га до минулого року), рівень урожайності – 57,0 ц/га (+5,2 ц/га до 2015 року).

В тому числі валовий збір кукурудзи на зерно склав 2568,4 тис. т (+107,4 тис. т до заключних даних минулого року) при середній урожайності 78,7 ц/га (+9,7 ц/га до 2015 року). Це найбільша урожайність кукурудзи в історії області.

Крім того хлібороби Чернігівщини у 2016 році отримали рекордну врожайність ячменя – 37,0 ц/га (до цього було 36,1 ц/га в 2014 р.).

Сої намолочено 224,4 тис. т, що на 73,1 тис. т більше заключних даних 2015 року (середня врожайність 26,7 ц/га, що на 8,5 ц/га більше 2015 року). Це найбільший вал та урожайність сої в історії області.

Валовий збір картоплі в господарствах товаровиробників всіх форм власності склав 1,2 млн т, що на 234,2 тис. т менше попереднього року, при врожайності 151,2 ц/га (-37,9 ц/га).

Овочів отримано 187,1 тис. т, що на 5,1 тис. т менше попереднього року, при врожайності 174,9 ц/га.

Плодоягідної продукції вирощено 14,5 тис. т, що на 6,9 тис. т менше 2015 року.

Всіма категоріями господарств Чернігівщини під урожай 2017 року посіяно 253,7 тис. га озимих культур на зерно та зелений корм, що склало 110% до прогнозу та дозволило Чернігівщині зайняти шосте місце за темпами зростання в державі – 106,3% до 2015 року, по Україні – 103,8% (питома вага області склала 3,1% на рівні 2015).

В тому числі озимих колосових культур на зерно посіяно 222,7 тис. га або 103% до прогнозу, що дещо менше минулорічного рівня. З них озимої пшениці посіяно 192,1 тис. га або 95,5% до минулого року. Озимого жита посіяно 29,9 тис. га або 123% до минулого року. Озимого ріпаку посіяно 29,4 тис. га або 287% до минулого року.

З метою забезпечення якісної доробки, зберігання та транспортування сільськогосподарських культур в регіоні протягом 2016 року продовжувалась розбудова об’єктів виробничо-збутової інфраструктури.

Зокрема, реконструйовано картоплесховище (ПП «Вимал Агро» Куликівського району). Завершено будівництво І-ї черги елеватора на 25 тис. т (ТОВ «Норія Грейн» Чернігівського району), силосного складу для зберігання сухого зерна місткістю 10 тис. т (ТОВ «Плиски Агро» Борзнянського району), а також будівлі для вирощування ягід (ТОВ «Аграрна компанія «Еко-Парк» Козелецького району).

Крім того, у 2016 році побудовано: 8 зернових сушарок сумарною продуктивністю 4,4 тис. т на добу з них. Як результат, в області на сьогодні

функціонують 206 зерносушарок на різних видах енергоносіїв загальною продуктивністю 126,7 тис. т на добу.

Протягом 2016 року сільгоспвиробниками області проводилась робота по технічному переоснащенню сільськогосподарського виробництва, вживались заходи по оновленню машинно-тракторного парку. Так, сільгосптоваровиробниками області придбано: 135 тракторів, 46 зернозбиральних комбайнів, 5 кормозбиральних комбайнів та 534 одиниці іншої сільськогосподарської техніки та обладнання на загальну суму 585,7 млн грн, що на 196 млн грн більше попереднього року.

Номінальна середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника за 2016 рік знаходиться на рівні 4144 грн, що більше на 852 грн (+25,9%) проти 2015 року.

Між землекористувачами області та власниками земельних ділянок і земельних часток (паїв) укладено 251,5 тис. договорів оренди землі.

Договорами оренди землі 2016 року передбачено сплатити 1010,2 млн. грн. орендної плати, що більше на 293,3 млн. грн. ніж у минулому році. Станом на 01.01.2017 сума виплаченої орендної плати становить 1043,9 млн. грн., або 103,3% до запланованого. З кожним роком спостерігається динаміка збільшення розміру орендної плати за земельні ділянки громадян.

Станом на 01.01.2017 розмір орендної плати в середньому по області становить 6,2% від нормативно визначеної вартості земельної ділянки, що більше на 0,8%, ніж на початок 2016 року.

У світі Україну визнають як потенційного лідера з виробництва сільськогосподарської продукції та основних продуктів харчування: зерна, цукру, олії, м’яса, продуктів переробки молока тощо. Основними споживачами української продукції є країни Північної Африки та Близького Сходу, ЄС, Росія, Білорусь, Ізраїль, Корея, Китай, Польща та ін. [5; 6]. Сильними гравцями на міжнародному ринку пшениці є Канада, ЄС, Австралія, Росія.

Аналіз ринку сільськогосподарської продукції Чернігівської області дозволив визначити тенденції його розвитку та порівняти їх із загальнодержавними показниками, а SWOT-аналіз – виділити сильні та слабкі сторони аграрних підприємств, їх маркетингові можливості та загрози.

Потрібно поєднувати сильні сторони з можливостями для їх подальшого використання для своєї мети та підвищення конкурентоспроможності. За допомогою можливостей, які відповідають ресурсам підприємств, розробляти стратегічні напрями подолання слабких сторін підприємств. Використовувати сильні сторони та можливості для знешкодження негативного впливу зовнішніх загроз.

Список використаних джерел

1. Аналіз вартості сільськогосподарської продукції у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://infolight.org.ua/content/analiz-vartosti-silskogospodarskoyi-produkciyi-u-2013-roci.

2. Бондар І.П. Виробничі витрати та їх класифікація [Текст] // І. П.Бондар // Економіка АПК. - 2003. - №10.

3. Офіційний сайт Департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://apk.cg.gov.ua/index.php?id=8098&tp=1&pg=

4. Іонін Є.Є. Актуальні питання теорії і практики економічного аналізу // Наукові записки: Зб. наук. праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль, 2006 . – Вип. 16. – С. 29-31

5. Кулік О. Агропромисловий комплекс: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / О. Кулік. – Режим доступу : http://ruh.znaimo.com.ua/index-23816.html.

6. Міжнародна торгівля пшеницею в 2009–2013 роках, роль України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://infolight.org.ua/content/mizhnarodna-torgivlya-psheniceyu-v-2009-2013-rokah-rol-ukrayini.

7. Офіційний сайт Головного управління статистики у Чернігівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.chernigivstat.gov.ua.

8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua.

9. Статистичний щорічник Чернігівщини за 2012 рік / Головне управління статистики у Чернігівській області. – Чернігів, 2013. – 461 с.

Лукашевич Валентина,
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Ресрублика Беларусь

РАСШИРЕНИЕ ГИБКОСТИ ПОДХОДОВ БАНКОВ В ОЦЕНКЕ КРЕДИТНЫХ РИСКОВ

Исходя из основной цели деятельности банка, как коммерческой организации, – получение прибыли, размещение привлеченных и собственных свободных денежных ресурсов в активы формирует его тактические и стратегические задачи. Банк располагает апробированными практиками управления кредитным риском, выстраивает политику управления активами и обеспечивает ее исполнение. При этом его стремление нарастить кредитный портфель и получить максимально возможные процентные и сопутствующие доходы вступает в противоречие правилам безопасного функционирования и принципу осторожности. Практика деятельности банков Беларуси по кредитованию физических лиц за 2014-2017 гг. демонстрирует нарастание потенциала кредитного риска (Таблица 1).

Таблица 1

Показатели денежных доходов населения и задолженности по кредитам, выданным физическим лицам банками Республики Беларусь [1,2,3,4,5, 6]

Показатели / период	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
1. Индекс инфляции в %	15,2	11,4	10,3	4,7
1. Денежные доходы населения – млн. руб.,	52627,6	56289,1	58705,4	63834,3
в т. ч.: оплата труда и доходы от предпринимательской и иной деятельности, приносящей доход – млн. руб.	37383,2	39339,1	41078,6	45356,2
2. Темп роста денежных доходов населения – %,	x	107,0	104,3	108,7
в т. ч.: оплаты труда и доходов от предпринимательской и иной деятельности, приносящей доход – %	x	105,2	104,4	110.4
3. Номинальная начисленная среднемес. заработная плата – руб.,	605,2	671,5	722,7	815,2
4. Темп роста номинальной начисленной среднемесячной заработной платы – %	x	111,0	107,6	112,8
1. Задолженность по кредитам, выданным банками физическим лицам, на конец года – млн. руб.,	6293,6	6878,8	7155,4	9031,9
в т. ч.: краткосрочные кредиты – млн. руб.,	173,9	170,2	169,4	300,8
долгосрочные кредиты – млн. руб.	6119,7	6708,6	6986,0	8731,1
2. Темп роста задолженности по кредитам физическим лицам – %,	x	109,3	104,0	126,2
в т. ч.: по краткосрочным кредитам – %,	x	97,9	99,5	177,6
по долгосрочным кредитам – %	x	109,6	104,1	125,0
3. Средняя процентная ставка по новым кредитам банков физическим лицам в национальной валюте – %	31,5	33,1	21,7	13,1
4. Отношение задолженности по кредитам к денежным доходам населения – %	12,0	12,2	12,2	14,1
5. Отношение задолженности по кредитам к оплате труда и доходам от предпр. и иной деятельности, приносящей доход, – %	17,1	17,5	17,4	19,9
6. Просроченная задолженность по кредитам физическим лицам – млн. руб.,	44,8	49,9	48,7	44,5
в т. ч.: по краткосрочным кредитам – млн. руб.	4,9	3,1	3,0	1,8
по долгосрочным кредитам – млн. руб.	39,9	46,8	45,7	42,7
7. Темп роста просроч. задолженности по кредитам физ.лицам – %	x	111,4	97,6	97,4
в т. ч.: по краткосрочным кредитам – %	x	63,3	96,8	60,0
по долгосрочным кредитам – %	x	117,3	97,6	93,4
8. Удельный вес просроченной задолженности в общем объеме задолженности по кредитам, выданным банками физ. лицам – %	0,7	0,7	0,6	0,5
в т. ч.: по краткосрочным кредитам – %	2,8	1,8	1,8	0,02
по долгосрочным кредитам – %	0,7	0,7	0,7	0,5

Приведенные в таблице данные официальной статистической информации свидетельствуют о значительном повышении спроса на потребительские кредиты банковского сектора республики. За период с 2014 по 2017 гг. темп роста кредитной задолженности клиентов перед банковским сектором республики составил 143,5%. Данный показатель демонстрирует повышение спроса не кредит на фоне темпа роста денежных доходов населения в 121,29%, оплаты труда и доходов от предпринимательской и иной деятельности, приносящей доход в 121,32% и номинальной начисленной среднемесячной заработной платы в 134%. По состоянию на конец 2017 г. отношение задолженности по банковским кредитам физических лиц к оплате труда и доходам от предпринимательской и иной деятельности, приносящей доход, вырос почти до 20%. В значительной мере рост объемов кредитных вложений банков был обусловлен снижением индекса инфляции с 15,2% в 2014 г. до 4,7% в 2017 г., и соответствующим снижением средней процентной ставки по новым кредитам банков физическим лицам в национальной валюте в 2,4 раза. При этом менталитет населения республики пока обеспечивает кредиторам дополнительные козыри: удельный вес просроченной задолженности по кредитам даже снизился.

Тем не менее, угроза неадекватной оценки собственных финансовых возможностей у кредитополучателей имеет место быть. В целях защиты кредитополучателей и банков от неоправданных рисков в марте 2018 г. Национальным банком Республики Беларусь утверждена новая инструкции о порядке предоставления денежных средств в форме кредита и их возврата (погашения), разработанная на основе международного опыта. В качестве основного новшества рассматривается возможность предоставления кредита на потребительские нужды при условии, что ежемесячный платеж физлица не превышает 40% его дохода в месяц. [7]

При этом расширение гибкости подходов при оценке кредитных рисков банков заключается в отсутствии норм, ограничивающих предоставление кредитов кредитополучателю, имеющему просроченную задолженность по ранее предоставленным ему кредитам. Данное нововведение позволяет расширить возможности банков в сфере кредитования и более лояльно учитывать запросы клиентов на кредит с учетом личной ответственности кредитополучателей. С другой стороны предоставленный уровень свободы стимулирует банки адекватно оценивать риски при принятии решений о предоставлении кредитов. Насколько эффективно смогут кредиторы использовать предоставленные возможности покажет время.

Список использованных источников:

1. Национальные счета Республики Беларусь: стат. сборник 2018 / Нац. стат. комитет Республики Беларусь / Офиц. стат. / Бюллетени / ISBN 978-985-7184-19-4 / Электронный ресурс / Режим доступа: http://www.belstat.gov.by

2. Беларусь в цифрах: стат. справочник 2018 / Нац. стат. комитет Республики Беларусь / Офиц. стат. / Бюллетени / Электронный ресурс / Режим доступа:

http://www.belstat. gov.by /ofitsialnaya-statistika/publications/izdania/public_ compilation/index_8771/.

3. Статистический ежегодник 2017 / Нац. стат. комитет Республики Беларусь / Офиц. стат. / Бюллетени / Электронный ресурс / Режим доступа: http://www.belstat.gov.by/ ofitsialnaya-statistika/publications/izdania/public_ compilation/index_8024/.

4. Основные социально-экономические показатели по Республике Беларусь, областям и городу Минску в январе-феврале 2018 г. Нац. стат. комитет Республики Беларусь Минск 2018 / Электронный ресурс / Режим доступа: http://www.belstat.gov.by/upload/ iblock/9f2/9f25904d2d7e2cfb231094656b94b3b6.pdf.

5. Статистический бюллетень ежегодник (2007-2016) / Минск, НБРБ / Электронный ресурс / Режим доступа: http://www.nbrb.by/publications/ bulletinYearBook/Stat_Bulletin _Yearbook%202016.pdf.

6. Годовая инфляция в Беларуси в 2000-2018 гг. / Портал о финансах и бизнесе, общенац. медиа / Электронный ресурс / Режим доступа: https://myfin.by/ info/inflyaciya

7. Инструкция о порядке предоставления денежных средств в форме кредита и их возврата (погашения) / Пост. Правл. НБРБ 29.03.2018 № 149 / Электронный ресурс / Режим доступа: http://www.nbrb.by/Legislation/ documents/PP149_18.pdf.

Микульський В'ячеслав
аспірант
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
м. Київ
Україна

ТЕНДЕНЦІЇ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

За останнє століття наш світ зазнав значних змін, але чи спадало Вам на думку, на скільки значні ці зміни? Все навкруги, що нас оточує, з плином часу почало піддаватися такому сучасному феномену як Диджиталізація. Диджиталізацією прийнято вважати процес переходу від аналогових форматів збору, обробки та передачі інформації до цифрових та автоматизованих.

Враховуючи подібні швидкі зміни у інформаційному середовищі, адже процеси диджиталізації мають пряме відношення до такого виду технологій, ми помічаємо й швидкі зміни не лише у певній господарській діяльності, а й у портреті споживача. Впровадження цифрових технологій сприяють розвитку всіх сфер діяльності, тим самим, спрощуючи наше життя. Прикладом цьому є: «NFC-гаманець (Near field communication, («зв'язок ближнього поля», «ближній безконтактний зв'язок») — технологія бездротової передачі даних малого радіусу дії, яка дає можливість обміну даними між приладами, які перебувають на відстані до 10 сантиметрів»[4], «хмарні рішення», «смарт-контракти», «4G». Якщо раніше такого роду технології були чимось фантастичним та невідомим, то зараз ми стаємо все більш відкритими до інновацій.

Наразі можна відмітити декілька основних світових тенденцій до диджиталізації. По-перше урбанізація, яка відображає стрімке зростання міського населення з 751 млн у 1950 році до 4,2 млрд у 2018 році. За приблизними підрахунками, до 2050 року 70% населення світу житиме у містах. По-друге поширення смарт-технологій. Ще у 2015 році приблизно чверть населення світу користувалися смартфоном. На даний момент, цей показник зріс на 8 % і зараз складає 33% [5].

Й насправді це не дивно, адже сучасні споживачі стали набагато вимогливішими, та здебільшого самі диктують умови ринку. У пріоритетах, які виставлені під диктовку сучасних тенденцій до інформаційного розвитку, люди орієнтується на зручність та економію часу. Вже досить давно людство отримало можливість здійснити купівлю будь-чого не виходячи із дому, економлячи при цьому час та витрачаючи його як їм завгодно.

Не лише економію часу, але й навіть більшу вигоду, для господарюючого суб'єкта здатен принести процес диджиталізації. У певній мірі диджиталізацією можна назвати процес удосконалення бізнес-процесів господарюючого суб'єкта, яка дозволяє утримувати конкурентні позиції на ринку, здійснювати швидкий моніторинг та впровадження інноваційних рішень до управління бізнес-процесів.

Процеси диджиталізації можуть стосуватись як внутрішні, так і зовнішні аспекти бізнесу.

До внутрішніх аспектів можна віднести вдосконалення продукту (чи послуги), автоматизацію виробництва та інших внутрішніх процесів компанії. Технології дозволяють обробляти великі обсяги даних, і як наслідок – спростити і прискорити роботу. Алгоритм здійснює розпізнання усіх необхідних для управління господарюючим суб'єктом даних та надає їх у вигляді звіту про події, які відбуваються на підприємстві для управлінського персоналу.

У якості зовнішніх аспектів можемо вказати комунікацію із партнерами та споживачами. Сучасні технології сприяють поліпшенню взаємодії та збільшенню кількості інтеракцій (від англ. interaction < лат. inter + activus - діючий) - безпосередня міжособистісна взаємодія («обмін символами»)[3]. Наразі вже існує така можливість, коли особливе програмне забезпечення інформує оператора або обліковця, або представника управлінського апарату. про будь-які події. Які відбуваються на підприємстві, будь то потенційна нестача певних ресурсів, або нагадує про те, що необхідно поповнити запаси, або розвантажити чи навпаки навантажити певну лінію виробництва, спрогнозувати які саме товари чи продукти здатні принести більший прибуток та інше. Деякі з них навіть аналізують погодні умови, якщо вони можуть вплинути на обсяг зібраного врожаю.

Процеси диджиталізації плануються навіть до активного та масового впровадження й в Україні, про що сказав Прем'єр-міністр Володимир Гройсман[2]. Тобто держава буде стимулювати і розвивати диджиталізацію економіки в Україні. Прем'єр-міністр твердить, що завдяки розвитку цифрової економіки до 2021 року можна забезпечити додаткові 5 % до ВВП України. Хоча

більшість наших господарюючих суб'єктів звикли до використання застарілих, а отже й перевірених, як вони вважають) методів, проте перехід до цифрового виміру неминучий.

Враховуючи стрімкий розвиток інформаційних технологій ми бачимо значну кількість програмного забезпечення, яке забезпечує повну автоматизацію та контроль роботи за приладами та механізмами. Таке програмне забезпечення має можливість робити наступне:

– відстеження маршрутів і тривалості візитів;
– геолокації співробітників при роботі у полі та протягом дня взагалі;
– фотозвіти (через супутники, камери спостереження);
– якісна аналітика, до якої входить моніторинг цін, залишків на складах, та інше;
– інновацій майбутнього в галузі.

На прикладі більш розвинених держав, ми можемо помітити, що поки Україна отримувала прибутки за рахунок високої родючості ґрунтів, розвинені країни світу, маючи менш плодоносні землі, отримували прибуток саме за рахунок впровадження подібної системи. Адже у Сполучених Штатах Америки більше 70% фермерів використовують вказані цифрові технології й саме тому для них диджиталізація являє собою наступний крок розвитку, до якого вони готові технологічно та морально.

Якщо наші можновладці не приймуть рішучих заходів щодо впровадження інновацій у вітчизняне сільське господарство та агрокомплекс, то цілком очевидно, що Україна залишиться далеко позаду.

Нам потрібно починати хоча б з базових речей або перших кроків цифровізації, а сьогодні навіть відсутні точні геопросторові дані про фактичний стан землекористування, розораність ґрунтів, межі ділянок в натурі та їх цільове використання по всій Україні, що ускладнює державний контроль за використанням та охороною земель, також відсутні передумови для регулярного проведення моніторингу земель та якості ґрунтів.

Сприяти повній автоматизації роботи та збору інформації на підприємстві а також обробці усіх логістичних процесів буде допомагати використання безпілотників, роботів і дронів, спеціальних датчиків для зчитування інформації, спеціалізованого програмного забезпечення, яке здатне прорахувати усі можливі ризики, і все це практично без участі людини напряму.

Звісно, звучить це досить футуристично, але ми живемо саме у час великих перезавантажень та глобалізації. Рух інформаційних даних зростає. Автоматизація, штучний інтелект, інтернет речей та бізнес-моделі, - такі як економіка спільного користування - змінюють способи ведення аграрного бізнесу та нашого життя.

Список використаних джерел

3. Диджиталізація державних послуг на прикладі Польщі. Електронний ресурс. Режим доступу інтернет. [https://nachasi.com/2018/01/31/digital-poland/]

4. Україна переходить на «цифрову економіку». Що це означає. Електронний ресурс. Режим доступу інтернет [https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2385945-ukraina-perehodit-na-cifrovu-ekonomiku-so-ce-oznacae.html]

5. «Інтеракція» Вікіпедія. Електронний ресурс. Режим доступу інтернет [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F]

6. Near Field Communication. (комунікація ближнього поля) Електронний ресурс. Режим доступу інтернет [http://znaimo.com.ua/Near_Field_Communication].

7. Диджиталізація бізнесу. Лови момент. Електронний ресурс. Режим доступу інтернет. [https://eba.com.ua/article/lovy-moment-didzhytalizatsiya-biznesu/]

Мосунова Татьяна
студентка
Ковхута Дарья
студентка
Петрукович Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

ФОРМИРОВАНИЕ РЕСУРСНОЙ БАЗЫ БАНКОВ ЗА СЧЁТ СРЕДСТВ НАСЕЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Успешное развитие и работа банковской системы в условиях рыночной экономики зависит от бесперебойной работы в банках по мобилизации ресурсов, их анализу и дальнейшему использованию. Ресурсная база играет первостепенное значение в силу того, что коммерческие банки могут проводить кредитные и иные операции в границах имеющихся ресурсов. Именно от сфер использования ресурсов зависит прибыль банка.

Вклады населения представляют собой один из существенных источников формирования ресурсной базы коммерческого банка в банковской системе Республики Беларусь.

Значительная скорость увеличения привлеченных банками средств населения взаимосвязана в первую очередь с повышением денежных доходов населения. Также положительной тенденции притока вкладов в банковскую систему способствовал стабильный рост доверия населения к банковскому сектору, который на практике доказал надежность и умение исполнять свои обязательства перед гражданами.

Депозиты - основные источником инвестиционных средств для кредитования и экономики, влияющие на развитие и экономики в целом. В настоящее время в Республике Беларусь множество коммерческих банков привлекает средства населения с целью получения прибыли. На рынке

депозитов в нашей стране ведущими банками являются ОАО «АСБ Беларусбанк», ОАО «Белагропромбанк», ОАО «Приорбанк», ОАО «БПС–Сбербанк», ОАО «Белинвестбанк».

Депозиты в Республике Беларусь разделяются на депозиты до востребования, срочные и условные. Данные виды депозитов отличаются друг от друга сроком хранения и величиной процентной ставки. Динамика банковских вкладов (депозитов) физических лиц в национальной валюте представлена в таблице 1.

Таблица 1

Информация об объемах, стоимости и сроках новых банковских вкладов (депозитов) физических лиц в национальной валюте в Республике Беларусь за 2016-2018 гг.

Срок депозита		2016			2017			2018		
		сумма, млн.руб	удельный вес,%	ставка % годовых	сумм, млн.руб	удельный вес,%	ставка % годовых	сумма, млн.руб	удельный вес,%	ставка % годовых
Депозиты до востребования		234,1	7,6	1,5	308,4	8,5	1,1	292,5	5,1	0,26
Срочные депозиты	до 1 месяца	321,5	10,5	16,0	331,8	9,1	6,2	398,1	6,9	7,15
	1-3 месяца	1005,6	32,7	16,5	817,0	22,4	6,3	1377,0	24,0	7,75
	3-6 месяцев	320,8	10,4	18,8	455,7	12,5	7,0	911,8	15,9	8,25
	6-12 месяцев	283,4	9,2	20,8	470,7	12,9	9,1	894,8	15,6	9,29
	1 год	248,4	8,1	25,0	406,7	11,1	10,8	156,1	2,7	8,34
	1-2 года	501,2	16,3	22,0	613,2	16,8	12,3	1416,4	24,6	11,43
	2-3 года	147,5	4,8	19,4	240,4	6,6	10,7	296,5	5,2	9,80
	свыше 3 лет	8,9	0,3	20,6	4,5	0,1	7,2	6,4	0,1	6,68

Примечание – Источник: [1,2,3]

Проанализировав данные таблицы 1 можно заметить, что удельный депозитов до востребования остаётся на одном уровне. Также, что в период с 2016 по 2018 год большая часть свободных средств населения была сконцентрирована в срочных депозитах сроком хранения от 1 до 3 месяцев, ставка по которым в среднем составила 10,2 % годовых, а на сегодняшний день она составляет 7,75 % годовых. Однако в 2018 году наибольший удельный вес занимают депозиты сроком от 1 до 2 лет. Также следует заметить, что в 2018 году в сравнении с 2017 наблюдается рост величины процентных ставок депозитам, привлекаемым до 1 года и уменьшение ставок по депозитам, сроком свыше 1 года. Наименьший удельный вес в структуре срочных депозитов занимают депозиты сроком свыше 3 лет.

Таблица 2

Информация об объемах, стоимости и сроках новых банковских вкладов (депозитов) физических лиц в иностранной валюте в Республике Беларусь за 2016-2018 гг.

Срок депозита		2016			2017			2018		
		сумма, млн.руб	удельный вес,%	ставка % годовых	сумм, млн.руб	удельный вес,%	ставка % годовых	сумма, млн.руб	удельный вес,%	ставка % годовых
Депозиты до востребования		519,0	6,3	0,1	633,0	11,2	0,1	694,6	10,9	0,10
Срочные депозиты	до 1 месяца	196,1	2,4	1,7	111,3	2,0	0,5	109,7	1,7	0,32
	1-3 месяца	1679,6	20,5	2,4	894,2	15,8	0,9	1072,5	16,8	0,50
	3-6 месяцев	1573,5	19,2	3,0	908,6	16,0	1,1	1258,2	19,7	0,59
	6-12 месяцев	1177,0	14,4	3,2	873,9	15,4	1,7	723,1	11,3	0,93
	1 год	257,2	3,1	3,1	267,8	4,7	1,2	260,5	4,1	0,88
	1-2 года	1504,0	18,4	3,1	1198,6	21,1	**2,2**	1238,1	19,4	1,46
	2-3 года	1058,9	12,9	**3,7**	588,6	10,4	2,1	821,7	12,9	1,81
	свыше 3 лет	218,4	2,7	1,4	199,7	3,5	1,7	194,6	3,1	**2,07**

Примечание – Источник: [1,2,3]

Исходя из данных таблице 2, видно, что с 2016 по 2018 год депозиты до востребования имели неустойчивый рост: с 2016 по 2017 год их удельный вес увеличился на 4,9 п.п., а в 2018 году их удельный вес уменьшился на 0,3 п.п. по сравнению с 2017 годом. Итак, в анализируемый период основную часть свободных средств населения составляли срочные депозиты на срок 1-3 месяца, 1-2 года, 3-6 месяцев в 2016,2017,2018 годах соответственно. Ставка по данным депозитам в среднем составила около 2 % годовых

Проанализировав процентную ставку можно сделать вывод, что она уменьшилась с 3,2 % в 2016 году (срочные депозиты 2 - 3 года) до 2,07 % в 2018 году (срочные депозиты свыше 3 лет).

Сбережения населения являются, несомненно, самым высокоперспективным ресурсом для банков. Однако не следует рассматривать депозиты физических лиц в качестве идеального источника формирования ресурсной базы. Вклады населения более чувствительны к возможным кризисным явлениям в банковском секторе.

Депозиты физических лиц — значимый и перспективный источник формирования ресурсов белорусских банков, сочетающий в себе целый ряд преимуществ и позволяющий динамично нарастить ресурсный потенциал отечественной банковской системы. Вклады населения создают основу для расширения объемов банковских кредитов и таким образом способствуют активизации и повышению эффективности деятельности предприятий нашей

страны, что в дальнейшем приведет к ускорению темпов роста ресурсной базы за счет их средств.

Необходимо обратить внимание на то, что имеются некоторые проблемы в осуществлении операций, связанных с привлечением сбережений населения во вклады (депозиты) и в последующем формирования ресурсной базы банка. К одной из таких проблем можно отнести риск потери ликвидности банка в случае возникновения проблемной ситуации в банковской системе. Это связано с тем, что общая реакция населения на эти обстоятельства – это немедленное изъятие вкладов из банка, что приводит к невозможности балансировки по срокам привлеченных и размещенных ресурсов.

В Республике Беларусь проведен ряд мероприятий по стимулированию инвестиционной активности населения:

- создана система гарантирования банковских вкладов;
- разработаны новые специализированные банковские продукты;
- Национальным банком Республики Беларусь проводятся мероприятия по повышению финансовой грамотности населения, что способствует развитию сберегательного бизнеса;
- учитываются интересы существующих и потенциальных вкладчиков.

В целях совершенствования работы банков по привлечению сбережений населения можно предложить следующие действия:

- ✓ разработка и внедрение новых видов вкладов для физических лиц (вклад на выгодный срок, мультивалютный вклад и т.п.);
- ✓ разработка новых инновационных услуг во вкладах (3D-secure для платежей в интернете, использование идентификации личности через смартфон с помощью Touch-ID);
- ✓ увеличение количества открытых пенсионных счетов;
- ✓ использование рекламы;
- ✓ бонусы постоянным вкладчикам и клиентам;
- ✓ постоянное проведение маркетинговых исследований (анкетирование, личное общение с клиентами и др.).

Проведение данных мероприятий приведет к дальнейшему увеличению сбережений населения, изменению их структуры и позволит устранить трудности в сбалансировании ресурсов кредитных организаций по стоимости и срокам, и, в конечном счете, решить многие задачи по инвестированию экономики и создать механизм, при котором денежные средства, привлеченные банками, будут работать в интересах государства.

Список использованных источников:

1. Статистический бюллетень [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. – 2017. – №1(211). – Режим доступа: http://www.nbrb.by/publications/bulletin/Stat_Bulletin_2017_01.pdf. – Дата доступа: 20.03.2019

2. Статистический бюллетень [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. – 2018. – №1(223). – Режим доступа:

http://www.nbrb.by/publications/bulletin/Stat_Bulletin_2018_01.pdf. – Дата доступа: 20.03.2019

3. Статистический бюллетень [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. – 2019. – №1(235). – Режим доступа: http://www.nbrb.by/Publications/bulletin/Stat_Bulletin_2019_01.pdf. – Дата доступа: 20.03.2019

4. Проблемы и перспективы развития сберегательного дела, как основа формирования ресурсной базы российских банков/ Н.П. Казаренкова,// Современные инновационные направления развития деятельности страховых и финансово-кредитных организаций в условиях трансформационной экономики – 2016 г. . – №1/2(1). – С. 62–68.

Осипенко Євгенія
студентка
Овчарик Зоряна
к.е.н.,доцент
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

СУТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Найбільш важливим питанням в системі бухгалтерського обліку є організація виробничого обліку і перш за все розрахунок витрат на виробництво кожного виду продукції, яка випускається і їх співставленні з плановою, чи нормативною собівартістю.

В умовах ринку облік затрат – важливий інструмент управління даними підприємствами. Необхідність обліку затрат зростає в міру того, як ускладнюється господарська діяльність підприємства і зростають потреби у підвищенні рентабельності.

Всі фірми, щоб втриматись на сучасному ринку постали перед фактом обов'язкового зниження собівартості продукції і одержання максимального прибутку. Цього можна досягти, якщо ввести суворий контроль і аналізувати чіткий облік прямих затрат, оскільки їх частка в собівартості продукції найважливіша.

В статті розглянуто економічну сутність витрат, їх визнання в бухгалтерському обліку у відповідності до П(С)БО 16. Досліджено класифікацію витрат, яка дасть можливість з точки зору фінансового та управлінського обліку формувати собівартість та управляти витратами.

Проблеми класифікації витрат розглядалися в працях таких вітчизняних і зарубіжних учених як Ф. Ф. Бутинець, І. О. Белебеха, І. Є Давидович, О. І. Грицай, В. М. Панасюк, В. В. Бабіч, С. В. Сагова, Л. В. Нападовська, В. Є. Ластовецький, В Ф. Палій, П. П. Новіченко, Я. В. Соколов та інші. Так, І. Є Давидович досліджує класифікацію витрат як «зведення за визначеними

ознаками всієї різноманітності витрат на виробництво і реалізацію продукції в економічно обґрунтовані групи, які включали б однорідні витрати» [5].

В. О. Ластовецький пропонує класифікувати витрати відповідно до виробничих факторів і з урахуванням призначення окремих видів затрат стосовно способів використання ресурсів, які забезпечують основу для управління витратами і калькулювання собівартості продукції [6].

В. Ф. Палій радить групувати витрати за ступенем впливу обсягу виробництва (постійні, змінні), за способом віднесення на собівартість (прямі та накладні), за періодичністю вкладень (поточні й одночасні), за відношенням до виробничого процесу (виробничі й невиробничі), за часом розрахування (фактичні та планові), за ступенем агрегування (сумарні, на одиницю продукції) [7].

П. П. Новіченко критично ставиться до групування витрат на основні та накладні у зв’язку з відсутністю великого пізнавального значення через необґрунтованість вибору критерію. Учений зазначає, що якщо класифікацію витрат проводити за ознакою їх участі в утворенні суспільного продукту, то вони є грошовим виразом відповідно виробничих і невиробничих витрат [2].

Професор Я. В. Соколов групує витрати за типом факторів господарського життя (дії, події), за визнанням (нараховані й оплачені), стосовно грошей (монетарні, немонетарні), стосовно балансу (ті, що капіталізуються, та некапіталізовані), за очікуванням (ординарні й екстраординарні), за оцінкою (нормативні та планові) тощо [8].

Будь-яка діяльність господарюючого суб'єкта пов'язана з витратами матеріально-речових, трудових та інших ресурсів, цінність яких визначається на ринку. В системі управління підприємством головним об'єктом є процес обліку витрат господарської діяльності в цілому та в розрізі їх видів, цілей, періодів виконання.

Відповідно до П(С)БО 16 [1] під витратами розуміють зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Розглянуто різні підходи до класифікації витрат підприємства для удосконалення системи управління ним. Проаналізовано праці вітчизняних та зарубіжних вчених на цю тематику, а також відомі класифікації витрат у чинному законодавстві України.

Як показало здійснене дослідження, існує багато класифікаційних ознак для поділу витрат і тому науковообґрунтована класифікація повинна бути зорієнтована на досягнення поставлених цілей, а також на чітке розмежуванняокремих групп витрат, що дасть змогу зарахувати ті чи інші витрати до певної групи без подолання суперечностей. Тому кожне підприємство вибирає для себе таку класифікацію витрат, яка дає змогу якнайповніше задовольнити потреби користувачів в інформації, залежно від особливостей виробництва.

Рис. 1. Класифікація витрат

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерськогообліку 16 «Витрати» № 318 від 31 грудня 1999 р. Спосіб доступу : //http. www.liga.net.

2. Бухгалтерский учет: учебник / П. П. Новиченко, Т. Н. Шеина, Ф. П. Васин и др.; под. ред. П.П. Новиченко. - 2-е изд., перераб.и доп. - М.: Финансы и статистика, 1996.

3. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: Навч. Посб. - К. Центр учбової літератури, 2009. - 256с.

4. Давидович І.Є. Контролінг: Навч. Посб. - К. Центр учбової літератури, 2008. - 552с.

5. Давидович, І. Є. Управління витратами: навч. посіб. / І. Є. Давидович. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 320 с.

6. Ластовецький, В. Є. Виробничо-комерційний облік і внутрішньогосподарська (управлінська) звітність за центрами витрат і відповідальності: наук.-прак. посіб. / В. О. Ластовецький. - Чернівці, 2003. -156 с.

7. Палий, В. Ф. Современный бухгалтерский учет / В. Ф. Палий. - М.: Изд-во «Бухгалтерский учет», 2003. - 792 с.

8. Соколов, Я. В. История бухгалтерского учета / Я. В. Соколов, В. Я. Соколов. - 3-е изд. - М.: Магистр, 2009.

Падій Ірина
аспірант
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
м. Київ
Україна

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВІВ СУМНІВНИХ БОРГІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Від початку формування ринкових відносин в Україні і донині існує чимало актуальних питань, пов'язаних з резервом сумнівних боргів. Створення резерву сумнівної заборгованості є зобов'язанням кожного підприємства. Підприємство самостійно в обліковій політиці обирає методику нарахування резерву сумнівних боргів.

Питання управління дебіторською заборгованістю, сутності та методик нарахування резерву сумнівних боргів досліджували своїх працях: Ф.Ф.Бутинець, О.А.Боярова, С.Ф.Голов, Г.Нашкерська [3], О.І.Линник, В.В.Сьомченко, Т.О. Євлаш, О.В. Топоркова та інші.

Бухгалтерський облік останнім роками розвивається в напрямі глобалізації та модернізації і уосконалення. Разом з тим, проблеми формування резерву сумнівних боргів і відображення його в бухгалтерському обліку з врахуванням діючого законодавства, вплив витрат пов'язаних з сумнівною заборгованістю на базу оподаткування потребує подальшого дослідження.

Необхідність створення резерву сумнівних боргів обумовлена одним з принципів бухгалтерського обліку, а саме співвіднесення доходів і витрат в межах звітного періоду. Правильне узагальнення інформації про резерви сумнівних боргів є ефективним механізмом забезпечення стабільної діяльності підприємства, дотримання принципу безперервності. У зв'язку з цим управлінський персонал підприємства повинен приділяти питанням розрахунку та обліку резервів належну увагу.

Як показали проведені дослідження, на сільськогосподарських підприємствах низька облікова дисципліна щодо нарахування резерву сумнівних боргів. Адже раніше наявність такого резерву для податкового обліку мала значення тільки при списанні безнадійної дебіторської заборгованості. Але на нашу думку ведення резерву на сільськогосподарському підприємстві потрібне тому, що важливе значення при цьому відіграє достовірність інформації. Якісні характеристики інформації прямо або опосередковано можуть впливати на прийняття управлінських рішень у межах окремих суб'єктів господарювання.

Згідно ПСБО 10 «Дебіторська заборгованість нарахування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображається у звіті про доходи витрати і фінансові результати у складі інших операційних витрат. Згідно з Інструкцією № 291 про застосування План рахунків бухгалтерського обліку нарахування суми резерву сумнівних боргів відображається за Дт субрахунку 944 «Сумнівні та безнадійні борги» у кореспонденції з Кт рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів». Таким чином, сума резерву в момент його створення є іншими

операційними витратами підприємства і, відповідно, впливає на фінансові результати діяльності підприємства [4].

Первинним документом для нарахування резерву сумнівних боргів є розрахунок бухгалтерії. Критерії сумнівності та письмові підтвердження визнання дебіторської заборгованості сумнівною можуть бути наступні (табл.1).

Таблиця 1

Письмові підтвердження визнання дебіторської заборгованості сумнівною

Критерії сумнівності	**Джерело інформації**	**Документи, що визначають доцільність нарахування резерву сумнівних боргів**
Прострочення терміну оплати	Договори або рахунки	Акт інвентаризації дебіторської заборгованості; договір на постачання продкції (товарів), виконання робіт, надання послуги; документи. Які підтверджують про виконання договору, Акт приймання передачі;
Порушення справи про визнання боржника банкрутом	Постанова суду	Рішення суду про відмову в позові до підприємства-дебітора про стягнення заборгованості; виписка з Державного реєстру юридичних осіб про ліквідацію підприємства-дебітора; довідка органів Міністерства внутрішніх справ про неможливість розшуку підприємства-дебітора

Як зазначено у ПСБО 10 «Дебіторська заборгованість» поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю [4]. Між тим, ПСБО 10 передбачає, що поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів [4].

На сьогоднішній день П(С)БО 10 виділяє два методи визначення величини резерву сумнівних боргів:

- застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості. Даний метод є найпростішим в розрахунках, оскільки не потребує застосування будь-яких коефіцієнтів та статистичних даних. Розмір резерву визначається в сумі заборгованості тих дебіторів, платоспроможність яких викликає сумніви. Наприклад, підприємству стає відомо, що судом порушена справа про банкрутство дебітора. Заборгованість такого дебітора визнається сумнівним боргом, і на суму цієї заборгованості створюється резерв [1]. Однак при цьому необхідно дуже пильно стежити не лише за інформацією про банкрутство підприємства, а й про його платоспроможність. Крім того, процедуру формування резерву саме цим методом не встановлено й існують неврегульовані

питання щодо створення статті резерву на початок звітного року та подальшого її коригування [5].

- застосування коефіцієнту сумнівності. Даний метод ґрунтується на формуванні резерву сумнівних боргів з використанням розрахункового показника – коефіцієнта сумнівності. Даний метод більш врегульований П(С)БО, оскільки в його тексті присутні формули розрахунку коефіцієнта сумнівності. Для використання даного методу не має значення кількість дебіторів.

При виключенні (списанні) безнадійної дебіторської заборгованості з активів слід одночасно зменшити величину резерву сумнівних боргів (п. 11 ПБО 10). Відповідно списання безнадійної дебіторської заборгованості відображається, зокрема, бухгалтерським записом за Дт рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» у кореспонденції з Кт рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» [4].

Отже, можна зробити висновок що створення резерву сумнівної заборгованості є необхідним для кожного підприємства, що дає можливість відображати у фінансовій звітності реальний стан дебіторської заборгованості та рівномірно відображати витрати пов'язані зі списанням безнадійної дебіторської заборгованості. При цьому підприємство самостійно в наказі про облікову політику повинно визначити методику нарахування резерву сумнівних боргів.

Отриманий результат буде корисним для застосування в практичній діяльності підприємств при формуванні та використанні резерву в бухгалтерському обліку. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на розрахунку резервів, аналізі його нарахування та використання.

Список використаних джерел

1. Губіна І. Резерв сумнівних боргів: створення та використання [Текст] / І. Губіна // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. – 2007. – № 48. – 68 с.

2. Євлаш Т.О. Особливості створення та списання резерву сумнівних боргів в обліку /Т. О. Євлаш, О.В. Топоркова // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2012. - Вип. 2(45). - С.80-87

3. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги / Г. Нашкерська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. - № 11. –С.31-37

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. №237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725-99

5. Сьомченко В.В. Проблема формування резерву сумнівних боргів у контексті ефективного управління дебіторською заборгованістю / Сьомченко В.В., Дядюн О.О. // Вісник Запорізького національного університету. – 2014. – Вип. №2(22). – С. 133- 141

Панченко Ольга
аспірант
ННЦ «Інститут аграрної економіки»
м. Київ
Україна

ВНУТРІШНЯ ЗВІТНІСТЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Підвищена увага до управлінського обліку зумовлена факторами, специфічними для сучасного бізнесу: постійне зростання концентрації капіталу; високий рівень внутрішньої та зовнішньої конкуренції; непередбачуваність інфляційних рухів навіть в країнах зі стабільними грошовими системами; значне збільшення витрат різного функціонального призначення. Управлінський облік можна охарактеризувати як інтегруючу систему підготовки ключової інформації і забезпечення нею різних рівнів управління з метою ефективного планування, контролю і покращення якості рішень [2].

Управлінська звітність є кінцевим етапом облікового процесу й відображає комплекс даних про діяльність підприємства в цілому та його структурних підрозділів.

На відміну від бухгалтерської звітності, яка розробляється на основі даних фінансового обліку й орієнтується на зовнішніх користувачів, управлінська звітність формується для внутрішніх користувачів – керівників різних рівнів управління підприємством.

Основна мета управлінської звітності – задоволення інформаційної потреби керівників різних рівнів управління.

Виходячи з цього, по відношенню до управлінської звітності не можуть бути встановлені загальні правила формування та представлення, застосовані єдині звітні форми. Складання управлінської звітності – це внутрішня справа кожної організації.

Основні принципи організації управлінської звітності визначаються специфікою діяльності економічного суб'єкта (організаційно-правова форма, вид власності, масштаб організації, організаційна структура управління, галузь діяльності, технологія та організація виробництва, особливості збуту продукції, порядок і методи обліку витрат та ін.), а також особливостями роботи конкретного підрозділу підприємства, його функціями в системі управління [3].

При цьому здійснення контролю за діями керівників підрозділів передбачає зіставність дій керівників із запланованими цілями, тобто результатами діяльності. Таким чином, внутрішня управлінська звітність повинна відображати відхилення від очікуваних або бажаних результатів по всіх статтях витрат, що дає змогу здійснювати управління за відхиленнями [5].

Виходячи з цього, основними вимогами до внутрішньої звітності в умовах сільськогосподарського виробництва є:

– її слід складати з урахуванням потреб менеджера, відповідального за досягнення результату;

– всередині кожного підприємства повинні діяти постійні єдині форми звітів, в яких мають бути враховані особливості діяльності даного підприємства;

– інформація, відображена у звіті, має бути конкретною і достатньою для прийняття управлінських рішень;

– внутрішня звітність повинна відповідати принципу управління за відхиленнями;

– вона має відповідати вимогам своєчасності й достовірності надання інформації;

– витрати на підготовку звітності не повинні перевищувати економічного ефекту від її використання [5].

При цьому В.Ф. Палій [4] визначає найбільш суттєві недоліки внутрішньої звітності:

– узагальнення інформації для контролю за обсягом продажів або визначення витрат без урахування потреб окремих управляючих, діяльність яких приносить дохід або вимагає витрат;

– інформація, що узагальнюється у звітності, досить часто направлена не управляючому, який відповідальний за дану ділянку господарської діяльності, а його керівникові;

– у звітності надається конкретна інформація із загальних питань, що ускладнює прийняття рішень на

– конкретних напрямах діяльності;

– у звітності міститься інформація, внаслідок чого управляючий повинен займатися її сортуванням і пошуком даних, необхідних для управління.

Для кожного з видів виробництва в аграрних формуваннях доцільно використовувати окремі форми управлінської звітності:

– накопичувальні звіти (оперативні) – складаються окремо за видами виробництва біологічних активів, продукції (групами і видами), структурними підрозділами, центрами відповідальності, сегментами підприємства за короткі проміжки часу (тиждень, місяць тощо);

– зведені звіти (поточні) – складаються на основі накопичувальних форм звітності й містять систематизовані дані за видами виробництва, об’єктами обліку, про діяльність підрозділів (показники сегмента) на певну дату (місяць, квартал);

– підсумкові звіти – відображають результати діяльності структурних підрозділів, центрів відповідальності (сегментів) та підприємства загалом за певний період (квартал, рік) [6, с. 84].

Аналіз теорії й практики управлінського обліку, вивчення специфічних особливостей вирощування біологічних активів і виробництва сільськогосподарської продукції дають змогу стверджувати, що внутрішній облік та формування звітності в сільськогосподарських підприємствах доцільно організовувати за:

– центрами відповідальності (тваринницькі ферми, рільничі й транспортні бригади тощо);

– видами виробництва (рослинництво, тваринництво, допоміжні та обслуговуючі виробництва) [1].

Етапи формування внутрішньої звітності наведена на рис. 1.

Рис. 1. Етапи формування внутрішньої звітності*

*Джерело: складено автором.

Отже, у сучасних ринкових умовах управлінська звітність є основним джерелом інформації про діяльність підприємства, що дозволяє управлінському персоналу контролювати та впливати на фінансово-господарську діяльність всіх структурних одиниць. При формуванні управлінської звітності необхідно враховувати специфічні особливості сфери діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Брик Г. Управлінська (внутрішньогосподарська звітність) аграрних формувань. Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК. 2014. № 21 (1). С. 77–84.

2. Дмитренко А.В., Лебедик Г.В., Яценко В.В. Роль управлінського обліку та проблеми його впровадження на підприємствах. Економіка і суспільство. 2017. № 13. С. 1353– 1358.

3. Зубарева С.А. Основные принципы организации управленческой отчетности. Бухгалтерский учет. 2003. № 2. С. 45–47.

4. Палий В.Ф. Управленческий учет: внутрифирменная отчетность. Бухгалтерский учет. 2003. № 13. С. 62–64.

5. Погосова А.В. Формування внутрішньої управлінської звітності. Агроінком. 2008. № 5–6. С. 116–118.

6. Тлучкевич Н. В. Формування системи внутрішньої управлінської звітності в сільськогосподарських підприємствах. Економіка АПК. 2008. № 9. С. 82–88.

Паскевич Аліна
студентка
Дворник Інна
к.е.н., старший викладач кафедри аграрної економіки,
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

НОВОВВЕДЕННЯ В ПОДАТКОВОМУ КОДЕКСІ - 2019

Проект Закону про Державний бюджет України на 2019 рік прийняли наприкінці листопада, і 7-го грудня законопроект було підписано Президентом. Перш за все, із січня 2019 року зростатиме мінімальна заробітна плата: 4173 грн в місячному розмірі та 25,13 грн у погодинному.

Прожитковий мінімум зростатиме поступово. З січня він становитиме 1853 грн в розрахунку на одну особу:

- для дітей до 6 років прожитковий мінімум складатиме 1626 грн,
- для дітей від 6 до 18 — 2027 грн,
- для працездатних осіб — 1921 грн,
- 1497 грн для осіб, що втратили працездатність.

Наступний раунд підвищення очікується в липні 2019-го:

- мінімум в розрахунку на 1 особу зросте до 1936 грн,
- для дітей до 6 років — 1699 грн,
- для дітей від 6 до 18 — 2118 грн.
- для працездатних осіб – 2007 грн
- для осіб, які втратили працездатність — 1564 грн.

Останнє підвищення заплановане на грудень:

- мінімум в розрахунку на одну особу зросте до 2027 грн
- для дітей до 6 років – 1779 грн
- для дітей від 6 до 18 років – 2218 грн.
- для працездатної особи – 2102 грн,
- для непрацездатної — 1638 грн.

Залежні від прожиткового мінімуму ставки також зміняться. Так, податкова соціальна пільга зросте до 960,5 грн, а поріг зарплати, що дає право на ПСП складатиме 2690 грн.

Крім того, на розгляді Комітету з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення знаходиться законопроект №8322, який передбачає зміни щодо нарахування ЄСВ. Якщо законопроект буде прийнято, максимальна величина нарахування ЄСВ зафіксується на рівні 25 мінімальних зарплат. Для заробітної плати, яка перевищує 25 мінімальних запроваджується спеціальна регресивна шкала нарахування ЄСВ:

- найбільший розмір — 20% для зарплат від 15 до 30 мінімальних,
- найменший — 5% з частини бази нарахування ЄСВ, що перевищує 270 мінімальних розмірів заробітної плати.

Правки в Податковий кодекс, що наберуть чинності з 1 січня перелічені в законопроекті №9260, підписаному Президентом 10 грудня. Перш за все, неоподатковувана вартість міжнародних посилок знизиться до 100 євро. Перевізники, кур'єри, та інші оператори, які ввозитимуть товари та сплачуватимуть відповідні податки за них визнаються податковими агентами. Разом з цією поправкою, планувалося обмежити кількість неоподатковуваних посилок до 3 штук в одні руки протягом місяця. Проте це обмеження так і не було затверджене – поштові оператори просто не могли б відстежувати кількість посилок, отриманих однією особою.

З 1 січня збільшиться й ставка екологічного податку. Для приведення ставок у відповідність з нормами ЄС та для заохочення підприємств до більш екологічної діяльності, податок за викид двоокису вуглецю виросте з 0,41 грн/тонна до 10 грн/тонна.

Зростатиме також і рентна плата за користування природними надрами. Розробка нафти та конденсату подорожчає на 2%: з 29%/14% до 31%/16% в залежності від глибини залягання. Ставка за розробку джерел залізної руди виросте на 0,8% і складатиме 8,8%. Ставка рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів збільшується на 50%.

Для ФОП новий рік не несе жодних неприємних сюрпризів. Звісно ж, згадані зміни прожиткового мінімуму та мінімальної зарплати відобразяться на бухгалтерії ФОП. Всупереч прогнозам, жодних скасувань 3-ї групи єдиного податку не передбачено: умови для 3 груп фізосіб та 3 груп юросіб залишаються такими ж.

Правки в Податковому кодексі також можуть відбитись на роботі деяких ФОП. Всім фізичним особам-підприємцям, які працюють з паливом, спиртом або ж використанням лісових ресурсів слід звернути ретельну увагу на ці нововведення.

Наразі, це основні зміни, що торкнуться життя бухгалтерів в 2019 році. Передбачити всі можливі нововведення на наступний рік неможливо — та це не означає, що за новинами в законодавстві можна не стежити: попереджений — значить озброєний, і чим більше часу на підготовку ви маєте, тим легше для вас відбудуться зміни в бухгалтерській справі.

Список використаних джерел

1. https://news.dtkt.ua/labor/compensation/53081
2. http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/onenews/125409
3. https://24tv.ua/ru/izmenenija_s_1_janvarja_2019_ukraina_chto_izmenitsja_v_janvare_2019_n1086961
4. https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/2018

Певнєва Катерина
студентка
Марчук Вікторія
к.е.н., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені В. Гетьмана»
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВІСТЬ КЛІРИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Основним завданням для забезпечення надійності і стабільності функціонування фондового ринку є створення ефективної системи обліку цінних паперів та розрахунково-клірингової системи.

Клірингова діяльність є важливим сегментом фондового ринку, вона забезпечує захист прав на цінні папери та виконання зобов'язань за ними.

Закон «Про цінні папери та фондовий ринок» визначає, що: «клірингова діяльність це діяльність з визначення зобов'язань, що підлягають виконанню за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, підготовки документів для проведення розрахунків, а також створення системи гарантій з виконання зобов'язань за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів.»[1]

Результатом ефективного провадження депозитарної та клірингової діяльності є покращення якості фондового ринку, підвищення його ліквідності, зберігання цілісності.

Законодавчо клірингова діяльність незалежна від депозитарної але між ними існує нерозривний зв'язок. В зарубіжних країнах кліринг не є окремим видом професійної діяльності на фондовому ринку та його здійснюють депозитарії, на відміну від України, де кліринг можуть здійснювати Центральний Депозитарій та Розрахунковий центр.[2]

В Україні з 2013 року біржові операції здійснюються через РЦ, який виконує роль центрального контрагента.

Для здійснення клірингової діяльності в Україні обов'язково потрібна ліцензія, що видається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Розрахунковий центр для провадження клірингової діяльності за договорами щодо цінних паперів, укладеними на певній фондовій біржі, укладають з цією фондовою біржою договір про кліринг та розрахунки за правочинами щодо цінних паперів [3].

Розрахунковий центр надає наступні клірингові послуги:

1. Відкриття клірингових рахунків/субрахунків;
2. Облік прав та зобов'язань учасників клірингу, їх клієнтів та контрагентів за договорами щодо цінних паперів;
3. Визначення взаємних зобов'язань, що підлягають виконанню за договорами щодо цінних паперів через Центрального контрагента;
4. Управління рахунками у цінних паперах учасників клірингу в Центральному депозитарії та депозитарії НБУ. [4]

Статусу учасника клірингу набувають клієнти Розрахункового центру, якими можуть бути: юридичні особи, а саме резиденти, які мають ліцензію на здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами та уклали з РЦ. Особи, які хочуть стати учасниками клірингу повинні відкрити рахунок у Розрахунковому центрі.

Вважаємо, що утворення Розрахункового центру в Україні було своєчасним та актуальним, оскільки це спростило механізм регулювання операцій на ринку цінних паперів, допомогло зменшити рівень махінацій на фондовому ринку, збільшило рівень довіри до емітентів. Поява Розрахункового центру спрощує механізм обліку цінних паперів, так як вся інформація про їх випуск зібрана саме тут. Але є і негативна сторона – це те, що держава бере на себе ризики.

Аналіз зарубіжного досвіду функціонування клірингових установ дозволив виокремити наступне:

- організація клірингової діяльності у Великій Британії полягає в існуванні єдиного основного партнера (ССР), який здійснює свою діяльність на усіх провідних біржах країни — London Clearing House. Він здійснює свою діяльність на таких біржах Британії: Euronext, LIFFE, Міжнародна нафтова біржа, Лондонська фондова біржа.
- у США основний обсяг клірингової діяльності здійснює Національна клірингова корпорація по цінних паперах NSCC.
- німецька клірингова система є цілком централізованою в єдиному центрі – Eurex Clearing AG. [5]

В процесі вдосконалення клірингової та розрахункової діяльності в Україні варто використовувати аспекти світового досвіду організації діяльності фінансового ринку. Це і визначає напрямки подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1) Закон «Про цінні папери та фондовий ринок» Редакція від 04.06.2017. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/ed20170604

2) Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» Редакція від 24.11.2018. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/ed20170604

3) Рішення НКЦПФР »Про затвердження Положення про клірингову діяльність» № 673 від 07.09.2017 Режим доступу до ресурсу: https://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0562-13/print1510820693597510

4) Офіційний сайт Розрахункового центру України. Режим доступу до ресурсу: http://settlement.com.ua/

5) Кіслова І.В. Особливості організації клірингової діяльності у провідних країнах світу // Сучасні тенденції фінансового ринку// - 2013. . Режим доступу до ресурсу: http://libfor.com/index.php?newsid=2176

Полонець Катерина
студентка
Дворник Інна
к.е.н., старший викладач кафедри аграрної економіки
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Створення досконалої системи фінансового забезпечення – одна з основних умов ефективного функціонування галузей економіки. Кожна країна має свої особливості фінансового забезпечення розвитку сільського господарства, яка визначається теоретичними засадами, станом розподільчих процесів в даній країні, правовим режимом, фінансово-економічним становищем.

Трактування сутності поняття «фінансове забезпечення» в наукових працях є неоднозначним. В.М. Опарін вважає, що фінансове забезпечення – це структурна підсистема фінансово-кредитного механізму; система джерел і форм фінансування розвитку економічної та соціальної сфер суспільства [3].

В умовах нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції інвестиційна активність у сільському господарстві України залишається низькою. За офіційною статистикою, у 2017 році в галузь було залучено 14,3% капітальних інвестицій від загальних вкладень в економіці України.

В умовах експортної орієнтації сільського господарства галузі вкрай не вистачало фінансових ресурсів, що позначалося на технічному оснащенні виробництва, обсязі внесених добрив, використанні засобів захисту рослин та загалом на дотриманні норм технологічного процесу. Кількість тракторів у сільськогосподарських підприємствах України за період 2013-2017 рр. зменшилася на 11,4%, однак середня потужність двигуна трактора збільшилася на 10,1%, до 97,3 кВт.

Серед найвпливовіших факторів, що перешкоджають веденню бізнесу в Україні, є доступ до фінансування сільськогосподарських підприємств, корупція та податкові правила. Крім того, глибока політична та економічна криза, воєнні дії, нестабільна, непрогнозована та непрозора державна політика, незахищеність прав кредиторів та землевласників, неефективність реформ, пов’язаних із оподаткуванням і використанням землі, недостатнє фінансування сільського господарства та інші чинники об’єктивно не сприяють залученню зовнішнього фінансування. Як наслідок, надходження іноземних інвестицій у вітчизняний аграрний сектор також обмежене.

У структурі прямих інвестицій в економіку України інвестиції в сільське господарство з кожним роком зменшуються. Зокрема з 2017 року ця частка становила 1,6%.

Присутність іноземців на ринку оренди землі в Україні збільшується. За результатами досліджень науковців Оклендського університету (Нова Зеландія) встановлено, що наразі під контролем іноземних компаній перебуває понад 2,2 млн га, або близько 5,3%, сільськогосподарських угідь України. Серед основних гравців

ринку – компанії Данії (Trigon Agri), Саудівської Аравії, Франції та США (при цьому американською компанією NCH Capital укладено орендні договори з правом викупу земельних ділянок після скасування мораторію на загальну площу 450 тис. га), а також змішані вітчизняно-іноземні компанії за участю Кіпру, Австрії, Люксембурга. Наприклад, найбільший земельний банк наразі має UkrLandFarming (654 тис. га), а 5% її акцій належать іноземній компанії Cargill. У свою чергу, 65% боргових зобов'язань агрохолдингу «Мрія» (300 тис. га) належать інвестиційним групам США та Великої Британії. У серпні 2014 року «Мрія Агрохолдинг» мав заборгованість перед кредиторами та контрагентами на суму 1,3 млрд дол. Це був найбільший дефолт серед українських аграрних компаній. На сьогодні низка агрохолдингів (у тому числі Trigon Agri, UkrLandFarming, «Мрія Агрохолдинг») проводять реструктуризацію боргів.

Пряма державна фінансова підтримка суб'єктів господарювання агропромислового комплексу, сільськогосподарських підприємств здійснюється через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів. Здешевлення кредитів проводиться в режимі кредитної субсидії та полягає у субсидуванні частини плати (процентів) за використання кредитів, наданих банками в національній та іноземній валюті. Компенсація лізингових платежів полягає у частковому відшкодуванні сплачених суб'єктами господарювання агропромислового комплексу лізингових платежів за придбані техніку та/або обладнання на умовах фінансового лізингу.

Станом на 21.12.2018 виконавцям бюджетних програм згідно річного розпису асигнувань загального фонду Державного бюджету України спрямовано 9 948,4 млн грн. Видатки спеціального фонду становили лише 46 455,3 тис грн. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 130 на часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва за рахунок коштів загального фонду сільськогосподарським товаровиробникам - отримувачам часткової компенсації вартості техніки та обладнання з реєстраційного рахунку Мінагрополітики спрямовано 695 000,0 тис грн.

Найбільший інтерес до аграрного сектору України мають переважно іноземні компанії, які готові до партнерства з аграріями, вирішуючи, з одного боку, питання забезпечення ресурсами виробників сільськогосподарських підприємств, а з другого – досягнення власних бізнес-інтересів.

Список використаних джерел

1. Агропромисловий комплекс України: стан та перспективи розвитку: науковий збірник за матеріалами VII Пленуму Спілки економістів України. – К.: ТОВ «В-во Аратта», 2009. – 343 с.

2. Бурлакова С. Особенности фининсирования аграрного сектора стран ЕС / С. Бурлакова // АПК: Экономика, управление. – 2008. – № 10. – С. 61-64.

3. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): Монографія – К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.

4. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

Розумец Александр
магистрант
Давыдова Наталья
к.э.н., доцент
УО «Полесский государственный университет»
г. Пинск
Республика Беларусь

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ БЕЗНАЛИЧНЫХ РОЗНИЧНЫХ ПЛАТЕЖЕЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Современное общество все больше стремится к безналичной форме расчетов в повседневной жизни, при оплате товаров и услуг при посещении торговых объектов, при дистанционных покупках, отказываясь от наличных денежных средств в пользу платежной карточки.

Полный переход на исключительно безналичные расчеты может быть реализован в Швеции. Такая инициатива была выдвинута тремя из четырёх крупнейших банков данной страны. В тоже время есть примеры, когда развитые страны придерживаются высокого наличного оборота. Высокую доля наличных операций поддерживают в таких странах как Австрия, Германия, Япония, Сингапур, Швейцария.

Переход к безналичным расчетам и снижение доли наличного денежного оборота является актуальной проблемой и для нашей страны. Банки Республики Беларусь, проводя работу в русле рекомендаций НБРБ, способствуют тенденциям развития безналичных расчетов, путем предложения своих услуг и продуктов на основе платежных карточек и реализовывая дополнительные финансовые возможности на их основе, увеличивают количество платежных терминалов для совершения платежей, дополняют новыми функциями и услугами дистанционное банковское обслуживание. Основной причиной является высокие затраты обслуживания наличного денежного обращения для коммерческих банков и дополнительные возможности, которые банки могут получить, осуществляя эмиссию карточек и продвигая различные продукты на их основе.

Пользователями наличных денежных средств в повседневной жизни являются физические лица, индивидуальные предприниматели, малый бизнес, соответственно можно выделить конкретный показатель, отражающий динамику использования наличных денежных средств и приходящим им на смену безналичным оплатам за товары и услуги, данный показатель – доля безналичных расчетов в розничном товарообороте организаций торговли, динамика которого за последние годы в Республике Беларусь представлена на рисунке 1.

Факторами, положительно влияющими на рост доли безналичных расчетов, являются:

- развитие банковского сектора и продвижение банковских продуктов и услуг на основе платежных карточек;

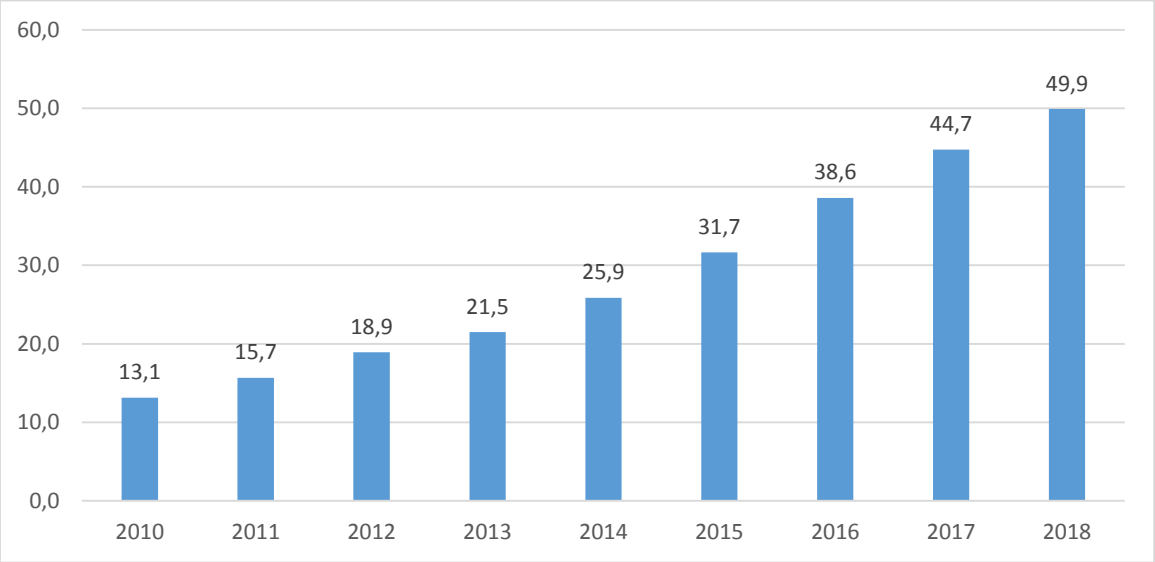

Рис. 1. Доля безналичных расчетов в розничном товарообороте организаций торговли в Республике Беларусь 2010-2018 гг., %.

- расширение условий применения терминального оборудования для осуществления безналичных платежей в различных организациях;
- государственное стимулирование развития безналичных операций;
- безопасность, удобство и скорость безналичных расчетов;

Кроме положительных факторов, стимулирующих развитие безналичных операций так же можно выделить факторы, сдерживающие развитие:

- нежелание части населения переходить на обслуживание посредством платежных карточек (старшая возрастная группа);
- географическое положение страны, международная трудовая миграция, способствующая поступлению в страну наличной иностранной валюты;
- наличие риска потери конфиденциальности совершаемых операций, сделок, личных данных клиентами, держателями платежных карточек;
- отсутствие психологической готовности отказаться от наличных денежных средств.

Данные факторы будут отрицательно влиять на развитие безналичных операций в стране, и могут замедлить темпы роста доли безналичных расчетов.

Изучая иностранный опыт в развитии безналичных расчетах, можно предложить следующие шаги по увеличению темпов роста доли безналичных расчетов и снижения наличного денежного оборота, учитывая, что основное поступление денежных средств в виде зарплаты, социальных выплат населению происходит на счета в банках, доступ к которым обеспечивается посредством платежных карточек, то это могло бы быть:

- ограничение суммы снятия денежной наличности в сутки с платежной карточки в банкоматах и терминалах банков;
- введение дополнительной платы при снятии крупной суммы с платежной карточки;
- уменьшение количества пунктов выдачи денежной наличности с платежной карточки (банкоматов, терминалов банков);

- удешевление тарифов обслуживания платежных терминалов в торговых объектах и организациях.

С целью равномерного, либо ускоренного роста доли безналичных расчетов, и минимизации оборота наличных денежных знаков, центральный банк постоянно должен задействовать дополнительные административные и экономические рычаги стимулируя население к дальнейшему переходу к безналичным операциям (примером может быть налоговое стимулирование организаций и индивидуальных предпринимателей, участвующих в розничной торговле и делающих ставку на прием оплаты по платежным карточкам, а не наличными деньгами). Стоит отметить что данные рычаги необходимо вводить постепенно по мере замедления роста доли безналичных расчетов. С целью минимизации противодействия отрицательных факторов, и преодолевать их по мере появления.

На данном этапе развития страны, говорить о полном переходе к безналичному расчету и как следствие отказ от наличных денег преждевременно. Динамика развития банковских услуг на рынке платежных карточек и увеличение использование платежных карточек в повседневной жизни населением положительно сказываются на безналичной форме расчетов, но не имеет тех масштабов, которые позволят осуществить полный переход от наличных к безналичным расчетам.

Список использованных источников:

1. Статистика [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. – Минск, 2000–2017. – Режим доступа: http://www.nbrb.by/payment/PlasticCards/. – Дата доступа: 23.03.2019

2. Если упразднить наличные… [Электронный ресурс] / Инфобанк. – Минск, 2012. – Режим доступа: https://infobank.by/prosmotr-bankovskoj-novosti/itemid/9325/ - Дата доступа: 23.03.2019.

3. Топ 10 безналичных стран мира: кто первыми откажутся от купюр [Электронный ресурс] / Инфобанк. – Минск, 2017. – Режим доступа: https://infobank.by/infolineview/top-10-beznalichnyx-stran-mira-kto-pervym-otkazhetsya-ot-kupyur/ - Дата доступа: 23.03.2019.

Рося Ангелина
студент
Давыдова Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

МИРОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ РЫНКА ДЕРИВАТИВОВ

Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года и Стратегия развития финансового рынка Республики Беларусь до 2020 года предусматривают расширение использования разнообразного спектра производных финансовых инструментов,

активно применяемых в мировой практике, в деятельности национальных субъектов хозяйствования [1; 2].

Исследование структуры мирового срочного рынка, проведенное на основании данных Bank for International Settlements (BIS) [3] о биржевом обороте деривативов в млрд. долл. США, показало, что на сегодняшний день наибольшая активность проявляется на процентном и валютном сегментах финансового рынка. Безусловным лидером среди них являются процентные ставки, удельный вес которых на декабрь 2017 г. составляет 99,49%, что в абсолютном выражении равняется 80 572 миллиардам долларов США. При этом к сентябрю 2018 г. доля ранка возросла до 99,56%, что в стоимостном эквиваленте составило 95 123 млрд. дол. США. На втором месте соответственно сделки с иностранной валютой, увеличившиеся с декабря 2017 к сентябрю 2018 г. на 5 млрд. дол. США и достигшие 417 млрд. дол. США [4].

Что касается более развитого мирового рынка внебиржевых деривативов, то там прослеживаются следующие тенденции:

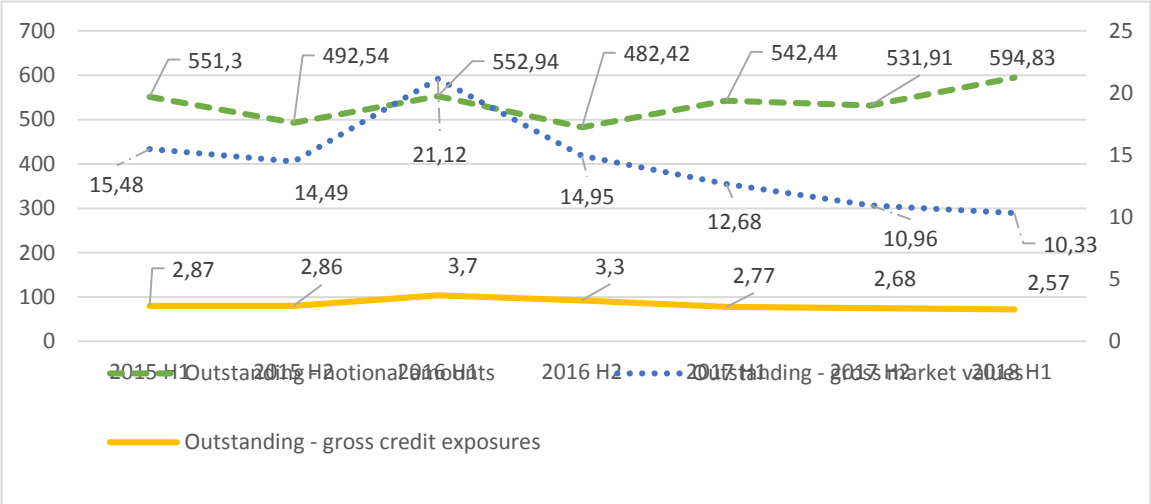

Рисунок 1- Внебиржевые производные ценные бумаги, трлн. долл. США
Примечание — Источник: [5].

•Активность на внебиржевых рынках деривативов выросла в первой половине 2018 года, в основном за счет краткосрочных процентных контрактов. Условная сумма непогашенных внебиржевых деривативных контрактов, которая определяет платежи по сделкам с процентной ставкой (80,88% в общем объеме платежей), с валютой (16,11%) и с акционерным капиталом (1,19%), увеличилась до 594,8 трлн. дол. США к середине 2018 г., что является самым высоким уровнем с 2015 г. (Рисунок 1)

•Валовая рыночная стоимость непогашенных внебиржевых деривативных контрактов продолжает снижаться, приблизившись к 10 трлн. дол. США к концу первого полугодия 2018 г. с величины 11 трлн. дол. на начало 2018 г. - по сравнению с пиковым показателем в 35 трлн. дол. в 2008 году.

•Валовые кредитные риски по внебиржевым деривативам остаются стабильными на уровне 2,6 трлн. дол. США на конец июня 2018 года.

Рассмотрим динамику показателя непогашенных условных сумм внебиржевых процентных деривативов.

Наблюдаемая тенденция увеличения условных сумм задолженности была вызвана в основном ростом объемов рынка производных инструментов с процентной ставкой на внебиржевом рынке, в частности по долларовым контрактам, которые выросли с 157 трлн. дол. США на конец 2017 г. до 193 трлн. дол. США на конец июня 2018 г. Рост активности в долларах США также наблюдался на биржевых рынках деривативов, где средний дневной оборот фьючерсов и опционов по долларовым процентным ставкам в феврале отчетного года вырос до рекордного на сегодняшний день уровня в размере 9,6 трлн. дол. США. Также тенденция роста, хоть и не такая существенная, прослеживается и по условным суммам, не выплаченным по производным инструментам с процентной ставкой в евро [6].

Увеличение активности по внебиржевым процентным деривативам было сосредоточено в краткосрочном сегменте. Условная сумма непогашенных контрактов с оставшимся сроком погашения до одного года включительно выросла с 191 трлн. дол. США до 231 трлн. дол. США в период с конца 2017 г. по конец июня 2018 г. Рост рынка контрактов со сроком погашения от одного года до пяти лет был не настолько выраженным, однако имел место (с 140 трлн. дол. США до 155 трлн. дол. США, тогда как долгосрочные контракты (со сроком погашения в течение пяти лет) остались примерно на постоянном уровне (около 94 трлн. дол. США).

Что касается внебиржевых валютных рынков производных инструментов, то их суммы выросли до рекордного уровня в 96 трлн. дол США на конец июня 2018 г., по сравнению с 87 трлн. дол. США на конец декабря 2017 г.

Однако, несмотря на увеличение условных сумм в первой половине 2018 года, валовая рыночная стоимость непогашенных внебиржевых деривативов продолжает снижаться. Валовая рыночная стоимость всех внебиржевых деривативов составила 10,3 трлн. дол. США на конец июня 2018 года, по сравнению с 11 трлн. дол. США на конец 2017 года. За рассматриваемый период валовая рыночная стоимость процентных деривативов снизилась на 1 трлн. дол. США и составила 6,6 трлн. дол. США. В других сегментах внебиржевых рынков производных финансовых инструментов наблюдаются меньшие изменения: валютные деривативы увеличились с 2,3 трлн. дол. США до 2,6 трлн. дол. США и кредитные деривативы уменьшились с 0,3 трлн. дол. США до 0,2 трлн. дол. США [5].

Таким образом, исходя из приведенных данных, можно сделать вывод, что контракты с процентными ставками в мировой практике используются в целях хеджирования гораздо чаще, чем валютные контракты и контракты, связанные с акционерным капиталом. Внебиржевой рынок более развит, чем биржевой. Так, необходимым условием для обеспечения возможности эффективного хеджирования рисков на белорусском срочном рынке видится развитие именно внебиржевого сегмента срочного рынка.

На сегодняшний день в Республике Беларусь нет ярко выраженной необходимости в использовании инструментов хеджирования процентных

рисков, т.к. нестабильность процентных ставок не является основной проблемой на белорусском фондовом рынке, в отличие от колебаний обменных курсов. Таким образом, несмотря на выявленные тенденции на международном срочном рынке, в Беларуси, в условиях усиления волатильности взаимных курсовых валют, возникает необходимость управления именно валютными рисками.

Список использованных источников:

1. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года [Электронный ресурс] / Официальный сайт Министерства экономики Республики Беларусь - Режим доступа: http://www.economy.gov.by/uploads/files/NSUR2030/Natsionalnaja-strategija-ustojchivogo-sotsialno-ekonomicheskogo-razvitija-Respubliki-Belarus-na-period-do-2030-goda.pdf- Дата доступа: 17.02.2019.

2. О стратегии развития финансового рынка Республики Беларусь до 2020 года [Электронный ресурс] / Официальный сайт Национального банка Республики Беларусь- Режим доступа: http://www.nbrb.by/finsector/P229_6.pdf - Дата доступа: 17.02.2019.

3. BIS Statistics Explorer: Exchange-traded futures and options [Электронный ресурс] / Official website of the Bank for International Settlements - Режим доступа: https://stats.bis.org/statx/srs/table/d2 - Дата доступа: 17.02.2019.

4. Сидоренко Ю. Мировые тенденции развития рынка деривативов [Электронный ресурс] / Официальный сайт Национального банка Республики Беларусь - Режим доступа: http://www.nbrb.by/bv/articles/10504.pdf - Дата доступа: 17.02.2019.

5. BIS Statistics Explorer: Global OTC derivatives market [Электронный ресурс] / Official website of the Bank for International Settlements - Режим доступа: https://stats.bis.org/statx/srs/table/d5.1- Дата доступа: 17.02.2019.

6. BIS Statistics Explorer: Interest rate derivatives [Электронный ресурс] / Official website of the Bank for International Settlements - Режим доступа: https://stats.bis.org/statx/srs/table/d7 - Дата доступа: 17.02.2019.

Сергеюк Валентина
ассистент
Лопух Юлия
ассистент
УО «Полесский государственный университет»
г. Пинск
Республика Беларусь

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РОЗНИЧНОГО КРЕДИТНОГО РЫНКА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Являясь важнейшей сферой деятельности банков, кредитование оказывает существенное влияние на развитие экономики. Посредством банковских кредитов оказывается финансовая поддержка ведущим и социально значимым предприятиям, населению, что положительным образом влияет на развитие реального сектора экономики. При этом следует отметить, что интересы

банковского сектора, экономики и населения в сфере кредитования совпали. Государство проводит целенаправленную политику на стимулирование развития кредитования.

Банками внедряются новые виды кредитования на приобретение мобильных телефонов, бытовой и компьютерной техники. При этом внедряются скоринг – процессы, что позволяет осуществлять экспресс – кредитование покупателей.

Расширяется перечень банков, предоставляющих населению кредиты на обучение и лечение. Потребительские кредиты многообразны, часть кредитов рассчитана на обеспечение – поручительство физических лиц. Обычно такие кредиты экономически более выгодны.

По итогам деятельности белорусских банков в 2017 году следует отметить, что активы банков в белорусских рублях увеличились на 10 млрд руб. и достигли 238,7 млрд руб., а активы в валюте сократились: на 242,9 млн долларов США – до 21,1 млн долларов США. Задолженность по кредитам, выданным коммерческими банками (без учета Банка развития) физическим лицам на потребительские нужды, снизилась на 0,5 млрд руб. и составила 16,6 млрд руб. Однако, минимального значения данный параметр достиг в середине года (15,4 млрд руб. на 1 июня), после чего начал медленно расти. То есть, ситуация на рынке потребительского кредитования медленно улучшается.

В отличие от потребительского кредитования, в сфере кредитования недвижимости спада объемов не произошло. Задолженность по кредитам белорусских коммерческих банков, выданных на строительство, реконструкцию или приобретение жилья населению Беларуси, выросла в 2017 году на 6,1 млрд руб. и составила 51,2 млрд руб. Однако львиную часть этих кредитов выдал Беларусбанк в рамках программы льготного государственного кредитования физических лиц, нуждающихся в жилье. Из – за высоких ставок по рублевым нельготным кредитам подобные заимствования практически не осуществляются. Поэтому говорить о хорошем состоянии рынка кредитования недвижимости на основе приведенных данных нельзя.

Проблемная задолженность по кредитам на недвижимость в 2017 году также выросла, но незначительно – до 172,3 млн руб. Причем этот рост полностью объяснялся увеличением рублевого эквивалента кредитов в иностранной валюте, которые в долларовом выражении снижаются. На конец 2017 года они сократились с 8,2 млн. до 7,4 млн. долларов США. Данный параметр не растет, так как в настоящее время валютные кредиты белорусские банки населению не предоставляют. Проблемная задолженность по кредитам на недвижимость в белорусских рублях в 2017 году также сократилась: с 40,7 млн до 35,6 млн руб. При этом, проблемы невозврата полученных кредитов являются типичными не только для отдельно взятого коммерческого банка, но и банковской системы в целом. Несмотря на проделываемую работу по предотвращению просроченной кредитной задолженности, проблема последней для банка остается до сих пор актуальной. В этой связи решение данной проблемы стало одной из задач повышения стабильности банковского сектора экономики нашего государства.

Как и в 2017 году, в 2018 году основной прирост кредитования приходится на население. На фоне снижения в I квартале 2018 г. интенсивности потребительского кредитования население начало более активно привлекать кредиты с целью приобретения недвижимости. В целом среднемесячный темп прироста кредитов населения в I квартале отчетного года соответствует среднемесячным темпам в 2017 г. (1,8 и 2% соответственно).

За 2017 год увеличился объем кредитования населения почти на 27%, в том числе на потребительские цели – на 75%.

Одним из наиболее популярных видов кредитования населения является кредит на потребительские нужды. Как правило, размер кредита составляет две-три среднемесячные зарплаты. Так, ОАО «Технобанк», ОАО «Франсабанк», ОАО»РРБ-Банк», ОАО «Банк Москва – Минск» предлагают своим клиентам оформить овердрафт на сумму двух среднемесячных зарплат. Держатели зарплатных карт ОАО «Белагропромбанка» и ОАО»Банка ВТБ» (Беларусь) могут получить овердрафт в размере не более трех-пяти среднемесячных заработков в зависимости от того, к какой категории клиентов они относятся (по какому зарплатному проекту обслуживаются). Возможный лимит по овердрафту в «Цептер Банке» не превышает сумму всех поступлений на зарплатный счет клиента за месяц или одну среднемесячную зарплату, указанную в справке о доходах физического лица.

Следует отметить, что банки оформляют овердрафт бесплатно. Ставки колеблются в диапазоне от 13 до 18% годовых. Для сравнения: ставки по потребительским кредитам находятся на уровне 13–16% годовых. Наиболее дешевый вариант — овердрафтный кредит «Запасныя грошы» от ОАО «Приорбанк». Плата за заемные ресурсы составляет 13% годовых. Так, в ОАО «БелГазпромбанк» овердрафт можно оформить под 15% годовых на срок до 180 дней. При этом держателю зарплатной карты вовсе не обязательно обращаться в банк. Заявку на установление кредитного лимита можно оформить по Интернету. За пользование овердрафтом ОАО «Белагропромбанк», ОАО «Франсабанк» и ЗАО «Цептер Банк» взимают 13 % годовых, ЗАО «Альфа-Банк», ОАО «Технобанк», — 15%, ОАО «БНБ-Банк», ОАО «БПС-Сбербанк» и ОАО «Банк Москва – Минск» — 13,5%.

Кроме того, некоторые банки разрешают практически бесплатно пользоваться овердрафтными деньгами в течение грейс-периода, когда клиент может снять деньги и вернуть их банку, выплатив минимальный процент по такому кредиту. Например, в ОАО «Технобанке» грейс-период составляет 10 календарных дней при ставке 0,0001% годовых, в ОАО «РРБ-Банке» — 30 календарных дней при ставке 0,1% годовых.

Итак, на сегодняшний день одна из важнейших задач банка – привлечение как можно большего числа надежных, платежеспособных и кредитоспособных клиентов, а также правильная организация кредитных отношений, означающая оптимальное использование кредитных ресурсов, предотвращающая их замораживание в безнадежных долгах. При этом, развитие розничного кредитного рынка возможно только при создании благоприятных

экономических условий. Решение проблем развития сферы розничных банковских услуг может быть обеспечено путем проведения соответствующих преобразований в экономике в целом и непосредственно в банковской системе. Важную роль в развитии отечественного рынка розничных банковских услуг играет изучение, а также адаптация к национальным особенностям и использование опыта развитых стран.

Список использованных источников

1. Банки сами будут решать, как рассчитывать доходы физлиц при выдаче потребительских кредитов // БЕЛТА – Новости Беларуси [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.belta.by/economics/view/banki – sami – budut – reshat – kak – rasschityvat – dohody – fizlits – pri – vydache – potrebitelskih – kreditov – 297568 – 2018/. – Дата доступа: 02.03.2019.

2. Статистический бюллетень. Ежегодник (2007 – 2017) // Официальный сайт Национального банка Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbrb.by/publications/bulletinYearBook/ Stat_Bulletin_Yearbook %202017.pdf. – Дата доступа: 02.03.2019.

3. Итоги реализации денежно – кредитной политики за январь – март 2018 г. / Доклад начальника Главного управления монетарной политики и экономического анализа Национального банка Республики Беларусь Д.Л. МУРИНА на расширенном заседании Правления [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbrb.by/top/pdf/doklad – murina – 04 – 2018.pdf. – Дата доступа: 02.03.2019

Стаднік Леонід
к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква
Україна

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Сільськогосподарське виробництво є надзвичайно важливим у державі для продовольчої безпеки, а також стабільним джерелом надходження вільно конвертованої валюти.

Аграрні підприємства, як суб'єкти підприємницької діяльності повинні нараховувати і сплачувати податки. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників має виконувати не лише фіскальну, але й регулюючу функцію, виступати засобом державної підтримки та стимулювання виробництва, забезпечувати конкурентоспроможність національного сільського господарства і впровадження інновацій у виробництво [2].

На даний час Податковим кодексом передбачено, що сільськогосподарські товаровиробники сплачують податки за загальною системою або мають право обрати спрощену систему оподаткування у вигляді єдиного податку IV групи.

У сільському господарстві платники податків, які є юридичними особами і не обрали спрощену систему зі сплати єдиного податку, мають бути на загальній системі оподаткування. При даній системі сільськогосподарські підприємства зобов'язані сплачувати податок на прибуток та інші податки, передбачені Податковим кодексом. Зокрема, це земельний податок.

Об'єктом обкладання цим податком є земельні ділянки, а також земельні частки (паї), які перебувають у власності або постійному користуванні сільгосппідприємства. Базою обкладення земельним податком є нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації та площа земельних ділянок, нормативна грошова оцінка яких не проведена. Ставки встановлюють органи місцевого самоврядування за місцем знаходження земельних ділянок.

Від сплати земельного податку звільняються платники єдиного податку, зокрема IV групи – за всі земельні ділянки, окрім тих, що не використовуються для сільськогосподарського виробництва.

Так склалося, що більшість сільгосппідприємств в даний час перебувають на спрощеній системі зі сплатою єдиного податку у четвертій групі.

Базою оподаткування єдиним податком IV групи визначено нормативну грошову оцінку 1 га сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), а для земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) – нормативну грошову оцінку ріллі в області, враховуючи коефіцієнт індексації, визначений станом на 1 січня базового податкового (звітного) року відповідно до порядку, встановленого ПКУ. Розмір ставок податку з 1 га сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель та їх розташування.

При четвертій групі не сплачуються такі податки: податок на прибуток, податок на майно (у частині земельного податку), рентної плати за спецводокористування. Фізичні особи, що здають в оренду сільськогосподарські угіддя платникам IV групи, звільняються від сплати податку.

Недоліком спрощеної системи є те, що сума єдиного податку не залежить від результатів господарювання сільськогосподарського підприємства, а тому навіть і при збитках податок необхідно платити.

Так як сільськогосподарське виробництво є по своїй суті ризиковою галуззю виробництва, виникає необхідність у аграрних формувань в створені і поповнені резервного капіталу. Разом з тим на державному рівні необхідно стимулювати розвиток страхового бізнесу.

Нарахований податок платнику IV групи перевищує розмір колишнього фіксованого сільськогосподарського податку. Це сталося через значне підвищення бази та ставки оподаткування, а також чергове підвищення ставки ЄП для єдинників четвертої групи. Крім того, умови перебування у цій групі є більш жорсткими, зокрема, через появу санкцій за неправомірне перебування у ній [1]. Альтернативою є загальна система оподаткування зі сплатою податку на прибуток.

Як висновок, четверта група оподаткування в агробізнесі більш вигідна підприємствам з невеликою кількістю земель і значними доходами, оскільки сума єдиного податку залежить від площі сільгоспугідь і не залежить від результатів діяльності. Загальна система оподаткування вигідна низькорентабельним або збитковим аграрним формуванням, але може бути невигідна для підприємств, у яких є багато землі, за яку потрібно платити земельний податок.

В цілому суттєво зростає податкове навантаження на сільськогосподарських товаровиробників. Використання дотацій як засобу підтримки сільгоспвиробників також не зможе якісно надати їм підтримку. На нашу думку є необхідним зниження ставок оподаткування в аграрному бізнесі, зокрема це більше стосується загальної системи оподаткування.

Список використаних джерел

1. Олена Жураківська. Все про четверту групу єдиного податку. Uteka.2016. URL: https://uteka.ua/ua/publication/agro-4-nalogooblozhenie-selxozpredpriyatij-12-vse-o-chetvertoj-gruppe-edinogo-naloga (дата звернення 25.03.19 р.)

2. Олександр Навальнєв. Оподаткування агробізнесу: останні новели. Юридична газета online. 2018. № 43-44. URL: http://yur-gazeta.com/publications/practice/mitne-pravo/opodatkuvannya-agrobiznesu-ostanni-noveli.html (дата зверненя 25.03.2019 р.)

Степаненко Ольга
магистрант
Петрукович Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

УПРАВЛЕНИЕ БАНКОВСКИМ РИСКОМ ЛИКВИДНОСТИ

Ликвидность является одним из наиболее существенных рисков, способных усилить неопределенность, уязвимость, волатильность банковской системы, спровоцировать кризисные явления.

Ликвидность банка – это способность банка обеспечить своевременное и полное исполнение своих краткосрочных обязательств за счет достаточного запаса высоколиквидных необремененных активов, а также соответствие имеющегося в наличии объема стабильного фондирования структуре активов и обязательств банка [1].

Система управления риском ликвидности включает: субъекты управления и соответствующие им цели; идентификацию риска; оценку; мониторинг; регулирование риска [2].

Для эффективного управления риском ликвидности и своевременного принятия решения по минимизации риска банкам следует использовать методы оценки, позволяющие дать всестороннюю количественную оценку риска

ликвидности на протяжении различных периодов времени. В международной банковской практике традиционно применяются следующие методы оценки: коэффициентный анализ ликвидности баланса банка, ГЭП-анализ (оценка разрывов ликвидности), анализ денежных потоков, сценарный анализ. Наиболее эффективным способом признается многовариантное стресс-тестирование, позволяющее оценить чувствительность банка к различным шокам и определить достаточность сформированной подушки ликвидности.

Оценка ликвидности банков Национальным банком осуществляется по показателям, установленным Инструкцией о порядке определения системно значимых банков, небанковских кредитно-финансовых организаций и внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Республики Беларусь в целях надзора за состоянием ликвидности банков. С 01.01.2018 г. к числу таких показателей относятся: норматив покрытия ликвидности и норматив чистого стабильного фондирования.

Норматив покрытия ликвидности предназначен для оценки способности банка, НКФО обеспечить запас высоколиквидных необремененных активов на уровне, достаточном для своевременного и полного выполнения обязательств банка, НКФО в стрессовых условиях, сопровождающихся значительной нехваткой ликвидности, в ближайшие 30 дней. Минимально допустимое значение норматива покрытия ликвидности устанавливается в размере 100% [3].

Норматив чистого стабильного фондирования предназначен для оценки способности банка обеспечить соответствие величины стабильного фондирования структуре ликвидности активов и операций банка для ограничения риска нехватки фондирования в среднесрочной и долгосрочной перспективе (до 1 года и более). Минимально допустимое значение норматива чистого стабильного фондирования устанавливается в размере100 % [3].

Рассмотрим динамику данных показателей за 2018 год на рисунке.

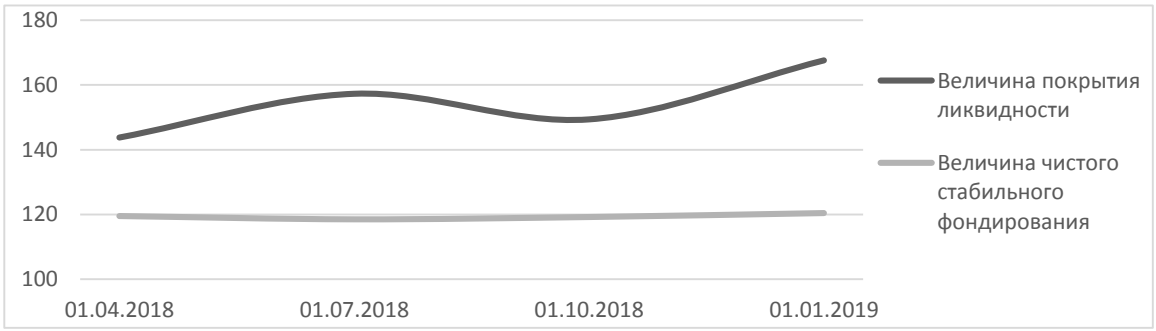

Рис. Динамика величины покрытия ликвидности и величины чистого стабильного фондирования за 2018 год, %

По рисунку отметим, что все банки и НКФО Республики Беларусь выполняют нормативы, установленные Национальным банком Республики Беларусь. Величина покрытия ликвидности с начала к концу года увеличилась на 23,8%, а величина чистого стабильного фондирования – на почти 1%. Следовательно, банки и НКФО способны:

• обеспечить запас высоколиквидных необремененных активов на уровне, достаточном для своевременного и полного выполнения обязательств банка, НКФО в стрессовых условиях, сопровождающихся значительной нехваткой ликвидности, в ближайшие 30 дней;

• обеспечить соответствие величины стабильного фондирования структуре ликвидности активов и операций банка для ограничения риска нехватки фондирования в среднесрочной и долгосрочной перспективе (до 1 года и более).

Одним из популярных способов оценки риска при контроле структурной ликвидности банков считается ГЭП - анализ. Суть его содержится в аналитическом распределении активов, пассивов и внебалансовых позиций по заданным временным диапазонам согласно с явными аспектами. Проведем ГЭП - анализ ликвидности банковского сектора Республики Беларусь за 2018 год в таблице.

Таблица

ГЭП-анализ ликвидности банковского сектора за 2018 г., млн. бел. руб.

	До востре-бования	до 30 дней	31-90 дней	91-180 дней	от 181 дня до года	Более года	Бессрочные и просроченные
Активы (А)	7864,4	6134,5	7129,0	5312,7	7747,7	34302,3	2809,2
Обязательства (О)	19725,9	7035,5	5377,4	5655,9	6582,4	15695,5	809,7
Разница между А и О	-11861,5	-901,0	1751,6	-343,2	1165,3	18606,8	1999,5

Приведенные расчеты в таблице показали наличие в банковском секторе разрыва сроков погашения требований и обязательств в 2018 г. Это свидетельствует о наличии в банковском секторе Республики Беларусь риска несбалансированной ликвидности. Из них видно, что в 2018 году по срокам погашения «до 1 месяца» и «до востребования» в банковском секторе объем обязательств превышает объем активов (дефицит ликвидности). Этот разрыв для него наиболее опасен, так как в таких коротких промежутках времени банкам будет сложно при необходимости найти необходимые финансовые ресурсы, следовательно, они понесут убытки. То есть возникает риск изменения срочности требований и обязательств в случае непредвиденного снятия вкладов и депозитов.

Основными факторами уязвимости банковского сектора Республики Беларусь к риску ликвидности являются:

• относительно низкий уровень рентабельности банковских активов;

• сохранение практики выдачи кредитов на льготных условиях;

• потенциально высокий удельный вес проблемных кредитов в кредитных портфелях банков;

• ограниченность источников увеличения капитала банков;

• несбалансированность активов и пассивов банков по срокам, валютам, контрагентам;

• неразвитость рынка ценных бумаг, что значительно снижает возможности банков по управлению рисками.

Список использованных источников:

1. Постановление Национального банка Республики Беларусь от 28.09.2006г. №137 «Об утверждении Инструкции о нормативах безопасного функционирования для банков» / Консультант Плюс: Беларусь [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», НЦПИ РБ. — Минск, 2019. — Дата доступа: 26.02.2019.
2. Антонова Л.Е Роль Национального банка Республики Беларусь в управлении риском ликвидности банковской системы: научн. статья /Л.Е. Антонова. Сборник научных трудов «Экономика, право и проблемы управления» / под общ. ред. В. Г. Тихини. - Минск, ЧИУиП. - 2015. - № 5. – С. 3-10.
3. Постановление Национального банка Республики Беларусь №180 от 18.05.2017г. «Об утверждении Инструкции о порядке определения системно значимых банков, небанковских кредитно-финансовых организаций и внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Республики Беларусь» / Консультант Плюс: Беларусь [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», НЦПИ РБ. — Минск, 2019. — Дата доступа: 26.02.2019.

Столяренко Олена
д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

МІСЦЕ ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНЦЕПЦІЇ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання практично відсутні науково обґрунтовані принципи побудови ефективної бухгалтерської системи на підприємстві. Особливу актуальність набувають питання розробки концепції підприємства за рахунок використання елементів методу бухгалтерського обліку, в умовах неплатоспроможності.

В результаті проведеного дослідження сформовано концепцію неплатоспроможності підприємства у складі позитивної (дуалізм взаємозв’язку «неплатоспроможність підприємства – зовнішнє середовище») та нормативної (залучення засобів, що дозволяють стабілізувати фінансовий стан підприємства в конкурентному середовищі) компонент, яка лягла в основу розробки організаційно-методологічних засад обліково-аналітичного забезпечення контролю діяльності підприємства в умовах порушення принципу безперервності.

Запропонована концепція не обмежує підприємство одним варіантом дій в умовах порушення принципу безперервності, а пропонує цілий спектр варіантів поведінки, що залежить від особливостей юридичної особи та його зовнішнього середовища, серед яких доцільно виділити оздоровчі заходи, що

дозволять відновити платоспроможність підприємства, продаж неплатоспроможного суб'єкта господарювання, його реорганізацію або взагалі ліквідацію.

В межах розробленої концепції неплатоспроможності метою підприємства є мінімізація збитків, залучення із різних джерел коштів для задоволення максимальної кількості вимог кредиторів та вибір оптимальної політики подальшої діяльності суб'єкта господарювання.

Доцільно виділити функції підприємства в умовах неплатоспроможності:

соціальна – збереження та захист прав трудового колективу, власників, контрагентів;

економічна – найоптимальніше розпорядження майном боржника з метою максимального задоволення вимог кредиторів.

Схема взаємозв'язку складових концепції неплатоспроможності підприємства за рахунок використання елементів методу бухгалтерського обліку представлена на рис. 1.

Рис. 1. Взаємозв'язок складових концепції неплатоспроможності підприємства за рахунок використання елементів методу бухгалтерського обліку

Як зазначено вище, однією із основних цілей, що стоять перед керівництвом, є забезпечення безперервності діяльності підприємства.

Найбільший вплив на прийняття рішень з припинення діяльності підприємства здійснюють інвестори, позикодавці та інші кредитори.

Користувачі інформації, що здійснюють вплив на безперервність діяльності підприємства під час прийняття рішень, керуються показниками бухгалтерської звітності. Однією із необхідних умов прийняття для підприємства позитивного рішення є довіра цих груп користувачів до інформації, що міститься у звітності.

Діяльність підприємства в умовах порушення принципу безперервності призводить до зміни методологічної складової бухгалтерського обліку, а саме:

Оцінка і калькулювання. В оціночній теорії «вартість» можна класифікувати залежно від цілей оцінки, тобто за якісною ознакою, з точки зору якої вивчається оціночний об'єкт. У зв'язку з цим, одному і тому ж об'єкту одночасно притаманні не одна, а одразу декілька вартостей, що відрізняються один від одного як з якісної так і з кількісної сторони. Крім того, під час зміни (погіршення) фінансового стану підприємства і залежно від процедури банкрутства, що застосовується до нього, разом із зміною самого об'єкта оцінки, здійснюється зміна об'єктивно існуючих видів вартості, тобто їх трансформація. Під час формування вартості об'єктів бухгалтерського обліку та їх відображення в регістрах враховуються всі витрати, необхідні для виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг. У разі відкриття ліквідаційної процедури під час виробничого циклу (у відповідності до норм технології виробництва) принцип безперервності буде діяти до його завершення та вирахування собівартості виготовленої продукції. В умовах порушення принципу безперервності елемент методу калькулювання припиняє використовуватися.

Інвентаризація та документування. В умовах неплатоспроможності інвентаризація за ступенем значимості для суб'єкта господарювання прирівнюється до обов'язкової щорічної і повинна охоплювати всі категорії майна і зобов'язань. Законодавчими і нормативними актами передбачений спеціальний порядок її проведення, за результатами якої уточнюються дані бухгалтерського обліку підприємства-боржника. В умовах порушення принципу безперервності так як і під час його дотримання факти господарського життя відображаються в бухгалтерському обліку за умови їх визнання, вартісної оцінки та документування.

Рахунки й подвійний запис. Одним із важливих аспектів реформування національної облікової системи є дослідження рахунків бухгалтерського обліку. Актуальною є розробка системи рахунків, яка б з різних сторін характеризувала фінансово-господарську діяльність підприємства, зокрема в умовах порушення принципу безперервності, у відповідності до вимог різних категорій користувачів. Враховуючи необхідність внесення змін до системи рахунків, необхідно створити алгоритми щодо їх застосовування методом подвійного запису.

Баланс і звітність. Основна мета складання балансу та інших форм звітностей в умовах порушення принципу безперервності зводиться до захисту прав кредиторів, підготовки об'єктивної інформації про стан майна та заборгованість, що виступає також і основною метою ліквідаційної

процедури неплатоспроможного боржника. З метою своєчасного прийняття управлінських рішень щодо діяльності підприємства в умовах порушення принципу безперервності, вагоме значення відіграє вибір оптимального балансу між надійністю, своєчасністю та доцільністю інформації.

В результаті проведеного дослідження удосконалено інформаційне середовище для вивчення діяльності підприємств в умовах порушення принципу безперервності шляхом виокремлення облікових та позаоблікових джерел інформації, комплексне використання яких дозволить створити оптимальні умови для забезпечення прибутковості підприємства, проведення достовірної оцінки фінансового стану неплатоспроможних підприємств, визначити у повному розмірі ліквідаційну масу та надати можливість задовольнити вимоги кредиторів у максимально можливому розмірі.

Список використаних джерел

1. Генри С. Харрисон. Оценка недвижимости: Уч. пособие / С. Харрисон. – М.: РИО Мособлупрполиграфиздат. 1994. – 231 с. – С. 47.

2. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи озвитку: монографія/ Н.М. Малюга. - Житомир: ЖДТУ, 2005. - 548 с.

3. Петти У. Экономические и статистические работы / У. Пети М. : Соцэкгиз, 1940.-147 с.

Финова Виктория
студент
Паршутич Ольга
к.э.н., доцент
УО «Полесский государственный университет»
г. Пинск
Республика Беларусь

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ДЕНЕЖНОЙ МАССЫ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ. ДЕНЕЖНЫЙ МУЛЬТИПЛИКАТОР И ЕГО ДИНАМИКА В БЕЛАРУСИ

В ходе данной работы необходимо понять какое количество денежной массы находится в обращении на денежном рынке Республики Беларусь, т.к. предложение денег влияет на стабильность денежного рынка. Также необходимо определить, к чему может привести рост или снижение денежной массы на денежном рынке.

В наши дни и на протяжении многих лет деньги являются составной и неотъемлемой частью денежного рынка. На денежном рынке проводятся различного рода операции по заимствованию и предоставлению свободных денежный средств предприятий и населения на краткосрочный период.

С 1990-х гг. денежный рынок Республики Беларусь начал развиваться как самостоятельная единица денежной системы. На ранних этапах данного развития наблюдался значительных прирост денежной массы, однако объёмы производства оставались на низком уровне. Рассмотрим какова же теперь

ситуация на денежном рынке Республики Беларусь проанализировав динамику денежных агрегатов в РБ. Для анализа предложения денег рассматривают, в основном, денежные агрегаты М0, М1, М2 и М3. Для большей наглядности представим результаты анализа в таблице 1:

Таблица 1

Денежные агрегаты Республики Беларусь за 2015-2018 гг.

	2015	2016	2017	2018	Абсолют. прирост	Темпы прироста, %
					2018 г. по сравнению с 2015 г.	
Наличные деньги в обороте – М0, млн. р.	1408,0	1643,0	2218,2	2811,2	1403,2	99,7
Денежный агрегат – М1, млн. р.	4236,9	5201,3	6234,9	7421,4	3184,5	75,2
Денежная масса в национальном определении – М2, млн. р.	8736,0	10557,9	12350,0	14518,0	5782,0	66,2
Широкая денежная масса – М3, млн. р.	32036,3	34025,4	38281,1	41212,7	9176,4	28,6

Примечание – собственная разработка на основе источника [2]

Из таблицы можно сделать вывод, что абсолютный прирост наличных денег в обороте в 2018 году по сравнению с 2015 г. составил 1403,2 млн. р., т.е. на 99,7% больше. Что касается денежного агрегата М1, то в 2017 году он равен 6234,9 млн. р., что по сравнению с 2018 г. – меньше на 16%. Темп роста количества широкой денежной массы в РБ в 2018 г. по сравнению с 2016 г. составил 128,6%, это значит, что количество денежного агрегата М3 в 2018 г. по сравнению с 2016 г. на 28,6% больше. Согласно проведённым анализам видно, что наблюдается динамика роста количества денежных агрегатов в РБ.

Также, чтобы охарактеризовать денежную массу используют показатель денежной базы. Денежной базой считается совокупность наличных денег в обращении и общий объём резервов коммерческого банка, которые находятся на счетах в национальном банке. Проведём анализ денежной базы РБ используя источник [3].

Объём денежной базы РБ на 1 октября 2018 года по сравнению с 1 января увеличился на 3,4% и составил 7415,1 млн. рублей. Денежная база за 1 октября 2018 года по сравнению с 1 октября 2017 года увеличилась на 27,6%, а по сравнению с 1 октября 2016 г. – увеличилась на 64,4%.

На основании денежной базы можно рассчитать денежный мультипликатор. Денежный мультипликатор – часть избыточного резерва, которую система

коммерческих банков может использовать для увеличения массы денег в обращении и суммы бессрочных вкладов путем предоставления новых займов (или скупке ценных бумаг) [1, с. 373]. Т.е. благодаря денежному мультипликатора также можно просмотреть динамику денежной массы на денежном рынке РБ.

По состоянию на 1 января 2017 года денежный мультипликатор составил 2,32 млн. руб., что на 0,41 млн. руб. больше, чем на 1 января 2018 года. К концу 2017 года денежный мультипликатор начал значительно падать: по состоянию на 01.12.2017 денежный мультипликатор упал на 0,39 млн. руб. по сравнению с данными на 01.01.2017. Денежный мультипликатор на протяжении 2017 года больше, что в 2018 году. Что касается ситуации в 2018 году, то он остаётся на одном уровне с несущественными колебаниями.

В основном, денежный мультипликатор зависит от действий банковского сектора и населения. Банковский сектор выбирает наиболее подходящее соотношение резервов и привлечённых депозитов, а население, в свою очередь, определяет соотношение необходимой наличности и депозитов. В планах Национального банка Республики Беларусь дальнейшее регулирование денежной массы в обращении, доведение золотовалютных резервов до размера, который обеспечит экономическую безопасность страны, развитие платежной системы.

Исходя из анализа, представленного выше можно сделать вывод, что количество всех денежный агрегатов на территории Беларусь значительно увеличивается, это означает, что и предложение денег также растёт. Такая же тенденция сохранилась и на начало 2019 года. Возможно, Центральный банк стремится к увеличению денежной массы для того, чтобы снизить процентную ставку. Однако рост денежной массы ведёт к инфляционным процессам. Заемщики готовы платить реальные проценты, так как они будут продолжать погашать долги обесценившимися деньгами. Поэтому, действия центрального банка могут привести не к снижению, а к увеличению процентной ставки. Это означает, что не получится достичь роста ВНП. Из этого следует, что стремительный рост денежной массы может привести к различным экономическим проблемам в государстве.

Список использованных источников:

1. Радько, М.К. Экономическая теория (общие основы): учеб. пособие / М.К. Радько, Г.А. Шмарловская и др.; под ред. М.И. Плотницкого. – Минск: ООО «Современная школа», 2006. – 392 с.

2. Широкая денежная масса [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. – Режим доступа: https://www.nbrb.by/statistics/MonetaryStat/BroadMoney/. – Дата доступа: 26.02.2019

3. Обзор Национального банка Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. – Режим доступа: https://www.nbrb.by/statistics/MonetaryStat/CentralBankSurvey/. – Дата доступа: 26.02.2018

Хоменко Дарина
студентка
Бережняк Анна
асистент кафедри обліку і оподаткування
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

КОМПЛЕКСНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає користувачів фінансової звітності, як фізичних та юридичних осіб, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень. У цьому стандарті зазначається, що фінансова звітність повинна задовольняти інформаційні потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітності, складеної з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб. Отже, основна мета складання фінансової звітності – надати користувачам, для прийняття рішень, повну правдиву та неупереджену інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства не виконується, оскільки:

– фінансова звітність задовольняє інформаційні потреби, що є загальними для всіх груп користувачів;

– інформаційні запити різних груп користувачів є різнорідними;

– фінансова звітність не забезпечує окремих користувачів усією інформацією, необхідною для прийняття ними ефективних управлінських рішень [1].

Тому актуальним, для національної фінансової звітності, є удосконалення комплексного та спеціалізованого інформаційного забезпечення незахищених груп користувачів. Удосконалення національної фінансової звітності передбачає підвищення її інформативності з найкращими споживчими та якісними характеристиками, що відповідають, та у повній мірі, задовольняють потреби користувачів та основну мету подання фінансової звітності.

Розробка комплексного інформаційного забезпечення вимагає розглянути інформаційні потреби груп користувачів фінансової звітності, які детально викладені у концептуальній основі подання фінансової звітності згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ).

Кризова ситуація, нестабільність та висока питома вага тіньової економіки, що характерна для України, ставить усіх користувачів фінансової звітності перед жорстким вибором альтернатив у процесі прийняття рішень. І особливо складним залишається процес прийняття управлінських рішень на основі публічної фінансової звітності, показники якої не відображають об’єктивний фінансовий стан, результати діяльності та іншу інформацію про господарську діяльність підприємства, готуються з порушенням принципів складання фінансової звітності та не відповідають якісним характеристикам облікової інформації [2].

Жодна з форм бухгалтерської звітності не забезпечує процес прийняття управлінських рішень та інформаційні потреби користувачів без економічного аналізу та додаткових розрахунків. Оскільки, основна мета економічного аналізу полягає в тому, щоб надати користувачам додаткову інформацію для прийняття обґрунтованих та ефективних управлінських рішень та частково відповідає основній меті подання фінансової звітності, то пропонується удосконалення комплексного інформаційного забезпечення на основі:

– єдності бухгалтерського обліку та фінансової звітності, економічного аналізу та інформаційних потреб користувачів, що повинні бути враховані у формах звітності;

– виділення груп користувачів, в яких зацікавлене підприємство, та чиї інтереси будуть задовольнятися першочергово та у повному обсязі, у порівнянні з іншими групами користувачів [1].

Розробка та удосконалення комплексного інформаційного забезпечення потреб користувачів ґрунтується на основі єдності запропонованих елементів, які, в сукупності, забезпечать користувачам інформаційну базу даних, що придатна для прийняття управлінських рішень та зменшує ризик прийняття неефективних управлінських рішень.

Виділення основних груп користувачів фінансової звітності ґрунтується на припущенні, що задовольняти інформаційні потреби всіх груп користувачів на основі єдиної публічної фінансової звітності недоцільно, оскільки наведені групи користувачів, для кожного підприємства визначається потенційними. Мова йде про те, що фінансовою звітністю різних підприємств користуються окремі групи користувачів, що виділяє їх з потенційних користувачів у групу, які є дійсними користувачами та приймають управлінські рішення [2].

Отже, найбільш незахищеними є групи користувачів, що приймають управлінські рішення на основі публічної фінансової звітності. Враховуючи низьку якість національної фінансової звітності, необхідно приділити увагу удосконаленню інформаційного забезпечення фінансової звітності загального призначення саме інформаційних потреб незахищених зовнішніх груп користувачів, що буде здійснюватися на основі розробки спеціалізованих форм фінансової звітності, сучасних методів презентації облікової інформації, економічного аналізу, бюджетування тощо.

Список використаних джерел

1. Безверхий К.В. Методичні засади формування інтегрованої звітності підприємства. Облік і фінанси. 2014 №3 – С. 8-14

2. Бутинець Ф.Ф., Драбаніч А.В. Інтегрований облік як засіб управління підприємством. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми, теорії, методології, організації. 2016. №2 – С.12-24

Хоружая Наталья
Ждан Анастасия
студентки
Давыдова Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

АНАЛИЗ СТРУКТУРЫ И ДИНАМИКИ АКТИВНЫХ ОПЕРАЦИЙ «ПРИОРБАНК» ОАО

Операции, посредством которых банки размещают имеющиеся в их распоряжении ресурсы для получения прибыли и поддержания своей ликвидности, а следовательно, и обеспечения финансовой устойчивости, называются активными [1, с. 320]. Активные операции банков достаточно разнообразны, однако их условно можно объединить в 4 основные группы: кассовые операции, инвестиции в ценные бумаги, кредитные операции, прочие активные операции.

Для анализа структуры и динамики активных операций был избран «Приорбанк» ОАО, являющийся одним из банков I группы значимости на территории Республики Беларусь.

По всем основным направлениям деятельности «Приорбанк» ОАО продемонстрировал устойчивое развитие, укрепив свои позиции на локальном рынке в 2017 году, а также обеспечил выполнение своих стратегических целей, оставаясь надежным, высоко капитализированным банком с устойчивой ресурсной базой и оптимальным качеством кредитного портфеля. Контроль над качеством выдаваемых кредитов – одна из важнейших задач банка. Улучшение качества кредитного портфеля и снижение доли некачественной задолженности с 14,4% до 5,8% произошло благодаря действующей в банке системе раннего выявления некачественной задолженности и постоянная работа с проблемными кредитами.

В ходе анализа консолидированной финансовой отчетности по международным стандартам были определены следующие основные активные операции, осуществляемые указанным банком: размещение депозитов в других банках, кредитование клиентов, инвестиции в ценные бумаги, инвестиционная недвижимость. Отчетность, составленная по международным стандартам, предполагает обеспечение сопоставимости показателей, на основе которых принимаются, например, инвестиционные решения. В таблице 1 рассмотрена структура и динамика активных операций «Приорбанк» ОАО за период 2015-2017 гг.

Данные таблицы 1 позволяют сделать следующие выводы:

1. Наибольший удельный вес в структуре активных операций занимает кредитование клиентов. За рассматриваемый период можно отметить увеличение сумм выданных кредитов (прирост в 2016 году по сравнению с 2015 составил 10,4%, а в 2017 году по сравнению с 2016 годом – 15,6%);

2. В 2016 году по сравнению с 2015 годом отмечено снижение инвестиционной деятельности «Приорбанк» ОАО на 19,4%, однако в 2017 году по сравнению с 2016 годом заметный рост на 41,9%. Данные показатели свидетельствуют о постепенном развитии фондового рынка и вовлечении большего количества субъектов хозяйствования в работу с ценными бумагами;

Таблица 1 - Структура и динамика активных операций «Приорбанк» ОАО за период 2015-2017 гг.

Статья активной операции	2015	2016		2017	
	Тыс. руб.	Тыс. руб.	Темп прироста, %	Тыс. руб.	Темп прироста, %
Депозиты в других банках	23935	40822	**70,5**	53 428	**30,9**
Кредитование клиентов	1756744	1939278	**10,4**	2 241 797	**15,6**
Инвестиционные ценные бумаги	214093	172625	**-19,4**	244 982	**41,9**
Инвестиционная недвижимость	-	-	-	16 929	-

Примечание – Источник: собственная разработка на основе данных [2; 3]

3. Размещение депозитов в других банках в анализируемом периоде является постоянно растущей величиной, что может свидетельствовать, например, об отсутствии спроса на кредитные ресурсы в силу высоких требований по уровню кредитоспособности к потенциальным клиентам, невозможности предоставления высоколиквидного обеспечения, а также недостаточной проработки бизнес-планов инвестиционных проектов.

В качестве одного из направлений диверсификации портфеля активов возможно дальнейшее развитие дочерней структуры СООО «Райффайзен-Лизинг», а именно внедрение в его деятельность нового вида лизинга – предоставление организациям любой отрасли экономики услуг по приобретению серверного оборудования. Лизинг IT-оборудования представляет собой удобный способ модернизации и расширения IT-инфраструктуры, а также приобретения серверного оборудования для личного пользования без крупных затрат одномоментно. Поскольку денежные средства у организации в начале собственной деятельности ограничены, целесообразно приобретение серверного оборудования на условиях финансовой аренды.

Второе направление – это развитие существующего фонда банковского управления (ФБУ) для юридических лиц. Основной причиной, по которой данный фонд не нашел признания у организаций, является получение дохода в долгосрочной перспективе (через минимум 3-5 лет). На сегодняшний день большинство организаций в Республике Беларусь являются низкорентабельными, что не позволяет эффективно развивать указанный фонд.

Таким образом, внедрение нового направления в деятельность дочерней структуры СООО «Райффайзен-Лизинг» имеет значительный потенциал. Это позволит организациям сосредоточить свое внимание и средства на основном

бизнесе, избавит их от необходимости решать вопросы утилизации устаревшего оборудования, а потому он выгоден не только компаниям, испытывающим нехватку оборотных средств. Благодаря гибкому графику выплат лизинговых платежей предприятию легче планировать свою деятельность, а по окончании срока договора получить оборудование в собственность по остаточной стоимости. Данные преимущества позволят успешно развивать IT-инфраструктуру, малый и средний бизнес в стране, а банку – эффективно размещать денежные средства в активные операции. Инвестируя в фонд банковского управления, организации сокращают затраты, связанные с управлением денежными средствами, а также минимизируют риски за счет использования услуг профессионального управляющего фондом – банка – и распределения вложений по различным финансовым инструментам. Открытие фонда банковского управления для юридических лиц позволит регулировать денежное обращение в стране, эффективно развивать фондовый рынок в Республике Беларусь, а также позволит организациям минимизировать риски и получить значительный доход в долгосрочной перспективе.

Список использованных источников:

1. Деньги. Кредит. Банки: учебник / под ред. Г. Н. Белоглазовой. Белоглазова Г. Н. и др. – М.: высшее образование, 2009. – 392 с.

2. Консолидированная финансовая отчетность по МСФО за 2016 год «Приорбанк» ОАО [Электронный ресурс] / «Приорбанк» ОАО. – Режим доступа: https://www.priorbank.by/documents/144974/935136/Консолидированная+годовая+отчётность+по+МСФО+за+2016.pdf/4b499fc6-9c23-439a-abc2-3e5461db5eea. – Дата доступа: 16.03.2019.

3. Консолидированная финансовая отчетность по МСФО за 2017 год «Приорбанк» ОАО [Электронный ресурс] / «Приорбанк» ОАО. – Режим доступа: https://www.priorbank.by/documents/144974/935136/Консолидированная+финансовая+отчетность+по+МСФО+за+2017+г.pdf/cff491e3-7ae2-4f31-bb84-272ba6bbb755. – Дата доступа: 16.03.2019.

Царук Наталія
к. е. н., доцент кафеди обліку і оподаткування
ВП НУБІП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОВОЧІВНИЦТВОМ

Овочівництво є найризикованішою підгалуззю рослинництва. Відсутність стабільних ринків реалізації продукції, некерований імпорт овочів, недостатність потужностей у сільськогосподарських підприємств для зберігання та переробки обмежує збут овочевої продукції. Значна частина ризиків пов’язана з дефіцитом інформації про стан та перспективи розвитку галузі як на рівні підприємств, так і на рівні органів галузевого управління. Виробники овочів не мають доступу до

інформації про ємність внутрішнього ринку та реальні можливості експорту овочевої продукції. Відсутність цієї інформації не дозволяє управлінським службам приймати рішення щодо масштабів виробництва та продажу овочів.

Низька оперативність та некерованість обміну інформацією між державою та сільськогосподарськими підприємствами не дозволяє проводити зважену аграрну політику щодо розвитку галузі та створює у підприємців дефіцит інформації про овочевий ринок. Невирішеність окреслених проблем у системі сучасної теоретичної та прикладної аграрної бухгалтерської науки визначає їх актуальність та обумовлює необхідність їх розв'язання.

Для забезпечення ефективного процесу управління овочівництвом необхідна та інформація і з тією мірою її деталізації, яка допомагає формуванню рішення, адекватного ситуації й завданням управління. Надлишок інформації, як і її нестача, ускладнює процес обробки інформаційних потоків щодо стану та перспектив розвитку галузі для підготовки, прийняття та реалізації відповідних управлінських рішень.

Удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління овочівництвом має відбуватись синхронно з вдосконаленням загальнодержавного механізму інформаційного забезпечення управління аграрним сектором, задекларованого Державною цільовою програмою розвитку українського села. При цьому інформаційною основою виконання цього розділу програми є система бухгалтерського обліку на рівні кожного з виробників овочевої продукції.

Овочівництво як об'єкт обліково-аналітичного забезпечення являє собою єдність технологічних економічних процесів і зав'язків в процесі руху овочевої продукції та ресурсів, необхідних для її виробництва. Система обліково-аналітичного забезпечення управління овочівництвом на всіх рівнях має складатись з наступних підсистем, які через відповідні підрозділи забезпечать гармонійну діяльність системи загалом: інформаційної; інноваційної; маркетингової; моніторингової.

Визначення пріоритетів і пропорцій у розвитку системи обліково-аналітичного забезпечення управління овочівництвом залежить насамперед від потреб системи управління. У зв'язку з цим першочергового значення набувають такі питання як: запровадження нових і стандартизованих принципів формування облікових та аналітичних баз даних; автоматизованих систем аналітичної обробки баз даних щодо стану та динамки галузі в територіальному, галузевому (овочі та перероблена овочева продукція) та продуктовому розрізах. Важливо також систематизувати інформацію за стадіями інтеграційних зав'язків у розвитку овочівництва (виробництво, зберігання, транспортування, переробка, збут, споживання та ін.). І останнє, – необхідне опрацювання стандартизованих процедур використання інформації, «виробленої» системою обліково-аналітичного забезпечення управління овочівництвом, у діяльності як підприємств, так і органів, що регулюють розвиток галузі.

Сформований в результаті налагодження вертикалі обміну інформацією про стан і розвиток овочівництва механізм обліково-аналітичного забезпечення

управління овочівництвом в кінцевому рахунку має забезпечити:

– створення в структурі Міністерства аграрної політики та продовольства України державної мережі інформаційних відділів з питань впровадження інформаційного обслуговування, проведення досліджень, моніторингу та забезпечення аналітичної підтримки розвитку овочівництва через надання виробникам релевантної інформації про стан галузі;

– створення на базі зазначених відділів автоматизованої інформаційно-аналітичної системи моніторингу основних показників динаміки розвитку овочівництва (перш за усе параметрів овочевого ринку).

Процедурно процес аналітичної роботи маркетингово-орієнтованої системи обліково-аналітичного забезпечення управління овочівництвом пропонується організувати як ряд послідовних дій: визначення проблеми в управлінні (кола питань), формування цілей обліково-аналітичної роботи, попередній аналіз наявної інформації, відбір джерел інформації, формування плану дослідження, збір інформації (за допомогою наведеної системи методів), аналіз зібраної інформації, підготовка аналітичних матеріалів для підприємств та органів управління овочівництвом.

Посилення оперативності й аналітичності обліково-інформаційного забезпечення розвитку овочівництва та формування ефективної галузевої політики в даній галузі потребує запровадження 4-рівневої моделі маркетингово-орієнтованої системи галузевого обліково-аналітичного забезпечення управління овочівництвом. Ця модель, з одного боку, пов’язує оперативною, статистичною та бухгалтерською звітністю рівні домогосподарств населення, об’єднаних у кооперативи, громадських виробників овочевої продукції, управлінь агропромислового розвитку районних та обласних держадміністрацій, Міністерства аграрної політики та продовольства України; з іншого – на державному і регіональному рівнях забезпечує формування та передачу підприємствам і домогосподарствам інформаційно-аналітичних масивів щодо справедливої вартості продукції овочівництва, поточних і прогнозних балансів та іншої інформації, що висвітлює ключові параметри розвитку галузі, важливі для цілей поточного і стратегічного планування діяльності виробників.

Список використаних джерел

1. Pearce, David and Jefry, J. Warford. World without End: Economic, Environment, and Sustainable Development. – N.Y.: Oxford University Press, 2015. – 464 p.

2. Концепція розвитку овочівництва та переробної галузі до 2020 року: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2014 р. N 1120-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show /1120-2014-р.

3. United States Department of Agriculture: The official site [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ams.usda.gov.

НАПРЯМ 2
Економіка і управління підприємством, галуззю та регіоном

DIRECTION 2
Economics and management of enterprise, industry and region

Бутко Микола Петрович
д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту та державної служби
Чернігівський національний технологічний університет

ЛОКАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРОЦЕСИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Децентралізація в умовах відсутності галузевого управління економікою та обмеженості важелів державного впливу на процеси економічного розвитку має стати своєрідним каталізатором локалізації продуктивних сил і парадигмальним базисом модернізації економічного простору України.

Під локалізацією економічного простору слід розуміти сукупність чинників, важелів, механізмів та управлінських дій на регіональному і місцевому рівнях, які обумовлюють нові підходи до модернізації структури та просторової організації національного господарства на засадах сталості та створення передумов використання ресурсного потенціалу, формування кластерних, мережевих та інших новітніх виробничих формувань у складі територіальних господарських систем.

В якості парадигмального базису локалізації має бути покладена людиноцентриська модель суспільного розвитку, адже ключовим суб'єктом і об'єктом державотворення є людина, саме заради неї, її розвитку задумана ця реформа.

Ресурси складають базу, де людина є певним особливим національним скарбом, а її діяльність – локомотивом трансформації ресурсів у потенціал та подальшу його капіталізацію.

Децентралізація владних повноважень потребує консолідації зусиль насамперед органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства місцевих органів виконавчої влади на ефективному використанні консервативних і реконструктивно-модернізаційних можливостей територіальних громад та формувань субнаціонального рівня задля підвищення рівня і якості життя наших співвітчизників.

За певних обставин ці види ресурсів можуть бути взаємопов'язаними і спільно впливати на процеси сталого просторового розвитку.

Мотиваційні важелі інституціональної підтримки локалізаційних процесів в економічній сфері:

- диференційовані ставки та податкові канікули зі сплати податку на прибуток, землю та нерухоме майно;
- інвестиційний податковий кредит зі спрямуванням нарахованого податку на інвестиції;
- зменшення бази оподаткування шляхом віднесення витрат на інвестиційні цілі до складу валових витрат;
- прискорений метод податкової амортизації та амортизаційної премії, які передбачають можливість віднесення на валові витрати додаткового відсотка вартості основних засобів;

• звільнення обладнання, яке не виготовляється в нашій країні, від сплати ПДВ та мита;

• зниження ставки відрахувань до соціальних фондів, з огляду на кількість створених робочих місць та рівня оплати праці працюючих;

• звільнення або пом'якшення вимог щодо обов'язкового продажу валютного виторгу.

Слід також змінити критерії оцінки рівня просторового розвитку, закладаючи в основу інклюзивний підхід, який запропонований у 2018 році Всесвітнім економічним форумом у Давосі, за яким визначається індекс або рейтинг параметрів інклюзивності, який враховує не тільки величину ВВП, але й ще 11 показників, що характеризують не лише рівень використання виробничого потенціалу, а й рівень зайнятості, тривалості життя, коефіцієнти розшарування за доходами і розподілом багатства, коефіцієнтом демографічного навантаження тощо.

За цим критерієм інклюзивність економічного розвитку в Україні за останні 5 років знизилась на 6,8%, що відображає зменшення кількості людей, яких фактично залучено до економічної діяльності і які отримали вигоди від неї.

Форми організації економічного простору:

Технопарк являє собою науково-виробничий територіальний комплекс, до якого входять дослідні інститути, лабораторії, експериментальні заводи з передовою технологією, створювані на заздалегідь підготовлених територіях навколо великих університетів з розвиненою інфраструктурою, до якої належать: лабораторні корпуси, виробничі приміщення багатоцільового призначення, інформаційно-обчислювальні центри колективного користування, системи транспортних та інших комунікацій, магазини, житлово-побутові приміщення, сервісні та виставкові комплекси.

Індустріальний парк – це територія, виділена при плануванні міста для промислового розвитку.

Метою створення індустріальних парків є забезпечення підприємств спільною розвинутою інфраструктурою та забезпечення контролю над виробництвом та впливом на довкілля.

Промислові парки зазвичай розташовуються по окраїнах міст або поза основними житловими районами міста, зазвичай забезпечується гарною транспортною доступністю, в тому числі автомобільним і залізничним транспортом.

Кластери – це концентровані за географічною ознакою і технологічно пов'язані географічною ознакою і технологічно нові господарюючі суб'єкти, які формують на конкретній території територіально-виробничі комплекси. До їх складу доцільно залучати також освітні заклади, особливо університети, дослідницькі центри, торгово-логістичні та інші компанії.

У Європейському співтоваристві нині нараховується більше 2 тис. кластерів, які формують понад 40 % високоліквідних робочих місць. Кластеризацією повністю охоплена промисловість Данії, Норвегії, Швеції,

Фінляндії. Кластерні моделі економіки стали вагомим механізмом розвитку сусідніх з Україною країн Східної Європи.

Кооператив – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування.

Відповідно до завдань та характеру діяльності, кооперативи поділяються на такі типи:

- - виробничий,
- - споживчий,
- - обслуговуючий.

Висновки. Внаслідок надмірного соціального розшарування в Україні утворилась маса бідних і знедолених людей на противагу невеликій кількості багатих і надзвичайно багатих людей із провладного та олігархічного середовища. Це призвело до витіснення середнього класу, оскільки інституціональні прогалини, відсутність ефективних суспільних інститутів не дозволили сформувати систему громадянського контролю над діяльністю політичних, державних і бізнес-структур.

Вирішити цю складну проблему новітнього етапу процесів державотворення має глибока децентралізація владних повноважень із збалансованими правами і відповідальністю територіальних громад.

Парадигмальною основою цього процесу має стати економічна сфера, яка включає задіяння системи мотиваційних заходів до створення нових високопродуктивних робочих місць, активізації економічної діяльності передусім у нових сферах територіальної організації господарства, зокрема технопарках, індустріальних парках, кластерах, які за визначенням ЄС виступають вагомим чинником конкурентних переваг всякої національної економіки.

Віддаючи належне територіальним громадам як ключовій ланці державотворчого процесу слід на інституціональному рівні домогтися гармонізації місцевих, регіональних і загальнодержавних інтересів у сфері модернізації продуктивних сил з одночасним підвищенням рівня відповідальності органів місцевого самоврядування за ефективне використання наявних ресурсів задля об’єктивної оцінки їх впливу на процеси активізації розвитку продуктивних сил на базовому рівні державотворчого ядра.

Бутко Микола
д.е.н., професор кафедри менеджменту та державної служби
Петровська Аліна
аспірант кафедри менеджменту та державної служби
Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів
Україна

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗАГРОЗ

Дослідження *п*роблем сталого просторового розвитку знайшло своє відображення в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Однак, проблема визначення базових принципів і методів екологізації просторового розвитку, як комплексу організаційних заходів управління елементами і зв'язками територій та дій, направлених на оптимізацію просторових змін, залишається недостатньо вивченою.

На нашу думку, екологізація являє собою процес послідовного впровадження технічних, технологічних та управлінських інновацій, котрі дають змогу підвищити ефективність використання природних ресурсів у складі продуктивних сил з одночасним збереженням та поліпшенням стану навколишнього середовища на усіх таксономічних рівнях [1].

Історичне рішення про зміну парадигми поступу усього світового співтовариства, задля гармонізації відносин людини з довкіллям та збереженням навколишнього природного середовища для майбутніх поколінь, було прийнято у 1992 році у Ріо-де-Жанейро на Всесвітній конференції ООН з навколишнього середовища [2]. Принципом 13 Декларації про навколишнє середовище та розвиток, прийнятої Конференцією, є вимога до держав світу розробляти внутрішні законодавчі акти щодо юридичної відповідальності за забруднення та іншу шкоду, завдані довкіллю, а також об'єднувати свої зусилля для подальшого розроблення міжнародних законодавчих актів стосовно юридичної відповідальності та компенсацій за несприятливі наслідки, які наносять екологічну шкоду. Згідно Принципу 15 Декларації держави, відповідно до їх можливостей, повинні широко застосовувати запобіжні заходи з метою охорони довкілля, а у Принципі 17 зазначається, що одним з інструментів державної політики повинно бути оцінювання різноманітного впливу на довкілля [2].

Міжнародною кліматичною угодою - Паризьким договором, було запроваджено заходи, спрямовані на боротьбу зі зміною клімату, метою яких є дотримання балансу між антропогенними викидами та природними поглиначами парникових газів. Паризький договір, що фактично замінив Кіотський протокол, набере чинності з 1 січня 2021 року після ратифікації не менш як 55 державами [3]. З 2020 року всі країни мають розпочати процес з підготовки національної політики з адаптації, яка має включати оцінку наслідків та вразливості країни до кліматичних змін із врахуванням національних пріоритетів.

Адаптація до глобальної зміни клімату є процесом пристосування у природних чи людських системах у відповідь на фактичні або очікувані

деструктивні кліматичні впливи, що дозволить знизити їх негативні наслідки та скористатися сприятливими можливостями. При цьому адаптаційний потенціал розглядається як здатність системи пристосуватися до мінливості клімату та екстремальних погодних явищ, щоб зменшити потенційні збитки, скористатися можливостями та впоратися з наслідками [4].

Важливими складниками методології екологізації просторового розвитку є формування системи індикаторів, у складі яких повинні домінувати індекси, які дозволяють оцінити ефективність заходів задля забезпечення сталого економічного розвитку. При цьому, індикатори сталості повинні задовольняти критеріям, серед яких: можливість використання на макрорівні в національному масштабі; поєднання екологічних, соціальних та економічних аспектів; ясність та однозначність інтерпретації; кількісне вираження; використання наявної системи національної статистики, без вимагання значних витрат для збору інформації та розрахунків; репрезентативність для міжнародних зіставлень.

Одна з найповніших за охопленням систем індикаторів сталого розвитку, розроблена Комісією ООН зі сталого розвитку, яка включає такі аспекти: соціальні; економічні; екологічні; інституціональні.

З урахуванням цільової спрямованості індикатори поділено на три категорії: індикатори рушійної сили, котрі характеризують людську діяльність, процеси і характеристики, які впливають на сталий розвиток; індикатори стану, що характеризують поточний стан різних аспектів сталого розвитку; індикатори реагування, які дозволяють здійснювати політичний чи якийсь інший спосіб реагування задля зміни поточного стану [1].

Зазвичай економічні показники коригуються вирахуванням з чистого внутрішнього продукту вартісної оцінки виснаження природних ресурсів і вартісної оцінки еколого-економічного збитку від забруднення довкілля.

При екологічній корекції національних рахунків використовується наступний показник – екологічно адаптований чистий внутрішній продукт (ЕЧВП) (Environmentally adjusted net domestic product,EDP), який обчислюється таким чином:

$$EDP = (NDP – DPNA) – DGNA, \quad (1)$$

де: NDP – чистий внутрішній продукт,

DPNA – вартісна оцінка виснаження природних ресурсів,

DGNA – вартісна оцінка екологічного збитку (розміщення відходів, забруднення атмосфери та гідросфери і т. д.).

Всесвітній Банк запропонував і розрахував показник «істинних заощаджень» (genuine (domestic) savings) (GS):

$$GS = (GDS – CFC) + EDE – DPNR – DMGE, \quad (2)$$

де: GDS - валові внутрішні заощадження,

CFC – величина знецінення створених активів,

EDE - величина витрат на освіту,

DPNR – величина виснаження природних ресурсів, DMGE - збиток від забруднення довкілля [5].

Концепція «істинних заощаджень» тісно пов'язана зі спробою нового підходу до вимірювання національного багатства країн.

Вагомий внесок у вирішення проблеми оцінювання сталості розвитку здійснили американські вчені Кобб і Делі розробленою методикою розрахунку індексу стійкого економічного добробуту. Цей індекс є величиною ВВП (ВРП) на душу населення за вирахуванням суми витрат на соціально-економічні й екологічні чинники [5]:

$$ІСЕД = ВВП(ВРП) – (СЕВ + ЕВ), \quad (3)$$

де: ІСЕД – індекс стійкого економічного добробуту;

ВВП (ВРП) – валовий внутрішній (регіональний) продукт на душу населення;

СЕВ – соціально-економічні витрати;

ЕВ – екологічні витрати.

Для комплексної оцінки стану розвитку територіальних громад, як ключової ланки стратифікованого просторового ландшафту України пропонуємо запровадити такий критерій оцінки, як субрегіональний індекс екологізації, котрий мав би розраховуватись за формулою [1]:

$$J = \frac{\sum(ВДВ_з + ВДВ_в + ВДВ_л + ВДВ_е)}{ВРП} \quad (4)$$

де: J – індекс просторової екологізації;

$ВДВ_з$ – валова додана вартість від використання земельних ресурсів;

$ВДВ_в$ - валова додана вартість від використання водних ресурсів;

$ВДВ_л$ – валова додана вартість від використання лісових ресурсів;

$ВДВ_е$ – валова додана вартість від використання екосистем;

ВРП - валовий регіональний продукт

Отже, об’єктивною потребою сьогодення є екологізація економічного розвитку, яка викликана низкою чинників, зокрема посиленням антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище, зумовленого пануванням антропоцентристського підходу до розуміння взаємозв’язку людини та природи; зростанням ресурсоспоживання, що призводить до виснаження запасів природних ресурсів; забрудненням та поступовою деградацією природного середовища. Перехід на інноваційну модель розвитку, як основного засобу екологобезпечної модернізації виробництва та впровадження процесів ресурсозбереження, вбачається нами одним з головних шляхів вирішення екологічних проблем.

Список використаних джерел

1. Бутко М.П., Петровська А.С. Методичні підходи до екологізації просторового розвитку. Регіональна економіка. - 2018. - №4 (90). С. 74-84.

2. Повестка дня на XXI век, принята Конференцией ООН по окружающей среде и развитию. – Рио-де-Жанейро, 3–14 июня 1992 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://docs.cntd.ru/document/901894820.

3. Паризька кліматична угода: шляхи реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.golos.com.ua/article/267759.

4. Report on the individual review of the inventory submission of Ukraine submitted in 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unfccc.int/resource/docs/2016/arr/ukr.pdf.

5. Зеркалов Д. В. Проблеми екології сталого розвитку: [Електронний ресурс] : Монографія. –К.: Основа, 2013. – 430 с.

6. Горяна І. В. Формування методики оцінювання сталості розвитку регіонів / І. В. Горяна // Економічний аналіз. – 2013. –Т. 14, № 1. – С. 59 – 63.

7. Кожухова Т.В. Індекс розвитку людського потенціалу як індикатор для визначення напрямків міжнародного фінансування програм сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ppeu.stu.cn.ua/index.pl?task=arcls&id=36.

Варпахович Диана
студент
Бухтик Марина
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СТАРТАПОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

На сегодняшний день обладание научно-техническим потенциалом не гарантирует успешного развития экономики, поэтому для её модернизации следует обратить внимание на инновационное развитие страны. Данным направлением всё больше руководствуются страны-лидеры. Основой такого развития могут стать стартап-проекты.

Под стартапом следует понимать недавно созданную и быстро развивающуюся компанию, разрабатывающую или предоставляющую инновационные продукты либо услуги с масштабируемыми бизнес-моделями. Однако в законодательстве Республики Беларусь нет четкого закрепления данного понятия.

Основой создания стартапов для их владельцев являются конкретные актуальные проблемы: социальные, научные, коммерческие и иные. В составе любого стартапа мы можем выделить принципиально новые бизнес-идеи и соответственно, разработанные под них бизнес-планы, а также источники финансирования.

Источник финансирования является важным условием реализации инвестиционных проектов и успешного «взлета» стартапов. Помимо личных инвестиций, также можно выделить следующие:

1. Банковское финансирование;
2. Государственное финансирование;
3. Международные финансовые организации;
4. Частные инвесторы (так называемые «бизнес-ангелы»);

5. Венчурные фонды;

6. Private equity.

На территории Республики Беларусь более 20 банков осуществляют финансирование инвестиционных проектов, среди них: ОАО «АСБ Беларусбанк», ОАО «Белагропромбанк», ОАО «Белинвестбанк», ОАО «Банк развития Республики Беларусь» и другие.

В Республике Беларусь несколько институтов оказывают финансовую поддержку бизнесу на возвратной и безвозвратной основе:

- *Белорусский инновационный фонд*

Особенности: льготные условия кредитования, отсутствие залога и страхования займа, приоритет проектам с инновационным потенциалом;

- *Белорусский фонд финансовой поддержки предпринимателей*

Особенности: финансовая поддержка осуществляется в форме займов, лизинга и гарантий, приоритет проектам в сфере производства товаров, экспортноориентированной и импортозамещающей продукции, энерго- и ресурсосберегающей продукции, проектам в сфере инновационных технологий;

- **Инновационные фонды областных исполнительных комитетов**

Особенности: финансирование проектов на безвозвратной основе, приоритет экспортноориентированным проектам, проектам с инновационным потенциалом, проектам с высокой добавленной стоимостью.

Венчурные фонды – это инвестиционные фонды, нацеленные на финансирование новых проектов (стартапов), результат работы которых непредсказуем, и очень высока вероятность провала, но также высока ожидаемая прибыль в случае успеха.

В Беларуси осуществляют свою деятельность следующие финансовые организации: Российско-белорусский фонд венчурных инвестиций, Венчурный фонд HAUS, Инвестиционная компания «Bulba Ventures», Фонд ЕБРР Venture Capital, Инвестиционная компания «Flint Capital».

Бизнес-ангелами называют инвесторов и бизнес-консультантов, предоставляющих финансовую помощь бизнес-проектам за долю в компании. Это инвесторы на ранней стадии развития проекта, когда бизнесу требуется экспертная поддержка и инвестиции на быстрый старт нового продукта.

По данным Startup Genome Report, более 90% стартапов терпят неудачу в первый год существования по причине отсутствия опыта и неверно выбранной стратегии развития. О крайней важности бизнес-наставников говорит также тот факт, что проекты, имеющие опытных координаторов, привлекают в 7 раз больше инвестиций и в разы быстрее масштабируются, чем проекты, в которых учредителями выступают только участники технической команды. На сегодняшний день в Республике Беларусь действуют около 40 бизнес-ангелов и их число постоянно растет.

Беларусь потихоньку движется по направлению к стартап-нации, ежегодно увеличивается количество стартап-проектов, а также источников для их инвестирования. В Беларуси реализуется ряд программ, нацеленных на

развитие инновационных стартапов, которые являются потенциально важным сектором беларусской экономики.

Список использованных источников

1. Startup Genome Report 2018 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://startupgenome.com/report2018/. – Дата доступа: 07.03.2019

2. Войтов, И.В. Инновационная деятельность и венчурный бизнес: науч.-метод. пособие / И.В. Войтов, В.М. Анищик, А.П. Гришанович, Н.К. Толочко. – Минск: ГУ «БелИСА», 2011. – С. 127

3. Государственная программа инновационного развития Республики Беларусь на 2016–2020 годы [Электронный ресурс] // Гос. комитет по науке и технологиям Республики Беларусь. – Режим доступа: http://www.gknt.gov.by/opencms/opencms/ru/innovation/inn2/. – Дата доступа: 07.03.2019

4. Итоги исследования стартап-экосистемы в Республике Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://bel.biz/wp-content/uploads/2018/11/STARTUPS_OF_BELARUS_WEB.pdf. – Дата доступа: 07.03.2019

5. Национальный Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Министерство экономики Республики Беларусь. – Режим доступа: http://www.economy.gov.by/ru/news-ru/view/minekonomiki-utverdilo-plan-startap-meroprijatij-na-2019-god-44706-2019/. – Дата доступа: 10.03.2019

Василевски Даниэль
аспирант
УО «Полесский государственный университет»
г. Пинск

ВЗАИМОСВЯЗЬ ЭЛЕМЕНТОВ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Инвестиционный процесс представляет собой совокупность различных видов инвестиционной деятельности, которые включают в себя воздействие субъекта на объект инвестирования с целью достижения определенного эффекта. [1].

Особую важность для современной экономики приобретает задача обеспечения качественного и устойчивого экономического роста, решение которой невозможно без привлечения инвестиций и их эффективного использования. Инвестиции необходимы как в период экономического роста, так и во время кризиса. Это обусловлено тем, что инвестиции играют огромную роль в решении многих задач на различных уровнях социально-экономической системы. Создание условий для активизации инвестиционной деятельности является приоритетной задачей каждого субъекта хозяйствования. Поэтому особую актуальность приобретают теоретические исследования, раскрывающие сущность инвестиционной деятельности.

Инвестиционная деятельность невозможна без наличия инвестиционных ресурсов, а также сфер и объектов вложения капитала. В теории инвестиций для

обозначения условий имеющих высокую значимость для привлечения инвестиционных ресурсов используют категорию инвестиционного потенциала. Инвестиционный потенциал является базовым понятием, раскрывающим сущность инвестиционного процесса, так как обуславливает инвестиционную активность и привлекательность, которые являются взаимосвязанными элементами инвестиционной деятельности предприятия.

Использование инвестиционного потенциала сопряжено с определенными возможностями невыполнения поставленных инвестиционных целей, которые принято обозначать как инвестиционные риски. Инвестиционный риск представляет собой вероятность возникновения финансовых потерь в виде снижения капитала или утраты дохода, прибыли вследствие неопределенности условий инвестиционной деятельности [2].

Инвестиционный потенциал является одной из составляющих инвестиционной привлекательности. Инвестиционная привлекательность субъекта при этом характеризует инвестиционный потенциал, скорректированный на инвестиционный риск [3, с. 66].

Для того чтобы расширить и усовершенствовать производство любому предприятию требуются реальные инвестиции, в связи с этим руководство предприятий рассматривает возможность привлечения внешних финансовых ресурсов. На успешность этого влияет ряд факторов, главным образом инвестиционная привлекательность самого предприятия.

Инвестиционную привлекательность предприятия предопределяется воздействием инвестиционной политики на инвестиционный климат. Инвестиционный климат предопределяет инвестирование в производственную систему и отражает степень благоприятности ситуации, складывающейся на предприятии. Степень же изменения инвестиционного климата в более благоприятном направлении определяется эффективностью инвестиционной политики, под которой понимается совокупность мер организационного и экономического воздействия органов управления, направленных на создание оптимальных условий для вложения инвестиций. [4, с. 55].

Инвестиционный климат, инвестиционная привлекательность и, соответственно, инвестиционный потенциал тесно связаны с уровнем инвестиционной активности субъекта хозяйствования. Инвестиционная активность отражает степень интенсивности инвестиционного процесса [5, с. 116].

Реализация инвестиционного потенциала подразумевает наряду с мерами, обеспечивающими его формирование и повышение уровня, также и комплекс мер по созданию условий его включения в реальный инвестиционный процесс и процесс эффективной реализации через активизацию инвестиционного потенциала. Эффективность инвестиций – комплекс показателей результативности процесса инвестирования.

Рассмотрев взаимосвязь элементов инвестиционного процесса можно конкретизировать следующие понятия. «Инвестиционный потенциал», призван отразить инвестиционный процесс с точки зрения его возможностей, а

«инвестиционная привлекательность» – со стороны стимулов инвестирования в конкретные объекты. «Инвестиционный климат» же трактует условия, факторы и темпы самого инвестиционного процесса.

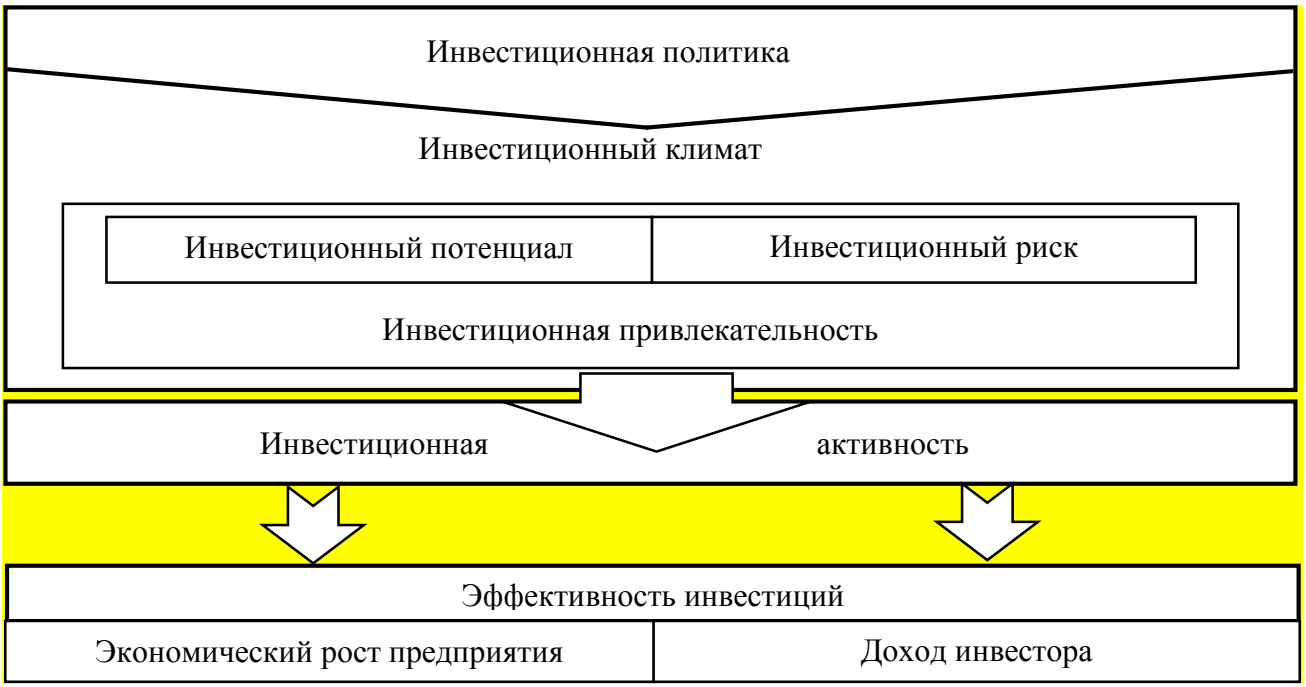

Рис. Общая схема осуществления инвестиционного процесса

Предлагается рассматривать инвестиционный климат как результат взаимодействия инвестиционной привлекательности, включающей инвестиционный потенциал и инвестиционный риск, и инвестиционной активности. Благоприятный инвестиционный климат, который является результатом оптимального воздействия инвестиционной политики на инвестиционный потенциал и риски, приводит к повышению инвестиционной привлекательности, что выражается в результативности инвестиций.

Категория инвестиционный потенциал является исходной категорией, базовым понятием в теоретическом вопросе инвестиционной деятельности. Чем выше уровень значений показателя инвестиционного потенциала, тем более привлекателен объект для инвестирования, тем больше значение показателя его инвестиционной активности.

Таким образом, инвестиционный потенциал является основным регулятором инвестиционной активности, повышение его уровня определяет необходимые и достаточные условия для повышения инвестиционной привлекательности и роста инвестиционной активности предприятия.

Список использованных источников:

1. Золотогоров, В. Г. Экономика : энцикл. слов. / В. Г. Золотогоров. – 2-е изд., стереотип. – Минск : Книжный дом, 2004. – 720 с.

2. Закшевский, В.Г., Захарова Н.А. Инвестиционная привлекательность сельскохозяйственного предприятия / В.Г. Закшевский, Н.А. Захарова. Воронеж: ГНУ НИИЭОАПК ЦЧР РФ. – 2004. – 178 с.

3. Веретенников, О. Б. Модель оценки инвестиционной привлекательности хозяйствующего субъекта / О. Б. Веретенников, А. А. Паюсов // Известия Иртутской государственной экономической академии. – 2008. – № 2. – С.65–69.

4. Pakhalov A. Methodological aspects of assessing regional investment attractiveness / A. Pakhalov // Global Markets and Financial Engineering. – 2014. – № 1. – P. 51–62.

5. Гришина, И. Комплексная оценка инвестиционной привлекательности и инвестиционной активности российских регионов: методика определения и анализ взаимосвязей / И. Гришина, А. Шахназаров, И. Ройзман // Инвестиции в России. – 2011. – № 4. – С. 114–125.

Вергун Володимир
студент
Бережняк Анна
асистент кафедри обліку і оподаткування
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин, Україна

КРИТЕРІЇ ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Мотивація праці є першою зі складових механізму розвитку економіки, визначаючи собою подальші зміни демографічно-трудового потенціалу, професійно-кваліфікаційної структури, соціальної та виробничої інфраструктур. Водночас, вона є невід'ємною складовою управління. Підбір і реалізація оптимальних методів мотивації виступає актуальною проблемою менеджменту. Ситуація підсилюється ще й тим, що в умовах інноваційної економіки матеріальні стимули до праці не є визначальними. Кілька років тому намітилась чітка тенденція до домінанти трудової мотивації, яка пізніше підсилилась статусною. Але на сьогодні, у посткризовий період, «статусність» не визначається необхідною. У першу, чергу важливо, що працівник знає і вміє. І це визначається ще на етапі прийняття на роботу чи під час атестації. Але те, наскільки мотивований працівник до професійної діяльності – фактично залишається поза увагу сучасних менеджерів з персоналу. Тому дослідження проблеми індивідуальної та групової мотивації праці є своєчасним і необхідним.

Інноваційна економіка висуває особливі вимоги щодо робочої сили, яка забезпечуватиме її розвиток [1]. Так, зокрема, ще наприкінці XX ст. в Україні чітко намітилась тенденція до інтелектуалізації й «омолодження» персоналу численних вітчизняних компаній. На посади менеджерів всіх рівнів почали запрошувати спеціалістів з вікової групи «молодь» з метою прискорення розвитку вітчизняних підприємств, установ і організацій. Таку хвилю «оновлення» зумовили зміни не лише на національному, а й на міжнародному ринках. Так, інноваційна ефективність

багатьох країн, зокрема Південної Кореї, Японії, Гонконгу, Сінгапуру, стрімко зростала. Розвивались інтелектуальні й інформаційні системи і технології, телекомунікації, високоінтелектуальне виробництво. А це вимагало поєднання інтелектуального трудового потенціалу працівників з потенціалом підприємств і перспективами розвитку міжнародних ринків.

Щоб мотивувати об'єднання людей у трудовому колективі передусім слід визначити вид діяльності бригади, колективу підприємства, міру їхньої згуртованості або роз'єднаності, зорієнтованість на роботу, мораль, сумніви, які можуть призвести до розпаду, зв'язок з причинами, що зумовили створення, наприклад, бригади, або мотиви, що її об'єднують.

Німецькі вчені Вернер Зігерт і Лючія Ланг у книзі «Керувати без конфліктів» ранжували мотиви активізації трудової діяльності в групі, визначили паралелі між груповою та індивідуальною мотиваціями, показали ієрархію мотивів:

1. Перший ступінь — найсильніші групові мотиви, прагнення до мети, яке розділяють усі члени групи (колективу), прагнення до самовдосконалення, радість спільної праці та успіху.

2. Другий ступінь — мотиви дещо слабші, ніж на першому ступені. Бажання утвердитися в конкуренції з іншими, гордість за колектив, бійцівський дух.

3. Третій ступінь — мотиви, слабкіші, ніж на другому ступені. Солідарність, прагнення забезпечити економіч¬ну і соціальну стабільність, упевненість.

4. Четвертий ступінь — мотиви не такі сильні, як на першому ступені. Спільне уявлення на емоційній основі: ненависть, любов, хобі тощо.

Групова сила об'єднання зменшується з першого до п'ятого ступеня. Якщо група зустрічає опір, то вона зміцнюється при сильних мотивах, при слабких же виявляються симптоми розпаду [2].

У функціонуванні групи вирішальна роль належить особистим мотивам. Кожний шукає свою вигоду. Якщо група виправдовує його очікування, то об'єднуючі мотиви підсилюються. Якщо ж того, що дає йому група, він може досягти і сам, це, безумовно, послаблює почуття належності до групи, знижує мотивацію. Якщо ж особисті потреби після вступу до групи залишаються незадоволеними, первинна мотивація може обернутися антипатією і ненавистю.

Для утвердження в трудовому колективі підприємства групової моделі керівникам доцільно використовувати правила такого змісту:

1. Допоможуть колективу (групі) зазнати загального успіху.

2. Слід зміцнити довіру членів колективу один до одного і передусім до керівника.

3. Піклуватись про те, щоб належність до колективу давала радість і відповідала прагненню до престижу.

4. Підтримувати віру в реальність поставлених перед, колективом цілей.

5. Культивувати почуття належності до колективу, активно залучайте членів колективу до загальноколективних заходів [3].

Основне, чого бажає керівник - щоб співробітники виконували свою роботу з тими результатами і в межах тих параметрів, які керівництво вважає за необхідні.

Більшість керівників вважає, що для того щоб персонал гарно працював, необхідно створити систему мотивування, але під нею розуміють тільки систему грошових винагород і штрафів. Тому перша помилка мотивування: хибно вважати, що тільки створення системи грошових винагород і штрафів вирішує проблему мотивування. Необхідно мати ще цілий комплекс впливу.

Люди відрізняються по тому, які потреби у них найбільш виражені. Оскільки робота, це та діяльність, яка займає більшу частину часу людини, саме тут вона шукає задоволення своїх домінуючих потреб і всіх інших.

Усі співробітники - це люди зі своїм набором потреб. Набір цей універсальний, а характер кожної потреби у різних людей різний. Тому тут виникає друга помилка: хибно вважати, що висока фіксована заробітна плата для кожного є сильним мотивом праці, тобто спонукає співробітника, який її отримує, працювати з повною віддачею.

Наступна, третя помилка мотивування така: помилково вважати, що керівник повинен максимально задовольняти всі потреби співробітника. Завдання керівника - не задовольняти всі потреби працівника, а створювати такі можливості, щоб він зміг задовольнити їх, працюючи в цій організації. Повинна вибудовуватися саме система мотивування, і співробітник повинен бачити перспективу подальшого задоволення потреб (і в заробітній платі, і посадовому зростанню, і навчанню і т.ін).

Таким чином, щоб запобігти помилок у мотивуванні працівників, можна запропонувати три основні принципи мотивування:

1. Необхідно завжди пам'ятати: людина розпочинає роботу тільки для того, щоб задовольнити свої потреби - це аксіома. Людина починає діяти тільки за наявності у неї мотивів.

2. Розуміючи, що потреб у людини, які можна задовольнити в процесі трудової діяльності багато, необхідно створити набір можливостей для їх задоволення у межах професійної діяльності. Чим більше потреб співробітника буде задоволено, тим більше людина буде «прив'язана» до місця роботи.

3. Проаналізувавши ті особливості діяльності працівника, які є необхідними, бажано розробити систему заохочень саме цих особливостей. Тобто зробити так, щоб співробітник захотів робити те, чого від нього бажає керівник [1].

Таким чином, все вище перераховане, дає можливість зробити висновок про необхідність комплексного підходу до процесу мотивування співробітників в організації.

Список використаних джерел

1. Андрушків Б.М., Кузьмін О.Є. Основи менеджменту.- Львів: Світ, 2014.-296с.

2. Петрова І. Оплата праці в мотиваційній системі сучасного підприємства // Україна: аспекти праці. – 2016. -№7 –с.22.

3. Тарасенко Д.І., Бочарников А.П. Стимули високопродуктивної праці. – К.: Політвидав. України, 2015. С.98.

Вовк Аліна
студентка
Стадник Вікторія
ст. викладач
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК НАУКИ

Інформаційні технології - сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, опрацювання, зберігання, розповсюдження, показу і використання інформації в інтересах її користувачів. Питання розвитку інформаційних технологій вивчали багато дослідників: Апатов Н. В., Брескін Л. В., Верлань. Ф., Ганєєв А. Р., Головань М. С., Горошко Ю. В., Гурєвич Р. С., Гуржій А.М., Дорошенко Ю. О., Жук Ю. О., Клочко В. І.

Розвиток технічних засобів протягом кількох мільйонів років зумовлював постійне вдосконалення ІТ. Тому виокремлюють кілька етапів їх розвитку:

-»ручна» інформаційна технологія (панувала до другої половини XIX століття) - оброблення інформації здійснювалось вручну, за допомогою пера, рахівниці, бухгалтерських книг, а зв'язок забезпечувався пересиланням листів і пакетів;

-»механічна» інформаційна технологія розпочалась із винайденням друкарської машинки та телефону, модернізацією системи поштового зв'язку. Така технологія стала базою формування організаційних структур в економіці;

-»електрична» інформаційна технологія (зародилась у 1940-1950-х роках) ґрунтувалась на широкому використанні електричних друкарських машинок, копіювальних машин, портативних диктофонів і т. ін.

З появою та повсюдним упровадженням ЕОМ і периферійної техніки настала ера комп'ютерної інформаційної технології, яка дістала також назву нової, сучасної, безпаперової. Основні принципи нової інформаційної технології (НІТ) - це інтегрованість, гнучкість та інформативність. Для неї характерні такі особливості: робота користувача в режимі маніпулювання даними (а не програмування); цілковита інформаційна підтримка на всіх етапах проходження інформації на основі інтегрованої бази даних, яка передбачає одну уніфіковану форму подання, зберігання, пошуку, відображення, відновлення та захисту даних; безпаперовий процес опрацювання документа, коли на папері фіксується лише його остаточний варіант, а проміжні версії та необхідні дані, записані на машинні носії, доводяться до користувача через екран дисплея комп'ютера; інтерактивний (діалоговий) режим розв'язування задач, що дає змогу користувачам активно впливати на цей процес; уможливлення колективної (групової) співпраці для підготовки документів і виконання завдань на базі кількох персональних комп'ютерів, об'єднаних засобами комунікацій; можливість адаптивної перебудови форм і способів подання інформації у процесі розв'язування задачі.

Одна з сучасних тенденцій розвитку інформаційних технологій - напрям технології «клієнт-сервер». Цей підхід реалізується в технології зв'язування та запровадження об'єктів (OLE), організації локальних мереж і мережевих операційних систем, у глобальних мережах типу Internet, в архітектурі систем керування базами даних, в архітектурі пакетів прикладних програм.

Україна за рівнем розвитку інформаційних технологій у світі посідає 56 місце (2016; Всесвітній економічний форум у своїй 6-ій щорічній доповіді). У попередньому рейтингу Україна займала 71 позицію. Єдина конкурентна перевага, яку має Україна в цьому аспекті, це традиційно сильні ІТ-кадри, тобто в Україні дуже високий рівень підготовки програмістів. Україна є одним зі світових центрів офшорного програмування.

У складеному рейтингу лідирує Данія - завдяки зразковій нормативно-правовій базі і чіткій політиці держави з поширення інформаційних технологій.

Друге місце зайняла Швеція, яка за 2017 рік піднялася на шість позицій, ставши однією з країн із найбільшим ростом ІТ - сектору економіки. Також у першу трійку потрапив Сінгапур. У першу десятку увійшли Фінляндія, Швейцарія, Нідерланди, США, Ісландія, Велика Британія та Норвегія.

США, лідер рейтингу минулого року, опустилися на 7 місце. Росія зайняла лише 70 місце, піднявшись, у порівнянні з торішнім рейтингом, на дві позиції. Найнижчий рівень розвитку інформаційних технологій спостерігається в африканських країнах.

Зараз інформаційні технології впроваджуються на багатьох підприємствах, організаціях та різних органах влади. Розроблені концепції впровадження ІТ в наукові заклади, фабрики тощо.

Отже, значення інформаційної технології величезне - вона формує передній край науково-технічного прогресу, створює інформаційний фундамент розвитку науки і всіх інших технологій. Головними, визначальними стимулами розвитку інформаційної технології, є соціально-економічні потреби суспільства, і саме зараз суспільство як ніколи зацікавлене в якомога швидшій інформатизації та комп'ютеризації всіх без винятку сфер діяльності. У сучасному світі інформаційні технології використовуються, практично, в усіх сферах життя суспільства.

Список використаних джерел

1. Івахненков С. В. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики // Бухгалтерський облік і аудит.-2006.-№4.- С.52-58.

2. Іващенко А. П. Організація і методика обробки облікової інформації в умовах функціонування інформаційної технології // Вісник НУВГП. Зб. наук. праць. - Вип.1 (33). - Рівне, 2006. - С.35-42.

3. Даніл'ян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз) / В. О. Даніл'ян. - Х. : Право, 2008. -184 с.

4. Дубов Д. В. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості : аналіт. доп. / Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. - К. : НІСД, 2010. - 64 с.

Войтович Александра
студент
Гуща Павел
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
Г. Пинск
Беларусь

ПОТЕНЦИАЛ И ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ НЕБОЛЬШИХ КОМПАНИЙ И ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ В 2019 ГОДУ

Эффективность работы предприятий во многом зависит от рекламной деятельности, от формирования предложения услуг и ценовой политики, а также от продуманной организации поиска клиентов, работы с клиентами и дальнейшего сотрудничества с ними.

Для эффективного решения данных задач необходимо применение инструментов современного маркетинга, с помощью которых изучается рынок: спрос на услуги, факторы ценообразования, условия предоставления услуги конкурентами; обеспечивается корректный поиск потребителей и, непосредственно, оптимизируется логистика.

В настоящее время на рынке представлено значительное количество отечественных компаний и индивидуальных предпринимателей, каждый из которых рекламирует свои услуги, заметно отличающиеся по стоимости и возможностям.

Важной возможностью развития в настоящее время является интернет. Население Беларуси составляет 9,46 миллионов человек, 6,73 из который являются пользователями Интернета, это 71% населения. 4,67 миллионов людей являются активными пользователями социальных сетей, 49% населения. По сравнению с количеством населения, количество пользователей мобильной связи – 11,83 миллиона, это 125% от населения страны. [1]

По сравнению с 2017 годом, количество пользователей сети увеличилось на 14%, +834 тыс. пользователей. Самыми популярными веб-сайтами являются поисковые сети: Google, Яндекс, социальные сети ВК, ОК, Инстаграмм, видео хостинги Ютуб, Киного, а также Тут.бай, Онлайнер, Майл, Куфар. Если говорить про популярные социальные сети, то Инстаграмм имеет 1,5 миллионов пользователей в Беларуси. 72% пользователей имеют банковский счет, 13% имеют кредитную карту, 22% пользователей оплачивают покупки онлайн.

Ведущие компании с большим стажем работы имеют достаточно финансовых ресурсов для создания различных видов рекламных продуктов и их успешного продвижения.

В более сложной ситуации по предложению своих услуг находятся небольшие компании, вновь появляющиеся на рынке и индивидуальные предприниматели, поскольку разработка рекламы довольно затратный вид деятельности и ее продвижение требует постоянного вложения финансовых средств.

С учетом вышесказанного, для небольших компаний и индивидуальных предпринимателей остается большое количество возможностей размещения рекламы.

С целью дальнейшего развития предлагаются следующие виды потенциальной рекламы для притока новых клиентов:

1) Развитие собственных интернет-сайтов с доступной информацией, предоставляющих возможность общения с заказчиками в любое удобное для них время.
2) Возможность оплачивать покупки онлайн.
3) Увеличение узнаваемости сайта.
4) Ведение дополнительных блогов на сайте, для притока клиентов, которые находятся в поиске контекстной информации.
5) Размещение рекламы на популярных сайтах в интернете, а также на сайтах, которыми заинтересованы клиенты.

Таким образом, только при условии дальнейшего развития рекламной деятельности в интернете возможно дальнейшее завоевание рынка, увеличение прибыли, улучшение состояния экономики региона за счет вливания дополнительных средств налогоплательщиков, и, как следствие, повышение благосостояния населения.

Список использованных источников:

1. Digital 2018. [Электронный ресурс] - Режим доступа: https://datareportal.com/reports/digital-2018-global-digital-overview - Дата доступа: 05.03.2019

Гаманович Валерия
студентка
Паршутич Ольга
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

INVESTMENT ACTIVITY IN THE REPUBLIC OF BELARUS: POTENTIAL AND PROBLEMS

One of the most important factors of economic development is investment. The research of problems of investment has always been in the center of attention of economic science. This is due to the fact that investments affect the most important principles of business activities, defining the process of economic growth of the country in general. Because foreign investments are a factor of economic growth, an

additional source of the capital investments into national production of the goods and services accompanied by transfers of technology, know-how, the latest techniques of management and also changing their structure and dynamics of development of the national economy, it can be said that in modern conditions with the increase of the international capital flow the role of investments as an important factor of economic development increases as well. In the medium-term program of economic development for 2016-2020 of the Republic of Belarus in the near-term outlook special attention is paid to creating favorable conditions for attraction of foreign investments in various forms. At the same time particular importance is attached to attraction of foreign direct investments [2, p. 9].

Thus, the relevance of this work is connected with the need of attraction of foreign investments for the solution of both strategic and current problems of financial and economic and social development of the Republic of Belarus.

During the period from 2016 to 2018 the volume of the foreign investments which received to the real sector of the economy including the direct foreign investments, I increased. According to the data provided in table 1, one may say, that size FDI in economy is characterized by growth trend, the number of the arrived investments increased to 8,537.1 mln. dollars of the USA in 2018 that is 23.2% more in comparison with 2016.

Receipt of the Foreign Investments in economy of Republic of Belarus for 2015-2018 (in one million US dollars)

	2016	2017	2018
The volume of the foreign investments which came to the real sector of the economy of Republic of Belarus, mln. dollars of the USA	8 559,8	9 728,5	10 842,0
including:			
direct	6 928,6	7 634,2	8 537,1
others	1 631,2	2 094,3	2 304,9

Source: [1]

If to consider receipt of the direct foreign investments came to the real sector of the economy by the main investing countries, it is possible to note that in 2018 the Russian Federation wins first place among other countries of investors from shares of 38.3%. The second place from among the countries investing in the Belarusian economy is taken by the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland with the proportion 25.7%, Cyprus with the proportion 7.8% is at the third place. The direct foreign investments of other countries in economy of Republic of Belarus in percentage are much less important, the main share them is made by investments from Poland, Ukraine, Lithuania, Latvia, Austria, Germany, the Netherlands. Also it should be noted that from the called states both their own direct foreign investments, and investments behind which the capital from other countries can be can arrive.

If to analyze dynamics of receipt of FDI during the period from 2016 to 2018 it is possible to observe increase in amount the data of the direct foreign investments over the main countries – investors, except the Russian Federation and Cyprus in 2018 in comparison with 2016 their proportion had declined by 12.6% and 0.3% respectively (it is calculated by the author on the basis of a source [4, page 213]).

In the rating of the WB Republic of Belarus in 2015 took the 44th place from 189 countries of the world, and in 2017 the country improved the positions having taken the 37th place. According to the report of the World Bank, in 2016 Belarus took the 157th place from 180 countries of the world in the rating of Heritage Foundation fund by experts Wall Street Journal. Our country received only 48 points from 100 possible, its rating worsened in comparison with last year because of considerable reduction of economic freedom. However in 2017 the position of Republic of Belarus in rating improved on 53 positions, the country took the 104th place. According to data of rating, the indicator of economic freedom in Belarus is 58.6 that carries the country to group of generally not free countries [3].

Despite the facts considered above, one may say, that in general by results of 2018 increase in efficiency of investment activities in the country follows.

The problem of attraction of the direct foreign investments for Belarus is very relevant now owing to limitation of sources of economic growth therefore the issue special attention is paid to the matter.

Today there are some factors which constrain inflow of investments into Republic of Belarus, it is possible to carry to them: unfair competition from the local state enterprises, tax and administrative provisions, a high share of state-owned property, rationalism and conservatism, unwillingness of changes and innovations, difficult for understanding of foreign investors, and also cost minimization of work and resources.

Despite deterrents, the country has the potential for the investment attraction, for complete achievement of potential level of inflow of the foreign investments to national economy, follows:

- to improve the procedure of attraction and support of investors»;
- to provide within state programs the state financial support, including preferential credit resources, to subjects of managing of all patterns of ownership on accomplishment of investment projects;
- participation of Republic of Belarus in integration processes;
- attraction of the foreign capital in a business form by creation of joint ventures;
- registration for territories of Republic of Belarus of the enterprises which are completely belonging to the foreign capital.

THE USED LITERATURE:

1. About foreign investments in 2018 // National Statistical Committee of the Republic of Belarus [Electronic resource]. - 2015. - Access Mode: http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/statistika-vneshneekonomicheskoy-deyatelnosti/inostrannye-investitsii/godovydannye/inostrannye-investitsii-v-rprprprprp.–Date of access: 16.02.2019.

2. Carpenter, MI Macroeconomics: Textbook. manual / M.I. Carpenter, E.I. Lobkovich, M.G. Mutalimov and others; Ed. M.I. Carpenter. - 2nd ed., Sr. - M .: New knowledge, 2004. - 462 p.

3. Rating of the World Bank and the International Finance Corporation (IFC) «Doing Business» (Doing Business). - Access mode: http://www.economy.gov.by/DoingBusiness. - Access date: 17.02.2019.

4. Finances of the Republic of Belarus. Statistical collection / I.V. Medvedev, J.N. Vasilevskaya and others - Minsk: Nat. stat. com Rep. Belarus, 2018. - 257 p.

Гарбар Яна
Кухарчук Дарья
студенты
Давыдова Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск, Беларусь

РАЗВИТИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЛИЗИНГОВЫХ КОМПАНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В последние годы на национальных рынках ссудных капиталов развитых стран важную роль стали выполнять специализированные небанковские кредитно-финансовые организации, которые конкурируют с банками в накоплении и привлечении денежных средств. К таким учреждениям относят страховые и лизинговые организации, благотворительные фонды, строительные общества, пенсионные фонды, ссудо-сберегательные ассоциации, инвестиционные и финансовые компании, кредитные союзы. Данные организации существенно потеснили банки в аккумуляции сбережений населения и стали одним из эффективных механизмов обновления основных фондов хозяйствующих субъектов.

Среди специализированных небанковских кредитно-финансовых организаций значительную роль играют лизинговые компании в связи с тем, что данные компании способствуют росту капитальных вложений, являясь дополнительной формой долгосрочного финансирования; лизинговые компании играют важную роль в предоставлении финансирования в первую очередь в секторе малых и средних предприятий [1].

Лизинговая деятельность - предпринимательская деятельность по приобретению лизингодателем в собственность имущества в целях его последующего предоставления за плату во временное владение и пользование юридическому или физическому лицу [2]. Лизинговые компании — организации, фирмы, осуществляющие лизинговые операции. Лизинговые организации могут быть независимыми или выступать как филиалы, дочерние компании промышленных, торговых компаний, банков, страховых обществ. В ряде случаев промышленные, строительные организации имеют лизинговые компании, использующие для сдачи в аренду собственную продукцию [3, с. 402].

Именно лизинг способствует проведению политики ускоренного обновления парка машин и оборудования, лизинг является одним из наиболее эффективных финансовых инструментов, предоставляет реальную возможность предприятиям приобретать и обновлять основные фонды, повышать конкурентоспособность, производительность, качество выпускаемой продукции, снижать налоговые и оперативные издержки.

Финансирование на основе лизинга не ограничивает кратко- и среднесрочные лимиты кредитования предприятия для дополнительных закупок материалов и сырья, что необходимо для расширения производства с целью представления на зарубежных рынках более широкого ассортимента производимой продукции [1].

Прибегая к услугам лизинга, лизингополучатель минимизирует потери, связанны с быстрым моральным износом техники, имеет возможность по окончании срока лизинга техники приобрести ее на льготных условиях, делает доступной для себя более дорогую технику, получает возможность проводить гибкую технологическую политику.

Возникновение лизинга в Республике Беларусь относится к началу 90-х годов. В Беларуси первая лизинговая компания «Приор-лизинг» была создана в 1992 г . и учреждена в качестве дочерней структуры ОАО «Приорбанк». В середине 90-х гг. на правах общественной организации была создана Ассоциация лизингодателей. С 2014 года лизинговая деятельность в Республике Беларусь регулируется Национальным банком. В настоящее время в Республике Беларусь зарегистрировано 97 организаций, которые осуществляют лизинговую деятельность (таблица).

Таблица - Информация о деятельности лизинговых организаций в Республике Беларусь за период 2017-2019гг., ед.

Показатели	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	2018г. к 2017г.,%	2019г. к 2018г., %
Количество лизинговых организаций, зарегистрированных Национальным банком Республики Беларусь	96	103	97	107,3	88,99
Зарегистрировано банков, осуществляющих лизинговую деятельность	13	14	15	107,7	107,1
Лизинговые организации, исключенные из реестра лизинговых организаций	22	31	50	140,91	161,3

Примечание – Источник: [4, с.202]

Данные таблицы свидетельствуют о том, что количество лизинговых организаций в 2019 году уменьшилось по сравнению с 2018 годом. Доля банков, осуществляющих лизинговую деятельность, снизилась. Если на 01.01.2018 удельный вес банков, занимающихся лизинговой деятельностью составлял

13,6% от общего количества лизинговых организаций, то на 01.01.2019 удельный вес банков-лизингодателей составил 15,5%. Это произошло за счет того, что банки создают специализированные дочерние организации, которые и занимаются лизинговой деятельностью.

Более 67 % совокупного объема лизингового портфеля приходится на ОАО «Промагролизинг», ООО «АСБ Лизинг», СООО «Райффайзен–Лизинг и ООО «ПриватЛизинг», т.е. наиболее крупные лизингодатели относятся к банковскому сектору, либо являются подразделениями крупных промышленных и финансово-инвестиционных холдингов [5, с. 6].

Успешное развитие отрасли замедляет недостаточная осведомленность о преимуществах лизинга среди предприятий среднего и малого бизнеса. Также активному росту рынка препятствует высокая стоимость ресурсов в белорусских рублях. Банковский сектор Республики Беларусь не готов предоставлять малым и средним лизинговым компаниям кредитные ресурсы под льготные процентные ставки. Именно поэтому лизинговые компании, которые являются дочерними крупных иностранных организаций, имеют доступ к более дешевым кредитным ресурсам, чем белорусские лизинговые компании. В свою очередь это препятствует развитию всего сектора и приводит к преобладанию на рынке лизинговых компании с иностранным капиталом [6].

Таким образом, для успешного развития лизинга в Республике Беларусь необходимо улучшение экономической конъюнктуры, снижение ставок по кредитам, выдаваемым коммерческими банками, рост числа кредитоспособных предприятий, развитие системы страхового и гарантийного обеспечения лизинговой деятельности.

Список использованных источников:

1. Проблемы лизинговой деятельности в Республике Беларусь [Электронный ресурс] / Электронная библиотека БГУ. – Режим доступа: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/51574/1/Прохорова_Проблемы%20лизинговой%20деятельности%20в%20РБ.pdf – Дата доступа: 26.03.2019.

2. О вопросах регулирования лизинговой деятельности: Указ Президента Республики Беларусь от 25 февраля 2014 г. №993 [Электронный ресурс] / Законодательство Беларуси – Режим доступа: http://kodeksy-by.com/norm_akt/source-Президент%20РБ/type-Указ/99-25.02.2014.htm – Дата доступа: 26.03.2019.

3. Деньги, кредит, банки: Учебник для студентов экон. спец. вузов: / Г.И. Кравцова [и др.]; Под редакцией Г.И. Кравцовой. – Мн.: БГЭУ, 2012. – 638 с.

4. Статистический бюллетень [Электронный ресурс]/ Национальный банк Республики Беларусь. – 2019. – №1. – Режим доступа: https://www.nbrb.by/Publications/bulletin/Stat_Bulletin_2019_01.pdf – Дата доступа: 01.03.2019.

5. Белорусский рынок лизинга. Обзор 2017 г. / С. В. Шиманович, А. И. Цыбулько. – Минск : УП «Энциклопедикс», 2018 – 92 с.

6. Валютный лизинг: риски и возможности [Электронный ресурс] / Электронный портал ИнфоБанк. - Режим доступа: http://infobank.by/leasingarticleview/itemid/43/defau.. . - Дата доступа: 23.03.2019.

Голубова Уляна
студентка
Іванько Анатолій
д.е.н., старший науковий співробітник,
доцент кафедри аграрної економіки ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Світовий досвід і практика господарювання засвідчують, що у структурі сучасної економіки співіснують та органічно взаємодоповнюються малий, середній та великий бізнес. При цьому, малий бізнес, який є найбільш динамічним елементом структури національної економіки постійно змінюється.

У сучасних умовах, коли відбувається розширення економічної самостійності регіонів, по-новому актуалізується роль малого бізнесу саме для регіонального розвитку. Це зумовлено тим, що менеджмент малих підприємств максимально використовує економічний потенціал регіону, добре володіє рівнем попиту на регіональних ринках, організовує виробництво продукції під замовлення. Малі підприємства завдяки своїй гнучкості швидко реагують на ринкові зміни, здатні вчасно переробити технологічний процес і представити на ринок конкурентоспроможну продукцію; дають змогу динамічно збільшити кількість робочих місць; сприяють рівномірному розвитку регіонів, активній інноваційної діяльності; є більш інвестиційно-привабливими для вкладення коштів тощо.

В той же час, суб'єкти малого бізнесу стикаються з проблемами, що охоплюють різноманітні аспекти здійснення їх господарської діяльності, системи державної підтримки їх розвитку, доступності до різноманітних ресурсів, взаємовідносин з органами влади, ефективності діяльності регуляторних органів, зокрема: надмірна зарегульованість підприємницької діяльності; недосконалість податкової системи; незахищеність інтересів національних товаровиробників, слабкі позиції на зовнішніх ринках; недосконалість державної підтримки розвитку підприємництва; проблеми доступу до кредитних та інших фінансових ресурсів; низький рівень забезпеченості об'єктами фізичної інфраструктури, людськими і матеріальними ресурсами; недосконалість структури економіки, галузевих і територіальних ринків; неефективність заходів, спрямованих на стимулювання інновацій та запровадження новітніх технологій; невідповідність європейським стандартам у сфері підприємництва; низькій рівень підготовленості підприємців та активності бізнес-спільноти; корупція, тінізація відносин у сфері діяльності малого бізнесу; неефективність діяльності регуляторних органів регіонального та місцевого рівнів тощо [3, С. 6].

Стратегічно важливе значення малого бізнесу для забезпечення сталого розвитку регіонів та держави в цілому, а також існування вищезазначених

проблем щодо його повноцінної діяльності, обумовлює необхідність підвищення рівня фінансової, організаційної та управлінської їх підтримки як з боку держави чи регіону, так і самого суб'єкта господарювання.

Аналізуючи малий бізнес на Чернігівщині, слід зазначити, що він розвивається майже в усіх сферах господарського комплексу. Зокрема, за напрямами діяльності малих підприємств відзначається їх зосередження у сфері послуг. Так, у невиробничій сфері діяло 59,0 % загальної кількості підприємств, тоді як у виробничій сфері – 41,0 %, серед яких 20,0 % - у сільському, лісовому та рибному господарстві, 13,7 % - у промисловості, 7,3 % - у будівництві. Характерною особливістю розвитку малого підприємництва, як в Україні так і в області, є його орієнтація на торговельну діяльність (27,0 %).

З метою подолання існуючих проблем, підвищення активності діяльності малого бізнесу з урахуванням економічних і соціальних особливостей регіону в Чернігівській області була розроблена Обласна Програма розвитку малого і середнього підприємництва на 2017-2020 роки (далі – Програма), яка затверджена рішенням сьомої сесії Чернігівської обласної ради сьомого скликання від 20 грудня 2016 року. Пріоритетними завданнями Програми за напрямами підтримки малого і середнього підприємництва визначено: оптимізація державної регуляторної політики у сфері підприємництва в області; консолідація зусиль органів влади і бізнесу області з метою вирішення актуальних питань у сфері підприємництва; спрощення доступу суб'єктів господарювання у сфері малого і середнього підприємництва до фінансово-кредитних ресурсів області; інформаційна та методична допомога підприємцям в отриманні фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки; залучення міжнародної донорської допомоги для підтримки та розвитку підприємництва в області; інформаційно-консультаційна допомога суб'єктам підприємницької діяльності; організація професійної підготовки і підвищення кваліфікації підприємців. Формування бізнес-культури у підприємницькому середовищі; формування позитивного іміджу підприємництва, популяризація досвіду успішних підприємців; підтримка молодіжних підприємницьких ініціатив; формування позитивної громадської думки щодо професійної діяльності жінок-підприємниць; розширення сфери застосування праці та стимулювання заінтересованості роботодавців у створенні нових робочих місць; сприяння продуктивній зайнятості населення, спрямованій на підвищення його рівня життя, соціальний захист зареєстрованих безробітних; сприяння розвитку малого бізнесу в сільській місцевості; підтримка місцевих підприємницьких ініціатив; налагодження взаємодії елементів інфраструктури; поліпшення організаційних засад надання адміністративних послуг [2].

Загалом, у створенні сприятливих умов для ведення бізнесу Чернігівщина досягла значного прогресу. Так, в рейтингу Regional Doing Business-2018 за цим показником вона займає 6 місце проти 23-ї позиції у 2017 році. Підтвердження такого результату – перевищення кількості новостворених суб'єктів підприємництва над кількістю тих, що припинили свою діяльність. Крім цього, надходження до місцевих бюджетів від діяльності суб'єктів малого та

середнього підприємництва у 2018 році склали майже 2,5 мільярда гривень і зросли в порівнянні з попереднім роком на 429,6 мільйона гривень [2].

На думку директора Департаменту економічного розвитку облдержадміністрації Олександра Хомик «Розвиток малого та середнього бізнесу на Чернігівщині набирає обертів і є одним з пріоритетів Плану перспективного розвитку Чернігівщини на 2019-2021 роки. Маємо амбітні ідеї – створити два дієвих інноваційних майданчики для розвитку бізнесу: Центр підтримки підприємництва, інновацій та стартапів на базі Агенції регіонального розвитку, а також Хаб соціального партнерства, підприємництва та інституційного розвитку в приміщенні Обласного молодіжного центру» [2].

Отже, для розвитку малого бізнесу на регіональному рівні необхідно знайти можливість максимально поєднати інтереси суб'єктів підприємницької діяльності з інтересами адміністративно-територіальних одиниць, використавши регіональні особливості, природно-ресурсний потенціал при одночасному стимулюванні розвитку підприємництва за рахунок власних ресурсів регіону. Для того, щоб малі підприємства стали максимально прибутковими, необхідно здійснити реальні дії держави з підтримки та стимулювання розвитку на законодавчому рівні; навести порядок в підприємницькій інфраструктурі тощо. При цьому, головною метою підтримки малого бізнесу має стати збалансування інтересів держави й бізнесу, забезпечення оптимальних умов для підприємницької діяльності та збільшення конкурентоспроможності малого бізнесу, що дозволить поліпшити позитивні тенденції сталого розвитку в Чернігівської області.

Список використаних джерел

1. Обласна програма розвитку малого і середнього підприємництва на 2017 - 2020 роки. Рішення сьомої сесії обласної ради сьомого скликання від 20 грудня 2016 року № 6-7/VII. URL : http://cg.gov.ua/web_docs/1/2015/10/docs/2017_02_24_Obl_programa_rozv_pidpr_2017-2020.pdf

2. Розвиток малого та середнього бізнесу на Чернігівщині набирає обертів. Департамент економічного розвитку Чернігівської облдержадміністрації. URL : http://economy.cg.gov.ua/index.php?id=337577&tp=0

3. Регіональні програми розвитку малого і середнього підприємництва: структура, пріоритети, фінансування / Н. Балдич, О. Романюк, Л. Чорній. Київ. Центр громадської експертизи, Центр міжнародного приватного підприємництва. 2015. 24 с.

Дуда Екатерина
студентка
Гуща Павел
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

ФОРМИРОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ СРЕДЫ ДЛЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Развитие сектора малого и среднего предпринимательства является важной задачей в области экономической политики, которая тесно связана с проблемой реструктуризации сектора государственных предприятий.

Развитие сектора малого и среднего предпринимательства рассматривается как один из инструментов, направленных на решение проблемы структурных изменений в экономике Беларуси. Предполагается, что малый бизнес может частично заменить собой крупные государственные предприятия в вопросе создания рабочих мест, а также за счет большей эффективности увеличить конкурентоспособность белорусской продукции на внешних рынках [1].

Количество организаций – субъектов малого и среднего предпринимательства (МСП) в Беларуси в целом за 2017 г. снизилось на 14 единиц и составило на 1 января 2018 года 112 282 единицы.

Снижение произошло за счет малых (уменьшилось на 90 единиц, или 0,8 %) и средних организаций (на 102 единицы, или 4,4 %). Количество микроорганизаций увеличилось на 178 единиц или 0,2%.

В структуре сектора МСП увеличилась доля микропредприятий, которая составила на 1 января 2018 года 88,4 % (1 января 2017 г. – 88,2 %), и сократилась доля малых и средних предприятий - 9,7% (9,8%) и 1,9% (2%) соответственно.

В разрезе регионов динамика сектора МСП существенно различается: при положительных темпах роста числа его субъектов в Минске (101,8%, или прирост 817 единиц), во всех других областях Беларуси наблюдается сокращение числа микро-, малых и средних организаций. Наибольшее сокращение количества организаций произошло в Могилевской (на 3,1% или 300 единиц) и Витебской (на 2,9% или 254 единицы) областях.

За 2017 год, по данным Министерства юстиции, в стране зарегистрировано около 9 тыс. коммерческих организаций, что на 2,8% ниже уровня предыдущего года. В 2017 году ликвидировано 8,9 тыс. коммерческих организаций (в 2016 году – 7,7 тыс. организаций), что на 1,2 тыс. организаций, или 15,9% больше, чем в 2016 году.

Что касается внешнеэкономической деятельности, то в общем объеме экспорта товаров Беларуси в 2017 году вклад субъектов малого и среднего предпринимательства составил 46,4%. За январь-ноябрь 2017 года субъектами малого и среднего предпринимательства (с учетом индивидуальных предпринимателей) экспортировано товаров на сумму 12248,1 млн. долл. США,

прирост по сравнению с аналогичным периодом 2016 года составил 2546,2 млн. долл. США, или 26,2 %.

Без учета нефти, нефтепродуктов и калийных удобрений удельный вес субъектов малого и среднего предпринимательства в общем объеме экспорта равен 21,5%. Объем экспорта товаров составил 5 660,5 млн. USD, или 134,6% к январю-ноябрю 2016 года [2].

В республике стимулируется развитие малого и среднего бизнеса, в том числе предоставляется право на применение упрощенной системы налогообложения, а так же существует стратегия развития МСП.

Стратегия развития малого и среднего предпринимательства «Беларусь – страна успешного предпринимательства» на период до 2030 года утверждена постановлением Совета Министров от 17 октября 2018 года №743.

Стратегия принята для повышения экономической свободы предпринимательства и увеличения его вклада в социально-экономическое развитие страны, формирования конкурентной среды и обеспечения равных условий хозяйствования для субъектов различных форм собственности. Документ определяет приоритетные направления на среднесрочную и долгосрочную перспективу, основные задачи и принципы совершенствования государственного регулирования и поддержки развития предпринимательства.

Основными задачами стратегии является создание благоприятных административно-правовых и экономических условий, формирование системы мер для качественного развития бизнеса и создание эффективной специализированной структуры государственной поддержки малого и среднего предпринимательства.

Реализация стратегии планируется в два этапа: переходный этап – 2018-2020 годы (совершенствование институциональной базы и инфраструктуры), основной этап – 2021-2030 годы (создание и функционирование конкурентоспособного и адаптивного предпринимательского сектора национальной экономики).

В результате реализации стратегии при согласованных действиях госорганов и бизнеса долю субъектов малого и среднего предпринимательства в общем объеме валовой добавленной стоимости планируется довести к 2030 году до 50% [3].

В 2018 году представителей малого бизнеса становится больше. Причем их вклад в ВВП страны растет, а банки начинают получать больше клиентов. Смягчение условий со стороны государства и снижение ставок по кредитам стимулируют развитие предпринимательства. Малый бизнес осваивает новые направления. На место традиционным схемам приходят собственное производство и оказание услуг, в том числе с использованием интеллектуального труда.

Список использованных источников:

1. Исследовательский Центр ИПМ. [Электронный ресурс].- Режим доступа: http://www.research.by/publications/dp/pdp1604/ Дата доступа: 17.02.2019

2. Экономическая газета. [Электронный ресурс].- Режим доступа: https://neg.by/novosti/otkrytj/maloe-i-srednee-predprinimatelstvo-v-belarusi-v-2017-g-v-cifrah. Дата доступа: 17.02.2019

3. БЕЛТА - Новости Беларуси. [Электронный ресурс].- Режим доступа: https://www.belta.by/economics/view/v-belarusi-utverzhdena-strategija-razvitija-malogo-i-srednego-predprinimatelstva-do-2030-goda-322066-2018/ Дата доступа: 17.02.2019

Іванько Анатолій
д.е.н., старший науковий співробітник,
доцент кафедри аграрної економіки ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сільськогосподарські підприємства є суб'єктами підприємництва в аграрному секторі економіки. Належний рівень функціонування будь-якого з них визначається прибутковістю результатів з виробництва та реалізації виробленої продукції та наданих послуг. У підсумку саме рівень прибутковості визначає ефективність управління суб'єктами підприємництва.

Знаковою подією в економічному та політичному житті України було підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [1] та створення Зони вільної торгівлі. У результаті зазначеного відбувається лібералізація господарських взаємовідносин між підприємствами України та ЄС, наслідком якої є представлення більших перспектив доступу європейських товарів на український ринок і, відповідно, українських на європейський. Вітчизняним сільськогосподарським підприємствам слід використати можливості з поступового освоєння ринку країн ЄС. При цьому суб'єктам аграрного підприємництва необхідно враховувати основні причини, що стримували доступ вітчизняної продукції на європейський ринок, а це: недостатній рівень конкурентоспроможності продукції, переважання в обсязі експорту сировинної групи продукції, бюрократизація експортних процедур, ускладнений доступ суб'єктів малого та середнього підприємництва до інструментів експортної торгівлі, ускладнена система відшкодування ПДВ експортерам, невідповідність у порядку сертифікації та визнанні безпеки продуктів харчування, неналагоджена система оперативного моніторингу та інформування суб'єктів господарювання про стан ринку тощо.

Врахування вищезазначених причин, як і в цілому потреба підвищення ефективності управління сільськогосподарськими підприємствами, є важливою для забезпечення їх стратегічного функціонування на ринку.

При цьому, в контексті прояву різних господарських тенденцій важливим є диференціювання заходів з удосконалення управління (табл. 1).

Таблиця 1

Вимоги до удосконалення управління сільськогосподарських підприємств в контексті господарських тенденцій в умовах євроінтеграції

Господарські тенденції в економіці	Акценти з удосконалення управління
Розвиток процесів євроінтеграції	Розширення інформованості щодо тенденцій та можливості їхнього використання
Посилення конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках агропродовольчої продукції	Підвищення рівня конкурентоспроможності продукції за рахунок: - посилення технологічного рівня виробництва на відповідність стандартам; - посилення організаційного рівня за рахунок гнучкої інтеграції з іншими суб'єктами ринку
Трансформація системи державної підтримки	Самостійне усвідомлення на рівні керівництва або звернення до консультантів (дорадчих служб) про використання можливостей заходів державної підтримки
Потреба підвищення інвестиційної привабливості	Налагодження організаційно-технологічного рівня виробництва для забезпечення належної прибутковості продукції, участь у економічних та соціальних заходах з формування суспільного іміджу підприємства та забезпечення прозорості фінансової звітності для активізації залучення інвестицій
Потреба підвищення інноваційної активності	Основний акцент – підвищення рівня кваліфікації кадрів, здатних ефективно використовувати інновації. Здійснення поступового інноваційного оновлення складових господарської діяльності для забезпечення стійких конкурентних позицій на ринку
Потреба створення продукції з більшим рівнем доданої вартості	Збалансування процесів поглиблення спеціалізації та диверсифікації для оптимізації рівня зайнятості персоналу протягом року та можливості отримання більшого прибутку від реалізації продукції з вищим рівнем доданої вартості

Здійснення зазначених в табл. 1 та інших заходів з удосконалення управління в сільськогосподарських підприємствах створить базу для підвищення їхньої ринкової активності та закріпленні продукції на товарних ринках Європейського Союзу, у зв'язку з чим, потрібно враховувати поточні та перспективні ємності для агропродовольчої продукції з України. Зокрема, керівництву сільськогосподарських підприємств слід враховувати, що обсяг доступу виробленої продукції на

європейський ринок відбувається у межах квот на безмитні поставки, з передбаченням їх поступового збільшення протягом 5 років.

Наприклад, серед основних сільськогосподарських культур України щорічна квота по пшениці встановлена в обсязі 950 тис. т при її поступовому збільшенні до 1 млн т, ячменю – в обсязі 250 тис. т при збільшенні до 350 тис. т, а по кукурудзі – в обсязі 400 тис. т при збільшенні до 650 тис. т тощо.

Для підприємств виробників цукрових буряків важливим сигналом є закріплення тарифної квоти на експорт цукру у розмірі 20 тис. т на рік, що спонукатиме суб'єктів господарювання за ланцюгами виробництва цукру здійснити заходи з сертифікації та підтвердження відповідності якості продукції до європейських стандартів для закріплення на ринку країн ЄС.

Для підприємств, що задіяні у ланцюги виробництва тваринницької продукції, важливим є врахування обсягів щорічних поставок за її видами: яловичини – 12 тис. т, свинини – 20, м'яса птиці – 16 тис. т (з можливістю збільшення протягом 5 років до 20), яєць – 1,5 тис. т (до 3 тис. т), молока та молочних продуктів – 8 тис. т (до 10 тис. т), сухого молока – 1,5 тис. т (до 5 тис. т), меду – 5 тис. т (до 6 тис. т). Серед видів продукції, обсяг яких не квотований, відносяться сири. При цьому, на рівні сільськогосподарських підприємств слід враховувати той факт, що даний обсяг квот вітчизняними виробниками повністю не використовується. Однією з основних причин цього є невідповідність зазначеної продукції європейським стандартам.

Використання можливостей експорту продукції в країни ЄС створить умови для підвищення прибутковості господарської діяльності сільськогосподарських підприємств й зміцнення позицій та іміджу України в міжнародному середовищі.

В контексті посилення тенденцій економічної інтеграції та глобалізації світогосподарських процесів, враховуючи важливість продовольства та проблеми забезпечення продовольчої безпеки, важливим є також, як засвідчує досвід [3; 4], здійснення урядом системних реформ з підтримки сільськогосподарських підприємств для забезпечення оновлення його матеріально-технічної бази та сприяння підвищенню конкурентоспроможності аграрної продукції. Зокрема, ним можуть запроваджуватися заходи прямої та непрямої державної підтримки для суб'єктів господарювання аграрного сектора. Прямі заходи підтримки безпосередньо адресуються виробникам і можуть бути здійснені, наприклад у формі прямих цінових субсидій. Непрямі заходи підтримки опосередковано впливають на суб'єктів галузі і можуть бути спрямовані на підтримку цін, наприклад, у результаті скуповування надлишків продукції або здійснення товарних інтервенцій за наявності дефіциту продукції на ринку. Головне, щоб існуюча система державної підтримки була гнучкою та ґрунтувалась на співставленні величини суспільного ефекту та витрачених на підтримку грошових та матеріально-технічних ресурсів [2, С. 125].

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

2. Іванько А. В. Вплив державної підтримки на розвиток господарської діяльності сільськогосподарських підприємств / А. В. Іванько // Економічний дискурс. 2017. Вип. 2. С. 120-127.

3. Кваша С.М. Методологічний базис прийняття суспільних рішень в аграрній політиці. Економіка АПК. 2013. № 8. С. 12-21.

4. Кропивко М.Ф., Ксенофонтов М.М., Хміль Н.В. Напрями удосконалення державного управління аграрним сектором в умовах децентралізації влади та дерегуляції господарської діяльності. Економіка АПК. 2015. № 3. С. 5-14.

Кишкович Евгений
студент
Шейко Вадим
студент
Зглюй Татьяна
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г.Пинск
Беларусь

ДИВЕРСИФИКАЦИЯ АГРАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Диверсификация – это расширение ассортимента выпускаемой продукции и переориентация рынков сбыта, освоение новых видов производств с целью повышения эффективности производства, получения экономической выгоды, предотвращения банкротства [1].

В современных условиях развитие агропромышленного комплекса республики могут быть достигнуты за счет внедрения ряд механизмов. Выполнение столь объемной задачи невозможно без рационального и эффективного использования прогрессивных методов ведения хозяйствования каким является диверсификация, при поддержке со стороны государства.

Агропромышленный комплекс — важная составляющая экономики любого государства, поскольку отвечает за продовольственную безопасность страны. В Республике Беларусь повышение экономической эффективности работы агропромышленного комплекса, качества и конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции и продуктов питания осуществляется в рамках государственной программы развития аграрного бизнеса в Республике Беларусь на 2016–2020 годы. На сельских территориях проживает 22 % населения, ежегодно аграрным сектором создается около 4 % валового внутреннего продукта. Производство пищевых продуктов формирует еще 6 % ВВП республики. Одна из важнейших задач агропромышленного комплекса— повысить эффективность работы перерабатывающих организаций. Именно здесь формируются товарная продукция, ее конкурентоспособность, экспортный потенциал и, в сущности, аграрная экономика [2].

Таблица

Основные финансовые показатели организаций сельского хозяйства

Чистая прибыль, убыток(-), млрд., рублей				
	2014	**2015**	**2016**	**2017**
Сельское хозяйство в том числе:	5 425,9	- 55,8	277,6	767,2
сельскохозяйственные организации	4 979,8	-533,3	219,8	698,2
крестьянские (фермерские) хозяйства	446,1	477,5	57,8	68,9

Примечание: Источник [3].

Исходя из данной таблицы, мы можем увидеть, что в 2017 году по сравнению с 2014 чистая прибыль сельского хозяйства существенно сократилась. Это могло быть вызвано увеличением цен на энергоресурсы(газ, нефть и прочие), не урожайностью, использованием «устаревшей» техники, а так же увеличения затрат перерабатывающих организаций.

В агропромышленном комплексе Беларуси ежегодно потребляется около 2,4 млрд кВт/ч электрической энергии (5,7 % от ее потребления по республике) и 540 млн м3 природного газа (2,3 % от его потребления по стране), а также порядка 17 тыс. тонн мазута. Стоимость энергоресурсов уже сейчас превышает 770 млн долларов США, из которых 53 % составляют затраты перерабатывающих организаций. Уже сейчас необходимо при производстве и переработке сельскохозяйственной продукции, модернизации энергохозяйств организаций АПК учитывать, что стратегическое развитие высокотехнологичной мировой энергетики направлено на: снижение зависимости от углеводородных видов топлива, использование местных ресурсов, отходов и возобновляемых источников энергии, а также на активное использование инструментов энергосбережения; внедрение распределенных систем энергоснабжения организаций на базе небольших локальных электростанций по технологиям когенерации, тригенерации в целях уменьшения технической и экономической зависимости от внешних систем и роста цен на энергоносители на макроэкономическом уровне; многообразие и диверсификацию энергетических схем и видов используемых топлив, инвестиционных бизнес-моделей, инструментов взаимодействия производителей энергии и сбытовых структур, позволяющих увеличить конкуренцию за потребителя в условиях насыщенного рынка; трансформацию традиционных систем в интеллектуальные энергосистемы на уровне генерации, распределения, потребления, собственного децентрализованного производства, благодаря внедрению Интернета, инновационных информационных технологий, высокотехнологичной автоматизации силовой электроники, возможностей накопления и хранения энергии на базе инновационных аккумуляторов [4].

На сегодняшний день диверсификация аграрного производства в Республике Беларусь обладает рядом преимуществ которые позволяют:

1. Внедрять новые технологии, которые обеспечат снижение зависимости от углеводородных видов топлива;
2. Использовать новые продукты технологического развития для улучшения сельскохозяйственной деятельности;
3. Увеличить экспорт продуктов аграрного сектора экономики;
4. Создать новые рабочие места для привлечения новой рабочей силы;
5. Обеспечить новый приток денежных средств в бюджет страны;

К проблемами диверсификации аграрного производства можно отнести: неудовлетворительный уровень развития рыночной инфраструктуры, изношенность производственных фондов, рост цен на основные потребляемые отраслью ресурсы, нестабильность доходов, декапитализация, недостаточный приток инвестиций.

Список использованных источников:

1. Диверсификация это…[Электронный ресурс]/Словари и энциклопедии на Академике.- Режим доступа: https://investments.academic.ru/897/Диверсификация. Дата доступа: 24.03.2019.

2. Статистический обзор агропромышленного комплекса Беларуси [Электронный ресурс]/Белорусский продовольственный торгово-промышленный портал.- Режим доступа: https://produkt.by/news/statisticheskiy-obzor-agropromyshlennogo-kompleksa-belarusi. Дата доступа: 24.03.2019.

3. Основные финансовые показатели организаций сельского хозяйства[Электронный ресурс]/Национальный статистический комитет Республики Беларусь.- Режим доступа: http://www.belstat.gov.by/upload/iblock/414/414e12ffeef25173cde661891ff60df5.pdf. Дата доступа: 24.03.2019.

4. Агропромышленный комплекс Беларуси — важная составляющая экономики [Электронный ресурс]/Белорусский продовольственный торгово-промышленный портал.- Режим доступа https://produkt.by/story/agropromyshlennyy-kompleks-belarusi-vazhnaya-sostavlyayushchaya-ekonomiki. Дата доступа: 24.03.2019.

Колоша Валерій
здобувач
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
м. Київ
Україна

СКОТАРСТВО ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В сучасних умовах суспільство значну увагу приділяє не тільки факту виробництва, а і екологічним його наслідкам. Постановка проблеми в даному контексті булі здійснена навіть на рівні ООН, що призвело до прийняття резолюцій спрямованих на формування сталого розвитку. Це відбулось ще у 1992 р. на конференції з проблем зовнішнього середовища та розвитку в Ріо-де-

Жанейро. Безпосередньо визначення такого розвитку звучить так: «Сталий розвиток – це такий розвиток, який задовольняє потреби сучасного часу, однак не ставить під питання здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [1]. Ця проблема в сільському господарстві має багато аспектів. Вона пов'язана як з забрудненням земель різними хімічними речовинами, так і падінням рівня їх родючості через недонесення поживних речовин та порушенням мікрофлори. Одна з причина цього є перехід все більшої кількості підприємств на виробництво продукції рослинництва та відповідно суттєве скорочення питомої ваги продукції тваринництва

У 1986–1990 рр. у сільському господарстві України застосовували 4,5 млн т поживних речовин і 278 млн т органічних добрив. З 1991 р. виробництво й застосування мінеральних та органічних добрив, обсяги хімічної меліорації скоротилися відповідно в 4–5 і більше, ніж у 10 разів. На 1 га ріллі вносили лише по 20–50 кг д. р. NPK і менше 1 т органічних добрив (19–21 млн т на рік) [4]. Крім того, до основних причин зменшення вмісту гумусу слід віднести надмірну його мінералізацію при вирощуванні інтенсивних сільськогосподарських культур, недотримання науково обґрунтованих сівозмін і розвиток ерозійних процесів [5].

Аналіз фактичних даних про кількість внесених мінеральних та органічних добрив в Україні за 2000-2016 роки дає можливість відмітити, що у 2000 році на 1 га посівної площі було винесено 13 кг. д. р. мінеральних добрив та 1,3 т. органічних. Для порівняння у 1990 році ці показники дорівнювали відповідно 141 кг. д. р. мінеральних добрив та 8,7 т. органічних. Впродовж розглядаємого періоду чітко констатуються дві різні за спрямованістю тенденції. Динаміка внесення органічних добрив мала тенденцію на зменшення до рівня 0,5 т/га на протязі 2010-2016 рр., а у 2010 році кількість внесених органічних добрив не досягла величини 0,5 т на 1 га посівної площі. В даному випадку цей показник знаходиться в межах статистичної похибки. Зрозуміло, що дана ситуація напряму пов'язана зі станом справ в галузі тваринництва.

Що стосується мінеральних добрив то в даному разі тенденція була протилежною – після 2000 року відбувалось поступове зростання обсягів внесення. В результаті у 2016 році на 1 га посівної площі рівень внесення досяг 96 кг д. р.

Таким чином, ми маємо ситуацію коли поновлення поживних речовин відбувається майже повністю за рахунок мінеральних добрив. Однак, слід окремо відміти, що мінеральні добрива не можуть в повній мірі вирішити дану проблему. Справа в тім, що мінеральні добрива маються обмежений вплив на формування органічної частину ґрунту [6].

Для розгляду ситуації, на прикладі конкретного підприємства, в якості базового були вирішено взяти приватне сільськогосподарське підприємство «Пісківське» Бахмацького району Чернігівської області (далі ПСП «Пісківське»). Не дивлячись на те, що економічний механізм господарювання в Україні не створює належних умов для збільшення та підвищення ефективності виробництва продукції скотарства, зокрема молока, у ПСП »Пісківське» впродовж аналізованого періоду вдалося не тільки зберегти поголів'я ВРХ, але й

наростити його. Так, впродовж 1999 -2017 рр воно збільшилось з 300 голів до 3022 голів. При цьому продуктивність корів за цей же час збільшилась з 1291 кг/гол до 10571 кг/гол.

Таким чином, ПСП «Пісківське» маючи значне поголів'я тварин має зовсім інші можливості відносно внесення органічних добрив (табл. 1.). За період 2013-2017 рр кількість внесених органічних добрив змінювалась від 12600 т у 2013 році, до 45000 т у 2015 році. Площа внесення була також максимальною у 2015 році – 375 га, а мінімальною у 2016 році – 200 га. Виходячи з загальної площі сільськогосподарських земель підприємства 2846 га можна стверджувати, що рівень внесення органічних добрив більш ніж достатній. Більш того, підприємство може значно економити кошти на придбані мінеральних добрив.

Таблиця 1.

Динаміка внесення органічних добрив в ПСП «Пісківське» за 2013 - 2017 рр., т

Роки	Кількість внесених органічних добрив, т	Удобрена площа, га	Зернові та зернобобові, га	Кукурудза на зерно, га	Кормові, га
2013	12600	210	60		150
2014	26000	260			260
2015	45000	375	60	50	265
2016	20000	200			200
2017	28000	350			350

Власні розрахунки за даними Ф.-9-сг.

Таблиця 2.

Склад та структура посівних площ в сільськогосподарських підприємствах Чернігівської області за 2015–2017 рр.

Культури	**2015**		**2016**		**2017**	
	тис. га	**%**	**тис. га**	**%**	**тис. га**	**%**
Зернові та зернобобові культури – всього	625,9	65,0	601,5	61,0	646,3	62,1
пшениця озима	176,6	18,3	177,8	18,0	169,2	16,3
пшениця яра	4,7	0,5	3,7	0,4	3,7	0,4
жито	21,1	2,2	22,5	2,3	27,2	2,6
гречка	9,7	1,0	13,7	1,4	16	1,5
кукурудза на зерно	345,4	35,9	314,6	31,9	366,8	35,2
ячмінь озимий	0,4	0,0	0,8	0,1	0,7	0,1
ячмінь ярий	20,7	2,1	19,6	2,0	15,8	1,5
овес	19,1	2,0	17,9	1,8	16,5	1,6
Соняшник	160,8	16,7	206,2	20,9	191	18,3
Соя	84,7	8,8	84,5	8,6	109,9	10,6
Ріпак озимий	7,4	0,8	4,8	0,5	28,8	2,8
Ріпак ярий	5,7	0,6	3,6	0,4	1,6	0,2
Цукровий буряк (фабричні)	6	0,6	6,1	0,6	6	0,6
Кормові культури	57,1	5,9	49,5	5,0	46,9	4,5

Примітка. Розраховано автором з використанням даних Держкомстату України.

Друга складова яка дозволяє оптимізувати використання земельних ресурсів є структура землекористування. Для того щоб зрозуміти яка ситуація була фактично, звернемось до даних про структуру посівних площ в сільськогосподарських підприємствах Чернігівської області за 2015–2017 рр. (табл. 2.)

Слід в першу чергу підкреслити, що принципових змін в структурі за даний період не відбулось. Найбільш важливими для Чернігівської області культурами були у 2017 році кукурудза на зерно (35,2%), соняшник (18,3%), пшениця озима (16,3%) та соя (10,6%). В підсумку ці культури займають більше 80% посівних площ. Якщо співставляти ці дані з наведеними вище рекомендуємими нормативами, то в першу чергу звертає на себе увагу значні перевищення питомої ваги по соняшнику та значно менша питома вага кормових культур. Останній показник повинен бути на рівні 20-60%, а за фактом він дорівнював 4,5% у 2017 році. Безумовно, зміна даної структури без розвитку галузі тваринництва в принципі неможлива.

Для того, щоб зрозуміти яка структура посівних площ у підприємства яке спеціалізується на виробництва продукції тваринництва звернемось до даних ПСП «Пісківське» (табл 3).

Таблиця 3.

Склад та структура посівних площ в ПСП «Пісківське» за 2012 –2017 рр.

Культури	2012		2015		2016		2017	
	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	тис. га	%	тис. га
Зернові та зернобобові культури – всього	1340	44,9	1500	53,1	1398	49,1	1404	48,2
пшениця озима	560	18,8	500	17,7	500	17,6	500	17,2
кукурудза на зерно	320	10,7	550	19,5	493	17,3	654	22,4
ячмінь ярий	400	13,4	450	15,9	405	14,2	250	8,6
Соняшник	50	1,7	313	11,1	310	10,9	270	9,3
Соя	150	5,0	230	8,1	300	10,5	350	12,0
Ріпак озимий	180	6,0			60	2,1	40	1,4
Цукровий буряк (фабричні)	100	3,4	40	1,4	50	1,8	50	1,7
Кормові культури	1164	39,0	740	26,2	727,8	25,6	800	27,5

Власні розрахунки за даними Ф.-29-сг.

В даному випадку було взято період за 2012-2017 рр. Найбільш важлива відмінність структур посівних площ в даному підприємстві від середніх даних по області стосується питомої ваги кормових культур. У 2017 році вона дорівнювала 27,5%, а у 2012 - навіть 39,0%. Крім того, суттєво меншою була питома вага соняшнику. У 2017 році вона дорівнювала 9,3% проти 18,3% в середньому по області. Таким чином, можна констатувати, що структура посівних площ на підприємстві має значно більш оптимальний характер. Все це безумовно наслідок, наявності галузі тваринництва на підприємстві.

Таким чином, проведене дослідження на прикладі конкретного підприємства дало можливість встановити, що галузь тваринництва має безпосередній вплив на формування екологобезпечного землекористування. Це дозволяє не тільки змінити структуру посівних площ, але і забезпечити на відповідному рівні внесення органічних добрив.

Список використаних джерел:

1. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: учебник / под. ред. проф. Л.Г. Мельника и проф. Л. Хенса. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2007. – 1120 с.

2. Вернадский В. И. Живое вещество / В. И. Вернадский. – М. : Наука, 1978. – 358 с.

3. Соціально-етичні засади органічного землеробства / С. С. Антонець, А. С. Антонець, Т. В. Лук'яненко та ін. // Вісник Полтавської державної аграрної академії.- 2013- № 2.-С.7-9.

4. Раціональне використання ґрунтових ресурсів і відтворення родючості ґрунтів: організаційно-економічні, екологічні й нормативно-правові аспекти : кол. моногр.; за ред. С. А. Балюка, А. В. Кучера. – Х.: Смугаста типографія, 2015. – 428 с.

5. Ходаківська О. В. Ефективність застосування мінеральних і органічних добрив у сільському господарстві / О. В. Ходаківська, С. Г. Корчинська // Економіка АПК. - 2016. - № 4. - С. 21-27.

6. Грунтознавство / Д.Г. Тихоненко, М. О. Горін, М.І. Лактіонов та ін.; за ред. Д.Г. Тихоненка. – К.: Вища освіта, 2005. – 703 с.

Кубрак Алла
студентка
Стадник Вікторія
ст. викладач
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ЛІСОВЕ ТА САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО: СУТНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стрімке скорочення біорізноманіття планети у другій половині XX ст. викликало неабияку занепокоєність міжнародної спільноти. В Україні питання збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, розвиток природоохоронної справи є одним із екологічних пріоритетів держави в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Вирішення проблем екологічної безпеки, охорони природи мають для нашої країни важливе значення, особливо в густонаселених промислових регіонах, де спостерігається незадовільна екологічна обстановка навколишнього середовища. Одним з важливих засобів поліпшення

навколишнього середовища людини є озеленення населених місць, створення парків і садів, для чого використовується численна група декоративних рослин.

Серед сучасних дослідників історії зеленого будівництва нині розповсюджена думка, що «теоретичні основи садово-паркового будівництва в Україні фактично почали закладатися з другої половини XX ст.» Той же автор указує: «Патріархом дендрологічної науки в Україні слід називати професора О. Липу» [1].

Свій внесок у розв'язання проблем озеленення зробили українські науковці. Так, В. Я. Гурський у 1923 р. видав один із перших в СРСР посібник із цих питань «Значение древоразведения при обсадке дорог, улиц и усадебных мест». Ґрунтовну розробку проблем зеленого будівництва подали у книзі науковці харківського інституту «Діпромісто» Б. С. Гофман і відомий український лісівник О. Ф. Скоробагатий. У 1933 р. у Харкові вийшла книга професора Роснянського «Психо-технические консультации по организации парков культуры и отдыха» [2].

Ліси займають 40 млн. км² земної площі. Частка вкритих лісом земель в загальній площі України становить 15,6 %. Ліси розміщені по території нерівномірно: Полісся - 29 %, Лісостеп - 14 %, Степ - 5 %, Карпати - 40 %, Крим - 10%. Хвойні насадження займають - 42,2 %, твердолисті - 41,1 %. На одного жителя припадає 0,18 га лісу. Майже всі ліси знаходяться в зоні негативного впливу промисловості. Ліси, забруднені радіонуклідами 3,5 млн. га, вилучено із лісоексплуатації 200 тис. га.

До земель лісогосподарського призначення належать лісові землі, на яких розташовані лісові ділянки, та нелісові землі, зайняті сільськогосподарськими угіддями, водами й болотами, спорудами, комунікаціями, малопродуктивними землями тощо, які надані в установленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства.

Усі ліси України за своїм державним, екологічним і господарським значенням відповідно до постанов Кабміну віднесені до лісів першої (55,8 %) та другої групи (44,2 %). У лісовому фонді Держкомлісу площа лісів першої та другої групи складає 48,8 % і 51,2 %. Ліси першої групи ділять на чотири категорії захисності: А - ліси санітарно-гігієнічного та оздоровчого призначення (зелені зони навколо населених пунктів); Б - ліси, яким властиві переважно захисні функції (протиерозійні ліси і захисні смуги); В - ліси переважно водоохоронного призначення (ліси вздовж берегів річок, озер); Г - ліси спеціального, цільового призначення (заповідники, парки тощо). До лісів другої групи віднесені експлуатовані часи з режимом, який забезпечує збереження водоохоронних і захисних функцій лісу.

Лісогосподарське виробництво як особлива галузь народного господарства набуло розвитку внаслідок використання природних лісів. Воно становить основу лісового господарства і має свої особливості:

1) потреба у великих виробничих площах, які набагато перевищують потреби в площах інших галузей

2) зв'язок процесу праці з біологічними процесами росту і розвитку деревних рослин

3) різноманітність лісової продукції і її корисності

4) ліс у лісогосподарському виробництві є предметом і засобом праці

5) сезонність проведення лісогосподарських робіт

6) лісогосподарське виробництво організовується з урахуванням грунтово-кліматичних зон.

Організація лісового господарства має своїм завданням забезпечувати ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних і економічних умов, цільового призначення, лісорослинних умов, породного складу лісів, а також функцій, які вони виконують.

Основними напрямами розвитку лісового господарства є: захисни захисно-експлуатаційний; експлуатаційно-промисловий; промисловий.

Лісове господарство в Україні станом на 2017 рік, щорічно в Україні приростає 35 мільйонів кубометрів деревини, а вирубується 19 мільйонів кубометрів. У лісах Держкомлісгоспу нараховується більше 2,5 тисяч гектарів насаджень та плантацій дикорослих плодів і горіхів, що створює умови для розширення обсягів їх промислової заготівлі.

Загалом потенційні обсяги ресурсів побічного лісокористування, а саме: наявність плантацій і насаджень аронії, грецького горіха, фундука, збільшення насаджень орієнтованих на майбутній розвиток фармацевтичної промисловості - створюють передумови для подальшого розвитку цього напрямку господарської діяльності лісогосподарських підприємств Держкомлігоспу [3].

Сучасний розвиток мегаполісів все більше і більше впливає на живу природу, знищуючи природні ареали живих організмів, змінюючи клімат і забруднюючи навколишнє середовище. Щорічно назавжди зникають десятки видів тварин і рослин. Людина сама заганяє себе в «кам'яні джунглі». Все сильніше віддаляючись від природи, вона більше часу проводить в «чужому» для неї середовищі: бетонні будівлі, наземний транспорт, метро. В даний час найбільш гостро стоїть питання про збереження біорізноманіття живої природи. Основна роль у вирішенні цього питання відводиться рослинам, як основному компоненту біосфери [4].

Асортимент рослинних порід, які використовуються для озеленення, має важливий екологічний і економічний аспекти. Аналіз наукових літературних джерел виявив, що асортимент зелених насаджень в містах, особливо на вулицях і автомагістралях не відповідає потребам. Найменший асортимент міських зелених насаджень у Поліссі, середній - у Лісостепу, Степу, Прикарпатті й Закарпатті, а найбагатший - на Південному березі Криму [3].

Завдяки морфологічним і фізіологічним особливостям важливу роль в озелененні відіграють сукуленти. Вони невибагливі і добре ростуть на будь-якому ґрунті, посухостійкі і світлолюбні, мають високий коефіцієнт розмноження, на одному місці без пересадки можуть рости до 4-5 років, варіюють по висоті (від 3-4 см до 60 см) та за будовою і забарвленням м'ясистих

листків і квіток, мають поверхневу кореневу систему і добре переносять пересадку.

Отже, лісове та садово-паркове господарство є дуже популярним спрямуванням в наш час. Створення композицій за допомогою рослин та природних матеріалів, є ефективним засобом покращення зовнішнього вигляду міст, селищ та інших населених пунктів. Затишні алеї, сквери, парки та сади, невеличкі прибудинкові ділянки, окремі клумби та композиції у горщиках додають яскравості, святковості та затишності у повсякденність людини. Однак не менш важливим у садово-парковому дизайні у межах промислового міста, є здатність рослин утримувати пил, шум та шкідливі речовини. У межах міста в якому процвітає промисловість, фітомеліоративні якості рослин є першочерговими. А отже, створення привабливих композицій, які будуть радувати споглядача, насамперед повинні базуватись на здатності рослин витримувати негативні впливи.

Список використаних джерел

1. Кучерявий В. П., Озеленення населених місць: підручник / В. П. Кучерявий. - Львів: Світ, 2005. - 406 с.

2. Гофман Б. С., Зелене будівництво міста / Б. С. Гофман, А. Ф. Скоробогатий. - Х. - К .: Держ. научнотехніч. видавництво України, 1935. - 120 с.

3. Макарова Н.С., Гармідер Л.Д., Михальчук Л.В., Економіка природокористування: Навч. посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007 - 322 с.

4. Біотехнологія у лісовому та садово-парковому господарстві: методичні вказівки до виконання лабораторних робіт /Андреєва В.В., Войтюк В.П., Кичилюк О.В., Гетьманчук А.І. - Луцьк, 2018. - 24 с.

Куранда Вероніка
студентка,
Дворник Інна
к.е.н, старший викладач кафедри аграрної економіки
ВП НУБіП «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Система боргів держави зародилася в середні віки й значно поширилася нині. Особливо вирізняється стрімке зростання заборгованості країн, що розвиваються. У більшості наукових праць XVIII і XIX ст. державний борг розглядався як явище негативне. А. Сміт у своїх працях наголошував, що зростання державного боргу може спричинити банкрутство держави. Т.Р. Мальтус зазначав, що великий державний борг – це ракова пухлина, яка роздирає життя народу і його добробут. Ж.Б. Сей державний борг порівнював із новою зброєю, страшнішою за порох, якою держава повинна користуватися лише у крайньому разі.

Досвід розвитку світової економіки підтвердив, що державні запозичення не завжди ведуть до банкрутства держави або до її зубожіння. Сама по собі наявність

державного боргу не дає уявлення щодо реального фінансового стану держави, так як у кожної є свої особливості. Державний борг має економічно обґрунтовані межі. До категорії країн із надмірним рівнем заборгованості належать ті, які протягом останніх років мали перевищення 80% значення по відношенню накопиченого боргу до ВВП.

Державний борг в Україні можна розглядати як загальну суму заборгованості держави, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань, включаючи боргові зобов'язання держави, що вступають у дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язань, що виникають. *Державний борг* виникає внаслідок фінансових запозичень держави, договорів і угод про надання кредитів та позик, пролонгації та реструктуризації боргових зобов'язань минулих років. Сукупність боргових зобов'язань держави містить також *гарантований державою борг*, що виникає внаслідок прийнятих на себе державою гарантій за зобов'язаннями третіх осіб. Динаміку зростання загального боргу України прослідкуємо в Табл. 1.

Таблиця 1

Державний і гарантований державою борг України за 2014–2019 рр.

Період	Загальний борг		Зовнішній борг		Внутрішній борг	
	Сума, млн грн	% до попер. періоду	Сума, млн грн	% до попер. періоду	Сума, млн грн	% до попер. періоду
на 31.12.2014	1 100 564,0	88.4	611 697,1	103.9	488 866,9	72.1
на 31.12.2015	1 572 180,2	42.9	1 042 719,6	70.5	529 460,6	8.3
на 31.12.2016	1 929 758,7	22.7	1 240 028,7	18.9	689 730,0	30.3
на 31.12.2017	2 141 674,4	11.0	1 374 995,5	10.9	766 678,9	11.2
на 31.12.2018	2 168 627,1	1.3	1 397 217,8	1.6	771 409,3	0.6
на 28.02.2019	2 111 898,5	-2.6	1 351 571,1	-3.3	760 327,3	-1.4

Аналізуючи дані таблиці, можемо прослідкувати негативну динаміку зростання державного боргу з великим відсотком загального боргу, особливо 2014 року. Причинами суттєвого збільшення запозичень України стали значні боргові навантаження на бюджет та високі валютні ризики державних запозичень, призначених для фінансування дефіциту бюджету.

До 2018 року відсоток зростання державного боргу почав зменшуватися, а на 28.02.2019 становив -2,6%, що свідчить про позитивну динаміку: зменшення заборгованості як по зовнішнім, так і внутрішнім боргам.

Динаміку сукупного державного боргу і ВВП України відображено в Табл. 2.

На рівні зменшення відсотку державного боргу в 2018 році спостерігається поступове зниження державного боргу по ВВП, порівняно з різким його зростанням в 2015 і 2016 роках.

У загальному динаміка сукупного державного боргу в 2014–2019 рр. свідчить про те, що, по-перше, країни з перехідною, недостатньо розвинутою та стійкою економікою потерпають найбільше від кризових явищ на рівні міжнародних фінансів, потребуючи в результаті додаткового залучення

позикових коштів із зовнішніх та внутрішніх ринків; по-друге, нераціональність та непрозорість формування та використання залучених коштів стали свідченням необхідності реформування боргової політики країни.

Таблиця 2

Динаміка сукупного державного боргу і ВВП України за 2014-2019 рр. (млн грн)

Державний борг (усього), млн грн				Валовий внутрішній продукт (ВВП), млн грн				Віднош. держ. боргу до ВВП, %
на 31.12.2014	1 100 564	516450	88.4%	2014р.	1 566 728	111797	7.7%	70.2
на 31.12.2015	1 572 180	471616	42.9%	2015р.	1 979 458	412730	26.3%	79.4
на 31.12.2016	1 929 759	357579	22.7%	2016р.	2 383 182	403724	20.4%	81.0
на 31.12.2017	2 141 674	211916	11.0%	2017р.	2 982 920	599738	25.2%	71.8
на 31.12.2018	2 168 627	26953	1.3%	2018р.	3 558 706	575786	19.3%	60.9
на 28.02.2019	2 111 898	-56729	-2.6%	2019р.				

На даний час держава покращила економічну ситуацію в країні за рахунок ефективнішого та продуктивнішого використання позиковими коштами, навіть при зростаючому державному борзі, зокрема, як джерело інвестування, щоб вирішити гострі соціальні проблеми.

Список використаних джерел

1. Вплив державного боргу на економіку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.su/5_51767_vpliv-derzhavnogo-borgu-na-ekonomiku.html.
2. Державний борг. Його вплив на економіку [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://m.stud.com.ua/51234/ekonomika/derzhavniy_borg_yogo_vpliv_ekonomik.
3. Державний борг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pynzenyk. com.ua/Analytic/detail.php?ID=336.
4. Динаміка державного боргу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1020.htm

Лактіонов Андрій
магістрант
Національного університету біоресурсів і природокористування України
м.Київ
Україна

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНА – ЄС У СФЕРІ ТРАНСПОРТУ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Співробітництво між Україною та ЄС у сфері транспорту спрямоване на реконструкцію та модернізацію транспортних систем і мереж доріг в Україні, розвиток і забезпечення сумісності транспортних систем України та ЄС у контексті створення Транс'європейської транспортної мережі.

Основними напрямами співробітництва України з ЄС є:

- модернізація управління автомобільним, залізничним транспортом, портами і аеропортами;

- модернізація і розвиток залізниці, водних шляхів, автомобільних доріг, портів, аеропортів, аеронавігаційної інфраструктури, включаючи модернізацію головних шляхів, що становлять спільний інтерес, і транс'європейських магістралей для згаданих видів транспорту;
- сприяння та розвиток мультимодальних перевезень;
- адаптація національного законодавства до норм і стандартів ЄС, взаємодія в рамках приєднання до міжнародних транспортних конвенцій;
- створення Спільного авіаційного простору з ЄС.

Після підписання Угоди про асоціацію Україна – ЄС регулярний двосторонній діалог з питань транспорту здійснюється, зокрема, у рамках Підкомітету Україна – ЄС з питань економіки та іншого галузевого співробітництва.

16 січня 2017 року в рамках візиту в Україну Генерального Директора з питань мобільності та транспорту Європейської Комісії Х.Хололея започатковано щорічний транспортний діалог між Україною та ЄС з питань, які формують порядок денний, і які принесуть як реалізацію нових інфраструктурних проектів, так і формування загальної транспортної стратегії ЄС та Україною.

Під час візиту було підписано Домовленість між Державною Авіаційною Службою України та Європейською Комісією щодо збіжності систем сертифікації. Цей документ стане основою для розгляду у подальшому двосторонньої Угоди з безпеки польотів (BASA) між Україною та Європейським Союзом (ЄС).

Крім того, форматом взаємодії з питань транспорту на багатосторонньому рівні є Панель з питань транспорту Східного партнерства (Тематична платформа № 2 «Економічна інтеграція та наближення до політик ЄС»).

Важливим кроком у напряму посилення інтеграції між ЄС та країнами Східного партнерства стало створення спільної транспортної мережі між ЄС та його східними сусідами 9 жовтня 2013 р. у Люксембурзі під час зустрічі Міністрів транспорту Східного партнерства. Регіональна транспортна мережа Східного партнерства, схвалена міністрами, визначає найважливіші транспортні поєднання між ЄС та його східними сусідами, включаючи Україну. Мережу було розроблено у відповідності до поєднань TEN-T в Литві, Латвії, Польщі та інших країнах-членах ЄС.

21 червня 2016 року в Роттердамі міністрами транспорту країн Східного партнерства, країн-членів ЄС та Європейською Комісією ухвалено рішення щодо поширення Транс'європейської транспортної мережі (TEN-T) на сусідні з ЄС країни, в тому числі Україну. Транспортні сполучення та вузли, зображені на мапі транс'європейських транспортних коридорів ґрунтуються на всеохоплюючій та базовій мережах (comprehensive and core network), затверджених Регламентом № 1315/2013 Європейського Парламенту та Ради про керівні принципи розвитку Транс'європейської транспортної мережі.

24 листопада 2017 року Міністр закордонних справ України П.Клімкін та Високий представник ЄС Ф.Могеріні підписали «Взаєморозуміння високого

рівня між Україною та ЄС про поширення індикативних карт Європейської транспортної мережі TEN-T на Україну».

Пріоритетами співпраці в рамках транспортної панелі СхП є:

- розвиток транспортної мережі у форматі інтегрованих транспортних коридорів, а також «відновлення зв'язків», які фактично були втрачені у зв'язку з припиненням взаємодії в рамках пан-європейських транспортних коридорів;
- аналіз «вузьких місць» національної транспортної мережі, яка поєднуються з Транс'європейською транспортною мережею (TEN-T) мережею, підготовка інфраструктурних проектів із залученням фінансування ЄС;
- включення внутрішніх водних шляхів (ВВШ) України (р. Дніпро, р. Південний Буг та українська ділянка р. Дунай) до Транс'європейської транспортної мережі (TEN-T).

28 листопада 2013 р. Україна та ЄС парафували Угоду про Спільний авіаційний простір в рамках Вільнюського саміту Східного партнерства. Ця угода визначає шлях створення спільного авіаційного простору між Україною та ЄС на основі спільних та надійних стандартів у сфері безпеки польотів та управління повітряним рухом. Вона сприятиме розширенню доступу до ринку та запропонує нові комерційні можливості для споживачів і авіаліній обох сторін. З метою досягнення цих цілей Україна повинна привести у відповідність своє національне законодавство до норм і стандартів ЄС у сфері авіації та посилити впровадження в життя вимог ЄС у галузі безпеки польотів, управління повітряним рухом, безпеки, екологічних стандартів, економічного регулювання, конкуренції, захисту прав споживачів та соціальних аспектів.

В Україні завершено внутрішньодержавну процедуру до підписання Угоди. Наразі Угоду не підписано з огляду на невирішене питання між Великою Британією та Іспанією щодо статусу аеропорту Гібралтар.

Ланченко Євгеній
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки праці та соціального розвитку
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ
Україна

РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНО-ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН У АГРАРНІЙ СФЕРІ

У 1990-х роках землі сільськогосподарського призначення в Україні стали об'єктом аграрної реформи. Було прийнято відповідні нормативні акти (Земельний кодекс України, Закони України «Про оренду землі», «Про охорону земель», «Про державний земельний кадастр», «Про оцінку земель», «Про землеустрій», ряд доленосних Указів Президента в 1990-х роках [1] тощо), що забезпечило передачу сільськогосподарських угідь колективних підприємств (колишніх колгоспів і радгоспів) у приватну власність їх працівникам і пенсіонерам. Спочатку даний процес супроводжувався видачею сертифікатів, а згодом і державних актів на право власності на земельну ділянку (пай).

У наукових колах і серед державних посадових осіб до сьогодні триває дискусія щодо подальшого руху й завершення земельної реформи – зняття мораторію на продаж земельних паїв. В Україні ринок земель сільськогосподарського призначення вже майже 20 років час від часу відтерміновується через несформованість відповідного ринкового інфраструктурного підґрунтя купівлі-продажу земельних паїв, низький платоспроможний попит серед мало- й середньотоварних сільськогосподарських товаровиробників.

Нині серед власників земельних паїв, яких налічується близько 7 млн осіб, мало бажаючих провадити підприємницьку діяльність у агробізнесі та найманих працівників сільськогосподарських підприємств. Довідково: у 2017 р. у них працювало майже 600 тис. осіб, у тому числі у фермерських господарствах – до 100 тис. осіб. Це свідчить про слабку мотивацію до аграрного виду економічної діяльності серед власників земельних паїв.

Дану проблематику завершення земельної реформи й запровадження ринку землі, розвитку земельно-орендних відносин досліджує багато вчених-економістів. Зокрема М.А. Хвесик і В.А. Голян зазначають, що розвиток земельних відносин є невід'ємною складовою загальної системи соціально-економічних відносин і в історичному аспекті являє собою то еволюційний рух, то стрибкоподібний перехід від одного стану системи земельних відносин до іншого. Останнє має місце в разі радикальних змін політичних та економічних суспільних структур.

Дослідивши зарубіжний досвід реформування земельних відносин, учені роблять висновок, що й надалі оренда буде однією з найпоширеніших форм землекористування, оскільки дає змогу залучати в аграрну сферу значні інвестиційні потоки, а держава та територіальні громади не втрачають права власності на земельні ресурси. Тому й не дивно, що орендна плата є одним з основних засобів забезпечення фінансової самодостатності локальних утворень. В Україні потрібно відійти від приватновласницького синдрому [2, с. 89-109].

Подібної думки учені О.Ю. Єрмаков і Л.В. Богач, що у сільському господарстві орендні земельні відносини стали основним елементом у формуванні нових умов господарювання. В Україні близько 90 % сільськогосподарських угідь є об'єктом орендних відносин. Оренда сільськогосподарських земель використовується в США, де частка орендованої землі сягає 70 %, Канаді, Бельгії, Франції, Німеччині – 50-67, Англії, Греції, Ірландії, Італії, Швеції, Данії, Японії – 13-28 %. У країнах Центральної та Східної Європи 40 % фермерів орендує землю, зокрема частка орендованих земель у сільському господарстві Словаччини сягає 96, Болгарії – 75, Чехії – 50, Польщі – 20 % тощо.

Оренда земель має переваги відносно викупу, оскільки не потребує значних грошових коштів. Нині стратегічним завданням держави є удосконалення земельно-орендних відносин та забезпечення раціонального використання та охорони земель, збереження їхньої родючості. Учені зазначають, що мінімальний термін оренди земельною паю має бути 10 років, що дає можливість

належним чином провести землевпорядні роботи. Формування ринку землі – завершальна стадія земельної реформи, тому для цього потрібно побудувати ефективну інфраструктуру. Ринок землі повинен функціонувати на основі соціальної справедливості, забезпечення державних, суспільних і чесних інтересів, законності, ефективності, прозорості й відкритості [3, с. 155-244].

Ми переконані, що ринок земель сільськогосподарського призначення рано чи пізно буде запроваджено. Тому для уникнення концентрації даного виду ресурсів у невеликої кількості осіб (власників інвестиційного капіталу тощо), олігополізації та подальшої агрохолдингізації в сільському господарстві, забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій, отримання земельної ренти місцевими бюджетами сільських (селищних) рад потрібно розробити концепцію поетапного порядку й організаційно-економічного механізму відносин між покупцями й продавцями специфічного товару – земель сільськогосподарського призначення. Третьою стороною цих відносин має бути місцева влада в особі сільської (селищної) ради як організатора й контролера раціонального використання сільськогосподарських земель відповідно до умов сталого розвитку.

Ми приєднуємося до думок учених М.М. Ільчука, В.І. Радька й О.Д. Сичової, що потрібно розвивати земельно-орендні відносини, забезпечити розробку цільової програми й механізм відтворення та підтримки родючості ґрунтів. Ринок продажу землі ще не сформований, тому оренда земель сільськогосподарського призначення залишається єдиним механізмом усунення невідповідності між наявним ресурсним потенціалом і здатністю забезпечити його ефективне використання. Для підприємців, які не мають достатньо коштів на купівлю землі, оренда є надійним інструментом збільшення обсягів землекористування.

Останнім часом через складнощі оформлення оренди широкого поширення набула практика купівлі корпоративних прав підприємств-орендарів із метою розширення землекористування замість прямого укладання нових договорів оренди із землевласниками. Формування ж великих земельних масивів агрохолдингами зумовлена економічною доцільністю – впливом ефекту масштабу, що потребує значних сум капіталовкладень. Середньо- й малотоварним формам агробізнесу дуже складно конкурувати в таких умовах [4, с. 66-226].

Потрібно обґрунтувати головні напрями удосконалення інституціонального забезпечення розвитку земельно-орендних відносин і екологічної рівноваги землекористування в аграрній сфері. Земельно-орендні відносини фактично імплементовані в систему соціально-трудових відносин у аграрній сфері, оскільки мають велике значення для розвитку сільськогосподарських підприємств, забезпечення зайнятості в галузі й нетрудових доходів власників земельних паїв, раціонального землекористування відповідно до екологічних принципів ведення агробізнесу тощо. Тому постає питання виокремлення окремої сторони в системі соціально-трудових відносин у аграрній сфері на мікрорівні – власник сільськогосподарських угідь. У переважній більшості

випадків ним є фізична особа, а також держава й громада, у власності яких перебуває головний засіб виробництва агропродукції – сільськогосподарські угіддя.

Таким чином, земельно-орендні відносини нині й у майбутньому при запровадженні ринку земель залишатимуться в центрі уваги сільських громад і місцевої влади на селі, оскільки від них значною мірою залежатиме аграрний і сільський поступальний розвиток. Вони виконують селоформуючу функцію, впливають на формування багатоукладності в аграрній економіці, збільшення доходів населення та розвиток соціально-трудової сфери на селі. У коротко- й середньостроковій перспективі для забезпечення розвитку системи соціально-трудових відносин у аграрній сфері слід удосконалювати земельно-орендні відносини, забезпечити збереження родючості земель сільськогосподарського призначення та в довгостроковій перспективі – функціонування ринку землі за участю місцевих органів влади на селі – сільських (селищних) рад (ОТГ).

Список використаних джерел

1. Законодавство України. Інтернет-сторінка Верховної Ради України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws (дата звернення: 15.03.2018).
2. Хвесик М.А., Голян В.А. Інституціональне забезпечення землекористування: теорія і практика: монографія. К. НАУ, 2006. 260 с.
3. Єрмаков О.Ю., Величко О.В., Богач Л.В., Нагорний В.В. Економічний потенціал сільськогосподарських підприємств: теорія і практика: монографія; за ред. О.Ю. Єрмакова. К.: ЦП »Компринт», 2017. 476 с.
4. Ільчук М.М., Радько В.І., Сичова О.Д. Економічні засади ефективного землекористування виробничими структурами агробізнесу: монографія. К.: ЦП »Компринт», 2015. 369 с.

Лебедевич Марина
аспирант
Институт экономики Национальной академии наук Республики Беларусь
г. Минск
Республика Беларусь

ПРОИЗВОДСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОРЕВНОВАНИЕ КАК МЕТОД ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОИЗВОДСТВА В ИНТЕГРАЦИОННЫХ УСЛОВИЯХ

В экономике развитых стран настал тот период, когда от рациональности вовлечения в производство человеческого капитала во многом зависит результативность экономики в целом. Предприятия характеризуются многообразием форм собственности, все чаще можно наблюдать переход к сетевым структурам, что приводит к изменению форм конкуренции. Методы конкуренции становятся все менее агрессивными, конкуренция плавно превращается состязательность, для которой характерно соревнование и сотрудничество [1].

На данный момент четко видна тенденция к социализации экономики, коммерческие организации начинают вести совместную экономическую деятельность. Происходит увеличение количества интегрированных объединений: кластеров, технологических платформ, корпораций. Здесь четко прослеживаются элементы сотрудничества, взаимопомощи, ведение планового хозяйства. Те же процессы наблюдаются и на макроуровне при формировании интернациональных союзов типа Европейского экономического союза, Таможенного союза ЕАЭС и пр., а также создание транснациональных корпораций.

Экономическая интеграция проявляется в расширении производственно-экономических связей, совместном использовании ресурсов, объединении капиталов, создании друг другу благоприятных условий для осуществления экономической деятельности, снятии взаимных барьеров. Основными признаками экономической интеграции являются взаимопроникновение и переплетение национальных производственных процессов, на основе чего инициируется проведение глубоких структурных изменений в экономике стран-участниц.

Учитывая стремительное развитие рыночных отношений, следует создавать условия для организации трудового соперничества, а не отказываться от него. Это позволит заинтересовать сотрудников в повышении эффективности собственной трудовой деятельности, что, в свою очередь, приведет к повышению эффективности производства в целом.

Содержание производственно-экономического соревнования представляет собой совокупность отдельных сторон соревновательного процесса, определяемых организационными, экономическими, социальными, техническими, предметно-технологическими, управленческими, правовыми и другими особенностями организации трудовой деятельности [2, с.8,9].

Такой подход к содержанию производственно-экономического соревнования обусловлен тем, что как результаты труда, так и весь соревновательный процесс во многом зависят от особенностей их осуществления.

Подобная характеристика сущности и содержания производственно-экономического соревнования предполагает тесную его взаимосвязь с элементами управления народным хозяйством – планированием, организацией, учетом, контролем, регулированием и координацией, анализом и пр. Причем, результаты производственно-экономического соревнования являются более впечатляющими в том случае, когда эта взаимосвязь более четко раскрыта в формах и видах соревнования в зависимости от способа ведения хозяйства[3, с. 11-14].

Виды производственно-экономического соревнования можно условно разделить на комплексные и специальные. Комплексные виды соревнования ориентирует на достижение высоких результатов по совокупности экономического и социального развития. Специальные виды соревнований ориентируют на увеличение производства отдельных видов продукции, а также

каждого конкретного работника на повышение качества работы и продукции, на достижение лучших результатов.

Соревнование – результат взаимодействия. оно представляет собой совокупность двух взаимообуславливающих и взаимоисключающих сторон: состязательности и соперничества с одной стороны, и сотрудничества с другой. Иными словами, соревнование в самом общем его определении выражает реализацию возникающих отношений состязательности и соперничества на основе сотрудничества между взаимодействующими по определенному виду деятельности субъектов.

При организации соревнования в производственных объединениях могут принимать участие предприятия различных отраслей. Результатом такого вида соревнований могут стать своевременность и полнота поставок, ритмичность производства, повышение качества производимой продукции, что, в свою очередь, определяет качество конечного продукта.

Эффективное функционирование экономического механизма соревнования предприятий в интеграционных условиях приобретает большое значение. Такое соревнование должно служить важным средством выявления эффективно работающих предприятий, которые должны получать определенные преимущества для развития своего производства. В новых условиях хозяйствования такая постановка дела приобретает большое значение, ибо соревнование, в целом выполняя экономическую функцию, как раз и направлено на поиск путей наилучшего экономического и социального развития.

Внутренним импульсом производственно-экономического соревнования являются экономические интересы, каждый участник соревнования имеет свою заинтересованность. Суть соревнования сводится к тому, чтобы наилучшим и наиболее полным образом удовлетворить свои экономические интересы.

Суть механизма соревнования состоит в сравнении, соизмерении различных издержек производства, трудовых затрат и тех результатов, которые благодаря им достигаются – наиболее экономичное удовлетворение общественных потребностей. Это и составляет содержание производственно-экономического соревнования, которое дифференцирует всех его участников в зависимости от трудовых и производственных результатов деятельности.

Анализируя природу соревнования и его сущность, можно сделать вывод, что именно производственно-экономическое соревнование сможет объединить общие усилия, поможет нацелить на общий результат и при этом повысить производственные показатели.

Список использованных источников:

1. Брюховецька Н. Ю., Булєєв І. П. Конкуренция и соревнование в условиях инновационного развития предприятий // Вестник экономической науки Украины. 2017. №1 (32). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/konkurentsiya-i-sorevnovanie-v-usloviyah-innovatsionnogo-razvitiya-predpriyatiy (дата обращения: 10.03.2019).

2. Головнин М. Поиск новых путей экономической теории и практ ики (XVII Всемирный экономический конгресс. Иордания. 6-10 июня 2014 г.) / М. Головнин // Мир перемен. – 2014. – №3. – С. 184- 188.

3. Деминг Э.И. Выход из кризиса: новая парадигма / Э.И. Деминг; пер. с англ. – М.: Альпина Паблишер, 2014. – 416 с.

Ленчевская Екатерина
магистрант
Малевский Эдуард
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ПРОГРЕСС КАК МОГИЛЬЩИК ЦИВИЛИЗАЦИИ

На сегодняшний день техническое и технологическое развитие является актуальной темой, которая требует непрерывного изучения и исследования. Техническая сфера оказывает положительное влияние на экономику страны и ее развитие, благодаря этой сфере, повсеместно: появляются новые рабочие места, улучшается инфраструктура, появляются новые разновидности техники и технологий. Но как и в любого процесса, у неё есть и отрицательные последствия. Для того, чтобы разобраться во взаимосвязи этих двух ключевых понятий, охарактеризуем их значения.

Цивилизация - это синоним понятия культура, совокупность материальных и духовных достижений общества в его историческом развитии, уровень общественного развития и материальной культуры, достигнутый в том или ином обществе.

Научно-технический прогресс (далее - НТП) - это объективная, постоянно действующая закономерность развития материального производства, результатом которой является последовательное совершенствование техники, технологии и организации производства, повышение их эффективности. Под НТП обычно подразумевают массовое внедрение во все сферы жизни человека достижений научной и инженерной мысли и совершенствование окружающей человека предметной среды. Казалось бы, этому явлению следует радоваться и всячески его поощрять, но, к сожалению, так считать приходится не всегда.

Объективными тревожными сигналами для этого служат новые болезни, о которых 100 лет назад не было известно, при этом в самых благополучных странах растет число психических заболеваний и проявлений агрессии, а также учащаются разрушительные природные и техногенные катастрофы.

Вопрос состояния экологии в настоящий момент стоит очень остро. Выбросы в атмосферу, техногенные катастрофы, изменение облика планеты, неконтролируемая добыча сырья – это факторы, которые влияют на здоровье

человечества и перспективы его выживания. Техногенные катастрофы приносят значительный ущерб природе и людям. Это коротко об экологических проблемах. Ни одна техника не приносит, кроме коммерческой, пользы ни человеку, ни природе. Да, она улучшает, упрощает и продлевает жизнь, но что будет происходить в долгосрочной перспективе? Загрязнение рек отходами производства, истончение озонового слоя, вырубание лесов и т. д. И все это «необходимые меры» в экономической практике. Ныне правительство и многие крупные компании сотрудничают с защитниками природы и стараются найти новые, безопасные пути производства.

Не менее значимой угрозой со стороны НТП можно считать возрастающую зависимость человека от техники. Каждый день новая техника - это лозунг современности. Современное общество уже не сможет жить без технического оснащения ведь их работа, их досуг и почти вся их жизнь в технике. Минимальный сбой в ее функционировании грозит серьезными неприятностями (важные данные могу быть утеряны, координация маршрута может быть сбита). В качества примера, стоит вспомнить случай, когда в Нью-Йорке на несколько часов отключили электричество (из-за аварии) - в городе сразу начались массовые беспорядки. Современная экономика почти полностью компьютеризирована. Возможно, кто-то скажет это новые рабочие места, а как же единицы машин, заменяющие тысячи людей, уход за которыми выполняют всего лишь несколько человек — это ли не безработица.

Человек стал применять технику не только там, где она действительно нужна, но и в случаях, когда без нее можно и обойтись. В результате этого люди начали ездить в соседний квартал в магазин вместо того, чтобы к нему пройти, и утратили навыки живого общения, так как социальные сети все больше захватываю нашу жизнь и позволяю проще выразить свои эмоции через смайлик и писать без грамматических ошибок благодаря автокоррекции. Стоит упомянуть, что недостаток нормального общения вызывает психические расстройства, а уменьшение физической нагрузки и активности также приводит к массе заболеваний.

Увлечение технической реальностью заставляет забывать реальность человеческую, но если проанализировать все вышеперечисленные последствия, то можно сделать вывод, что проблема не в прогрессе, а в способах его использования, а значит, человечество может избавиться ото всех его недостатков. Для этого необходимо:

1) изучать возможные последствия воздействия на природу до того, как это воздействие будет осуществлено;
2) иногда сознательно отказываться от техники (побольше общаться без телефона, преодолевать небольшие расстояния пешком, читать книги вместо просмотра телепередач);
3) постоянно напоминать себе, что техника должна зависеть от человека, а не он от нее;
4) не терять некоторых «патриархальных» навыков (например, готовить без мультиварки и стирать вручную).

Научно-технический прогресс принесет человечеству сплошную пользу, если к его использованию и внедрению положить рационально.

Список использованных источников:

1. Жанназарова Г. К., Талипова Р. Н. Научно-технический прогресс - положительные и отрицательные стороны // Молодой ученый. - 2016. - №21.1. - С. 16-19.

2. Лобачева Е.Н. Научно-технический прогресс: Учебное пособие. - М.: Издательство: «Экзамен», 2014.-192 с.

Македон Галина
к.е.н., старший викладач кафедри менеджменту
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ВПЛИВ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ НА РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Регіональна політика стимулювання заощаджень домогосподарств повинна бути обережною і виваженою, оскільки активізація ощадних процесів може викликати погіршення інших важливих макроекономічних показників, насамперед, споживання. Та разом з тим на рівні домогосподарства споживання тільки зменшує розмір доходу, а заощадження, зазнавши трансформації, може його збільшити.

Незважаючи на відносно високу схильність домогосподарств сільської місцевості до заощадження, вони залишаються в основному пасивними. Пасивна форма заощаджень – явище дуже негативне через багато причин: вони не приносять доходу власникам, частка їх втрачається внаслідок впливу інфляційних процесів, вони вилучаються з економічного кругообігу і домогосподарства, і держави [5].

На практиці у розвинутих країнах відбувається трансформація заощаджень у вкладення, які дають дохід у грошовій формі (акції, облігації, частки в пайових фондах, банківські депозити), і вкладення, які дають дохід у вигляді збільшення початкової вартості реальних і фінансових активів. Водночас світовий досвід переконує, що у країнах, які розвиваються (у тому числі в Україні), основною метою інвестування готівки є не стільки отримання доходу, скільки збереження її вартості в умовах інфляції. Адже у країнах із нестабільною економікою домашні господарства здійснюють готівкові вкладення передусім з метою страхування від інфляційного знецінення, а вже потім, по можливості, з метою використання їх як капіталу. Українські ж домогосподарства, в першу чергу сільські, зазнають постійного знецінення власних готівкових заощаджень, які вони ретельно здійснюють.

Обсяги неорганізованих заощаджень в Україні є доволі великими. За твердженням фахівців, «щорічно в українських громадян осідає від 6 до 10 млрд дол. США, які в основному обслуговують тіньову економіку». Значну частину

неорганізованих заощаджень становлять кошти трудових мігрантів. За даними Національного банку України, у 2017 році загальна сума грошових переказів, що надійшли до України через банківську систему, міжнародні платіжні системи, а також за неофіційними каналами становила 6,5 млрд дол. США, з них 4,3 млрд дол. США припадало на оплату праці мігрантів. Крім того, за оцінкою НБУ в 2016 7оці 86,3 % грошових переказів надійшли до України офіційними каналами, тобто через банківську систему та міжнародні платіжні системи, а частка переказів за неофіційними каналами становила 13,7 % (0,9 млрд дол. США). Водночас згідно з результатами обстеження з питань трудової міграції, яке було проведено у 2016 році Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, лише 39,7 % трудових мігрантів використовували банки та інші платіжні системи для переказу коштів. Решта мігрантів користувалася неофіційними каналами (гроші передавалися через водіїв автотранспорту, друзів, родичів, кур'єрів, а також привозилися особисто). Чітко виокремити серед них частку сільських домогосподарств, звичайно, неможливо. Та все рівно це дає нам змогу стверджувати про значні обсяги тіньової готівки [1].

Неорганізовані заощадження домашніх господарств у національній валюті в сучасних умовах демонструють тенденцію до зниження під впливом інфляційного зростання цін. Ця форма заощаджень не приносить прибутку, адже у країні завжди є певний інфляційний фон. Проте основною перевагою зберігання коштів у готівці є високий рівень їхньої ліквідності.

Неорганізовані заощадження в готівковій іноземній валюті також мають досить високий рівень ліквідності. Водночас вони є доволі нестабільним фінансовим активом, особливо в умовах різкої ревальвації гривні. Така нестабільність є основним аргументом проти заощаджень коштів в іноземній валюті.

Хочемо закцентувати увагу на необхідності якнайактивнішої пропаганди основних переваг і вигід інвестиційної моделі фінансової поведінки домашніх господарств сільської місцевості у сучасних умовах, що сприятиме, у кінцевому підсумку, формуванню фінансової незалежності кожного домогосподарства та забезпечуватиме гідний рівень добробуту його членів.

Доволі часто, особливо на побутовому рівні, може видаватися, що раціональне інвестування доходів – надзвичайно складне і недоступне для розуміння непрофесіоналів завдання. Однак насправді це завдання може виявитися набагато простішим, якщо, звичайно, потенційний інвестор освоїть найзагальніші принципи раціоналізації управління особистими фінансами та зможе використати їх у практичній діяльності.

Головним завданням формування членами домогосподарства інвестиційної стратегії має бути створення таких джерел доходу, які даватимуть прибутки незалежно від того, чи працює у цей момент часу інвестор. А от гроші повинні працювати завжди, навіть тоді, коли людина навчається чи відпочиває. Лише за таких обставин домогосподарство є фінансово незалежним.

Безумовно, знання особистого фінансового ризик-менеджменту необхідні кожному. Домогосподарства великих міст уже починає використовувати їх у

своїй практичній діяльності (навіть якщо ніколи й не чули цього словосполучення), адже сучасне життя перенасичене неочікуваними подіями. Тож чим раніше члени сільських домашніх господарств почнуть замислюватися над механізмом формування своєї фінансової безпеки, тим більш підготовленими вони зустрінуть раптові неприємності.

Підвищення знаннєвого рівня населення – одне із першочергових завдань бізнесу й освіти. Досі не лише для сільського, а і для більшості населення України торги на фондовій біржі, механізми страхування, реальні інвестиції залишаються складним і незрозумілим явищем. Крім того, основним видом заощаджень залишається готівка, що є наслідком нерозуміння всіх механізмів заощадження й інвестування. Тому на рівні сільських і районних рад мають функціонувати певні консультаційні пункти, проводитися виїзні семінари та тренінги.

Нині в Україні вже реалізовано відповідні заходи для підвищення рівня фінансової грамотності населення, в тому числі сільського. Так, фахівцями Національного банку України підготовлено проект Концепції розроблення та поетапного впровадження цільових програм підвищення фінансової грамотності населення в Україні. Слід зауважити, що Організація економічного співробітництва та розвитку тлумачить фінансову освіту як процес, у результаті якого споживачі вдосконалюють свої знання про фінансові послуги та про ризики їх використання з метою здійснення усвідомленого вибору, отримують інформацію щодо органу, до якого слід звертатися за допомогою [2].

Зростання ВВП можливим лише за умови, що держспоживання не перевищує 25–30 % ВВП [3]. Це підтверджує тривалий міжнародний досвід розвинених економік. Застосування монетеристських методів регулювання для стимулювання заощадження є необхідними для досягнення вказаних показників. І тому навчившись грамотно будувати свої споживчі витрати, домогосподарства зможуть збільшити частину власних заощаджень, тим самим забезпечивши свій добробут, що є складовою стабільності фінансово-економічної системи України в цілому.

Список використаних джерел

1. The World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.worldbank.org. (241)

2. Бонд Р. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: Факти та висновки / Р. Бонд, О. Куценко, Н. Лозицька. – Видання друге, доповнене та виправлене. – К. : USAID, 2016. – С. 41-44. (11)

3. Модернізація України – наш стратегічний вибір : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2017. – 416 с. (127)

4. Національні заощадження та економічне зростання / за ред. д. е. н. Б. Є. Кваснюка ; Інститут економічного прогнозування. – К. : МП «Леся, 2015. – 304 с. (131)

5. Опитування з метою оцінки рівня знань українських споживачів щодо системи гарантування вкладів фізичних осіб / Звіт за результатами дослідження, 2015 рік // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fg.gov.ua (135)

Міщенко Іван
к.в.н., старший викладач кафедри аграрної економіки
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»,
м. Ніжин, Україна

ТВАРИННИЦТВО В УКРАЇНІ: ЗНАЧЕННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

У 2017 році Держстат дані про валове виробництво у постійних цінах 2010 року. Показники валового виробництва у рослинництві на 3 % менше, ніж попереднього року. У тваринництві ж навпаки зростання – аж на 0,1%. У грошовому еквіваленті це становить збільшення на 94 млн грн.

Порівняно із продукцією рослинництва аграрії виробляють на 109,8 млрд грн менше, а частка продукції тваринництва складає лише 28,0%. Якщо порівнюти ефективність виробництва з наявними земельними ресурсами, то за результатами 2017 року на 1 га с/г угідь вироблено 7 тис. грн. (в т.ч. продукції рослинництва – 5,05 тис. грн., продукції тваринництва – 1,9 тис. грн.). Тенденції останніх років вказують на те, що ці показники поступово знижуються – на 1-2 в.п.

Особливо насторожує той факт, що із 69,7 млрд грн. тваринницької продукціїї 37,7 млрд грн. (або 54,1%) виробляють господарства населення. Така ситуація зберігається уже тривалий час і вона, зрозуміло, не сприяє становленню галузі як бізнес-середовищу. Оскільки виникають питання як впровадження високих технологічних рішень, так регулювання ринкових відносин між такми виробниками і переробників.

Ситуацію погіршує стан та чисельність поголів'я основних видів с/г тварин. Як вказують офіційні дані, їх поголів'я катастрофічно знижується. До кінця 2017 року у всіх категоріях господарств налічувалося 3,5 млн. голів ВРХ (в т.ч. корів – 2,0 млн. голів), 6,1 млн. голів свиней, 1,3 млн. голів овець і кіз, 264,9 тис. голів коней Порівняно із попереднім роком зниження показника становило мінус 4,1%, мінус 4,3%, мінус 8,8%, мінус 0,4% та мінус 9,1%. Вийнятком є поголів'я свійської птиці, де відбулося незначне зростання – на 1,5% (204830,9 тис. голів).

Якщо змоделювати найбільш песимістичну ситуацію, то через 11,5 років в Україні зникнуть коні та свині взагалі, а корови – через 25 років. Залишаться вівці, кози та птиця (в основному кури). Враховуючи прогнози демографів, на одного українця (25-30 млн осіб) припадатиме приблизно 8-10 курей.

Вважаю, що такий варіант подій трохи фантастичний, але мабуть при значному скороченні кількості сільського населення, його старінню, трудовій міграції економічно активного населення майже зникне таке явище (поки що) на селі як утримання худоби і птиці. Це відбудеться навіть при тому, що на сьгодні господарства населення утримують 67 відсотків ВРХ (76,8%), 46 відсотків свиней, 85,7 відсотків овець та кіз, 93,5 відсотків коней та 45 відсотків птиці. Усе впливає і на поточну структуру виробництва.

Аналізуючи ситуацію з виробництва, то всього м'яса (всіх видів) у забійній вазі аграріями вироблено у 2017 році 2318,2 тис. тонн, що на 0,3% менше, ніж у попередньому році. Хоча ситуація залишається стабільною протягом трьох останніх років, але насторожує його структура. У загальному обсязі 51,1% (1184,7 тис. тонн) займає м'ясо птиці, 31,7% – свинина (735,9 тис. тонн), а

яловичина займає всього 15,7% (363,5 тис. тонн). Більшість м'яса в Україні виробляється аграрними підприємствами – 64%.

Однак цікавим є співвідношення частки поголів'я та виробництва м'яса серед категорій господарств. Господарствами населення утримується 67 % ВРХ, а виробляється 74 % яловичини; при частці у 46 % свиней виробляється 49,4 % свинини; 45 % птиці, а її забій дорівнює 14,4; 93,5 коней, а виробляється понад 98 % м'яса; 85,7 % овець та кіз, а забій м'яса становить 94,1. Напрошується висновок, що перевищення частки виробництва щодо частки поголів'я означає поступове його «знищення» господарствами населення, а також утримання птиці заради виробництва яєць та частково м'яса для власних потреб.

Обсяги виробництва молока також дещо падають: у 2017 році 10280,5 тис. тонн, або 99% до попереднього року. Слід також врахувати і те, що господарства населення виробляють 73,1% молока, хоча частка сільськогосподарських підприємств останніми роками поступово зростає. Це підтверджує висновки щодо значного зниження поголів'я у господарствах населення, а також вищої продуктивності корів у підприємствах.

Як свідчать дані, галузь птахівництва щодо виробництва яєць навпаки поступово відновлюється, а обсяг виробництва продукції у 2017 році дорівнює 15,5 млрд. шт., що на 2,6% більше за минулий рік. Як не дивно, але у виробництві цього продукту частка підприємств складає лише 53,9%. Тобто населення стабільно утримує велике поголів'я курей зокрема для виробництва яєць.

Господарства населення є також абсолютними лідерами у виробництві вовни – 87,0% (із загального обсягу 1967 тонн) і меду – 98,7% (66231 тонн)

Отже, розвиток галузей тваринництва характеризується неоднозначними тенденціями у катастрофічному падінні поголів'я основних груп худоби, особливо ВРХ та свиней, та високою варіативністю у структурі: підприємства загалом спеціалізуються на виробництві свинини, м'яса птиці, яєць, а господарства населення – на молоці, яловичині, вовні та меді. У зв'язку із цим існують ряд проблем у забезпеченні внутрішнього ринків якісною і безпечною продукцією, що випливає із технологічного рівня виробництва продукції. Самостійно ці питання господарства населення вирішити не зможуть, а підприємства мабуть не хочуть.

У такій ситуації необхідна стратегія комплексного розвитку тваринництва в Україні з чітким визначенням статусу господарств населення як суб'єктів с/г діяльності; встановленні мотиваційних механізмів і заходів щодо діяльності усіх аграрних формувань у цій сфері; вирішенні питання довготривалого користування чи отримання у власність землі під об'єкти тваринництва; ефективного кредитного забезпечення і фіскального регулювання діяльності суб'єктів, особливо у скотарстві і свинарстві.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України / Офіційний сайт. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

2. Сава А. Тваринництво в Україні – бізнес чи данина традиціям на селі? / А. Сава. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://agroprod.biz/2018/07/07/tvarynnytstvo-v-ukrajini-biznes-chy-danyna-tradytsiyam-na-seli-2/

Негода Юлія
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ
Україна

СУТНІСТЬ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОНЯТЬ СИСТЕМИ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СТРУКТУРИ

Наслідками реформування національної економіки в 90-і роки ХХ століття стало падіння обсягів матеріального виробництва, деіндустріалізація та висока енергоємність продукції, низькі грошові доходи населення й нерозвиненість споживчого сектора, тобто, в кінцевому підсумку гіпертрофована структура виробництва та розподілу, накопичення й споживання, що визначає необхідність наступної раціональної структуризації економіки країни та її регіонів.

Особливо негативні трансформації відбулися в аграрному комплексі: зменшилася площа сільськогосподарських угідь та ріллі, які використовувались у виробництві, різко скоротилося поголів'я великої рогатої худоби та овець, безперервно погіршується родючість земель, значно скоротилися обсяги продукції, спостерігаються великі зміни з позицій розмірів і поєднання різних форм господарювання з превалюванням в більшості регіонів господарств населення, на тлі певного розвитку фермерського сектора і зниження частки сільськогосподарських підприємств.

У підсумку, для аграрного комплексу характерна значна деформація структури виробництва, що поглиблюється надмірними обсягами імпортного продовольства, що в свою чергу підриває продовольчу безпеку країни. Аграрний комплекс економіки характеризується низькими рівнями капіталізації (співвідношенням інвестицій в основний капітал з основними фондами та валовим регіональним продуктом галузі), тобто, порушена і відтворювальна структура агропромислового виробництва.

В енциклопедичних джерелах [1] під структурою, поняття якої спочатку було розроблено з широким застосуванням в хімії, мовознавстві, культурі, розуміється будова, розташування, порядок, «сукупність стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують його цілісність та тотожність самому собі, то є збереження основних властивостей, при різних зовнішніх і внутрішніх змінах» [1].

Проте, в економічних об'єктах, що характеризуються багатьма структурними показниками, первинним є не ознака стійкості зв'язків (яких може і не бути), а внутрішня будова, склад, співвідношення, пропорції. Саме вони визначають композицію економічної системи, відображають співвідношення елементів, з урахуванням місця та ролі, взаємодії їх властивостей і сторін. При цьому, кожен з елементів системи має свою внутрішню структуру й володіє системними ознаками, тому, залежно від специфіки тієї чи іншої проблеми, можуть вивчатися макро- і мезо-, мезо- і мікро-, макро-, мезо- і мікроструктури в їх співвідношеннях й взаємозв'язках.

У зв'язку з цим, під структурою економічних об'єктів розуміється

співвідношення та пропорції окремих елементів системи, пов'язаних між собою певними відносинами, що забезпечують її цілісність та збереження базисних властивостей, при різних зовнішніх і внутрішніх трансформаціях.

Структура є характерною ознакою системи, як цілого, складеного з різних частин. На нашу думку, вона також тісно пов'язана з поняттям організації, функціями якої є побудова, ведення та управління діяльністю (рис.).

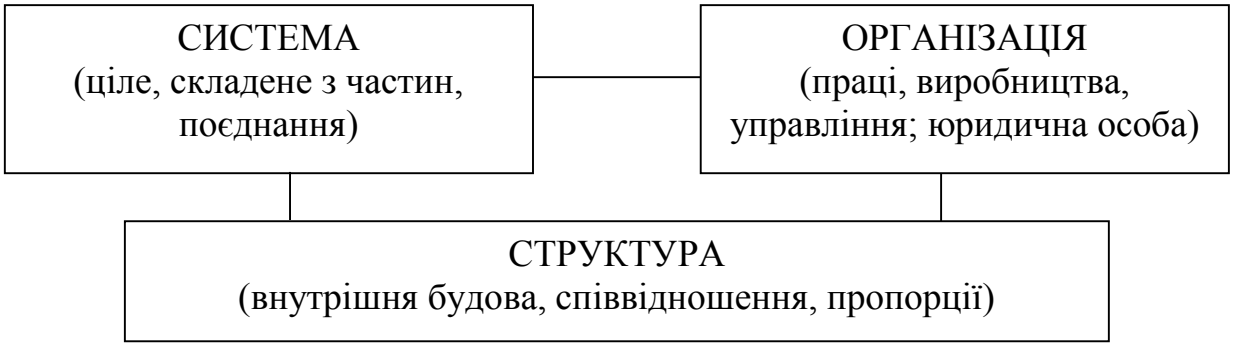

Рис. Сутність та взаємозв'язок понять системи, організації та структури

Сукупність юридичних осіб в рамках їх співпраці або об'єднання часто формується у вигляді кооперованих, або інтегрованих економічних систем, функціонуючих в регіональних структурах.

Регіональні структури створювалися на основі результатів досліджень та розробок переважно емпіричним шляхом. В останні роки в створенні територіально-виробничих комплексів стали застосовуватися методи організаційного проектування, які є одним з пріоритетних напрямів вдосконалення структури управління великими виробничими комплексами, в тому числі регіональними структурами.

В результаті виконаних досліджень були визначені особливості та положення формування регіональних структур, які отримали в подальшому теоретичне й практичне обґрунтування. До цих положень відносяться наступні:

- енергетичний принцип, який базується на досягненні максимальної продуктивності праці в кожному регіоні;
- перспективний перехід до розвитку кожного регіону з урахуванням майбутніх результатів в економіці;
- виділення регіону як території, що дозволяє організувати економічно самостійне господарство з одночасною спеціалізацією його в загальнодержавному масштабі.

Список використаних джерел

1. Вечканов Г. С. Краткая экономическая энциклопедия. СПб.: Петрополис. 1998. 368 с.

Нетяга Катерина
студентка
Македон Галина
к.е.н., старший викладач кафедри менеджменту
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗДЙСНЕННЯ РЕКЛАМНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Рекламна діяльність спрямована на переконання людей придбати рекламовані продукти. Досягнути цього можна через поширення інформації про товар чи послугу у цікавий, оригінальний, характерний та переконливий спосіб, щоб споживач відреагував на таку рекламу. Так, первісними формами реклами були вивіски та символи, наприклад: вивіска з назвою готелю, розмальований червоними та білими смугами стовп перукаря, склянка аптекаря з кольоровою рідиною, колесо колісного майстра та ін. Отже, ефективність комунікативного процесу залежить від комбінації вербальної і невербальної комунікації [2]. Таким чином, під рекламною комунікацією розуміється передача звернення від джерела інформації до її отримувача. Загальна схема комунікаційного процесу включає чотири базові елементи: відправника (особу, яка збирає, систематизує та передає інформацію); повідомлення (закодовану за допомогою символів інформацію); канал (засіб передачі інформації) та одержувача (особу, якій призначена інформація).

У процесі рекламної комунікації виникають різні перешкоди, які існують на шляху правильного сприйняття інформації і можуть стати причинами зниження ефективності реклами. Виділяємо наступні групи перешкод: фізичні (наприклад, неякісний друк, поганий телесигнал); психологічні (одна і та ж інформація може викликати різні емоції в різних людей); семантичні (одне і те ж слово може мати різні значення для різних груп людей).

Врахування усіх цих особливостей допоможе уникнути проблем при здійсненні рекламних комунікацій. Так, проведені опитування серед керівників різних країн світу показали, що 73% американських, 63% англійських і 85% японських керівників вважають комунікації основним бар'єром на шляху досягнення ефективності роботи їх організацій. Тоді як в результаті опитування приблизно 250 тисяч

Здійснення рекламного комунікаційного процесу ґрунтується на законах реклами – стійких відносинах і зв’язках, що склалися в рекламній діяльності між виробниками і споживачами. Вони відображають об’єктивну основу реклами, яка полягає в тому, що реклама надає рівні права і можливості донесення до масового споживача об’єктивної інформації про підприємство та його продукцію [4].

Головним завданням рекламування є вплив на ставлення споживача до товару чи послуги або зміна цього ставлення. Досягнути вищезазначеного завдання можна через поширення інформації про товар чи послугу у цікавий, оригінальний, характерний та переконливий спосіб, щоб споживач відреагував на таку рекламу. Р. Батра підкреслює думку Тібора Скітовськи, що тільки в тому крайньому і рідкісному випадку, коли реклама забезпечує покупців інформацією

про існування доступних варіантів для вибору, вона завжди сприяє тому, щоб ринок ставав досконалішим. Якщо ж реклама, яка має спонукати, обмежується лише заохоченням емоційних мотивів, то вона заважає можливості для усвідомленого порівняння та вибору, і тому дія такої реклами на ринкові відносини менш позитивна [3].

Поняття реклами багатозначне, що має декілька рівнів і напрямів пізнання та розглядається із абсолютно різних точок зору. Так, в Законі України «Про рекламу» вказується, що «реклама - це інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару». Згідно цього Закону основними принципами реклами є: законність, точність, достовірність, використання форм та засобів, які не завдають споживачеві реклами шкоди [5]. А Британський Інститут спеціалістів з практики реклами дає наступне визначення: «реклама є найпереконливішим і найдешевшим способом інформування потенційних споживачів про певний товар або певну послугу» [1].

Аналіз сутності реклами свідчить, що стандартне її визначення містить шість складових: це переважно оплачена форма комунікації (хоч певні види реклами, наприклад суспільна, мають безплатні площі та час у засобах масової інформації); не лише оплачується, а й ідентифікує замовника; має на меті ознайомити покупців з продукцією чи фірмою; схиляє покупця до купівлі або впливає на нього; може подаватися в кількох різних видах ЗМІ з метою охоплення якомога більшої аудиторії потенційних покупців; як одна із форм масової комунікації не персоніфікована [3].

На наш погляд, достатньо виокремити лише три обов’язкових елементи із зазначених, що характеризують рекламні комунікації: платність комунікації; ідентифікація замовника; вплив на рішення покупця.

Таким чином, «реклама – це не просто рекламне оголошення, це частина нашого суспільства, соціальне явище, яке впливає на стиль нашого життя та залежить від нього» [4]. Йдеться про поєднання творчості, маркетингового дослідження та економного купування рекламних площ або часу в засобах масової інформації.

Сутність реклами можна краще розкрити, зрозумівши її роль у бізнесі та суспільстві [5]:

1. Маркетингова роль. Враховуючи те, що маркетинг – це стратегічний процес, який використовується в бізнесі задля задоволення потреб і бажань споживачів, а конкретні покупці, на яких компанія спрямовує свої маркетингові зусилля, утворюють цільовий ринок, то реклама є найбільш наочним елементом загальної програми МК фірми.
2. Комунікативна роль. Реклама – це одна з форм масової комунікації, яка передає різноманітні типи маркетингової інформації, спрямованої на досягнення порозуміння між продавцем і покупцем. Вона не лише інформує про продукцію, а й одночасно трансформує її у певний образ, який у свідомості покупця стає невіддільним від фактичних відомостей про якості рекламованого товару.

3. Економічна роль. Дві системи поглядів щодо впливу реклами на економіку – це школа могутності ринку та школа ринкової конкуренції. Згідно із школою могутності ринку, реклама – це комунікаційний інструмент переконання, який використовують спеціалісти ринку для відвернення уваги покупців від ціни на продукцію. Прихильники школи ринкової конкуренції розглядають рекламу як джерело інформації, що підвищує значення ціни для покупців і стимулює конкуренцію.

4. Соціальна роль. Інформує про нову та покращену продукцію, про те, як користуватися новинками, допомагає порівнювати вироби та їх особливості, дає покупцеві можливість приймати рішення щодо купівлі внаслідок його поінформованості.

Провідні суспільно-політичні та економічні видання приділяють все більше значення рекламній діяльності через зростання її ролі в суспільстві, підвищення впливу на розвиток економіки, стан здоров'я й приватне життя громадян. Таким чином, реклама стала вже частиною суспільства, соціальним явищем, яке впливає на стиль життя та залежить від нього.

Отже, реклама як складне, багатогранне за своєю сутністю і структурою соціальне явище впродовж багатьох років відіграє важливу роль у житті людського суспільства, особливо у галузях економіки. Тому протягом століть провідні суспільно-політичні та економічні видання приділяли все більше значення рекламі в суспільстві.

Успішною рекламним формуванням вважається кампанія, спланована і проведена у такий спосіб, щоб було досягнуто бажаних результатів у межах запланованого бюджету, якій притаманні: творчі рішення, які привертають увагу споживача, зацікавлюють і спонукають до дії, а також значна ефективність витрачених коштів, що досягається завдяки правильному вибору і застосуванню численних рекламних засобів.

Список використаних джерел

1. Батра Р. Рекламный менеджмент: пер. с англ. / Р. Батра, Дж. Майєрс, Д.Аакер. – 5-е изд. – М.; СПб.; К.: Издательский дом «Вильямс», 1999. – 784 с.

2. Владимирська А. Реклама: навч. посіб. / А. Владимирська, П. Владимирський. – К.: Кондор, 2009. – 334 с.

3. Джефкінс Ф. Реклама : практ. посіб.: пер. з 4-го англ. вид. / Ф. Джефкінс / доп. і ред. Д. Ядіна. – 2-ге укр. вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2008. – 565 с.

4. Панкратьєва Є. Ринок РЯ у Європі. Європейське дослідження ринку РЯ у 2007 році: тенденції в управлінні комунікаціями з громадськістю / Є. Панкратьева // Маркетинг в Україні. – 2008. – № 5. – С. 37-39.

5. Примак Т.О. Маркетингові комунікації на сучасному ринку: навч. посіб. / Т.О. Примак. – К.: МАУП, 2003. – 200 с.

6. Швець А.І. Формування ефективних маркетингових комунікацій як необхідна умова розвитку підприємництва / А.І. Швець // Соціально-економічне гуртування у контексті модернізації транскордонних регіонів. [Матеріали міжнародної наукової конференції, м. Жешув, 2007]. – Жешув : В- во Жешув. ун-ту, 2008. - С. 462-466.

Носань Наталія
к.і.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси
Україна
Куценко Дмитро
аспірант кафедри менеджменту та економічної безпеки
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси
Україна

НЕОБХІДНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах економічної нестабільності, соціальної напруги та політичної кризи, що спостерігаються нині в Україні, актуальність питання забезпечення фінансової безпеки держави важко переоцінити. Виклики глобалізації вимагають від країн, які бажають визнання на міжнародній економічній арені, мати функціональну фінансову систему та демонструвати високий рівень фінансової незалежності. Саме ці завдання є пріоритетними для функціонування систем фінансової макробезпеки. Однак, для України характерним є такий тип економіки, за якого виробництво та сільське господарство, та відповідно, суб'єкти господарювання, які проводять свою діяльність у цих сегментах, є домінантами економічного розвитку, в той час, як потужність фінансового сектору і його можливості для стимулювання забезпечення економічного зростання стримуються відсутністю великих фінансових центрів, низьким рівнем розвитку інфраструктури фінансового ринку, його неспроможністю конкурувати з ринками фінансових послуг європейських держав за показниками якості та доступності фінансових продуктів, їх асортиментом тощо. Таким чином, велике значення для стану фінансової безпеки України має рентабельна робота та високі фінансові показники підприємств різних галузей народного господарства, податкові надходження від яких закладають основи податкової та бюджетної безпеки держави. Їх фінансові результати, трансформуючись у інвестиційний ресурс, разом із зовнішніми фінансовими надходженнями вибудовують каркас механізму заезпечення інвестиційної безпеки. З огляду на це, важливо не допускати ситуації, у якій системно важливі та стратегічно значимі суб'єкти господарської діяльності опиняються у ситуації фінансової скрути та змушені оголошувати себе банкрутами та залишати ринок. Таким чином, управління економічною безпекою має визнаватись одним із важливих напрямів менеджменту у рамках забезпечення функціонування вітчизняних підприємств, установ й організацій різних форм власності та видів економічної діяльності.

Питанням, які пов'язані з проблемними аспектами формування комплексних систем економічної безпеки на рівні окремих підприємницьких

структур присвячені наукові публікації таких дослідників, як Н.В. Зачосова [1, 2], О.М. Тулуб (Герасименко) [3], В.О. Занора [4]. Однак, залишаються малодослідженими причинно-наслідкові зв'язки між станом економічної безпеки суб'єктів господарювання різних галузей народного господарства та рівнем фінансової безпеки держави.

Зауважимо, що перебування учасників ринкових відносин у стані економічної небезпеки є джерелом загроз для ефективного наповнення фінансової системи країни необхідними для функціонування та розвитку національної економіки ресурсами. Ліквідація підприємств означає зниження рівня податкових надходжень до бюджету, необхідність підвищення обсягів виплат допомоги по безробіттю, зниження попиту на фінансові продукти і послуги. Підприємства, що не мають вільних фінансових активів, не можуть отримати доступ до більшості джерел додаткового залучення або примноження наявного капіталу, а також втрачають свою важливу роль внутрішнього інвестора.

Метою створення та функціонування будь-якої бізнес-структури є отримання прибутку. Управління економічною безпекою покликане забезпечити такий рівень впливу ризиків і загроз на стан корпоративних ресурсів суб'єкта господарювання, за якого шляхом ефективного використання його активів досягається прибутковість та виключається можливість припинення його фінансово-господарської діяльності у перспективі. Окрім отримання прибутку, підприємство, що перебуває у стані економічної безпеки, має бути здатне гарантувати реалізацію економічних інтересів своїх стейкхолдерів. Держава в особі органів влади також належить до кола суб'єктів, зацікавлених у високих фінансових результатах діяльності господарських структур з причин, які були перераховані нами вище. Підприємство у стані економічної безпеки здатне задовольнити такі державні економічні та фінансові інтереси, як податкові відрахування, своєчасні та у повному обсязі (дотримання податкової дисципліни), наповнення ринку товарами та послугами належної якості, реалізації функції добросовісного роботодавця на ринку праці, своєчасне виконання зобов'язань перед фінансовими установами, контрагентами та державними фондами тощо. Таким чином, стимулювання бізнес-структур до організації комплексних систем забезпечення економічної безпеки та запровадження механізмів управління ними є завданням національного рівня значимості.

Для досягнення стану фінансової безпеки України у сучасних економічних реаліях необхідно:

- стабілізувати валютний курс, спинити девальвацію національної валюти та запровадити механізми попередження різких валютних коливань;
- знизити рівень бюджетного дефіциту (не в останню чергу і за рахунок стабілізації фінансового стану державних підприємств і підвищення рівня їх рентабельності);
- мінімізувати готівковий обіг з метою зменшення тіньового фінансового сектору;

- розробити механізми державних гарантій у сегменті небанківських фінансових послуг;
- забезпечити конкурентоспроможність вітчизняного фінансового ринку шляхом запровадження стандартів фінансового обслуговування, ризик-менеджменту, якості фінансових продуктів і послуг;
- запровадити моніторинг рівня фінансової безпеки суб'єктів господарської діяльності з метою своєчасної ідентифікації структур, які перебувають на межі банкрутства, та ініціювання у них процедур фінансової санації (в окремих випадках із залученням представників органів державної влади);
- знизити рівень фінансової залежності України від зовнішніх джерел фінансових ресурсів (як позичених, так і безповоротної фінансової допомоги, необхідність якої у більшості випадків має вплив на реалізацію національних фінансових інтересів, а саме відбувається їх координування із врахуванням побажань фінансових донорів щодо розвитку подій на національній економічній та політичній аренах).

Більшість із перерахованих заходів неможливо втілити у життя без високо розвинутої вітчизняної економіки, із розгалуженою інфраструктурою та незалежним від дотацій фінансовим підґрунтям. Роль управління економічною безпекою суб'єктів господарювання у цьому процесі є наступною: забезпечити сталий розвиток вітчизняних підприємств у довгостроковій перспективі, гарантувати їм наявність необхідної для розширення меж власної діяльності кількості корпоративних ресурсів, звести до мінімуму негативні впливи зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану суб'єкта господарювання, стимулювати отримання позитивних наслідків від взяття на себе фінансових ризиків тощо. Причинно-наслідковий зв'язок між управлінням економічною безпекою суб'єктів господарювання і досягненням стану фінансової безпеки держави є таким: управління економічною безпекою сприяє існуванню рентабельного підприємства, яке стабільно працює, виступає одним із елементів економічної системи, є платником податків, наповнювачем бюджету, внутрішнім інвестором, користувачем фінансових продуктів і послуг, а отже, створює фінансовий ресурс для реалізації важливих фінансових інтересів держави, одним із пріоритетних на сучасному етапі виступає досягнення фінансового суверенітету та забезпечення високого рівня фінансової безпеки.

Список використаних джерел

1. Зачосова Н.В. Формування системи економічної безпеки фінансових установ : монографія / Н.В. Зачосова. – Черкаси: ПП Чабаненко Ю.А., 2016. – 375 с.

2. Зачосова Н. В. Основи побудови сучасного механізму управління системою економічної безпеки фінансових установ / Н. В. Зачосова // Вісник Черкаського університету. Серія : Економічні науки. – 2015. – № 33. – С. 68-76.

3. Тулуб (Герасименко) О. М. Управління системою фінансово-економічної безпеки виробничої фірми / О. М. Тулуб (Герасименко), О. М. Теслюк // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 16. – С. 29-32.

4. Занора В. О. Управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: теоретико-методичні аспекти організації системи / В. О. Занора, А. В. Скляр // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2016. – Вип. 22. – С. 74-77.

Павочка Павлина
студент
Гуща Павел
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

ТОВАРНАЯ ПОЛИТИКА ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Товар может быть новым как для потребителя, так и для производителя. Когда товар является новым как для одной стороны, так и для второй, он называется инновации.

Все предприятия делятся на две группы в зависимости от своего отношения к производству новых товаров:

1. Предприятия, которые делают акцент на инновации, вкладывающие большие ресурсы в исследования и разработки, которые берут на себя риск по выведению нового товара на рынок, которые тратят большие средства на рекламу.

2. Предприятия, которые не желают рисковать, что «вытекающие» вторыми и третьими за новаторами; предприятия сосредотачивают свои усилия на уже существующих рынках сбыта. В результате, перекладывая на фирму-лидера основную трудность по разработке и выведению новых товаров на рынок, достигается значительная экономия средств.[1, с.472]

Процесс разработки нового товара, т.е. проведение инновационной деятельности состоит из следующих этапов:

I. Определение возможного выпуска нового товара. Неудовлетворенные потребности потребителей является одним из главных источников возможного выпуска нового товара. Поэтому на данном этапе важно установить требования покупателей в отношении различных характеристик будущего товара: полезных свойств, физических характеристик, цены, дизайна и т. др.

II. Формулировка целей.

Стоит оценить выгоду, которую новые товары дадут предприятию:

- объем продаж;
- прибыль от капиталовложений;
- период окупаемости затрат;
- доля на рынке, которую занимает.

III. Процесс создания товара.

Этот этап начинается с поиска идей товара, способного удовлетворить выявленную потребность потребителя. Источником идей являются:

- сами потребители;
- специалисты и конструкторы научно-исследовательских лабораторий;
- товары конкурентов, которые можно улучшить;
- торговый персонал;
- посредники, имеющие прямые контакты с потребителями. Затем идет НИОКР, когда идея должна превратиться в реальный товар, подлежащий испытаниям в лаборатории и в эксплуатационных условиях. [2, с.584]

Выбирая рынки для испытания, необходимо учесть следующее:

1) они должны представлять именно тех потребителей, для которых предназначен товар, и отражать условия конкуренции;

2) время испытаний должен быть достаточным для того, чтобы определить уровень повторных покупок.

В результате фирма получит информацию, позволяющую исправить недостатки в самом товаре и своей маркетинговой деятельности. Однако, стоит учесть, что рыночные испытания дают возможность конкурентам дублировать товар в течение времени испытания. Поэтому многие западные фирмы используют менее дорогие и менее длительные испытания.

Производители товаров производственно-технического назначения считают испытательный маркетинг нецелесообразным, потому что слишком дорого проводить на рынке испытания сложного оборудования, изготовленного с помощью высокоразвитых технологий. Кроме того, ограниченное количество потребителей этого вида продукции позволяет производителю непосредственно контактировать с потребителем по вопросу качества нового товара. И, наконец, срок проведения испытаний в рыночных условиях должен быть не менее, чем период между первичной и вторичной покупкой (актом потребления) товара, но для промышленных товаров по причине большого срока эксплуатации и производственного цикла это невозможно.

IV. Подготовка рынка сбыта.

После того, как товар прошел разработку и испытания, принимается решение о том, как и на какие рынки сбыта выводить свой товар.

Например, если предприятие решило выходить на региональный рынок, то это можно сделать двумя способами:

1. постепенно распространить свой товар от города к городу;

2. немедленно внедрить товар во всем регионе.

Далее на основании общедоступной информации может быть получен ответ на то, в каком месте целесообразно реализовать свою будущую продукцию. При этом анализируются несколько возможных направлений и соответственно количественно оценивается общая ситуация в данной местности (экономический профиль). [3, с.49]

Таким образом, инновационная деятельность – это рисковое направление функционирования предприятия, и при этом есть большая вероятность неудач,

связанных с выведением нового товара на рынок, могут быть результатом следующего:

1) неудачное техническое решение;
2) противодействие конкурентам;
3) недостаточность учета запросов потребителей;
4) недостаточные исследования в области маркетинга.

Избежать этих неудач можно с помощью наладки на предприятии процесса разработки новых товаров, который состоит из четырех рассмотренных выше этапов.

Список использованных источников:

1. Завлина, П.Н. Основы инновационного менеджмента: учеб. пособие/П.Н. Завлина. – Минск: Экономика, 2009. – 472 с.

2. Сафронова, Н.А. Экономика предприятия: учеб. пособие Н.А. Сафронова. – М., 2009. – 584 с.

3. Юнь О. Инновационная деятельность в промышленности: учеб. пособие/ Юнь О., Борисов В. . – М., 2008. – 49 с.

Паршутич Ольга
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

ИМПОРТОЗАМЕЩЕНИЕ В КОРМОПРОИЗВОДСТВЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ (НА ПРИМЕРЕ БРЕСТСКОЙ ОБЛАСТИ)

Стратегия импортозамещения предполагает постепенный переход от производства простых товаров к наукоемкой и высокотехнологичной продукции путем повышения уровня развития производства и технологий. Сама по себе стратегия импортозамещения опирается на развитие всего производства, повышение качества производимого товара, технологий применяемых на предприятиях, развитие инноваций. И это особенно актуально для страны, уровень производственных отраслей которой отстает от уровня государств, с которыми она взаимодействует.

Тема импортозамещения наиболее актуальна в настоящее время в связи с западными санкциями. Поэтому итогом новой экономической политики в этих сложных условиях должно стать именно импортозамещение, которое позволит в значительной степени минимизировать негативный эффект от санкций.

Данная проблема рассмотрена многими экономистами страны, но много вопросов недостаточно проанализировано в связи с отсутствием информации в региональном разрезе и отрицательными сторонами политики импортозамещения.

Взятый США курс на изоляцию Республики Беларусь — ограничение ее доступа к мировым рынкам, технологиям, финансовым ресурсам, а также большая вероятность дальнейшего расширения такого рода санкций могут

привести к тому, что технологическое отставание страны от западных стран будет нарастать. Для преодоления этих тенденций предстоит создать новые механизмы наращивания инвестиций, модернизации технологий, повышения уровня человеческого капитала и качества институтов.

Результатом импортозамещения должно стать повышение конкурентоспособности отечественной продукции посредством стимулирования технологической модернизации производства, повышения его эффективности и освоения новых конкурентоспособных видов продукции с относительно высокой добавленной стоимостью. Разумное решение этой проблемы позволит не только сократить импорт, сохранив в стране значительный объем валютных средств, но и удешевить товары, поддержать отечественного производителя, создать новые рабочие места.

Проблема технологического отставания страны сформировалась не сегодня, а на протяжении двух последних десятилетий. Одним из свидетельств нашей технологической зависимости от стран Запада является то обстоятельство, что в товарной структуре импорта из стран дальнего зарубежья на долю машин и оборудования приходится свыше 50%. Сегодня многие отрасли промышленности очень сильно зависят от иностранного оборудования и технологий производства, в том числе и сельское хозяйство.

Кормовая база животноводства формируется за счет различных источников, одним из главных является промышленное кормопроизводство: комбикорма, белково-витаминно-минеральные добавки (БМВД), премиксы, минеральные кормовые добавки и другое. В области кормовой индустрии есть потребность в импорте, так как многие компоненты, которые требуются для производства комбикормов, импортного происхождения. В частности, закупаются: лизин, витамины, аминокислоты и различные микроэлементные комплексы. Удельный вес импортной составляющей в затратах на производство продукции за 2017 год на предприятиях комбикормовой промышленности сложился от 20,1% (ОАО «Барановичхлебопродукт») до 24,1% (ОАО «Жабинковский комбикормовый завод»), за 2018 год – от 25,1% (ОАО «Барановичхлебопродукт») до 50,8% (ОАО «Березовский комбикормовый завод»). Ввод в состав комбикорма импортных компонентов в первую очередь обусловлен необходимостью сбалансирования комбикормов по важнейшим показателям питательной ценности: белок, обменная энергия, аминокислоты. Сегодня производство животноводческой продукции (молоко и мясо) невозможно без использования белкового сырья. При этом предприятиями комбикормовой промышленности недостаточно уделяется внимания использованию при производстве комбикормов таких зернобобовых культур как люпин, горох и соя, которые являются дешевым источником растительного белка. Их использование предприятиями комбикормовой промышленности в рецептуре составляет менее 1%, при возможности ввода до 25%. Соя богата на растительный белок. При этом выращиванием бобов сои занимаются лишь отдельные хозяйства области. Например, посевная площадь бобов сои в 2017 году УП «Савушкино» Малоритского района составила 147 га. Рентабельность реализованных бобов сои урожая 2017 года составила 39,8%,

рентабельность продаж – 25,9%. В ОАО «Парохонское» Пинского района посевная площадь бобов сои в 2017 году составила 800 га. Часть полученных бобов использована на корм сельскохозяйственных животных, высеяна под урожай 2018 года, реализована. Рентабельность реализованной продукции составила 239%, рентабельность продаж – 70,5%. Согласно статистике, в 2000 году в Беларусь ввозилось 50 тысяч тонн соевого шрота, а в 2015-м – уже 356 тысяч тонн. В семь раз больше. Соевый шрот обладает высокой зоотехнической и экономической эффективностью по сравнению с другими аналогичными продуктами. Растущий спрос на него объясняют и тенденции увеличения производства животноводческой продукции в стране. Так, если бы практика отдельных хозяйств области в части выращивания и продажи зернобобовых культур предприятиям комбикормовой промышленности получила более широкое распространение, то экономика страны получила бы солидные плюсы в плане импортозамещения, а в отечественном животноводстве проще бы решались проблемы дорогостоящих белковых кормов. Основными потребителями соевого шрота являются главным образом птицефабрики и свиноводческие комплексы Беларуси. Последнее время все активнее его используют в рационах животных хозяйства, занимающиеся производством молока. Соевое масло покупают как сельхозпроизводители, так и промышленные предприятия. С появлением на отечественном рынке соевого масла производства ООО «Агропродукт» его практически перестали ввозить в Беларусь из зарубежья, ежегодно производится 13500-14000 тонн.

В 2016 году в Беларуси было посеяно 1700 гектаров сои и получен валовой сбор 2100 тонн с урожайностью 12 центнеров с гектара. Это только первые шаги. Для того, чтобы сделать их широкими и уверенными, необходимо ограничить ввоз продуктов сои в нашу страну и на государственном уровне разработать меры стимулирования по увеличению ее собственных посевных площадей.

Сегодня уже очевидно, что тем сельхозпроизводителям, которые до сих пор сориентированы на выращивание и продажу зерна и, как правило, имеют низкую плотность коров – менее 20 голов на 100 гектаров сельхозугодий, надо посчитать, что выгоднее – две тонны на гектар соевых бобов или 5 тонн на гектар фуражной пшеницы (в пересчете на деньги это равнозначно). Ответ будет очевиден – соя выгоднее. Поэтому без нее невозможно дальнейшее наращивание дешевой животноводческой продукции. Выбора два – либо возделывать эту культуру, либо покупать ее за валюту.

Вопрос импортозамещения при производстве комбикормов рассмотрен на коллегии Комитета государственного контроля Брестской области, по результатам которой Комитету по сельскому хозяйству и продовольствию Брестского облисполкома в целях импортозамещения белкового сырья предложено рассмотреть возможность увеличения в 2019 году в структуре посевных площадей сельхозорганизаций области доли зернобобовых и масличных культур и увеличения объемов их поставки предприятиям комбикормовой промышленности.

Таким образом, импортозамещение в сельском хозяйстве – кормопроизводстве позволит обеспечить повышение уровня научно-технического прогресса, уровня образования, укрепить экономическую безопасность страны, расширить производственные мощности, стимулировать развитие экономики страны.

Список использованных источников:

1. Заяц Д. Импортозамещение в Беларуси сегодня — это вариант Польши начала 80-х. Режим доступа: https://naviny.by/node/63915/href - Дата доступа: 20.03.2019.

2. Шило, А. А. Особенности политики импортозамещения в Республике Беларусь / А. А. Шило, Е. А. Худалей // Новые горизонты - 2015 : сборник материалов Белорусско-Китайского молодежного инновационного форума, 26–27 ноября 2015 г. – Минск : БНТУ, 2015. – С. 159-160.

3. Хвостов, М.А. Программа импортозамещения // Экономикс. -2012. -№6. – с. 38

Полховская Анна
магистрант
Малевский Эдуард
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

УПРАВЛЕНИЕ РАСХОДАМИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ИХ ОПТИМИЗАЦИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Расходы сельскохозяйственных предприятий – это стоимостная оценка ресурсов, потребленных ими в процессе производства и реализации сельскохозяйственной продукции, выполнения работ, оказания услуг. Расходы сельскохозяйственных предприятий присутствуют в различных сферах их деятельности, они различаются по своему экономическому содержанию, целевому предназначению и подразделяются на:

- расходы по сельскохозяйственной деятельности;
- расходы от инвестиционной деятельности;
- расходы от финансовой деятельности.

Расходы по сельскохозяйственной деятельности включают в себя затраты, формирующие себестоимость реализованной сельскохозяйственной продукции (работ, услуг).

Расходы от инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий представляют собой затраты, не относящиеся к основной сельскохозяйственной деятельности предприятия.

Расходы от финансовой деятельности – это затраты сельскохозяйственных предприятий, не имеющие непосредственной связи с процессом производства и

обращения. Они не приводят к получению экономической выгоды и признаются расходами в периоде их осуществления.

Управление затратами — это средство достижения предприятием высокого экономического результата. Расходы сельскохозяйственных предприятий – это стоимостная оценка ресурсов, потребленных ими в процессе производства и реализации сельскохозяйственной продукции, выполнения работ, оказания услуг.

Калькуляция себестоимости сельскохозяйственной продукции осуществляется в соответствии с составом затрат по экономическим элементам: материальные затраты, расходы на оплату труда, отчисления на социальные нужды, амортизацию основных фондов, прочие затраты. Наибольший удельный вес в сумме статей затрат составляют материальные затраты.

Основные принципы управления затратами выработаны практикой и сводятся к следующему:

- системный подход к управлению затратами. Данный принцип предусматривает изучение объекта управления и управляющей системы совместно и нераздельно. Системность означает необходимость использования системного анализа и синтеза в каждом управленческом решении. Системный подход находит свое выражение в том, что эффективность управления затратами оценивают по эффективности самого слабого звена системы. Недостаточное внимание к одной функции управления может свести к нулю всю работу. Именно слабое звено определяет надежность работы всей хозяйственной системы;

- единство методов, практикуемых на разных уровнях управления затратами. Методическое единство предполагает единые требования к информационному обеспечению, планированию, учету, а также анализу затрат. Необходимо единство и соподчиненность используемых критериев эффективности;

- управление затратами на всех стадиях жизненного цикла продукта. Жизненный цикл составляет процесс создания, разработки, производства, эксплуатации, обращения и утилизации продукта. Структура жизненного цикла продукта, его продолжительность, объемные и качественные показатели определяют затраты предприятия. Продукция, являясь целью хозяйственного процесса, одновременно как его результат воплощает в себе затраты всех элементов жизненного цикла. Исключение из жизненного цикла какой-либо стадии не означает, что сократятся затраты;

- органическое сочетание снижения затрат с высоким качеством продукции (работ, услуг). В рыночной экономике важнейшее условие существования и развития предприятия — производство и реализация конкурентоспособной продукции, которая достигается сочетанием качества и цены. Противоречие заключается в том, что высокое качество продукции наряду с повышением конкурентоспособности, ростом объема продаж и увеличением доли рынка предприятия ведет и к увеличению затрат, а, следовательно, к повышению цены.

Свою специфику в процесс формирования себестоимости сельскохозяйственной продукции вносит тот факт, что в растениеводстве от

одной культуры, а в животноводстве от одного вида скота получают не одну, а несколько видов продукции.

Основная цель управления состоит в получении наибольшего результата от хозяйственной деятельности при наименьших совокупных затратах живого и овеществленного труда. Практически на каждом предприятии существуют резервы для снижения затрат до рационального уровня, что позволяет добиться роста экономической эффективности деятельности и повышения конкурентоспособности.

Управление затратами связано и с прошлыми затратами, и с обоснованием их величины на перспективу. Этот процесс делится на следующие стадии: планирование затрат, контроль затрат, управление стоимостью для принятия решений.

Большую роль в обосновании управленческих решений в бизнесе играет маржинальный анализ, методика которого базируется на изучении соотношения между тремя группами важнейших экономических показателей: издержками, объемом производства (реализации) продукции и прибылью и прогнозировании величины каждого из этих показателей при заданном значении других.

В основу методики положено деление производственных и сбытовых затрат в зависимости от изменения объема производства на переменные и постоянные и использование категории маржинального дохода.

Маржинальный доход предприятия - это выручка минус переменные издержки. Маржинальный доход на единицу продукции представляет собой разность между ценой этой единицы и переменными затратами на нее. Он включает в себя не только постоянные затраты, но и прибыль.

Маржинальный анализ (анализ безубыточности) широко применяется в странах с развитыми рыночными отношениями. Он позволяет изучить зависимость прибыли от небольшого круга наиболее важных факторов и на основе этого управлять процессом формирования ее величины.

Основные возможности маржинального анализа состоят в определении:

- безубыточного объема продаж (порога рентабельности, окупаемости издержек) при заданных соотношениях цены, постоянных и переменных затрат;
- зоны безопасности (безубыточности) предприятия;
- необходимого объема продаж для получения заданной величины прибыли;
- критического уровня постоянных затрат при заданном уровне маржинального дохода;
- критической цены реализации при заданном объеме продаж и уровне переменных и постоянных затрат.

Методы управления затратами: директ-костинг, абзорпшн-костинг, стандарт-кост, метод ABC, кайзен-костинг, CVP-анализ, бенчмаркинг затрат, кост-киллинг, LCC-анализ, метод VCC.

Программа снижения издержек включает: комплекс мероприятий по более рациональному использованию материальных ресурсов; мероприятия, связанные с определением и поддержанием оптимального размера предприятия, позволяющие минимизировать затраты в зависимости от объема производства;

мероприятия, связанные с улучшением использования основных фондов; мероприятия, связанные с улучшением использования рабочей силы; мероприятия, связанные с совершенствованием организации производства продукции.

Конкретно в сельскохозяйственной организации могут использоваться следующие методы управления затратами: консервация основных средств, максимальная замена покупных кормов на собственные, сокращение минеральных удобрений и замена части их на органические.

Список использованных источников:

1. Алексеенко, Н.А., Экономика промышленного предприятия: учеб. пособие / Н.А. Алексеенко, И.Н. Гурова. – Минск: Изд-во Гревцова, 2009. – 264 с.: ил.

2. Ансофф И. Стратегическое управление: учебное пособие / Под ред. Л.И. Евенко. Пер. с англ. - М.: Экономика, 2009. - 516 с.

3. Отраслевые финансы: учебное пособие / Т.Н. Лобан. – Пинск: ПолесГУ, 2016.

Рассказов Олег
аспірант
Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів
Україна

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Головне завдання нашої держави на найближчу перспективу полягає в необхідності забезпечити реалізацію такої політики, яка б мотивувала активізацію просторового розвитку та формування конкурентних переваг, здатних забезпечити гідну участь у міжнародному поділі праці.

Адже концентрація зусиль впродовж всього трансформаційного періоду на демонтажі директивної моделі економіки та галузевої системи управління, подолання стереотипів подальшого розвитку лише у складі єдиного народногосподарського комплексу не принесли ефекту у напрямі реалізації стратегії сталого розвитку.

Децентралізація в умовах відсутності галузевого управління економікою має стати своєрідним каталізатором локалізації продуктивних сил і парадигмальним базисом модернізації економічного простору України.

При цьому локалізація має базуватися на людиноцентриській моделі суспільного розвитку, адже ключовим суб'єктом і об'єктом державотворення має бути людина, оскільки саме заради неї, її розвитку задумана ця реформа. Ресурси складають базу, де людина є певним особливим національним скарбом, а її діяльність – локомотивом трансформації ресурсів у потенціал та подальшу його капіталізацію.

Досвід високорозвинутих країн переконливо засвідчує, що найвагомішим критерієм ефективного просторового розвитку має стати збереження діючих і створення нових, високопродуктивних робочих місць з рівнем заробітної плати, який би відповідав потребам розширеного відтворення людського потенціалу.

Базуючись на досвіді нових країн-членів ЄС локалізація економічного простору регіонів України повинна орієнтуватись на нові форми територіальної організації господарства.

Як переконливо довели передусім Угорщина, Чехія, Словаччина, Польща та інші держави найбільш ефективними є виключно інноваційні структури, котрі дозволяють задіяти ресурсний потенціал територіальних громад, сформувати нові, інтелектуально насичені та належним чином вмотивовані робочі місця, наповнювати місцеві бюджети не за рахунок перерозподілу доходів державних фінансів, а виключно завдяки використанню власних можливостей.

На нашу думку, найбільш вагомою формою реалізації потенціалу територіальних громад є кластери. Їх слід розглядати як сконцентровані за географічною ознакою і технологічно пов’язані географічною ознакою і технологічно нові господарюючі суб’єкти, які формують на конкретній території територіально-виробничі комплекси. До їх складу доцільно залучати також освітні заклади, особливо університети, дослідницькі центри, торгово-логістичні та інші компанії.

На наше глибоке переконання, саме політика децентралізації владних повноважень є вагомим каталізатором кластерного розвитку, особливо агропромислового виробництва і економічної реанімації багатьох сільських територій. Адже розвиток дрібнотоварного сільськогосподарського виробництва і панування агрохолдингів, наростаюче знелюднення сільських територій спонукають органи місцевого самоврядування, органи виконавчої влади до інтеграції зусиль з бізнесом, інститутами громадянського суспільства, соціогуманітарним середовищем до пошуку шляхів активізації економічного розвитку територіальних громад з інноваційним вектором та задіяння можливостей приватно-муніципального партнерства.

Децентралізація відкриває величезні можливості кластерного розвитку вітчизняного агропромислового комплексу, оскільки саме така форма організації виробництва дозволяє забезпечити формування соціальноорієнтованої економіки, вирівнювання успадкованої асиметрії та забезпечення комплексного розвитку і створення належних умов праці та проживання сільського населення.

Дороговказом для цього слугує агропромисловий комплекс ЄС, який у межах Спільної аграрної політики третього тисячоліття переконливо доводить, що господарювання на землі означає набагато більше, ніж продовольча безпека та нарощування експерту, оскільки це неможливо здійснити без одночасного сталого розвитку сільських територій.

Євросоюз орієнтує своїх товаровиробників на всеохоплюючу систему аграрних інновацій, локалізацію продовольчого ринку, стимулювання зайнятості. Головна увага акцентується на тому, що базова підтримка

фермерських доходів залежатиме виключно від кількості створених робочих місць [1].

З огляду на це аграрна політика України має бути переорієнтована на європейську практику замість маніпулювання формами лобіювання інтересів окремих агроформувань, перейти до європейської моделі відродження сільських територій.

Базуючись на науковому доробку вітчизняних учених-економістів, маючи власну наукову школу та ретельно вивчивши можливості агарного сектору економіки Чернігівської області фахівці нашого університету в рамках госпдоговірної тематики запропонували модель реального агропромислового кластера, де ядром такого господарського формування стають базові підприємства, котрі на рівноправних засадах співпрацюють зі сферою малого бізнесу та інфраструктурним середовищем. Модель є виключно прийнятною для великотоварних диверсифікованих підприємств, або ж до групи таких виробництв в межах району, але не може поширюватись на агрохолдинги чи невеликі фермерські господарства, оскільки в межах окремої територіальної громади не функціонують технологічно пов’язані між собою виробництва і відсутня ресурсна база для їх створення. [2].

Водночас наголошуємо, що для регіонів саме кластери можуть стати своєрідними центрами прискорення інновацій, на базі яких здійснюється структурна модернізація економічного простору, вирішуються економічні, соціальні та екологічні проблеми завдяки ефективному використанню наявних просторових ресурсів та створенні нових робочих місць.

Вдумлива стратегія розвитку об’єднаних територіальних громад через кластеризацію, створення мережі виробничих і заготівельно-збутових кооперативів є фундаментом для відродження на інноваційній основі льонарства, овочівництва, садівництва, ягідництва, квітникарства, використання відновлювальних джерел енергії, переробки побутових відходів тощо.

Зрозуміло, що технологічні та індустріальні парки, бізнес-центри та кластери це не панацея від усіх успадкованих і новоявлених хвороб вітчизняної економіки, але переконані, що вони могли б стати локомотивами розвитку територіальних громад та подолання тотальної бідності наших співвітчизників. Адже бідна людина не здатна інтегруватись в сучасну економіку і сучасні форми співробітництва, у неї обмежені ресурси для навчання, вона приречена лише для задоволення першочергових потреб.

Висновки. У глобальному економічному просторі, який функціонує на засадах неолібералізму, за твердженням академіка В. Гейця, для боротьби з негараздами і викликами народився і розвивається так званий економічний націоналізм [3].

Ми поділяємо його висновок, що внаслідок надмірного соціального розшарування в Україні утворилась маса бідних і знедолених людей на противагу невеликій кількості багатих і надзвичайно багатих людей із провладного та олігархічного середовища. Це призвело до витіснення середнього класу, оскільки інституціональні прогалини, відсутність ефективних

суспільних інститутів не дозволили сформувати систему громадянського контролю над діяльністю політичних, державних і бізнес-структур.

Вирішити цю складну проблему новітнього етапу державотворення має політичний курс на глибоку децентралізацію владних повноважень.

Парадигмальною основою цього процесу має стати економічна сфера, яка включає задіяння системи мотиваційних заходів до створення нових високопродуктивних робочих місць, активізації економічної діяльності передусім у новітніх сферах територіальної організації господарства, зокрема технопарках, індустріальних парках, кластерах, які за визначенням ЄС виступають вагомим чинником конкурентних переваг всякої національної економіки.

Віддаючи належне територіальним громадам як ключовій ланці державотворчого процесу слід на інституціональному рівні домогтися гармонізації місцевих, регіональних і загальнодержавних інтересів у сфері модернізації продуктивних сил з одночасним підвищенням рівня відповідальності органів місцевого самоврядування за ефективне використання наявних ресурсів задля об'єктивної оцінки їх впливу на процеси активізації розвитку продуктивних сил на базовому рівні державотворчого ядра.

Список використаних джерел

1. Бородіна О. М. ЗАП ЄС як динамічне сполучення галузевих потреб і суспільних інтересів / О. М. Бородіна // Економіка України. – 2016. – № 11. – С. 58–70.

2. Бутко М.П., Колоша В.П., Попело О.В. Особливості локалізації економічного простору регіонів в умовах децентралізації владних повноважень. *Економіка України*. 2019. №1. С.60-74.

3. Геєць В. М. Особливості взаємозв'язку економічних та політичних трансформацій на шляху до реконструктивного розвитку економіки України / В. М. Геєць // Економіка України. – 2017. – № 10. – С. 3–17.

Рипаленко Максим
студент
Бережняк Анна
асистент кафедри обліку і оподаткування
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В Україні в умовах переходу до ринкових відносин суттєво зросла значущість комерції щодо забезпечення зростання ефективності торгівлі. Тому одним із основних завдань комерційних структур стає опанування стратегією і тактикою комерції, заміна адміністративно-командної системи ринковими зв'язками та перехід до договірних відносин рівноправного партнерства й

відповідальності, за яких принципово змінюються зміст та орієнтація комерційної діяльності підприємств та, відповідно, управління нею.

Розглядаючи комерційну діяльність на ринку, слід зазначити, що існує чимало трактувань її визначення. Однак, жодне з визначень не розкриває сутність комерційної діяльності на сучасному етапі розвитку ринкових відносин. Так, одні економісти обмежують комерційну діяльність тільки виконанням торгово-організаційних операцій при високій культурі торгівлі. Інші вважають, що комерційна робота – це вільна оптова купівля-продаж товарів без будь-яких адміністративних примусів. Існує ще одна думка, згідно з якою під комерційною роботою слід розуміти торгово-оперативну діяльність із забезпечення торговою мережі товарами для виконання планів товарообігу. Очевидно, що ці визначення не точні й не розкривають повною мірою її сутності й мети, разом з тим, вони доповнюють одне одного.

Комерційна діяльність підприємств нині охоплює питання вивчення попиту населення, джерел надходження товарів, організації раціональних господарських зв’язків із постачальниками, включаючи розробку і надання їм заявок та замовлень на товари, укладання договорів на поставку товарів, ведення претензійної роботи. Крім того, комерційна робота включає формування оптимального асортименту, організацію оптового й роздрібного продажу товарів, управління товарними запасами, рекламну діяльність, організацію обслуговування, надання послуг та інші операції [1].

Функції комерційної діяльності обумовлені взаємодією з ринками, споживачами, конкурентами й іншими елементами зовнішнього середовища. Отримані вихідні дані з внутрішніх і зовнішніх джерел трансформуються в інформацію, на основі якої здійснюється комерційна діяльність підприємства.

Принципи управління комерційною діяльністю мають базуватися, з одного боку, на загальних принципах управління, з іншого, враховувати особливості комерційної діяльності як об'єкта управління. Комплексна система управління комерційною діяльністю є загальною системою, яка об’єднує такі окремі системи як: управління маркетинговими дослідженнями, управління асортиментом та якістю товарів і послуг, управління збутом і розподілом, управління рекламою та стимулюванням збуту. У свою чергу кожна окрема система охоплює кілька функціональних підсистем: планування, організацію, координацію та контроль. А кожна з функціональних підсистем складається з кількох специфічних елементів, що розкладаються на різні складові, які відповідають специфіці тієї функції, яка через них реалізується.

Система формування і управління асортиментом та якістю товарів є органічною частиною комплексної системи управління комерційною діяльністю підприємства. У свою чергу система формування і управління асортиментом та якістю товарів включає три функціональні підсистеми: організацію і координацію, кожна з яких складається з кількох елементів.

Формування асортименту та якості товарів на підприємстві є складним процесом, який здійснюється з урахуванням дії цілого ряду факторів. Ці фактори поділяються на загальні та специфічні. До загальних факторів відносять

споживчий попит та виробництво товарів. Специфічними факторами являються умови товаропостачання, чисельність і склад населення, яке обслуговується, транспортні умови, наявність інших організацій в зоні діяльності даного підприємства.

Задоволення попиту населення на товари передбачає, як відомо, не тільки їх виробництво за кількістю, асортиментом та якістю, що відповідають запитам населення, але й забезпечення їх доставки в місця продажу в потрібний час і відповідного встановлення. Виконанню цього важливого завдання має сприяти система управління збутом і товарними запасами [2].

Отже, при сформованих на сьогоднішній день умовах ринку, підприємству необхідно постійно відстежувати всі зміни, що відбуваються в галузі, країні, світі. Найчастіше це вимагає значних вкладень коштів. Не приділяючи уваги такому важливому чиннику не можна говорити про успіх підприємства. Воно не зможе функціонувати, перебуваючи на одному рівні розвитку, не вдосконалюючись, не враховуючи вимог ринку. Тому детальне всебічне вивчення і аналіз діяльності організації необхідний для визначення орієнтирів і подальших дій підприємства, координації діяльності, постійного пошуку нових напрямків і розробки конкурентних переваг.

Список використаних джерел

1. Апопій В.В. Комерційна діяльність на ринку товарів та послуг: Підручник / В.В.Апопій, С.Г.Бабенко, Я.А.Гончарук та ін. – К.: Знання, 2014. – 558 с

2. Ліпич Л.Г. Комерційна діяльність: Навчальний посібник / Л.Г. Ліпич, О.В.Кощій. – Луцьк: ред.-видавничий відділ ЛДТУ, 2017 – 288 с.

Россоха Володимир
д. е. н., професор кафедри маркетингу та управління бізнесом
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ
Україна
Петриченко Олександр
к. е. н., доцент кафедри аналізу та статистики
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця
Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН У МОЛОЧНІЙ ГАЛУЗІ

Становлення відносин між учасниками молочної галузі залежить від стану внутрішнього середовища учасників і цілей, які вони ставлять перед собою (маркетингові, виробничі, організаційні, технологічні, фінансові, соціальні) для досягнення, збереження і посилення конкурентних переваг. Такі відносини формуються на засадах економічного (комерційного і некомерційного) та соціального партнерства (рис.).

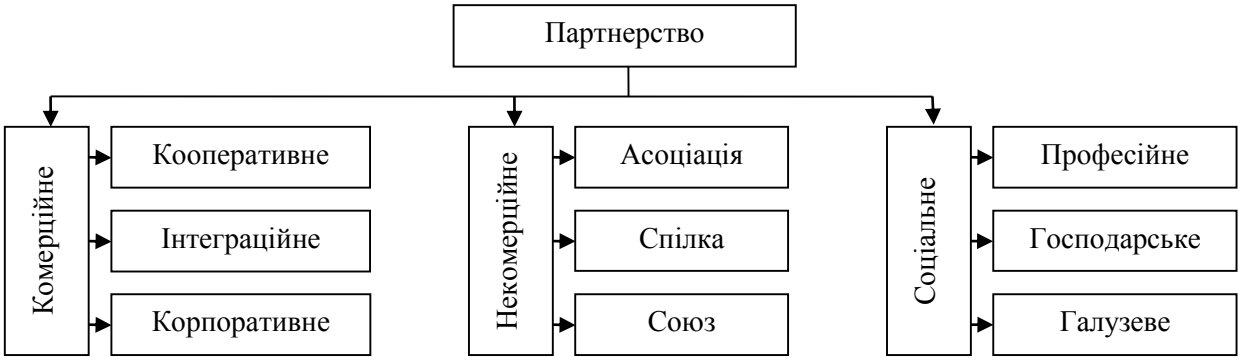

Рис. Форми партнерства у молочній галузі

За своєю сутністю партнерство – це добровільна співпраця, участь у спільних справах, проектах, програмах. Економічне партнерство ґрунтується на взаєминах сторін-партнерів з частковою участю капіталів, спільної праці у виконанні певних операцій, реалізації проектів програм у підприємництві на підставі двох- і багатосторонніх договорів, угод, контрактів, якими визначаються права, обов'язки, зобов'язання та відповідальність сторін, порядок і обсяг фінансової участі, порядок використання та розподілу прибутків [1, с. 698–701].

Становлення кооперативної форми партнерства між особистими селянськими господарствами молочної галузі здійснюється через співпрацю сімейних молочних ферм у сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах та їх об'єднаннях. Кооперативне об'єднання «Господар» (Дніпропетровська обл.) консолідує 8 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів з двома асоційованими організаціями, має 12 пунктів прийому молока в трьох районах області, 14 пунктів штучного осіменіння. Члени кооперативів утримують понад 3 тис. корів. У структуру об'єднання входить кооперативна демонстративно-навчальна ферма СП «Молочарське» з поголів'ям 120 корів.

Комерційно-кооперативне партнерство генерується спільною власність на виробничі потужності для збирання сировини, переробки молока і виробництва молокопродукції, а комерційно-інтеграційне – за допомоги молокопереробних підприємств, які забезпечують молочнотоварні ферми основними й оборотними засобами, фінансують розвиток генофонду молочного стада. Класичною формою комерційного партнерства має стати розподіл між учасниками прибутку на вкладений капітал від кінцевої реалізації молокопродукції.

Корпоративне партнерство національних компаній зводиться до злиття, поглинання, консолідації активів підприємницьких структур, підвищення ступеня концентрації виробництва через об'єднання секторів виробництва молока → виготовлення молочної продукції → реалізації молокопродуктів у власній дистрибуційній мережі.

Ринкове середовище відкриває широкий простір для пошуку форм і моделей економічного партнерства з постачальниками і споживачами, органами місцевого самоврядування і державою, об'єднаннями товаровиробників на некомерційних засадах. До останніх належать асоціації (лат. *associo* – з'єдную, зв'язую), спілки й союзи (див. рис.). Це найпростіші форми договірного

об'єднання підприємств з метою постійної координації господарської діяльності на засадах громадського самоврядування, Статуту, Установчого договору, Кодексу поведінки додержання правил і вимог.

Асоціація виробників молока (АВМ) налічує 140 господарств, що становить 5,4 % від загальної кількості 2614 виробників молока, з поголів'ям 65 тис. гол. (13,4 %) дійного стада великої рогатої худоби підприємств. Національна асоціація молочників України «Укрмолпром» (НАМУ) включає 61 молокопереробне підприємство з 355 од., або 17,2 % від загальної кількості.

Спілка молочних підприємств України (СМПУ) об'єднує 34 молокопереробні підприємства, або 9,6 % від 355 од., підприємства з випуску пакувальних матеріалів «Тетра Пак Україна» та «Елопак Фастів», а також Інститут продовольчих ресурсів НААН, навчальні заклади, які готують кадри для молочної промисловості, адвокатське бюро, підтримує партнерські стосунки з ГО «Громадський контроль захисту прав споживачів», Асоціацією українських виробників «Морозиво і заморожені продукти» та ін. До складу асоціації «Укрконсервмолоко» входять 7 молококонсервних комбінатів з виробництва згущених та сухих молочних продуктів.

Для підвищення ефективності некомерційно-економічне партнерство має спиратися на такі принципи: 1) географічна концентрація виробництва; 2) виробнича та інфраструктурна спеціалізація; 3) різноманітність учасників бізнес-процесів; 5) критична маса товару, що може претендувати на бренд; 6) добровільність членства, довіра й конкуренція між учасниками; 7) інноваційність технологій виробництва; 8) кооперація допоміжних функцій; 9) підвищення якості продукції з орієнтацією постачання її на зовнішні ринки; 10) наявність третейського суду; 11) наявність бренду і спільної мережі збуту; 12) діагностика ціннісних орієнтирів; 13) науково-методичний та інформаційний супровід діяльності; 14) наявність органів місцевого самоврядування; 15) підтримка приватно-державного партнерства.

Особливе місце в партнерських відносинах займає соціальне партнерство. Це система взаємозв'язків між соціальними суб'єктами, до яких належать наймані працівники, трудові колективи, професійні спілки, роботодавці та їх об'єднання, держава та органи місцевого самоврядування, їхні представники та спільно створені ними органи з регулювання соціально-трудових відносин, дотримання прав та інтересів сторін.

Інститут соціального партнерства спирається на економічне та юридичне підґрунтя. Економічну основу окреслює його колективна природа, наявність колективного інтересу всіх суб'єктів у сфері використання найманої праці, колективних відносин та колективної структури сторін. У юридичному сенсі соціальне партнерство виступає як система суспільної взаємодії суб'єктів колективних трудових відносин, як правовий інститут. Оскільки відносини соціального партнерства врегульовуються правовими нормами, то у суспільному житті вони постають як правовідносини. Правову основу інституту соціального партнерства формує законодавча база.

Рівні соціального партнерства у молочній галузі поділяються на професійний, господарський і галузевий. Сферами соціального партнерства виступають професійна зайнятість і працевлаштування, використання праці, соціальний захист, охорона здоров'я, задоволення духовних потреб працівників підприємства. Необхідною умовою реалізації соціального партнерства стає підвищення рівня економічної, соціальної, політичної та моральної зрілості суб'єктів партнерських стосунків [2].

Серед партнерських відносин, що формуються на контрактних засадах, у молочній галузі виділяються інвестиційний, інноваційний, виробничий, торговельний та фінансовий рівні. Вибір форми й учасників залежить від діяльності потенційних партнерів, у результаті ефективної взаємодії яких створюється додаткова й довгострокова конкурентна перевага.

Незалежно від виду налагодження партнерства з різними учасниками підприємство отримує низку переваг, а саме: підвищення продуктивності праці й конкурентоспроможності продукції, збільшення вартості підприємства на ринку й цінності його бренду, а також формування позитивного іміджу як надійного та стабільного партнера. Це стосуватися також проведення маркетингових досліджень, набуття навичок і знань, підвищення рівня кваліфікації персоналу, ефективного використання потужностей і зниження витрат виробництва, зменшення витрат часу на розроблення інновацій, а також інвестиційного забезпечення й налагодження технологічного процесу.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія : в 3-х т. / редкол.: …С. В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. Київ : Академія, 2001. Т. 2. 848 с.

2. Петриченко А. А. Институциональные проблемы развития отрасли молочного скотоводства в Украине. Украина, Болгария, ЕС: экономические и социальные тенденции развития : матер. междунар. науч.-практ. конф. (г. Бургас, Болгария 11–12 сент. 2017). Бургас : Авангард Прима. 2017. С. 90–93.

Скороход Ольга
Острикова Надежда
студентки
Гуща Павел
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск, Республика Беларусь

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Малый и средний бизнес в Республике Беларусь является важнейшей составляющей рыночной экономики и играет важную роль в социальной стабилизации, создании новых рабочих мест, ускорении экономического роста за счет реструктуризации экономики и перераспределения трудовых ресурсов.

Становление малого и среднего бизнеса в Республике Беларусь насчитывает чуть больше 25 лет. За это непродолжительное время, данный сектор экономики

прошел несколько этапов развития. С принятием Закона Республики Беларусь от 1 июля 2010 года «О поддержке малого и среднего предпринимательства» законодательно закрепилось понятие среднее предпринимательство. В соответствии с этим Законом пересмотрены нормативно-правовые основы регулирования деятельности субъектов малого и среднего бизнеса, активизировалась работа по либерализации делового и инвестиционного климата. Это способствовало тому, что до 2014 года наблюдался устойчивый рост количества юридических лиц и индивидуальных предпринимателей, поступательно возрастал вклад субъектов малого и среднего бизнеса в основные экономические показатели.

Мировой финансовый кризис 2014–2015 годов оказал негативное влияние на экономику Республики Беларусь в целом и на малый и средний бизнес, в частности. С 2016 года началось поступательное восстановление позиций белорусского малого и среднего бизнеса после рецессии. Однако докризисные значения все еще не достигнуты. Данный факт свидетельствует о том, что малые формы хозяйствования в большей мере уязвимы к негативным внешним воздействиям по сравнению с крупными организациями.

В настоящее время субъекты малого и среднего бизнеса формируют более четверти валовой добавленной стоимости страны. На сектор малого и среднего бизнеса приходится более одной третьей части платежей в доходах республиканского бюджета, контролируемых налоговыми органами, около одной второй части экспорта товаров и каждое третье рабочее место.

Белорусский малый и средний бизнес на 01.07.2018 г. – это 110 тыс. юридических лиц, почти четверть миллиона индивидуальных предпринимателей (236 тыс. человек) и 54,3 тыс. физических лиц, привлекаемых индивидуальными предпринимателями по трудовым и гражданско-правовым договорам. Каждый третий работник занят в секторе малого и среднего бизнеса.

Отраслевая структура организаций малого и среднего бизнеса относительно стабильна: 27 процентов – сфера производства, 73 процента – сфера услуг, преобладающими видами деятельности по количеству организаций являются оптовая и розничная торговля, ремонт автомобилей и мотоциклов, обрабатывающая промышленность, транспортная деятельность, складирование, почтовая и курьерская деятельность.

Таблица

Удельный вес малых и средних организаций Республики Беларусь в основных экономических показателях, %

Показатели	Годы				
	2013	2014	2015	2016	2017
ВВП	21,1	21	20,4	20,6	21,6
Средняя численность работников	28,4	28	27,3	28,2	28,6
Объем промышленного производства	15,6	16	15,8	17,8	17,8
Инвестиции в основной капитал	38,9	42,3	36,7	36	34,3
Выручка	37,7	37,1	37,9	38,3	41,2
Экспорт товаров	37,3	41,5	48,1	45,4	46,9
Импорт товаров	35,7	35,1	35,5	38,6	42,3

Удельный вес малого и среднего бизнеса в промышленном производстве в 2016–2017 гг. составил 17,8 %. Невысокий уровень вклада малого и среднего бизнеса в промышленное производство объясняется проблемами доступа к финансовым, материальным и трудовым ресурсам, новым технологиям и оборудованию, поскольку промышленное производство требует гораздо больших затрат.

Положительную динамику демонстрируют субъекты, которые ориентированы на внешний спрос: в 2016 году доля продукции малого и среднего бизнеса в общем объеме экспорта товаров составила 45,4 процента, по итогам 2017 года – 46,9 %.

В последние годы сохраняется отрицательная динамика вклада малого и среднего бизнеса в инвестиции в основной капитал. В 2017 году доля малого и среднего бизнеса в общем объеме инвестиций составляла всего лишь 34,3 процента. В докризисный период значение данного показателя достигало более 42 процентов. Снижение инвестиционной активности вызвано как общим ухудшением экономической ситуации, медленным восстановлением внутреннего спроса, так и в определенной мере проблемами доступа к финансовым ресурсам.

В оптовом товарообороте республики на малый и средний бизнес приходится более 80 процентов. При этом более 50 процентов этого оборота обеспечивают малые предприятия.

В конце 2017 года в Республике Беларусь принят ряд нормативных правовых актов, направленных на развитие предпринимательской инициативы, стимулирование деловой активности и исключение излишних административных барьеров, предъявляемых к субъектам хозяйствования.

Одним из ключевых документов является Декрет Президента Республики Беларусь от 23 ноября 2017 г. № 7, предусматривающий кардинальное изменение механизмов взаимодействия государственных органов и бизнеса, минимизацию вмешательства должностных лиц в работу субъектов хозяйствования и усиливающий механизмы саморегулирования бизнеса, его ответственность за свою работу перед обществом.

В целях развития IT-отрасли и создания цифровой экономики, а также привлечения технологий, капиталов и, главное, умных и талантливых людей со всего мира подписан Декрет Президента Республики Беларусь от 21 декабря 2017 г. № 8 «О развитии цифровой экономики».

В стране реализуется Государственная программа «Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь» на 2016–2020 годы. Финансирование мероприятий данной Государственной программы осуществляется за счет средств республиканского и местных бюджетов, открытого акционерного общества «Банк развития Республики Беларусь», Белорусского фонда финансовой поддержки предпринимателей, иных источников, предусмотренных законодательством. В республике создана и действует сеть субъектов инфраструктуры поддержки малого и среднего бизнеса, состоящая на 1 июля 2018 г. из 99 центров поддержки

предпринимательства и 27 инкубаторов малого предпринимательства. Субъекты данной инфраструктуры в основном расположены в областных центрах и крупных городах.

Вместе с тем вклад малого и среднего предпринимательства в экономику республики значительно ниже, чем в большинстве развитых стран. Так, в странах Европейского союза доля малого и среднего предпринимательства в валовой добавленной стоимости составляет 56,8 %, доля занятых – 66,6 %.

Список использованных источников:

1. Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс] /О Государственной программе «Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь» на 2016–2020 годы. - Режим доступа: http://www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=C21600149. – Дата доступа: 18.02.2019 г.

Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Удельный вес малых и средних организаций Республики Беларусь в основных экономических показателях. - Режим доступа: http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/maloe-predprinimatelstvo/osnovny-pokazateli-srednikh-organizatsiy/godovye-dannye/udelnyy-ves-srednikh-organizatsiy-respubliki-belarus-v-osnovnykh-ekonomicheskikh-pokazatelyakh/. – Дата доступа: 18.02.2019 г.

Терентьева Елизавета
студент
Гуща Павел
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

ИНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ КАК ВИД МАРКЕТИНГОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Несколько лет назад понятие интернет-маркетинга рассматривалось лишь как вспомогательное средство в общей рекламной кампании. Сайт представлял собой визитку компании, обеспечивая потребителю доступ к актуальной информации о компании, контактам или акциям. На сегодняшний день ситуация изменилась в корне. Для многих компаний сайт является не просто мощным маркетинговым и менеджерским инструментом, но и позволяет расширить и увеличить рынок сбыта товаров или услуг, несмотря на географические или другие привязки.

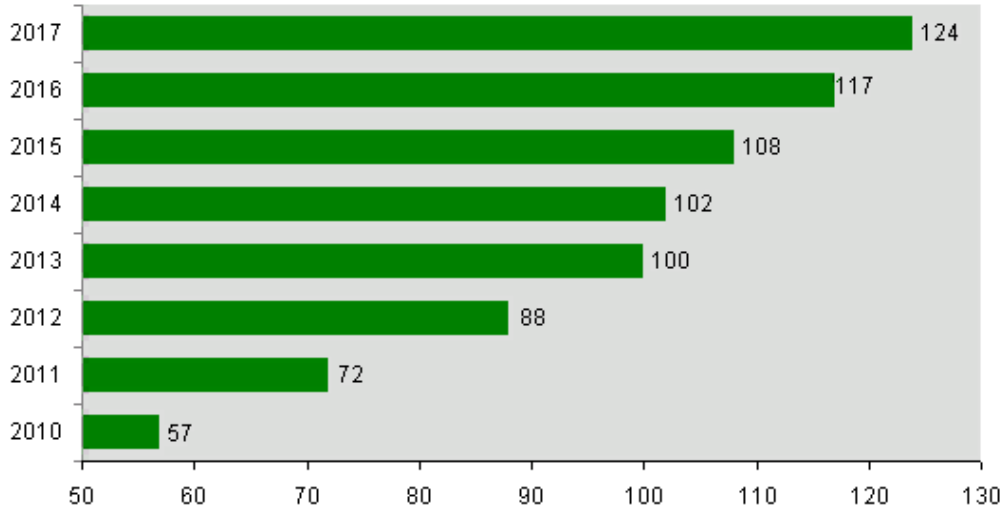

Рисунок – Количество абонентов в сети Интернет на 100 человек населения в Республике Беларусь

Примечание – Источник: www.belstat.gov.by

В работе В.В. Дика, М.Г. Лужецкого и А.Э. Родионова «Электронная коммерция» интернет-маркетинг трактуется как «необходимый комплекс мер по исследованию такого специфического рынка, каким является сетевой рынок Интернета, по эффективному продвижению и продаже товаров (услуг) с помощью современных интернет-технологий» [2]. Основная суть и идея интернет-маркетинга – это организация, целостное понимание и использование рекламы (сервисов) в Интернет как единого маркетингового инструмента для достижения цели. Некоторые компании используют лишь малую долю возможностей всемирной сети. Занимаясь лишь поисковой оптимизацией, контекстом ну в лучшем случае минимальным вирусным маркетингом, они считают, что это максимально-возможный комплекс рекламно-информационных услуг, которые может предоставить нам сеть. Это далеко не так. Ведь интернет-маркетинг – это практика использования всех аспектов традиционного маркетинга в сети Интернет, затрагивающая основные элементы маркетинг-микс: цена, продукт, место продаж и продвижение.

К преимуществам использования интеренет-маркетинга можно отнести следующие аспекты:

1. Интернет-маркетинг в первую очередь предоставляет потребителю возможность получить информацию о товарах. Любой потенциальный потребитель может, используя интернет, получить информацию о товаре, а также купить его. Хотя, если там не будет информации об одном товаре, или он её не найдёт, то, скорее всего он приобретёт другой товар у конкурента. Также у потребителя появляется возможность до покупки товара получить опыт использования товара (посредством AR), что увеличивает вероятность совершения покупки.

2. Применение методов интернет-маркетинга нацелено на экономию средств (на заработной плате сотрудников отделов продаж и на рекламе), а также на расширение деятельности компаний (переход с локального рынка на

национальный и международный рынок). При этом как крупные компании, так и малые, имеют более уравновешенные шансы в борьбе за рынок. В отличие от традиционных рекламных медиа (печатных, радио и телевидения), вход на рынок через Интернет является не слишком затратным. Важным моментом является то, что в отличие от традиционных маркетинговых методов продвижения, интернет-маркетинг дает чёткую статистическую картину эффективности маркетинговой кампании.

3. В сравнении с другими видами медиамаркетинга (печатными, радио и телевидением), интернет-маркетинг растет очень быстро. Он завоёвывает все большую популярность не только у бизнеса, но и обычных пользователей, которые хотят продвинуть свой эффективный веб-сайт и заработать на нём. Тем не менее, в развитых странах, затраты на интернет-маркетинг и рекламу составляют около 5 % от общих рекламных затрат.

Недостатки интернет-маркетинга:

1. Ограничения в интернет-маркетинге создают проблемы как для компаний, так и для потребителей. Если у потребителя медленное интернет-соединение, это приводит к затруднению в использовании в рекламе анимированных роликов, презентационных фильмов и высококачественной графики, но проблема со скоростью – это вопрос времени, с каждым днем «медленных» пользователей становится все меньше.

2. Интернет-маркетинг не дает возможность потребителю опробовать товар до того, как сделать покупку. Но большинство потребителей решают эту проблему просто. Они знакомятся с интересующим их товаром в обычном магазине, а покупку делают в интернет-магазине.

3. Проблема отсутствия возможности у покупателя «потрогать» товар также может решаться иными способами, например, некоторые владельцы интернет-магазинов используют фотографии товара высокого качества и разрешения, стараясь передать в изображениях все детали и особенности своей продукции. Набирает популярность и использование специальной фототехники для оцифровки снимков товара в формате 3D (объемное изображение), дающее посетителю интернет-магазина рассмотреть товар со всех ракурсов.

4. Ограниченность платёжных методов, которым доверяют потребители. Но все эти ограничения касаются только рынка B2C.

Таким образом, можно с уверенностью утверждать, что несмотря на некоторые недостатки, интернет-маркетинг является самым быстрорастущим и перспективным инструментом в медиапространстве.

Список использованных источников:

1.Национальный статистический комитет Республики Беларусь [электронный ресурс]. – 1998-2019. – Режим доступа: http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/svyaz-i-informatsionno-kommunikatsionnye-tekhnologii/graficheskiy-material-grafiki-diagrammy/kolichestvo-abonentov-seti-internet-na-100-chelovek-naseleniya/. – Дата доступа: 20.02.2019

2.Дик В.В., Лужецкий М.Г., Родионов А.Э. Электронная коммерция. – М.: Московская финансово-промышленная академия, 2005. – с. 122

Шевяков Юрій
к. с.г. н., доцент кафедри аграрної економіки
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин, Україна

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ДІЄВА СТРАТЕГІЧНА ОРІЄНТАЦІЯ В АГРОПРОМИСЛОВІЙ СФЕРІ

У наш час сільськогосподарське виробництво є одним з найважливіших секторів національної економіки. Протягом декілька років становище сільського господарства погіршилося. Перш за все, спад виробництва в сільському господарстві привів до того, що показники обсягу валової продукції значно зменшились. Нестабільність зовнішнього середовища, зумовлена ринковим попитом і відсутністю стабільної аграрної політики, яка не дозволяє господарчим суб'єктам будувати довгострокові плани, не забезпечує стійкого господарювання підприємствам галузі, змушуючи їх шукати альтернативи сформованої спеціалізації виробництва. Також слід зауважити, що в нашій країні як практичний, так і теоретичний досвід у даній сфері не накопичений. Сьогодні рішення економічних проблем сільського господарства сприятиме вирішенню соціальних проблем території, і, в першу чергу, підвищенню рівня зайнятості, а значить, рівня життя населення. Це обумовлює актуальність дослідження аспектів розвитку стратегій диверсифікації діяльності сільськогосподарських підприємств, що враховує різноманіття і складність факторів, які впливають на сучасний стан сільського господарства.

Мета дослідження полягає в тому, щоб ґрунтуючись на визначенні місця диверсифікації у сучасній організації суспільства, обґрунтувати перспективні напрямки підвищення рівня диверсифікації діяльності аграрного підприємства.

Зоренко О.В. у своїх дослідженнях підкреслює, що диверсифікація виробництва у сфері агропромислового комплексу – це розширення номенклатури й асортименту, зміна виду продукції, що виробляється підприємством, освоєння нових видів виробництва для підвищення ефективності виробництва, отримання економічної вигоди, запобігання банкрутства з урахуванням екологічних та соціальних потреб населення [1].

Впровадження диверсифікації в сільськогосподарське виробництво є беззаперечно допоміжним, а то й головним фактором забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства. Вибір стратегії диверсифікації дає змогу підвищити конкурентоспроможність продукції та підприємства, збільшити її збут завдяки повнішому задоволенню потреб споживачів.

Спонукання до інтеграції з вітчизняними переробними підприємствами підвищує рівень їх завантаженості, підвищує рівень їх конкурентоспроможності на внутрішньому та світовому ринку і сприяє забезпеченню економічної та продовольчої безпеки держави [3].

Диверсифікація як дієва стратегічна орієнтація агросервісних підприємств на різних стадіях їх життєвого циклу, яка орієнтована насамперед на забезпечення ринкової стійкості підприємств, реалізується на основі організаційно-економічного механізму, що передбачає ідентифікацію

стратегічної позиції підприємства, стратегічних альтернатив його диверсифікації, а також обґрунтування комплексу ефективних засобів імплементації стратегії розширення. Ці складові механізму диверсифікації діяльності агросервісних підприємств становлять цілісну систему на засадах взаємозалежності та компліментарності [2].

Диверсифікація несе підприємствам такі переваги:

- диверсифікація дає змогу підприємствам найбільш досконало використовувати власні матеріальні ресурси;
- правильний вибір стратегії диверсифікації дає змогу підвищити конкурентоспроможність продукції та підприємства, збільшити збут продукції аграрного сектора завдяки задоволення потреб споживача;
- диверсифікація сприяє ефективному забезпеченню економічної та продовольчої безпеки держави;
- інтеграція переробки підприємств АПК підвищує рівень їх завантаженості;
- від глибини диверсифікації та рівня кооперації залежить повнота використання природно-ресурсного та господарського потенціалу;
- диверсифікація аграрних підприємств дає змогу отримати синергічний ефект;
- при диверсифікації підприємств аграрного сектора зменшиться ступінь підприємницького ризику через ліквідацію залежності від єдиного виду продукції.

Загрози, що несе диверсифікація:

- диверсифікація не завжди дає змогу використати переваги спеціалізованого виробництва;
- невдалий вибір стратегії диверсифікації може привести до економічних втрат підприємства;
- можливий ефект втрати мотиву виробництва;
- управляти диверсифікованим виробництвом значно складніше;
- диверсифікацію недоцільно застосувати на підприємствах з низьким рівнем концепції виробництва;
- невдале розміщення номенклатури продукції, що її виробляють окремі фірми та об'єднані диверсифікації підприємства може привести до банкрутства;
- об'єднання двох підприємств, які виробляють різні види продукції – як засіб розширення перспектив розвитку підприємства може привести до збільшення економічних ризиків.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що підвищення рівня диверсифікації діяльності аграрного підприємства необхідно здійснювати надзвичайно обережно, враховуючи в кожному випадку специфіку виробництва, структуру конкуренції на ринку збуту готової продукції.

Список використаних джерел

2.Ткачук В.І. Диверсифікація сільської економіки: соціально-економічний ефект // Економіка АПК №4. – 2009. – 129–132.

3. Шеленко Д.І Сільськогосподарські підприємства Івано- Франківського Прикарпаття після реформи. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2007. – 180 с.

Шиманчук Александра
студент
Паршутич Ольга
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
Г. Пинск
Беларусь

ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ НИЗКИХ ЗАКУПОЧНЫХ ЦЕН НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННУЮ ПРОДУКЦИЮ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В современных условиях в аграрной экономике актуальной становится тема низких закупочных цен на сельскохозяйственную продукцию, это обусловлено тем, что по своим последствиям они схожи с дополнительным налогом на предприятие. Результаты такого «налога» проявляются в больших убытках сельскохозяйственных предприятий, высоком уровне задолженности и низких показателях эффективности.

Одним из способов преодоления данной проблемы является регулирование цен в области сельского хозяйства. Оно осуществляется в соответствии с рядом законодательных актов, основным из которых является закон «О ценообразовании», принятый 10.05.1999 г. [1].

В Республике Беларусь регулирование цен осуществляется следующими способами: установление фиксированных цен, установление предельных цен, установление предельной нормы рентабельности, декларирование цен, установление величины торговой надбавки.

Более подробно можно описать такой метод регулирования, как торговая надбавка. В соответствии с документом, надбавки к закупочным ценам на сельскохозяйственную продукцию включены следующие виды продукции: молоко сырое крупного рогатого скота базисной жирности, закупаемого у населения и поставляемого организациям, осуществляющим переработку продукции сельского хозяйства для производства молочных продуктов, молодняк крупного рогатого скота живым весом до 100 килограммов, закупаемого у населения организациями для выращивания.

Исходя из данных представленных на графике, можно сделать вывод о том, что выплата надбавок к закупочным ценам на молоко сырое крупного рогатого скота базисной жирности достигло максимальной точки в 2017 году (0,04 копейки за 1 кг) и на протяжении последующих годов было относительно стабильным. В период с 2014 по 2017 показатель увеличился в 2 раза или на 0,021 копейку.

Если рассматривать молодняк крупного рогатого скота живым весом до 100 килограммов, то также можно наблюдать тенденцию роста. Так, в 2014 году показатель находился на уровне 0,34 копейки. И уже в 2019 году составил 0,40 копейки. На протяжении данного периода надбавка к закупочным ценам увеличилась на 0,06 копейки или на 17,65%.

Таким образом, ввод надбавок на сельхозпродукцию с низкими закупочными ценами позволит хозяйствам нормально развиваться и конкурировать на рынке. Повышение надбавок к закупочным ценам на молоко сырое крупного рогатого скота базисной жирности, способствует дальнейшему содержанию коров и стимулирует сдачу молока населением. Что же касается надбавок к закупочным ценам на молодняк крупного рогатого скота живым весом до 100 килограммов, то они будут поощрять его реализацию населением для доращивания в сельских хозяйствах, и способствовать наполняемости животноводческих ферм и комплексов и сохранению необходимого поголовья крупного рогатого скота в сельскохозяйственных организациях.

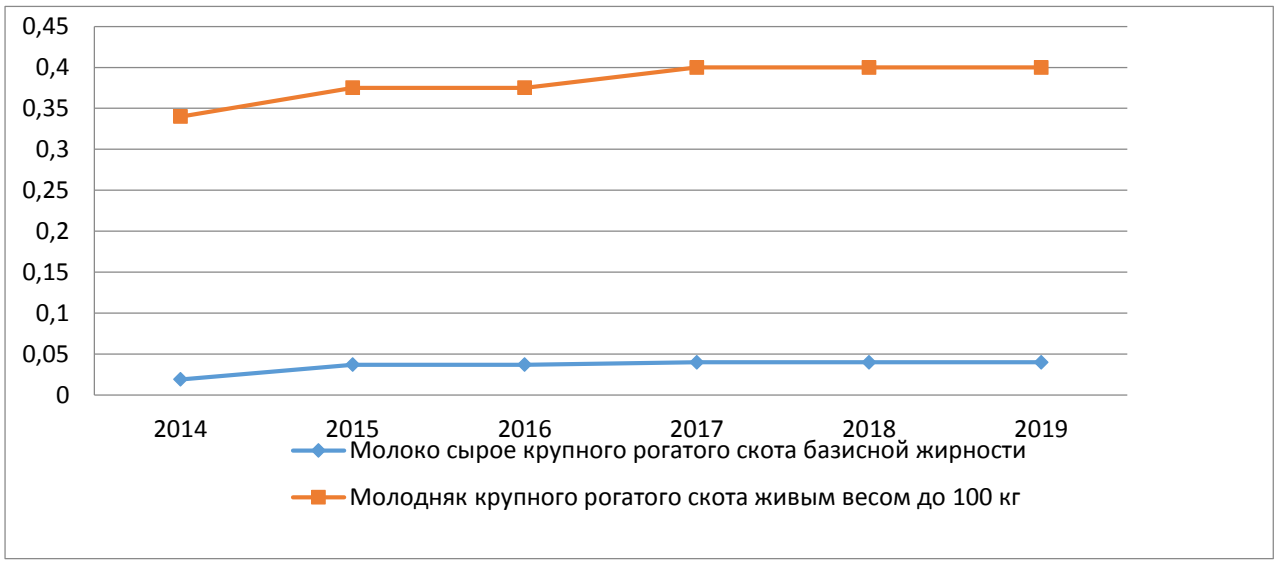

Рис. Динамика выплачиваемых надбавок к закупочным ценам на сельскохозяйственную продукцию 2014 – 2019 гг.

Источник: [2].

Для преодоления низких закупочных цен государству необходимо:

- Учитывать реальные затраты основной массы сельских товаропроизводителей при формировании закупочных цен и возмещения затрат на уровни общественно необходимых;
- Создать общую рыночную инфраструктуру;
- Пропагандировать и продвигать отечественную продукцию за рубежом;
- Установить экспортные и импортные пошлины и квоты;
- Поддерживать экспорт отечественной продукции.

Список использованных источников:

1. Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://pravo.by/. – Дата доступа: 28.02.2019.

2. Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.mshp.gov.by/. – Дата доступа: 28.02.2019.

Шиптенко Олександра
студентка
Македон Галина
к.е.н., старший викладач кафедри менеджменту
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

Логістична система може бути побудована для будь-якої економічної системи, починаючи від економіки окремої держави чи групи держав і закінчуючи підприємством. Сформовані логістичні системи потребують постійного вдосконалення. Трансформація та вдосконалення існуючої логістичної системи називається реінжинірингом логістичного процесу, або логістичним інжинірингом, метою якого є підвищення рівня інтеграції певних аспектів логістичної діяльності [1].

Розглянемо порядок формування або реінжинірингу логістичної системи підприємства.

На першій стадії розробляється проект логістичної системи. Процес проектування починається з етапу виявлення проблем та визначення цілей системи, в результаті формується логістична місія та комплекс цілей, які мають досягатись в певні періоди функціонування логістичної системи підприємства, визначаються можливі сфери його логістичної компетенції та шляхи подальшого розвитку [4].

На другому етапі проводиться дослідження макроекономічних чинників впливу та взаємовідносин логістичної системи підприємства із зовнішнім середовищем[3].

На третьому етапі проектування системи проводяться дослідження на мікрорівні, тобто логістичної діяльності підприємства та його контрагентів. Вивченню підлягає весь логістичний процес і кожна логістична функція окремо, види матеріальних, інформаційних та фінансових потоків.

На наступному етапі проводиться деталізація на рівні підсистем, визначається їх структура та взаємозв’язки. В складі логістичної системи виділяють такі основні підсистеми: транспортна, складська, управління запасами, інформаційна, логістичного обслуговування, логістичного менеджменту [5].

П’ятий етап проектування – синтез системи, а саме аналіз різних варіантів компоновки підсистем в єдину систему та вибір найкращого. Вибір проводиться на основі оцінки та порівняння витрат та вигід альтернатив.

Для стабільного функціонування логістичної системи першорядне значення має планування логістичних процесів, складовими якого є планування технологій та оперативне планування. Логістична технологія – це стандартна послідовність виконання окремої логістичної функції або логістичного процесу в логістичній системі.

Процес планування логістичних технологій включає такі етапи [3]:

- порівняння варіантів та вибір раціональної послідовності виконання операцій з матеріальним потоком (технологій транспортування, вантажопереробки, складування, пакування тощо), операцій з інформаційним та фінансовим потоками (процедури планування потреб та закупівлі ресурсів, управління запасами, обробки замовлень тощо);
- визначення переліку необхідної матеріальної інфраструктури (транспортних засобів, складського обладнання, засобів автоматизації, обчислювальної техніки та інших технічних засобів);
- вибір методичного забезпечення (технологій, процедур, інструментів раціональної організації логістичних процесів).

У логістичному плануванні та управлінні застосовуються певні засоби вдосконалення логістичних ланцюгів та операцій (логістичного інжинірингу). Прискорення виконання логістичних операцій та зниження загальних витрат досягається такими засобами [1] :

-відтермінування операцій;

-консолідація відправлень;

-оптимізація маршрутів.

Відтермінування операцій зменшує ризик, що пов'язаний із помилками у прогнозуванні, тому рішення про виробництво або розміщенні запасів відкладається до отримання замовлення. Розрізняють відтермінування виробничих операцій та логістичних операцій.

В логістичних системах менеджери мають шукати способи оптимальної консолідації відправлень для забезпечення повного завантаження транспортних засобів, що буде спрямоване на скорочення транспортних витрат. Однак для сучасних логістичних систем, що працюють у відповідь на попит, характерні невеликі та нерегулярні відправлення вантажів. Існує три способи забезпечити ефективну консолідацію відправлень [2]:

-за цільовим ринком (поєднання невеликих партій відправлень для різних споживачів, що розташовані в одній ринковій зоні);

-за графіком поставок (вантажі відправляють на конкретний ринок тільки за певним графіком);

- за групами вантажовідправників, що обслуговують певну ринкову зону.

Саме тому предметом логістичного аналізу та планування є транспортування вантажів за певним маршрутом між пунктами відправлення та призначення. Аналіз маршрутів має охоплювати як обсяги перевезень, так і число рейсів між пунктами, завантаженість транспорту в обох напрямках. Необхідно різними способами постійно проводити [4]:

- балансування між перевантаженими та недовантаженими рейсами:
- змінювати у разі потреби перевізника або вид транспорту;

-перерозподіляти перевезення вантажів між власним та залученим транспортом;

- збільшувати перевезення зворотними рейсами тощо.

Наведені технології та методичні підходи (засоби) використовуються як в стратегічному, так і в оперативному плануванні логістичної діяльності. В оперативному плануванні зусилля менеджменту зосереджуються на функціях, операціях, тобто конкретних виконавчих діях, наприклад, на процесах розподілу.

Особливою сферою функціонування логістичної системи є інформаційна підсистема. Об'єктом логістичної інформаційної системи (інформаційної логістики) є інформаційний потік. Управління цим потоком може стосуватись виконання операційних логістичних функцій (зберігання, передавання, обробка інформації) і виконання стратегічних завдань логістичної системи (рішень щодо учасників логістичного ланцюга, вибір технологій тощо). Логістичні інформаційні системи можуть створюватись з метою управління потоками як на рівні підприємства (мікрорівні), так і на макрорівні (регіону, країни тощо).

Важливими аспектами формування та функціонування логістичних систем є їх нормативно-правове та екологічне забезпечення. Проектування та планування логістичної системи завершується розробкою плану реалізації проекту, визначенням графіку впровадження.

На стадії реалізації відбувається поступове компонування логістичної системи та її поєднання із організаційною структурою підприємства. Процес реалізації проекту потребує контролю за дотриманням графіка впровадження та оцінки фактичних результатів [2].

На заключному етапі відбуваються вимірювання й оцінка показників діяльності системи й через зворотний зв'язок надання особам, що планують стратегічний процес, інформації, необхідної для внесення окремих коригувань або проведення модифікації всієї системи.

Слід зазначити, що поширеними підходами управління логістичними системами є проектний та програмно-цільовий, системний підхід, інтеграційний та мережевий підхід. Загалом підходи управління логістичними системами об'єднано у системний підхід, процесний підхід та функціональний підхід, а фундаментальними принципали логістичного управління є: гнучкості, системності, стійкості, адаптивності, зворотного зв'язку.

Список використаних джерел

1. Банько В.Г. Логістика: навчальний посібник / В.Г. Банько – К.: КНТ, 2013. – 345 с.

2. Карвовський Я. І. Логістика в управлінні стосунками з клієнтами / Я. І. Карвовський, К. М. Блонський // Вісн. нац. ун-ту «Львів. політехніка». Логістика. – 2016. – №552. – С. 35–39.

3. Корінь М. В. Логістика та її роль в забезпеченні ефективної діяльності підприємств / М. В. Корінь // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 35. – С. 148–152.

4. Михальчук Л. Ю. Аналіз впливу логістичних витрат на ефективність функціонування логістичної системи / Л. Ю. Михальчук, М. О. Микитин // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – №1. – С. 30–34.

Шкарупа Юлія
студентка
Македон Галина
к.е.н., старший викладач кафедри менеджменту
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ КАПІТАЛОЄМНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Рівень економічної і соціальної результативності господарської діяльності залежить від багатьох чинників, що її визначають. У зв'язку з цим для практичного розв'язання завдань управління результативністю важливого значення набуває формування стратегії підвищення результативності діяльності підприємства.

Намагаючись забезпечити свою довгострокову успішність у середовищі господарювання сучасні підприємства стикаються з проблемою пошуку адекватних динамічному оточенню методів і прийомів оцінювання досягнутих результатів розвитку. В «епоху без закономірностей» (за яскравим виразом П. Друкера) найбільш дієвим способом забезпечення успішного розвитку підприємства виявляється стратегічне управління, що спрямоване на виявлення джерел конкурентних переваг та механізмів їх досягнення задля виживання організації. Вирішення цього завдання реалізується шляхом розроблення та реалізації різноманітних стратегій – різноманітних способів досягнення повноцінного функціонування та підвищення прибутковості підприємства. У такому трактуванні змісту стратегії підприємства необхідно враховувати два ключові моменти: по-перше, поновлювана відмітність реалізується на засадах концепцій динамічних здатностей підприємства та знаходить відображення у стратегічній позиції підприємства; по-друге, якщо постає завдання оцінки успішності підприємства на ринку необхідно враховувати, що фінансові вимірники віддзеркалюють тільки окремий аспект здобутих підприємством результатів, що часто викривлює уявлення про його стратегічну перспективу.

Метою є пошук оптимальних шляхів формування стратегії підвищення результативності задля повноцінної високоефективної діяльності підприємства.

Результативність стратегії має виявлятися через комплекс кількісно вимірюваних економічних показників діяльності підприємства, що відповідає таким вимогам:

- органічного поєднання фінансових і нефінансових індикаторів успішності;
- інформаційної повноти та адекватності репрезентації вимірників для осіб, які ухвалюють стратегічні рішення.

Класифікація великої різноманітності чинників зростання результативності може здійснюватись за трьома ознаками:

1) видами витрат і ресурсів (джерелами підвищення);
2) напрямами розвитку та удосконалення виробництва;
3) місцем реалізації у системі управління виробництвом.

Групування чинників за першою ознакою робить можливим досить чітке визначення джерел підвищення результативності: зростання продуктивності праці (економія витрат живої праці), зниження фондоємності (капіталоємності) і матеріалоємності продукції. Покращання використання зазначених джерел підвищення ефективності виробництва передбачає здійснення комплексу заходів, які за своїм змістом характеризують основні напрями розвитку та удосконалення виробництва (друга ознака групування чинників). Визначальними напрямами є, перш за все, прискорення темпів науково-технічного та організаційного прогресу.

Найбільш важливою у практичному значенні слід вважати класифікацію чинників результативності за місцем реалізації у системі управління виробництвом (третя ознака групування чинників), особливо відокремлення з них двох категорій чинників – внутрішньовиробничих і зовнішніх (народногосподарських), а також поділ сукупності внутрішніх чинників на так звані «тверді» і «м'які» чинники.

«Тверді» чинники: нові технології, організація устаткування, економія матеріалів та енергії, контроль виробництва.

«М'які» чинники: продуктивність персоналу, організація і системи, більш досконалі методи роботи, стилі управління.

Під резервами розуміють невикористані можливості зниження поточних і авансових витрат матеріальних, трудових та фінансових ресурсів при даному рівні розвитку виробничих сил і виробничих відносин.

Резерви у повному обсязі можна виміряти в плані досягнутого рівня використання ресурсів і можливого, виходячи з накопиченого виробництвом, потенціалу підприємства.

Для того, щоб обґрунтувати стратегію підвищення результативності господарської діяльності підприємства необхідно здійснити стратегічний аналіз, тобто стратегічне вимірювання результативності діяльності підприємств. Виділяють наступні системи стратегічного вимірювання результативності діяльності підприємств:

- система показників відповідальності (ASC);
- збалансована система показників (BSC);
- піраміда результативності Мак Нейра;
- система управління результативністю діяльності підприємства (BPM).

Можна сформувати такі основні стратегічні напрямки підвищення результативності господарської діяльності підприємства: підвищення рівня управління і методів господарювання; організація структури виробництва та праці; підвищення прогресивності і якості продукції та техніки, що застосовується; зниження витрат на виробництво та збут; пошук резервів підвищення прибутковості підприємства; пошук резервів зміцнення фінансового стану та підвищення рівня рентабельності.

Список використаних джерел

1. Гречан А. П Діагностика ефективності діяльності підприємств / Гречан А. П., Радіонова Н. Й. // Київ, 2015

2. Козак В. Є. Економічні результати як елемент оцінки діяльності підприємства / В. Є. Козак, Г. О. Христич // Вісник Хмельницького національного університету. - 2016, № 6, Т. 2

3. Косянчук Т. Ф. Результативність діяльності підприємства та її діагностика / Косянчук Т. Ф. // Вісник Хмельницького національного університету 2015, № 3, Т. 1

4. Турило А.М. Фінансово-економічні аспекти оцінки результатів і ефективності діяльності підприємства/А.М. Турило, О.А. Зінченко//Фінанси України. – К., 2017. – № 8. – С. 35–44.

Шкуліпа Артем
студент факультету економіки, менеджменту та логістики
Стадник Вікторія
к.е.н., ст., викладач
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК НАУКИ

В умовах становлення ринкової економіки в нашій країні особливого значення набувають питання управління підприємством. Відомо, що для ефективного управління організацією необхідно враховувати існуючі та можливі проблеми в менеджменті. Реальний стан українського менеджменту та його організаційної культури є недосконалим, про що свідчить низький рівень продуктивності та якості праці на більшості вітчизняних підприємств і їх низька конкурентоспроможність. Виникає необхідність осмислення існуючих проблем і формування більш адекватної сучасним умовам господарювання моделі вітчизняного менеджменту та його організаційної культури. Тому дослідження в даному напрямку є досить актуальними.

В області осмислення проблем українського менеджменту та його організаційної культури достатньо продуктивно працюють українські вчені: Б.П. Будзан, Ф.І. Хміль, Г.В. Щокін, Г.А. Дмитренко, О.Є. Кузьмін, В.Г. Герасимчук, Г.О. Коваленко, Г.Л. Хаєт й інші.

Метою дослідження є дослідження особливостей українського менеджменту та його організаційної культури управління, визначення проблем вітчизняного менеджменту й формування підходів щодо їх вирішення.

Менеджмент – це наука, яка спирається на об’єктивні закони та закономірності, чіткі правила й технології. З іншого боку, менеджмент має справу з людськими спільнотами, які суттєво відрізняються одна від одної звичками, традиціями, життєвими цінностями, інститутами, рівнем освіти, суспільною мораллю тощо

За допомогою менеджменту людське суспільство з хаотичного перетворюється на високоорганізоване й ефективне. З одного боку – це наука, яка спирається на об’єктивні закони та закономірності, чіткі правила й

технології. З іншого, менеджмент має справу з людськими спільнотами, які суттєво відрізняються одна від одної звичками, традиціями, життєвими цінностями, інститутами, рівнем освіти, суспільною мораллю тощо. Тому при переході від теорії менеджменту до практики необхідно застосовувати такі моделі, які відповідають місцевим умовам.

В України існує оригінальний власний досвід менеджменту. І. Каганець показав, що український менеджмент має глибокі корені, сформовані ще 200 років тому Григорієм Сковородою. Як виявилося, вчення Г. Сковороди про «властиву працю» набагато випередило час та ідеально відповідає потребам сьогодення.

Філософ звернув увагу на те, що кожна людина володіє особливими здібностями до виконання певної роботи. Ця робота є продовженням внутрішньої природи; виконуючи її, людина розкриває свій потенціал, удосконалюється та почуває щастя від самореалізації. Як пророчо сказав філософ, «удячність блаженній природі за те, що необхідне зробила легким, а важке – непотрібним».

Мовою сучасного менеджменту це означає, що проблема функціональної некомпетентності – це проблема людини, яка займається «не своєю роботою»: «немає людей безталанних, а є люди, які займаються не своєю справою».

Безліч економічних та соціальних проблем стали для України дуже гострими через нестачу високопрофесійних, а водночас патріотично налаштованих кадрів. Українському менеджменту буде важко зробити суттєвий крок уперед. Для цього нам необхідно опанувати сучасні методи менеджменту, сприйняти цінності правила і етичні норми, чинні у цивілізованому світі, зберігаючи та використовуючи при цьому національні моральні надбання, отримані через релігію та історичну культуру.

Нові умови господарювання вимагають нових підходів до управління, тому має особливе значення огляд докорінних змін, які відбуваються у сфері управління, оскільки триває зміна соціально-економічної системи. Постає необхідність рішуче ламати стереотипи мислення, які склалися протягом тривалого часу [3].

Першою з проблем українського менеджменту є самозакоханість, тобто більшість керівників впевнені, що тільки вони знають, як чинити правильно, і абсолютно не погоджуються з чужою думкою.

Наступною значною проблемою є те, що український бізнес, і не лише український, зосереджений на заробітку грошей. Для сучасного українського бізнесу характерна зацикленість на грошах, недостатня духовність і творчість. Це зумовлено економічною ситуацією в нашій країні. Разом з тим, вже є бізнесмени, для яких «нести в світ прекрасне» - не пусті слова. Вони прагнуть покращити цей світ у рамках своїх можливостей. Заради справедливості варто відзначити, що їм працювати в нашій країні не простіше, однак внутрішні відчуття, з яким вони працюють, зовсім інші. І, дуже добре, що такі бізнесмени в нашій країні є.

Третьою проблемою вітчизняного бізнесу є те, що ніхто або майже ніхто насправді не думає про споживачів. Річ у тому, що наша країна ще не доросла до максимальної орієнтації на клієнта. У нас основне завдання на даному етапі розвитку - вижити за всяку ціну. Необхідно пам'ятати, що вижити можна тільки завдяки клієнтам, оскільки в кінцевому рахунку бізнес існує для клієнтів, а не для керівництва. Основою бізнесу повинна стати клієнтоорієнтованість, а не збагачення компанії. Якщо дотримуватись цього правила, то й збагачення стане саме собою зрозумілим, адже коли думаєш про клієнтів, є шанс заробити гроші.

Четверта проблема - жадібність і конкуренція. Ми можемо спостерігати, як у цілих галузях бізнесу виникають складності через те, що люди знищують один одного і не вміють співпрацювати. Особливо, якщо галузь висококонкурентна. Поняття конкуренції саме по собі жорстке і передбачає виграш за рахунок програшу іншого, але ж у конкуренції також можливий варіант «виграю я - виграє інший».

Наступна проблема - це нарцисизм або зосередженість на власній величі. Багато українських бізнесменів думають буквально так: «мій бізнес - це я». Такі бізнесмени не будуть думати про людей, які розвивають його бізнес. Для них характерна позиція: якщо в компанії трапляються невдачі - винні співробітники, але якщо стався успіх, то він став можливий завдяки особистим зусиллям керівника. Ця проблема свідчить про невміння розділяти успіх зі своїми співробітниками.

Шоста значна проблема українського менеджменту - це зосередженість на цифрах, що називається «нічого особистого». Через зацикленість на цифрах і цифрових показниках ми постійно стикаємося з проблемою у відносинах, через що нерідко можуть виникнути конфлікти [2].

І остання за порядком, але одна із найважливіших - небажання що-небудь змінювати, схильність зберігати стабільність, прагнення охороняти свій status quo, свою позицію, посаду та напрацювання, пишатися минулими заслугами та досягненнями і продовжувати робити все, як раніше, зберігати непорушність процесів у компанії, які одного разу призвели до успіху. Такий підхід буквально означає самогубство. Безумовно, пишатися минулими досягненнями або минулими стратегіями можна, але вони працюють не завжди.

Професор Б. Будзан, ґрунтовно досліджуючи особливості українського менеджменту, зазначає, що в державі наявна криза управління. Одна з її причин – втрата керованості внаслідок порушення соціальних структур через надмірну централізацію. Іще однією причиною кризи управління є те, що плановій економіці не вдалося сформувати в українському менеджменті традиції точності, пунктуальності, здатності до управління своїм часом і часом підлеглих, створити механізми протидії суб’єктивній авральності, стихійності, компанійщині тощо.

Україна має історичний шанс створити свою ефективну модель органічного менеджменту. Він базується на тому, що кожна людина має здібності до певної, так званої «властивої праці». При її виконанні ця здібність реалізується, переходить із потенційного стану в актуальний. Тому проблема некомпетентності, так характерна для українського менеджменту, – це проблема

людини не на своєму місці. Завдання органічного менеджменту – допомогти людині знайти таку роботу, яка відповідає її природним здібностям.

На нашу думку, у майбутньому дослідження даного питання пивинні спрямовуватися на подальшу деталізацію моделі організаційної культури вітчизняного менеджменту.

Список використаних джерел

1. Будзан Б.П. Менеджмент в Україні: сучасність і перспективи. – К.: Основи, 2001. – 349 с.

2. Алієв Г. Перспективи розвитку менеджменту в Україні // http://kerivnyk.info/2012/03/aliev.html

3. Лесечко М. Українська модель менеджменту // http://sd.org.ua/news.php?id=7821

НАПРЯМ 3
Логістична інфраструктура та транспортне забезпечення регіонального розвитку

DIRECTION 3
Logistic infrastructure and transport security regional development

Алієв Ельчин Бахтияр огли
к.т.н., старший дослідник, завідувач відділу техніко-технологічногозабезпечення насінництва
Інститут олійних культур НААН
м. Київ
Україна

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ПРЕЦИЗІЙНОЇ СЕПАРАЦІЇ НАСІННЄВОГО МАТЕРІАЛУ СОНЯШНИКУ

Виходячи з вимог точності технологічних процесів очищення та розділення насіннєвої суміші розроблена раціональна прецизійна технологічна лінія процесів сепарації насіннєвого матеріалу соняшнику для добазового і базового насінництва. Розрахунки показують, що пропонована раціональна прецизійна технологічна лінія процесів сепарації насіннєвого матеріалу соняшнику має більш високі капіталовкладення (30 %) і відповідно до цього затрати на амортизацію, ремонт і ТО – 34,4 %, однак більш низькі затрати на електроенергію – 12,7 %, затрати на працю – 61,1 %. Окрім цього запропонована лінія в порівнянні із традиційною забезпечує додатковий економічний ефект – 8,6 %, який досягається за рахунок запобіганню втратам ліквідного насіннєвого матеріалу в процесі сепарації насіннєвої суміші. Питомий економічний ефект з ділянки розмноження батьківських компонентів гібриду соняшнику Пріоритет (площею 0,5 га) за умови вартості отриманого насіннєвого матеріалу F1 (80000 грн/т) складає 6906,77 грн/т. При цьому строк окупності додаткових капіталовкладень складає 2,12 років.

Станом на кінець 2018 р. в Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні зареєстровано лише 17 % сортів та гібридів соняшнику вітчизняної селекції [1]. Це свідчить про загрозу національній продовольчій безпеці України. Тому згідно з Державною цільовою програмою розвитку аграрного сектору на період до 2020 року необхідне «…стимулювання збільшення виробництва добазового та базового насіння сільськогосподарських культур вітчизняної селекції…»[2].

Селекційно-насінницький процес олійних культур висуває особливі вимоги до виконання технологічних операцій очищення, розділення та сепарації насіннєвого матеріалу [3, 4]:

- сортова чистота насіннєвого матеріалу повинна складати для елітного насіння (еліта, супереліта) – 99,6–99,9 %;
- в процесі очищення безповоротні втрати не повинні перевищувати 1,5 %, пошкодження насіння під час сепарації не допускаються;
- технічні засоби для виконання технологічних операцій очищення, розділення та сепарації насіннєвого матеріалу повинні легко, швидко і повністю очищатися від залишків насіння оброблюваного сорту;
- машини повинні мати високу продуктивність і малу трудомісткість;
- при очищенні мають строго дотримуватися санітарно-гігієнічні умови роботи обслуговуючого персоналу.

Сучасна технологічна лінія процесів очищення, розділення та сепарації насіннєвого матеріалу олійних культур представляє собою поетапне розділення компонентів насіннєвих сумішей за їх фізико-механічними властивостями на відповідних технічних засобах.

Згідно Закону України «Про насіння і садивний матеріал» [5] система насінництва складається з ланок добазового, базового і сертифікованого насіння. Розглянемо ланки добазового і базового насінництва, як основу всього селекційно-насінницького процесу.

Мета дослідження. Визначити економічну ефективність технологічної лінії прецизійної сепарації насіннєвого матеріалу соняшнику.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з вимог точності технологічних процесів очищення та розділення насіннєвої суміші розроблена раціональна прецизійна технологічна лінія процесів сепарації насіннєвого матеріалу соняшнику для добазового і базового насінництва [6, 7].

Раціональна прецизійна технологічна лінія процесів сепарації насіннєвого матеріалу соняшнику для базового насінництва включає етапи первинної обробки насіння і подальше його калібрування за морфологічними показниками і маркерними ознаками. Прецизійність даної лінії досягається шляхом застосування адаптивної системи керування.

Для добазового насінництва прецизійна технологічна лінія процесів сепарації насіннєвого матеріалу соняшнику об’єднує етапи первинної обробки і калібрування через не великі об’єми насіннєвої суміші. Окрім адаптивної системи керування до розробленої технологічної лінії додано пристрій для автоматичного фенотипування насіння. Запропонований пристрій для автоматичного фенотипування насіння соняшнику дозволяє значно інтенсифікувати та скоротити селекційний процес та поліпшити проектування програми схрещування. За допомогою зазначеного пристрою можна проводити біоінформативний аналіз даних, проводити оцінку їх якості, сортувати насіння у насінництві олійних культур, проводити добір за заданими ознаками на початкових етапах селекційного процесу.

Розрахунки виконані згідно методу економічного оцінювання техніки на етапі випробування, яка є галузевим стандартом України ДСТУ 4397-2005. В якості об’єкту економічної оцінки сепарації насіннєвої суміші при виконанні селекційно-насінницького процесу обрано простий міжлінійний гібрид Пріоритет селекції Інституту олійних культур НААН. Вихідними даними для розрахунку прийнято ділянку батьківських компонентів добазового насінництва, площею 0,5 га.

Будемо оцінювати техніко-економічну ефективність процесу сепарації насіннєвої суміші для добазового і базового насінництва в комплексі. Розроблену раціональну прецизійна технологічна лінія процесів сепарації насіннєвого матеріалу соняшнику будемо порівнювати із традиційною на основі результатів теоретичних та експериментальних досліджень.

Зведені дані техніко-економічного розрахунку представлені в табл.

Таблиця – Зведені дані техніко-економічного розрахунку

Показник	Раціональна прецизійна технологічна лінія	Традиційна технологічна лінія
Площа ділянки батьківських компонентів добазового насінництва, га	0,50	0,50
Маса насіннєвої суміші батьківських компонентів добазового насінництва із ворохом, т	0,300	0,300
Маса насіннєвого матеріалу батьківських компонентів добазового насінництва, т	0,249	0,238
Площа ділянки батьківських компонентів базового насінництва, га	62,3	59,6
Маса насіннєвої суміші батьківських компонентів базового насінництва із ворохом, т	37,4	35,7
Маса насіннєвого матеріалу батьківських компонентів базового насінництва, т	30,8	28,3
Затрати на електроенергію, грн.	1047,07	1199,08
Затрати на працю, грн.	12740,01	32769,58
Затрати на амортизацію, грн.	6051,17	4503,18
Затрати на ремонт і ТО, грн.	6051,17	4503,18
Загальні затрати, грн.	25889,41	42975,01
Питомі затрати, грн./т	840,78	1516,01
Капіталовкладення, грн.	1950000,00	1500000,00
Додатковий ефект, грн.	195589,20	-
Додаткові капіталовкладення, грн.	450000,00	-
Економічний ефект, грн.	212674,81	-
Питомий економічний ефект, грн./т	6906,77	-
Строк окупності додаткових капіталовкладень, рік	2,12	-

Розрахунки показують, що пропонована раціональна прецизійна технологічна лінія процесів сепарації насіннєвого матеріалу соняшнику має більш високі капіталовкладення (30 %) і відповідно до цього затрати на амортизацію, ремонт і ТО – 34,4 %, однак більш низькі затрати на електроенергію – 12,7 %, затрати на працю – 61,1 %. Окрім цього запропонована лінія в порівнянні із традиційною забезпечує додатковий економічний ефект – 8,6 %, який досягається за рахунок запобіганню втратам ліквідного насіннєвого матеріалу в процесі сепарації насіннєвої суміші. Питомий економічний ефект з ділянки розмноження батьківських компонентів гібриду соняшнику Пріоритет (площею 0,5 га) за умови вартості отриманого насіннєвого матеріалу F1 (80000 грн/т) складає 6906,77 грн/т. При цьому строк окупності додаткових капіталовкладень складає 2,12 років.

Список використаних джерел

1. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2018 рік (2018). Київ: Міністерство аграрної політики та продовольства України. 28 с.
2. Державна цільова програма розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (2016). Офіційний вісник України. № 24. Київ: Кабінет Міністрів України. 11 с.
3. Шевченко, І. А., Лях, В. О., Поляков, О. І., Сорока, А. І., Ведмедєва К. В., Журавель, В. М., Махно Ю. О., Товстановська Т. Г., Буділка Г. І. (2017). Льон олійний, гірчиця. Стратегія виробництва олійної сировини в Україні (малопоширені культури). Інститут олійних культур Національної академії аграрних наук України. Запоріжжя: СТАТУС. 44 с.
4. Шевченко, І. А., Поляков, О. І., Ведмедєва К. В., Комарова І. Б. (2017). Рижій, сафлор, кунжут. Стратегія виробництва олійної сировини в Україні (малопоширені культури). Інститут олійних культур Національної академії аграрних наук України. Запоріжжія: СТАТУС. 40 с.
5. Закон України «Про насіння і садивний матеріал» (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 13, ст.92. Редакція від 04.10.2018. – електронний ресурс http://zakonl.rada.gov.ua
6. Алієв, Е. Б. (2016). Техніко-технологічне забезпечення процесів очищення та розділення насіннєвого матеріалу олійних культур. Роль наукових досліджень в забезпеченні процесів інноваційного розвитку аграрного виробництва України. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів 25–26 травня 2016 р. НААН, ДУ ІЗК НААН, М-во аграр. політики та прод. України, Укр. ін-т експертизи сортів рослин. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». С. 4-5.
7. Алієв, Е. Б., Кутіщєв, В. Л. (2016). Очищення та розділення насіннєвого матеріалу олійних культур. Збірник тез Міжнародної наукової інтернет-конференції «Олійні культури. Тенденції та перспективи» (1 листопада 2016 р.). Запоріжжя: ІОК НААН. С. 134-135.

Власенко Дмитро
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри економіки і управління
Конотопський інститут Сумського державного університету
м.Конотоп
Україна

ФОРМУВАННЯ ПОРТФЕЛЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Невід'ємною частиною системи управління стратегічним розвитком організації виступає механізм управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить ефективність розвитку підприємства в цілому.

Виходячи із цього, можна стверджувати, що успішна діяльність транспортного підприємства (ТП) в ринкових умовах у значній мірі пов'язана з реалізацією власної стратегії розвитку, яка повинна розроблятись як складова

стратегічного управління місцевим співтовариством з урахуванням напрямків державної політики в області пасажирських перевезень.

На сучасному етапі, як показав проведений нами аналіз, у багатьох українських містах органи місцевого самоврядування дотримуються стратегії збереження комунального пасажирського парку з переведенням його на самофінансування шляхом «монетизації» пільг та поступового встановлення рентабельних тарифів.

Успішна реалізація генеральної програми дій вимагає постановки відповідних цілей на рівні ТП і формування стратегії розвитку, що забезпечує гнучку взаємодію організації із зовнішнім середовищем.

Основні етапи управління стратегічним розвитком розглядаються нами в рамках традиційного підходу до стратегічного управління підприємством, представленому в [1,3]. Запропонована нами модель управління стратегічним розвитком організації, деталізована на прикладі пасажирського транспорту, містить у собі наступні етапи.

Етап 1. Визначення місії та цілей, з'ясування поточної стратегії. При визначенні перспектив розвитку підприємства, його стратегії формулювання місії допомагає керівникам і працівникам визначити, чим в дійсності займається організація: які її сутність, масштаби, перспективи та напрямки зростання, відмінності від конкурентів. Місія ТП - твердження, що розкриває сенс існування ТП, у якому проявляється відмінність даного підприємства від йому подібних.

Етап 2. Стратегічний аналіз включає всебічний аналіз внутрішнього стану господарюючого суб'єкта, у результаті якого виділяють його сильні та слабкі сторони, оцінюють можливості ресурсного забезпечення дій, спрямованих на досягнення встановлених цілей, і вивчення зовнішнього макро- і мікросередовища ТП, проведення оцінки ризику з урахуванням виявлених можливостей і загроз.

Виявити та оцінити свої слабкі та сильні сторони в порівнянні з конкурентами, визначити можливості та загрози з боку зовнішнього середовища підприємство може, використовуючи метод SWOT-аналізу. SWOT-аналіз доцільніше проводити не по всіх факторах, а по визначальних. Використовуючи аналіз сильних і слабких сторін, необхідно зосередити увагу на своїх ключових компетенціях і на слабких сторонах конкурентів.

Ключові компетенції - це головні навички, що створюють вартість, характеристики та ресурси організації, які визначають її конкурентоспроможність [4].

Етап 3. Ідентифікація / оцінка ключових факторів успіху. На відміну від традиційного уявлення структури стратегічного управління в запропонованій моделі виділена окремим блоком (від стратегічного аналізу) ідентифікація ключових факторів успіху (КФУ). Це обумовлене тим, що КФУ організації, являють собою головні змінні стратегічного успіху в конкуренції. Їх ідентифікація є одним з головних пріоритетів розробки стратегії розвитку соціально-економічної системи. Вони є основою побудови стратегії та мають галузеву специфіку. У якості ключових факторів успіху підприємств міського пасажирського транспорту можна виділити: соціальний імідж, кваліфікований персонал, економія на масштабах, співробітництво з місцевими

органами влади, гнучкість виробництва послуг (здатність швидко перейти на новий маршрут), тісний контакт зі споживачами, знання особливостей роботи на маршрутах міста. Виходячи з цього, ТП повинні розбудовувати свої компетенції, які концентруються на галузевих і ринкових КФУ.

Етап 4. Формування портфеля стратегій підприємства - ключовий елемент запропонованої нами моделі управління стратегічним розвитком. Підкреслимо, що перед організацією стоїть не одна стратегічна мета, а кілька загальних цілей. Господарюючому суб'єкту необхідно самостійно визначити напрямок своєї діяльності на найближчу та довгострокову перспективу по досягненню намічених цілей. Аналізована безліч альтернативних курсів дій з урахуванням місії та цілей організації, її стратегічного потенціалу, прогнозів параметрів факторів зовнішнього та внутрішнього середовища може бути впорядкована у вигляді відповідних комбінацій можливих стратегічних рішень, що одержали назву портфелей стратегій.

Етап 5. Розробка стратегічного плану розвитку підприємства. Стратегічний план - програма укрупнених дій для досягнення встановлених цілей. Він містить у собі бачення й місію, загальні цілі, що визначають місце організації в майбутньому, обрані стратегії дій. Складовою частиною перспективного плану є політика та глобальні програми підприємства. Зміст стратегічного плану може бути досить довільним, тому що дана проблема ще недостатньо вивчена та не має загальновизнаних рекомендацій. Проте, саме стратегічний план надає господарюючому суб'єкту визначеність і в той же час індивідуальність.

Етап 6. Реалізація стратегії та стратегічного плану розвитку підприємства. Після затвердження стратегії та стратегічного плану розвитку організації, останній повинен бути деталізований до рівня конкретних виконавців. На даному етапі необхідно визначити: хто, що, у якій послідовності повинен робити, для того щоб реалізовувалася стратегія, стратегічний план розвитку та конкретні заходи, які цілі майбутніх дій і їх місце в структурі стратегічних, тактичних і оперативних цілей. На цій стадії визначаються керівники альтернативних стратегій, їх повноваження, розробляються відповідні нормативні акти.

При управлінні стратегічним розвитком ТП необхідно забезпечити певну гнучкість підприємства та створення відповідної організаційної культури, що дозволяє успішно реалізовувати стратегію.

Етап 7. Оцінка результатів і зворотний зв'язок. На даному етапі здійснюється оцінка ефективності стратегії розвитку організації та коригування стратегічного плану з урахуванням змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

У якості укрупнених показників оцінки стратегії розвитку ТП виступають: зростання ділової репутації ТП; підвищення продуктивності праці; зростання рівня якості транспортних послуг і іміджу ТП у споживачів; збільшення прибутку; розширення ринку збуту транспортних послуг; освоєння нових видів транспортної продукції; економія витрат; збільшення дивідендів.

Головним критерієм оцінки стратегії розвитку ТП є досягнення мети підприємства. При цьому особливе значення надається фінансовій оцінці стратегії та стратегічного плану розвитку.

Оцінка ефективності стратегії розвитку ТП забезпечує інформацією процес реалізації стратегічного плану та дозволяє своєчасно ухвалювати рішення щодо коригування стратегії на конкретному рівні. Для цього необхідно налагодити механізм зворотного зв'язку.

Слід зазначити, що практичне досягнення встановлених стратегічних цілей і пріоритетів розвитку підприємства, у тому числі й транспортного, вимагає створення діючого механізму управління його стратегічним розвитком. Розкриваючи сутність даної проблеми, М. М. Моїсєєв відзначає: «Основна проблема реалізації стратегії людства полягає у формуванні системи механізмів, здійснюючих верхню петлю зворотнього зв'язку, що перетворюють сукупності організмів у єдиний організм» [2, с. 204-208]. Подібна точка зору можлива й відносно формування управління стратегічним розвитком будь-якої соціально-економічної системи, у тому числі ТП.

У результаті аналізу існуючих методик формування портфеля стратегій у відношенні ТП нами пропонується інтегральний алгоритм побудови портфеля перспективних курсів дій, призначений для розробки робочого набору стратегій розвитку як для конкретної сфери бізнесу, так і для портфеля сфер бізнесу організації в цілому.

Список використаних джерел

1. Ансофф И. Стратегическое управление . М.: Экономика, 1989. 519 с.

2. Моисеев Н. Н. Человек, среда, общество. М.: Наука, 1982. 240 с.

3. Томпсон А. А., Стрикленд А. Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии. М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. 576 с.

4. Фаэй Л., Рэнделл Р. Курс MBA по стратегическому менеджменту. М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. 779 с.

Побрусило Валентин
студент
Стадник Вікторія
к.е.н., ст., викладач
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ЛОГІСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ТА ТРАНСПОРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Загальновідомо, що для нашої країни з її величезною територією сучасна і передова транспортна інфраструктура - це дорога в майбутнє, без жодного перебільшення. Вона має стратегічне значення для економічного зростання і якісного переходу економіки до інноваційного шляху розвитку. Вже не кажучи про відкриваються нові можливості для регіональної і міжнародної кооперації.

Роль транспортної галузі виробництва в сучасній економіці дуже велика. Від її ефективності залежить ефективність роботи інших галузей промисловості, а отже, і економічного добробуту країни.

Ринок транспортних послуг - один з найдинамічніших у світі. Зростання економіки супроводжується бурхливим зростанням ринку транспортних, експедиторських і логістичних послуг. Зміни в економіці поки, що неминучі, і, перш за все, необхідна термінова модернізація і будівництво транспортно-логістичної інфраструктури.

Актуальним завданням стало посилення регіональних аспектів у розвитку транспортної інфраструктури, що повністю відповідає цілям Транспортної стратегії на період до 2020 року. Мова йде не просто про реалізацію проектів з розвитку транспортної інфраструктури, а про узгоджений розвиток та організації взаємодії різних видів транспорту і користувачів транспортних послуг. Необхідно активно розвивати транспортні коридори і комплексні транспортні вузли. Цілком очевидно, що без розвитку транспортної інфраструктури про економічне зростання не може бути й мови.

Транспорт - важлива складова частина світової економіки, так як є матеріальним носієм між державами. Спеціалізація держав, їх комплексний розвиток неможливі без системи транспорту. Транспортний фактор впливає на розміщення виробництва, без його врахування не можна досягти раціонального розміщення продуктивних сил. При розміщенні виробництва враховується потреба в перевезеннях, масавихідних матеріалів готової продукції, їх транспортабельність, забезпеченість транспортними шляхами, їх пропускна здатність і т.д.

Залежно від впливу цих складових і розміщуються підприємства. Важливе значення транспорт має і у вирішення соціально-економічних проблем.

Забезпеченість території добре розвиненою транспортною системою служить одним з важливих факторів залучення населення і виробництва, є важливою перевагою для розміщення продуктивних сил і дає інтеграційний ефект.

Транспортні витрати включаються в собівартість продукції. За деяким галузям промисловості транспортні витрати дуже значні, як, наприклад, у лісовій, нафтовій галузях промисловості, де вони можуть досягати 30% собівартості продукції.

Транспорт - це галузь матеріального виробництва, що здійснює перевезення людей і вантажів. У структурі суспільного виробництва транспорт належить до сфери виробництва матеріальних послуг.

За призначенням виділяють дві основні групи транспорту:

Транспорт загального користування - галузь народного господарства, яка задовольняє потреби всіх галузей народного господарства і населення в перевезеннях вантажів і пасажирів. Транспорт загального користування обслуговує сферу обігу і населення. Його часто називають магістральним (магістраль - основна, головна лінія у якійсь системі, в даному випадку, в системі шляхів сполучення). Поняття транспорту загального користування

охоплює залізничний транспорт, водний транспорт (морський та річковий), автомобільний, повітряний транспорт і транспорт трубопровідний).

Транспорт не загального користування - внутрішньовиробничий транспорт, а також транспортні засоби всіх видів, що належать не транспортним організаціям.

Розрахунки за послуги, що надаються транспортними організаціями, здійснюються з допомогою транспортних тарифів.

Транспортні тарифи - механізм формування оплати компаніям-перевізникам за транспортні та супутні послуги. Тарифи включають в себе:

- плату, що стягуються за перевезення вантажів:
- збори за додаткові операції, пов'язані з перевезенням вантажів;
- правила обчислення плати і зборів.

Як економічна категорія транспортні тарифи є формою ціни на продукцію транспорту. Їх побудова повинна забезпечувати для транспортного підприємства відшкодування експлуатаційних витрат і можливість отримання прибутку, а для покупця транспортних послуг - можливість перекриття транспортних витрат. Як відомо, одним з істотних факторів, що впливають на вибір організатора доставки товару, є вартість перевезення. Боротьба за клієнтів, неминуча в умовах конкуренції, також може вносити корективи в транспортні тарифи. Системи тарифів на різних видах транспорту мають свої особливості.

При здійсненні перевезень необхідно, щоб документаційний супровід вантажу відповідало вимогам законодавства, інформація про вантаж була достатня для перевірки відповідності замовлення і поставки. Повинна бути можливість відобразити розбіжності замовлення і поставки, поставки та відправлення. Для перевезень усередині країни основними документами є:

• товарно-транспортна накладна, товарна накладна (при покупці віддається перевізником на підтвердження приймання вантажів, містить опис складу та розміру вантажний відправки).

• перевізний рахунок-фактура - інструмент, за допомогою якого перевізник стягує плату;

• вантажний маніфест - в ньому вказуються всі зупинки у випадку, коли на одному транспортному засобі перевозяться змішані вантажні відправлення.

Міжнародні перевезення пред'являють більш високі вимоги до документації. Загальні форми міжнародної транспортної документації:

• експортний безвідривної акредитив. Кредитний договір між імпортером і банком про передачу зобов'язань з оплати імпортером отриманих від експортера товарів банку імпортера;

• банківський чек (перекладної вексель). Засіб платежу в експортно-імпортних операціях. Існують два типи подібних угод: за пред'явленням належних документів і після певного часу після акцептування належних документів. Банківський чек, до якого додаються супровідні інструкції та інші документи, називається документарними переказним векселем;

• коносамент - документ, що видається перевізником вантажовідправнику в посвідчення прийняття вантажу до перевезення морським транспортом із

зобов'язанням доставити вантаж у порт призначення і видати його законному власникові коносамента. Є одним з основних документів, що застосовуються при митному оформленні та митному контролі товарів, що переміщуються морським транспортом.

Список використаних джерел:

1. Гаджинский А.М. Логістика: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - 12-е изд., Перераб. і доп. - М.: Видавничо-торгова корпорація «Дашков і К», 2006.
2. Неруш Ю.М. Логістика: Учеб. для вузів. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000.
3. Транспортна логістика: Підручник / За заг. Ред. Л.Б. Миротина. - 2-е вид., Стереотип. - М.: Видавництво «Іспит», 2005.
4. Соколов В. Транспортно-експедиційне обслуговування / / Логінфо. - 2006. - № 11.
5. Тітюхін Д. Сморчков І. Основні тренди в становленні ринку логістичних послуг / / Логінфо. - 2007. - № 12.

Фришев Сергій
д.т.н.., професор кафедри агроінженерії
Махмудов Ілхом
к.т.н., старший викладач кафедри транспортних технологій
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Отримано економіко-математичні (економетричні) моделі, що дозволяють здійснити розрахунок і прогнозування системних показників для ефективних технологій збирання та транспортування зерна. Розроблено методику визначення рекомендації щодо застосування варіанту ефективної перевантажувальної технології.

Аналіз традиційної технології збирання та транспортування зерна із застосуванням прямих автоперевезень від комбайнів вказує на наявність високих витрат ресурсів, пов'язаних насамперед з простоями зернозбиральних комбайнів (ЗК) в очікуванні розвантаження зерна з бункера, а також з простоями на завантаження транспортних засобів. Суттєвим негативним фактором є також ущільнення грунту поля колесами великовантажних автомобілів.

З метою зменшення цих технологічних недоліків розроблена перевантажувальна технологія перевезення зерна, яка передбачає застосування збирально-транспортного комплексу у складі: 1) ЗК, функціонуючі як транспортно-технологічні засоби, 2) причепи-перевантажувачі (ПП) з тракторами, як міжопераційні компенсатори, 3) великовантажні автотранспортні засоби (АТЗ).

За існуючої різноманітності технічних засобів особливо важливою стає задача вибору найбільш ефективних і практично прийнятних технічних

комплексів, що рекомендуються новими науковими й системно-аналітичними дослідженнями. Тому проблема оптимізації процесів збирання та транспортування зерна від комбайнів, шляхом виявлення закономірностей впливу складу, структури й параметрів технічних засобів комплексу, спрямованих на мінімізацію витрат, є актуальною [1-4].

Дана робота і стосується системного моделювання логістичних схем та синтезу моделей ефективних технологій транспортування зерна від комбайнів до хлібоприймальних пунктів (ХПП) в зернозбиральний період. Цей напрямок досліджень безсумнівно викликаний нагальними потребами практики у сучасних агротехнологіях. Тому проблема оптимізації процесів збирання та транспортування зерна від комбайнів шляхом виявлення закономірностей впливу структури, складу, параметрів технічних засобів комплексу, а також природно-виробничих умов, спрямованих на мінімізацію витрат ресурсів, є актуальною.

Метою досліджень є побудова моделі (макета) документа інформаційно-рекомендаційного (консалтингового) характеру стосовно створення технології конструювання транспортно-логістичних схем збирання, перевантаження й перевезення урожаю зернових із гнучкою їх адаптованістю під конкретні агротехнічні, технічні, природно-виробничі, економічні та інші численні умови в період їх збирання.

Результати досліджень. Збирально-транспортний процес функціонує як динамічна система в заданих структурних і просторово-часових межах. Його дослідження пов'язане насамперед з обгрунтуванням характеристик, що відображають властивості і умови протікання процесу і складових його операцій, їх зв'язку і мінливість.

Проблема конструювання моделі розглянутої логістичної технології як складної системи і формулювання критеріїв її ефективності нами вирішувалася за допомогою методології системного аналізу і зокрема з використанням індуктивних технологій системних інформаційно-аналітичних досліджень та математичного моделювання складних систем.

Вихідні дані системних інформаційно-аналітичних досліджень (кількісні характеристики техніко-експлуатаційних показників машин збирально-транспортного комплексу) для моделювання були отримані в ході польових досліджень (хронометражу) під час збору врожаю зерна з використанням перевантажувальної технології в господарствах Миколаївської, Київської та Чернігівської областей. Під час досліджень досліджень оцінювався широкий спектр сучасної вітчизняної техніки, техніки країн СНД та країн далекого зарубіжжя. У ході виконання проекту синтезу гнучких збирально-транспортних технологічних процесів (ЗТТП) створений і застосований первинний інформаційний базис (табл.1), в який були включені і класифіковані за групами основні параметри.

Результатом системно-аналітичних досліджень проблеми у рамках даної науково-дослідницької роботи став певний варіантний макет документа інформаційно-рекомендаційного (консалтингового) характеру.

Таблиця1 - Первинний інформаційний базис у проекті синтезу гнучких ЗТТП

Група (№, назва)	№ парам	Умовне позн.	Назва параметра й одиниця виміру	Значення параметрів певних рівнів		
				1	2	3
I. Зерно-збиральний комбайн	1	W_k	номінальна продуктивність, т/год.	7	12	17
	2	N_k	потужність двигуна, кВт	103	154	245
	3	C_k	вартість комбайна, тис. грн.	602,34	1076	1433
	4	V_k	місткість/вантажність по пшениці зернового бункера, $м^3$	3/2,25	6/4,5	10,5
	5	$W_{шк}$	продуктивність вивантаж шнека, т/год.	45	194	325
II. Причеп-перевантажувач та трактор	1	$V_{п}$	Місткість/вантажність/ причепа-перевантажувача, $м^3$/т	20/15	30/22,5	40/30
	2	$C_{пп}$	вартість причепа, тис. грн.	215	356	550
	3	$W_{шп}$	продуктивність вивант. шнека, т/год	180	270	360
	4	$N_{пп}$	потужність двигуна трактора, кВт	90	150	190
	5	$C_{тр}$	вартість трактора, тис. грн.	768	1280	1621
III. Автомобільн. Т.З.	1	Q_a	вантажопідйомність автомобіля, т	15	22,5	30
	2	$Q_н$	нормативні витрати палива, л/100 км	47	50	52
	3	C_a	вартість автомобіля, грн.	604	760	804
	4	v_a	технічна швидкість руху автомобіля, км/год	30	40	50
	5	$T_{ра}$	час розвант. у прийм. пункті, год	0,1	0,3	0,5
IV. Природно-виробничі умови	1	$K_{пр}$	коефіцієнт складності природно-виробничих умов	1,0	0,9	0,8
	2	$T_{агр}$	агротерміни (період збирання), дні	10	12	14
	3	U	урожайність, т/га	3	5	7
	4	S	площа поля, га	500	1500	2500
	5	l	відстань (плече) перевезень, км	5	10	15

Примітка: прийнятий курс долара США до гривні: 8,0.

Такий консалтинговий документ націлений на допомогу особі, що приймає рішення (ОПР) у конкретних умовах для вибору оптимальних транспортно-логістичних схем (ланцюгів) з метою найефективнішого виконання етапів збирання й транспортування урожаю до ХПП. У процесі конструювання оптимальних інформаційних базисів для побудови логістичних технологій зернозбиральних комплексів були використані науково-аналітичні висновки попередніх досліджень з цих питань [5,6].

Оскільки логістична технологія розглядається нами як складна система, проблему конструювання такої технології й формулювання критеріїв її ефективності передбачається вирішувати за допомогою методології системного аналізу [5] й зокрема з використанням індуктивних технологій системних інформаційно-аналітичних досліджень (ІТ СІАД). На стадіях моделювання, зокрема класифікації технологій, побудови статистичних та економетричних

моделей були застосовані сучасні методи індуктивного моделювання складних систем, описаних у численній науковій літературі, зокрема [5-6].

Одним із ефективних інструментів такого підходу саме до створення вказаного типу документа є індуктивна технологія системних інформаційно-аналітичних досліджень (ІТ СІАД) [5], у якій застосовані головні принципи теорії індуктивного моделювання складних систем [6].

Збирально-транспортний процес функціонує як динамічна система в заданих структурних і просторово-часових межах. Її дослідження пов'язане насамперед з обґрунтуванням характеристик і змінних, що відображають властивості і умови протікання процесу і складових його операцій, їх зв'язки і мінливість.

Одна з головних відмінних рис роботи – програвання значної кількості варіантів процесу на моделях з попередніми розширеним експериментальним аналізом властивостей і взаємозв'язків його елементів (середовища, продукту, машин, виконавців).

З метою відображення спектру умов і схем роботи та вивчення впливу факторів в моделі варіюють: склад групи комбайнів m_K, причепів-перевантажувачів $n_П$ і автомобілів n_A, вантажопідйомність ПП $q_П$ та АТЗ q_A, відстань перевезення l, урожайність U, конструктивна місткість бункера комбайна ωк, номінальна продуктивність ЗК W_{KP}, спосіб розвантаження зерна з бункера та ін.

При розробці моделей та описі в них процесу враховано також дію чинників, що впливають на режими і собівартість процесу (варіювання величини урожаю на ділянці поля, дорожніх умов, надійності роботи машин, техніко-експлуатаційних показників і економічних параметрів машин та ін.). При такій типізації загальна сукупність умов функціонування збирально-транспортних процесів статистично розділена на ряд класів, для кожного з яких властиві свої закономірності взаємозв'язку елементів, вихідні характеристики і, як наслідок, форма опису в моделі. Один з найбільш важливих і широких таких класів обраний для поглибленого дослідження процесу на моделі; він названий областю типових умов (процесів).

При конструюванні такої моделі введено ряд якісних і кількісних передумов, встановлених на підставі досвіду тривалих натурних спостережень і розрахунків: про квазі-стаціонарність тимчасових елементів процесу; про їх статистичну близькість для однотипних машин групи (виключення досліджуються особливо); про характерні межі мінливості в середньому вихідних випадкових чинників.

На підставі системного імітаційного моделювання логістичних схем із застосуванням індуктивного підходу нами синтезовані економетричні моделі ефективних технологій транспортування зерна від комбайнів до приймальних пунктів. Такі моделі найкращим (оптимальним з позицій критерію точності апроксимації) чином відображали зв'язок досліджуваних технологічних процесів транспортування зерна з економічними показниками при конкретних

технологічних, фінансових, природно-кліматичних, організаційних та інших умовах. [5-6].

Критерієм оптимальності і, відповідно вибору кращого рішення (технологічного варіанту), обраний інтегральний показник - сукупний рівень витрат того чи іншого варіанта логістичної технології збирання та транспортування зерна від комбайнів у гривнях на 1 тонну зерна. При застосуванні комплексу машин з використанням перевантажувальної технології сукупні грошеві витрати $Е_{ПЕР}$ на збирання і транспортування однієї тонни зерна визначалися як

$$E_{ПЕР} = S_{ПЕР} + K_{ПЕР} \cdot E_H \text{, грн./т,} \quad (1)$$

де $К_{ПЕР}$ – питомі інвестиційні вкладення (грн./т) зерна в комплекс машин для перевантажувальної технології;

$S_{ПЕР}$ - прямі експлуатаційні витрати для перевантажувальної технології;

$Е_Н = 0,15$ – нормативний коефіцієнт.

Результатом роботи є синтезована модель М1, яка за потужністю ансамблю інформаційних факторів, з одного боку, і кількістю варіантів технологічних ланцюгів, з іншого, є потужною за об'єктивними умовами формування оптимального інформаційного базису [5-6]. Ця модель представлена наступним чином:

$$E_{ПЕР} = 362,266 - 6,456W_k + 1,042Q_n - 1,070Q_a - 0,545V_a + \\ +4,451T_{ра} - 1,627U - 0,013S - 6,540T + 2,396L \quad \textbf{(2)}$$

де - W_k - продуктивність ЗК, т / год;
- Q_n - вантажопідйомність ПП, т;
- Q_a - вантажопідйомність АТС, т;
- Va-технічна швидкість АТЗ, км / ч.;
- $Т_{ра}$ - тривалість перебування АТЗ на хлібоприймальному пункті, год;
- U - врожайність зернових культур, т / га;
- S - площа збирання зернових культур, га;
- Т - тривалість роботи ЗК в день, ч.;
- L - відстань перевезення зерна від поля до хлібоприймального пункту, км.

Середня помилка апроксимації моделі М1 не перевищувала 9,7 в абсолютних величинах і 5,5% у відносних. Це вказує на високий рівень адекватності даної моделі. Така модель може претендувати на своє місце в комп'ютерному модулі реальної консалтингової системи. Модель М1, незважаючи на свою складність, найбільш прийнятна для практичного застосування у відборі варіантів логістичних технологій транспортування зерна від комбайнів.

Для порівняльної оцінки перевантажувальної технології із базовою – прямими перевезеннями зерна синтезована модель М2. Основною відмінністю моделі М2 від попередньої моделі у тому, що модель М2 відображає технологію прямих перевезень і оціночним критерієм обраний інтегральний показник – сукупні витрати на 1 тонну зерна від застосування комплексу машин з використанням прямих перевезень, які визначено за формулою:

$$П_П = S_{ПР} + K_П \cdot E_Н, \quad (3)$$

де $К_П$ – питомі інвестиційні вкладення грн./т зерна в комплекс машин для прямих перевезень;

$S_{ПР}$ - прямі експлуатаційні витрати для прямих перевезень.

Модель М2 представлена наступним чином:

$$E_{ПР} = 1022,615 + 23,320W_k - 11,964Q_a - 0,891V_a - \\ -40,102T_{ра} - 59,761U - 0,274S + 14,590T + 12,662L \quad (4)$$

Середня похибка апроксимації моделі М2 не перевищувала 9,8 в абсолютних величинах і 5,6% у відносних.

Блок моделювання та візуалізації результатів консалтингової комп'ютерно-інтегрованої системи сукупних витрат з прикладом результату моделювання (для перевантажувальної технології і для прямих перевезень) представлений на рис. 1.Сукупні витрати для заданих у прикладі умов стосовно до варіанту перевантажувальної технології склали 205,59 грн. / т, а для варіанту прямих перевезень 305,59 грн / т. Економічний ефект від впровадження нової технології в порівнянні з прямими перевезеннями визначається різницею розрахованих витрат: 100 грн. / т.

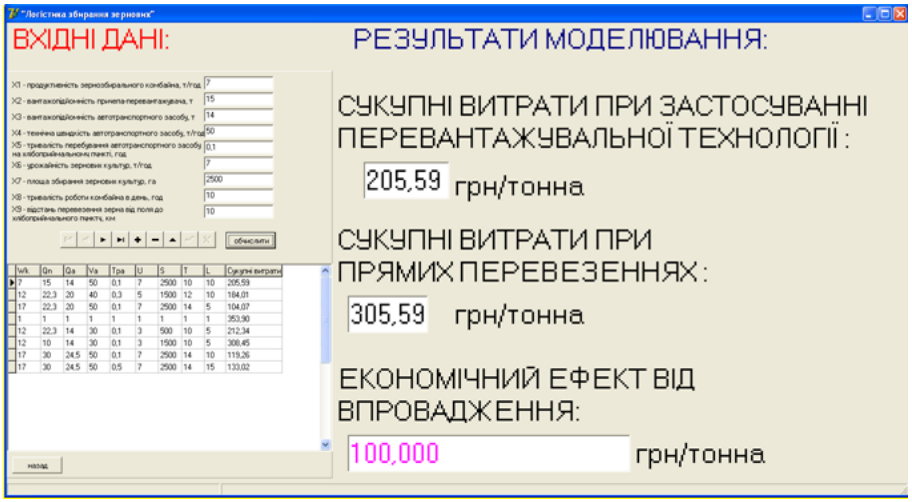

Рис. 1 Блок моделювання та візуалізації результатів консалтингової комп'ютерно-інтегрованої системи сукупних витрат

При використанні результатів досліджень для визначення варіанту ефективної перевантажувальної технології під час збирання і перевезення зерна доцільно виконувати наступну послідовність операцій:

1) визначаються сукупні витрати для трьох техніко-технологічних варіантів з послідовним застосуванням груп машин відповідних трьох рівнів первинного інформаційного базису в проекті синтезу гнучких технологічних процесів (табл. 1) із застосуванням моделі М1;

2) виконується вартісний аналіз сукупних витрат і вибір варіанту з найменшими витратами;

3) у відповідності з обраним рівнем параметрів машин підбирається кілька конкретних комплексів машин. Для цих комплексів машин виконується за

допомогою моделювання (М1) порівняльний аналіз сукупних витрат і потім робиться вибір конкретного варіанту з найменшими витратами;

4) аналогічно з перерахованими п.п. 1-3 визначається комплекс машин з мінімальними сукупними витратами для прямих перевезень зерна з поля - моделювання з використанням моделі М2;

5) визначається порівняльний економічний ефект від застосування перевантажувальної технології як різниця сукупних витрат для технологічних варіантів, які порівнюються;

6) на підставі отриманих даних формуються рекомендації.

На основі аналізу збирально-транспортного процесу як складної системи, розроблено економіко-математичні (економетричні) моделі, що дозволяють здійснити розрахунок і прогнозування системних показників, а також синтез і оптимізацію транспортних ланцюгів. Розроблено методику визначення варіанту ефективної перевантажувальної технології для збирання та перевезення зерна від ЗК, що дозволяє оптимізувати склад комплексу машин і мінімізувати сукупні витрати.

Список використаних джерел

1. Измайлов А. Ю. Технологии и технические решения по повышению эффективности транспортных систем АПК. /А.Ю. Измайлов // Технологии и технические решения по повышению эффективности транспортных систем АПК.— М. ФГНУ «Рос-информагротех», 2007. — 200 с.

2. Фришев С.Г. Методика розрахунку параметрів сучасного збирально-транспортного процесу зерна /С.Г. Фришев, С.І. Козупиця //Науковий вісник НУБіП України . - К., 2009. Вип.134 ч.2. – С. 103-110.

3. Фришев С.Г. Визначення раціональних параметрів технологічного ланцюга «зернові комбайни – причепи-перевантажувачі – автомобільні транспортні засоби» / С.Г. Фришев, С.І. Козупиця // Вісник НУБіП України. — К.: 2011. — Вип. 166 ч. 3. — С. 203 — 211.

4. Фришев С.Г. Аналіз транспортно-виробничого процесу під час збирання зерна / С.Г. Фришев, С.І. Козупиця // Вісник Харківського навчального технічного університету. — 2010. — Вип. 12 (т. 24). — С. 56 — 61.

5. Осипенко В.В. Системно-аналітичний підхід до синтезу логістичних процесів збирання та транспортування зерна / В.В. Осипенко, С.Г. Фришев, С.І. Козупиця, // Вісник НУБіП України. — 2012. — Вип. 170.ч.2 — С. 220-230.

6. Осипенко В.В. Консалтингова підтримка ефективних технологій транспортування зерна в колективних господарствах у зернозбиральний період / В.В. Осипенко, С.Г. Фришев, С.І. Козупиця, М.В. Сєнчев// Вісник НУБіП України. — 2012. — Вип. 170.ч.2 — С. 214-222.

НАПРЯМ 4
Соціальний аспект розвитку національного господарства

DIRECTION 4
Social aspect of the national economy development

Валієва Каріна
студентка
Іванько Анатолій
д.е.н., старший науковий співробітник,
доцент кафедри аграрної економіки ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА

Європейська інтеграція у світовий простір та розвиток ринкових відносин в Україні все частіше пов'язують функціонування її економіки з ефективним запровадженням такого явища як соціальна відповідальність бізнесу, зокрема аграрних формувань в сільській місцевості.

Україна перебуває сьогодні на шляху реалізації своєї мети щодо підвищення рівня соціального, економічного та демократичного життя до межі, визначеної Європейськими стандартами та глобальної програми сталого розвитку, що одностайно прийнята на Саміті зі сталого розвитку в Нью-Йорку 25 вересня 2015 року, яка містить 17 амбітних цілей сталого розвитку, яких світ має досягти до 2030 року.

Особливо актуальним вищезазначене є для розвитку українського села, яке з початку незалежності нашої країни характеризується наступними тенденціями:

- відсутність чіткої стратегії розвитку сільських територій та скорочення бюджетного фінансування на розвиток соціальної інфраструктури, підтримку малого бізнесу тощо;

- стрімкий розвиток «агрохолдингізації»: за підсумками 2017 р. в агробізнесі функціонувало 93 аграрних холдингів, в обробітку яких перебуває 29 % сільськогосподарських угідь [2, С. 41] і які фактично володіють основними частками значної кількості аграрних підприємств, визначаючи вектор їх руху;

- зниженням рівня життя в сільській місцевості, відтік молоді, безробіття, старіння та зубожіння сіл .

Враховуючи вищезазначене, поряд з децентралізацією влади, розвиток корпоративної соціальної відповідальності аграрних формувань, особливо агрохолдингів, може стати підґрунтям для вирішення соціальних та економічних проблем села [1].

Загалом, соціальна відповідальність є складне багатоаспектне поняття. Його трактують, переважно, як зобов'язання, які добровільно беруть на себе компанії, підприємства, бізнес-групи для вирішення суспільно значущих проблем, як у межах самої бізнес-спільноти, так і за її межами, тобто на виробничому, муніципальному, регіональному, національному та глобальному рівнях [3, С. 10]. З іншого боку, соціальна відповідальність – це політика підприємства, згідно з якою воно має враховувати інтереси суспільства, розуміти вплив власних дій та рішень на навколишнє середовище, споживачів, менеджерів, працівників, постачальників, партнерів та інших учасників.

Позитивний досвід зарубіжних країн, євроінтеграція, а відтак встановлення певних стандартів світовою спільнотою, спонукало до впровадження і розвитку соціальної відповідальності саме аграрних формувань, оскільки дана сфера господарювання є однією з основних і пріоритетних в національній економіці нашої країни.

Слід відмітити, що іноземні та вітчизняні підприємці вкладають різне значення та розуміння у поняття та принципи соціальної відповідальності. В Україні під ними розуміються добросовісна сплата податків, дотримання законодавства, благодійність. Тоді як підприємства іноземного походження, окрім наведених аспектів, також називають дотримання норм громадянського суспільства, турботу про навколишнє середовище, піклування про працівників, енергозаощадження тощо.

Враховуючи, що в Україні не сформовано узагальнену систему показників оцінки соціальної відповідальності як на рівні держави, так і на рівні підприємств, поки що вона розвивається на рівні окремих проектів та ініціатив. При цьому, несформована законодавча база, відсутність системи стимулів та заохочень, до того ж значні фінансові витрати на реалізацію різних соціальних програм створюють перепони у реалізації даної концепції розвитку країни.

В той же час, аналіз основних економічних і соціальних аспектів функціонування українського села засвідчує, що йому притаманний ряд негативних, а в деякій мірі навіть кризових проблем, серед яких слід виділити наступні: низький рівень життя, високий рівень безробіття, зниження народжуваності, гострий дефіцит кваліфікованих кадрів, відсутня або зруйнована соціальна інфраструктура, недостатньої кількості робочих місць тощо.

Одним із основних інструментів у боротьбі з вище названими проблемами, на наш погляд, має стати соціальна відповідальність аграрних формувань, яка, зазвичай розвивається у двох основних формах, що мають характерні прояви, зокрема:

- внутрішні (здійснювані безпосередньо на підприємстві) передбачають реалізацію соціальних проектів для працівників (соціальне страхування, надання коштів на оздоровлення та лікування), безпеку праці, стабільність заробітної плати, програми підготовки та підвищення кваліфікації (сприяють зменшенню плинності кадрів та залученню кращих спеціалістів), безпосереднє надання послуг працівникам, тренінги, стажування персоналу тощо;

- зовнішні її форми (спрямовані на розвиток зовнішнього середовища господарювання) передбачають благодійність та спонсорство (гранти), охорону навколишнього середовища, відповідальність перед споживачами товарів та послуг, взаємодія з місцевою владою (партнерські проекти), участь у вирішенні кризових ситуацій, волонтерська діяльність та інше [4].

Перевагами впровадження соціальної відповідальності на селі, як засвідчують дослідження,є:

- підвищення рівня і якості життя в сільській місцевості, створення нових робочих місць, зростання професіоналізму працівників;

- можливість створення безпечного середовища для діяльності та розвитку, інвестиційна привабливість бізнесу;

- досягнення мінімальних екологічних стандартів для води, використання пестицидів і агрохімікатів, запобігання забрудненню навколишнього середовища;

- розвиток ринків органічного виробництва тощо.

Яскравим прикладом соціально відповідального підприємства в аграрному бізнесі можна вважати ТОВ «Рожнівка-Агро» Ічнянського району Чернігівської області, яке у 2017 році виділило для будівництва доріг по селу близько 1 млн. грн., профінансувало ремонт в сільському клубі, заміну старих вікон в школі, будівництво дитячого майданчику, гуртожитку для працюючих, щорічно фінансують проведення різних свят та урочистостей. Як результат, дані заходи покращують соціально-побутові умови працівників підприємства, позитивно впливають на розвиток інфраструктури місцевої громади, підвищують імідж підприємства в цілому та закладають основи для подальшого успіху.

Отже, соціальна відповідальність аграрних підприємств це не чиясь забаганка, а вимога сьогодення, яка є ефективним інструментом розвитку сільської місцевості, особливо в умовах децентралізації влади. Тому для сучасних аграрних формувань важливим є виконання ними ряду суспільно-корисних функцій, спрямованих на розбудови українського села з метою досягнення лояльності з боку сільських громад, відданості працівників та покращення репутації підприємства, його фінансових результатів, ефективне використання ресурсів тощо

Список використаних джерел

1. Гребеннікова А. А. Соціальна відповідальність аграрного бізнесу в Україні». Ефективна економіка. № 12. 2017. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6001 .

2. Зінчук Т. О., Левківський Є. В. Корпоративна соціальна відповідальныість вертикально інтегрованих структур аграрного бізнесу як умова сталого розвитку. Економіка АПК. № 1. 2019. С. 39-49.

3. Зінченко А. Г. Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан та перспективи розвитку / А. Г. Зінченко, М. А. Саприкіна. – Київ : Фарбований лист, 2010. 56 с.

4. Дудкін О. В. Трансформація сутності соціальної відповідальності підприємства в умовах економічної нестабільності / О. В. Дудкін // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». 2010. № 5/1. С. 150-155.

Горошко Надежда
студент
Гуща Павел
к.э.н., доцент
г. Пинск
Полесский государственный университет
Республика Беларусь

ДЕМОГРАФИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ И МИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Как объект исследования демографические и миграционные процессы привлекали и продолжают привлекать ученых из всех отраслей науки. Еще с давних времен миграция играла огромную роль в истории человечества. Именно с ней связаны процессы заселения новых территорий, развития производительных сил, образования, а также смешения рас, народов и языков. Также миграция населения оказывает непосредственное влияние на все сферы жизни общества. Она направлена на поддержание демографического баланса, как отдельного региона, так и страны в целом. Необходимо отметить, что развитие миграции является не менее важным компонентом демографического развития, нежели смертность и рождаемость.

Огромное влияние на демографические процессы оказывает именно тот миграционный поток, который оседает в стране и пополняет ее постоянное население. Такая миграция может использоваться для полного или частичного погашения отрицательного естественного прироста, то есть естественной убыли населения, либо как дополнение к положительному естественному приросту.

На сегодняшний день демографическая ситуация в Республике Беларусь характеризуется устойчивой тенденцией уменьшения численности населения в течение более двух десятилетий. И хотя в последние годы в результате активной социальной политики в репродуктивной сфере достигнут ряд успехов, тем не менее, масштабы уменьшения численности населения страны растут. Это, на наш взгляд, связано с повышением степени влияния на демографическую ситуацию Беларуси миграционных процессов.

Таким образом, естественная убыль населения в Беларуси в 2017 году составила 16 755 человек. Численность населения Беларуси на конец 2018 года составила 9,492 млн человек. За год оно сократилось на 13 тыс. человек [1].

Считается, что основное звено демографического развития страны – это рождаемость, что рост рождаемости должен превышать уровень смертности. И вопросы, связанные с тенденциями естественного движения населения стоят в центре социальной политики. И в Беларуси в этом направлении демовоспроизводства имеются отрицательные сдвиги. В 2017 году в Республике Беларусь родилось 102,6 тыс. детей, что на 15,6 тыс. детей меньше, чем в 2016 году [2].

На подъем рождаемости направлены все социально-демографические мероприятия в стране. Однако активная эмиграция из Беларуси не компенсируется даже ростом рождаемости, что выдвигает проблему миграции,

на наш взгляд, на ведущее место в демографической политике Республики Беларусь.

Рассмотрим общие итоги миграции населения Республики Беларусь. Миграционный прирост в 2017 году составил 3874 чел., в том числе со странами СНГ – 3747 чел., со странами все СНГ – 127 чел. [3]

Наибольшую озабоченность сегодня для Беларуси в демографическом развитии вызывают последствия трудовой миграции. Анализируя сферу занятости трудовых мигрантов, выезжающих из Беларуси, прежде всего, отметим, что основными принимающими странами являются Россия, США и страны Западной Европы. При этом основной обмен рабочей силой, как и прежде, происходит с Россией. Для данного вида миграции характерны последствия двойственного характера. Трудовая миграция позволяет обеспечить этому белорусскому населению источники средств существования, а казне привлечь в экономику страны валюту. Но эта трудовая миграция имеет и негативные демографические последствия. Так, в восточных (Витебской, Могилевской и Гомельской) областях Беларуси, где наибольший уровень трудовой миграции в российском направлении, и самый высокий уровень внебрачной рождаемости. В итоге трудовая миграция превращается в безвозвратную миграцию. Это значительно увеличило и прямые демографические потери.

В России белорусские трудовые мигранты не являются в классическом виде трудовыми мигрантами. Белорусов в России можно назвать экспатами – теми, кто живет за пределами Беларуси, не меняя гражданства, что сказывается негативно на демографических процессах Беларуси [4]. Это ставит перед Беларусью заботу сохранения своего демографического потенциала первостепенной. Как показывает исторический опыт многих стран и Беларуси начала XX века в том числе, примерно 60 % трудовых мигрантов (а это наиболее активная и в репродуктивном плане) в итоге обживаются в принимающей стране.

К сожалению, в Беларуси еще не осознаны влияние и возрастающая роль миграции на депопуляционные процессы страны. Не до конца выясненными являются и причины такого состояния демографических процессов. Постоянная корректировка рядов динамики численности населения после очередных переписей не способствует получению истинной информации о демографических процессах. А наоборот, откорректированные данные межпереписного периода пытаются использовать в качестве доказательств позитивной роли демографических программ.

Подводя итог можно отметить, что современные демографические процессы Республики Беларусь тесным образом связаны прежде всего с экономическими процессами и социально-трудовыми отношениями. Как показывают данные по демографическим процессам Беларусь в настоящий момент имеет все проблемы развитого, урбанизированного, стареющего, сокращающегося общества. К сожалению, материальные ресурсы для компенсации таких процессов в нашей стране не сравнимы с тем, что имеют богатые европейские государства. Естественная убыль населения не полностью

уравновешивается рождаемостью, миграционный прирост также не особенно велик. В последние годы государство принимает некоторые меры по стимулированию рождаемости: растут суммы выплат по беременности и родам, с рождением каждого ребенка облегчается погашение жилищных кредитов. Возможно этим объясняется некоторое улучшение показателей рождаемости в 2014–2017 годах, остается надеяться, что это долгосрочная тенденция.

Список использованных источников:

1. Национальный интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс]/ Нац. стат. комитет Респ. Бел. – Режим доступа: www.belstat.gov. by. – Дата доступа: 21.02.2019.

2. Демографический ежегодник Республики Беларусь. Стат. сб. – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2018. – 25 с.

3. Демографический ежегодник Республики Беларусь. Стат. сб. – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2018. – 414 с.

4. Злотников А. Г., Самлюга А.К. / Белорусская миграция в евразийском отражении. – Минск: Право и экономика, 2017. – 286 с.

Грабовецький Олександр
ст. викладач
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ВИБОРИ ЯК ПРАВОВИЙ ЗАСІБ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ НАЦІЇ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Формування національної ідентичності – це процес самовизначення людини у реальних та символічних конструктах етнічного та національного простору. Важливими критеріями національної єдності стають культурна, правова й економічна спільності, а у межах націй поєднуються різні етнічні компоненти. Загальнонаціональна ідентичність – ототожнення себе з певною спільнотою, її символами, цінностями, історією, територією, культурою, державними та правовими інституціями, політичними й економічними інтересами. Якщо почуття національної ідентичності виявляються слабшим за ідентичність регіональну, релігійну, культурну тощо, то нація розпадається [3].

Глобалізація, провокуючи відродження національної ідентичності у тих чи інших куточках світу разом із тим залишає чимало запитань до відповідей. Так, можна стверджувати, що певні країни відроджуючи свої ідентичності, наприклад, релігію і мову, прагнуть зберегти свою національну самобутність, загроза якій наче б то вбачається у процесах глобалізації. Проте є й інший бік цієї ситуації, який полягає у тому, що глобалізація не прагне, як виявляється, приймати до своїх лав усіх бажаючих на рівноправних засадах. Це, у свою чергу, означає, що глобалізація, будучи при цьому об’єктивним процесом руху світової історії, обирає лише ті країни, які стануть їй у пригоді, тобто будуть чимось корисними чи то в освіті, чи в економічному відношенні тощо [2].

В умовах глобалізації розвиваються наднаціональні спільноти та ідентичності, під впливом процесів європейської інтеграції постає проблема формування «європейської ідентичності» навколо загальноєвропейських цінностей. Це одна зі складових становлення особливого типу ідентичності – цивілізаційної. До соціокультурних складових цивілізаційної ідентичності відносять мову, релігію, культуру, систему цінностей, а до геополітичних – зовнішнє оточення та міжнародну політичну ситуацію [4].

В Україні питання національної ідентичності найчастіше розглядається у контексті процесу націє- та державотворення [3].

А таким творцем, тобто носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні, як це і передбачено нормою статті п'ятої Конституції України [1], є народ. Саме народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Але, як свого часу казав класик, маємо те, що маємо…

Національно-державна ідентичність України – це багатоаспектний комплекс діалектично взаємопов'язаних й взаємозалежних складних політичних, соціально-економічних, духовно-культурних, територіально-регіональних елементів масової свідомості, структура яких склалася в процесі та внаслідок тривалого історичного розвитку українського суспільства. Впродовж багатьох віків Україна перебувала у складі різних імперій, тому високий рівень ресиміляції, сильні регіональні відмінності пояснюють гетерогенність сучасної України [6].

Нинішня виборча кампанія – яскраве тому підтвердження. Адже всього лише четверте місце в рейтингу претендентів на роль обличчя держави – української держави – посів, м'яко кажучи, не зовсім український кандидат. А це значить, що свої голоси йому віддали мільйони людей. Вони прийняли таке рішення, мабуть, у пошуках загальнонаціональної ідентифікації?

Варто погодитися з Чорною В.П. щодо того, що значна частина населення країни, особливо у східних і південних регіонах України, фактично мають подвійну – україно-російську – етнокультурну ідентичність. Формування і зміцнення спільної ідентичності українських громадян і досі залишається актуальною проблемою [6].

На даному етапі політичного розвитку національна ідентичність поступається впливом регіональній та локальній (місцевій) ідентичності, а важливою складовою політичної ідентичності стає цивілізаційна ідентичність [4].

Чітким маркером саме цієї – цивілізаційної – ідентичності стала Революція гідності. Вона визначила національні пріоритети, і правильність саме цих історичних орієнтирів уже протягом п'яти років Україна навіть ціною власної крові має доводити не лише цілому світу, а насамперед самій собі. Розбурхане суспільство очікує на позитивні результати цього довгого політичного марафону.

Основними складовими консолідаційного процесу в Україні можуть стати розвиток громадянського суспільства, українська мова, спільна історична

пам’ять, загальновизнані (на регіональному та загальнонаціональному рівні) національні герої, українська церква, формування центральних органів влади за регіональним принципом [3].

В умовах політичних трансформацій держава не тільки має поставати в ролі регулятора суспільних переговорів та дебатів, але й активним учасником подібних обговорень. Дана позиція є необхідною умовою досягнення відповідною спільнотою політичної безпеки та стабільності. Організаційно-правовий механізм, як система організаційних та нормативно-правових інструментів, спрямованих на оптимальне та ефективне використання ресурсів держави, органів місцевого самоврядування й громадянських інституцій в процесах належного конструювання національного ідентифікаційного простору, постає базовим і фундаментальним щодо інших механізмів формування громадянської нації [5].

І таким інструментом є і залишатиметься інститут виборів. Від держави вимагається лише своєчасно слідкувати, щоб інструмент цей був точним і надійним. На жаль, Виборчий кодекс, наприклад, ухвалений у першому читанні, як відомо, ще у листопаді 2017 року, так і продовжує бути наразі законопроектом.

А далі останнє слово має сказати народ. Адже згідно з Конституцією України [1] народне волевиявлення здійснюється саме через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії. Головне нинішнє завдання для всіх і кожного – і для «україномовних», і для «русскоговорящих» – зберегти українську державність.

Державний статус незалежної країни дає можливість формуванню цілісної громадянсько-політичної, самоідентифікованої спільноти, спроможної протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам; формуванню зв'язків громадян із власною державою як головним політичним чинником реалізації національних інтересів [6].

Тому такої значної ваги набувають виборчі перегони протягом усього цього такого непростого 2019 року. Ще не всі точки неповернення пройдені. Україна сьогодні стоїть буквально на перехресті Історії. Світової історії.

На наших теренах нині, як у фокусі, сконцентрувалися проблеми не лише донецькі, наддніпрянські чи «западенські», а й загальнопланетарні. Ну, недарма ж – перехрестя! Нам усім тільки треба визначитися, хто ми є у цих вселенських процесах: суб’єкти чи об’єкти? А раз так, то освітній, телекомунікаційний, мережевий простір має бути заповнений не взаємокомпрометуючими «роликами», а серйозною просвітницькою продукцією: правовими, економічними, політичними програмами.

Останнє дасть можливість широким верствам населення, і зокрема інтелігенції, бути обізнаними в тих чи інших тонкощах, особливостях глобалізації і правильно сприймати її тенденції. Це означає, що людина, розуміючи сутність глобального розвитку, буде обирати вірну позицію в його оцінці. Така постановка питання є вкрай важливою, оскільки від ідеологічного вибору подальшого існування залежить майбутнє країни [2].

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. Прийнята на Vсесії ВРУ // Відомості Верховної Ради України. – 1996 р., № 30, стаття 141.
2. Русул О. В. Національна ідентичність і глобалізація / О. В. Русул // Вісник Національного авіаційного університету. 2010. – № 1. – С. 164-168.
3. Луцишин Г. Проблема національної ідентичності в умовах глобалізації // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2013. – № 25.
4. Малінін В. В. Процес формування політичної ідентичності в умовах глобалізації: особливості та складові // Актуальні проблеми політики. – 2013. – № 49.
5. Караваєв В. С. Організаційно-правовий механізм забезпечення формування ідентичності спільноти громадян в Україні // Актуальні проблеми політики. – 2014. – № 51.
6. Чорна Н.В. Державний суверенітет як основа національної ідентичності українського суспільства [Електронний ресурс] // Режим доступу: https: // periodicals.karazin.ua/thcphs/article/download/2225/1969.

Дворник Інна
к.е.н., старший викладач кафедри аграрної економіки
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ДЕМОГРАФІЧНА СИСТЕМА ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Населення, його соціальне самопочуття та розвиток є визначальною ознакою суспільства, основою могутності держави, тому проблеми населення завжди залишаються актуальними. Чисельність населення, його структура, особливості відтворення, територіальна організація виступають одним з головних чинників, які визначають розвиток господарства регіону, країни й суспільства в цілому.

Вивчення демографічної системи регіону дозволяє комплексно без відриву від реальної соціально-економічної ситуації оцінити потенціал і проблеми населення конкретної території, дає можливість здійснювати ефективне науково обґрунтоване управління нею.

Актуальність вивчення демографічної ситуації Чернігівської області визначається кризовою ситуацією в процесах відтворення на її території. В межах області відбуваються найінтенсивніші в Україні процеси депопуляції і старіння населення. Ситуація, що склалася в регіоні, вимагає проведення негайних заходів щодо її подолання.

Основна теоретична й практична база демографії розкрита в працях В.О. Джамана, А.І. Доценка, Е.М. Лібанової, Т.В. Панасенко, Т.В. Тарасенко та ін.

На розвиток і функціонування демографічної ситуації впливає система чинників, які й визначають особливості розвитку регіону. Серед основних можна

виділити наступні: історико-географічні, природно-екологічні (природні умови та ресурси, особливості їх використання, екологічна ситуація), суспільні (рівень економічного розвитку території, галузева структура господарства, ситуація на ринку праці, рівень розвитку житлово-комунального господарства, обливості розселення населення тощо), економічні, соціальні.

Економічні фактори на сьогодні справляють найбільший вплив на підсистеми працезабезпечення й обслуговування населення, а також на внутрішньорегіональні та зовнішні міграційні процеси. Соціальні чинники впливають в основному на процеси відтворення населення. Вплив природно-екологічних факторів більш за все позначається на соціоприродній підсистемі демографічної ситуації, а також певним чином відбивається на особливостях розселення населення.

Область продовжує лідирувати в Україні за темпами скорочення населення. Протягом 2010-2018 рр. чисельність населення області зменшилася на 8% (у 2018 році - 1007224 особи), у той час як у Київській та Закарпатській областях збільшилася на 3% і 1% відповідно, а в Волинській, Івано-Франківській, Одеській, Рівненській, Чернівецькій залишилася на тому ж рівні.

Щорічно жителів Чернігівщини стає менше в середньому майже на 13 тис. осіб. Причин безліч: складна соціально-економічна ситуація в регіоні, безробіття, що штовхає людей у пошуки роботи за межами області, наслідки Чорнобильської катастрофи. Незважаючи на зростання народжуваності, сумна тенденція вимирання населення – кількаразове перевищення показника смертності над рівнем народжуваності – не припиняється.

Частка сільського населення в Україні становить 31%, у Чернігівській області з 2010 року по 2018 рік збільшилася на 3 в.п. і становить 38%. Проте варто зауважити, що у 2018 році, порівняно з 2010 роком на 1% зменшилася чисельність сільського населення категорії 0-9 років, 21% - 10-19 років, на 8% - 20-29 років, 5% - 30-39%, 11% - 40-49 років, 7% - 50-59 років, 36% - 70-79 років, 22% - 80-89 років, але на 12% збільшилася чисельність населення категорії 60-69 років, 112% - 90-99 років, 140% - 100 років і більше. Триває процес зменшення й кількості сільських населених пунктів. За 20 років з карти області зникло більше 30 сіл. Спостерігається урбанізація населення області.

Аналіз статево-вікової групи населення Чернігівської області показав: у 2010 році перевага чоловіків над жінками тривала до 30 років, у 2018 році ця ситуація змістилася до 40 років (після цього віку чисельність жінок починає переважати).

Дослідження руху населення показало, що чисельність жителів Чернігівської області характеризується природним скороченням, що є основною причиною негативної тенденції. У 2018 років цей показник становив - 11283 особи. Важливе значення має і механічне скорочення населення – 2051 особа у 2018 році виїхала за межі області.

Отже, вирішення поставленої проблеми є першочерговою для збереження області, її трудового потенціалу. Держава не повинна відмовлятися від захисту материнства, стимулювання молодих сімей. І в цьому плані мусить бути

універсальна, загальноприйнятна формула - формула по фінансових виплатах. Вона сприяє розвитку сім'ї, але єдине, треба все-таки застосовувати страхові механізми, щоб це не робило батьків паразитами на дитячому утриманні. У багатьох країнах є досвід сертифікації, тобто сертифікат, який супроводжує дитину в дитячий садок, у школу, а потім в інститут, ці кошти ходять за дитиною. Крім того важливим фактором є економічне й соціальне відродження регіону: відновлення виробництва, розвиток малого та середнього бізнесу, кооперація, фермерство; розвиток соціальної інфраструктури, особливо у сільській місцевості, формування робочого місця. Вирішальне значення має створення продовольчої безпеки регіону: виробництво й реалізація якісної продукції, забезпечення необхідними лікарськими засобами за доступними цінами.

Список використаних джерел

5. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
6. Шишпанова Н. О. Вплив демографічної ситуації на відтворення трудового потенціалу сільських територій [Електронний ресурс] / Н. О. Шишпанова // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2015. – Вип. 1. – С. 85-92. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vanp_2015_1_11

Дяконенко Оксана
к.е.н., старший науковий співробітник
відділу проблем формування соціального капіталу
Інститут демографії та соціальних досліджень
імені М.В. Птухи НАН України
м. Київ
Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

В умовах реалізації адміністративно-територіальної реформи актуалізуються дослідження перспектив розвитку сільських поселень України. Адміністративно-територіальна реформа, маючи за мету оптимізувати перерозподіл владних повноважень та бюджетних ресурсів задля забезпечення фінансової самодостатності населених пунктів та покращення якості життя населення, здійснюватиме багатовекторний і неоднозначний вплив на розвиток сільських поселень, зумовлюючи трансформацію сільської поселенської мережі, зміну щільності та функціональності поселень. За висновками більшості експертів, її вплив на сільські територіальні громади, розвиток поселенської інфраструктури та рівень життя населення буде неоднозначним, оскільки вона містить певні ризики, пов'язані з недостатньою наповнюваністю сільських бюджетів, безініціативності місцевого керівництва та сільського населення, недотримання вимог щодо реалізації реформи, зокрема стосовно мінімальної чисельності населення громади (5 тис. осіб), низькою ефективністю витрат

місцевого бюджету та ймовірним уповільненням процесу фінансової децентралізації за умови спротиву локальних еліт та активізації їхньої боротьби за матеріальні засади врядування.

Результати наукових досліджень зарубіжних вчених щодо залежності економічного розвитку громади від адміністративно-територіальної реформи дають підстави стверджувати, що в короткостроковій перспективі вплив децентралізації на розвиток сільських поселень в Україні буде незначним, а, з огляду на складну структуру причинно-наслідкових зв'язків між досліджуваними категоріями, простежуватиметься переважно у довгостроковій перспективі [1].

Судячи з наявних тенденцій децентралізації системи управління в Україні, розвиток сільських поселень найбільш ймовірно відбуватиметься за сценарієм помірних змін. Реалізація такого варіанту значною мірою визначатиметься дією системи загроз, основними з яких є повільні темпи об'єднання територіальних громад, недотримання основних вимог адміністративно-територіальної реформи, зокрема відносно мінімальної чисельності населення громади, фінансова слабкість об'єднаних територіальних громад, дефіцитність бюджетів та неефективне використання фінансових ресурсів, корумпованість місцевих чиновників, яка проявлятиметься у лояльності до бізнес-партнерів та наданні їм переваги, свідомому притримуванні коштів місцевого бюджету до передвиборчого періоду чи акумуляції цих коштів на банківських рахунках, обмеженій участі населення в управлінні громадою.

За умови успішної реалізації адміністративно-територіальної реформи відбудеться прискорення місцевого розвитку та підвищення якості життя в об'єднаних територіальних громадах. Масштабне та ефективне впровадження намічених реформ, які забезпечать поступове нарощування фінансового потенціалу об'єднаних територіальних громад та його використання в інтересах громади на тлі посилення соціальної відповідальності бізнесу та розвитку громадянського суспільства, стануть поштовхом розвитку сільських поселень в країні. Але, зважаючи на високі темпи зниження людності сільських поселень та наростаюче демоекономічне навантаження на працездатне населення, можна передбачити зростання конкуренції між територіальними громадами за капітали, в т.ч. людський, з можливими наслідками у вигляді посилення диспропорційності соціально-економічного розвитку територій і окремих громад. Це містить загрози порушення демографічної, економічної, культурної, психологічної рівноваги як в поселеннях-донорах, так і в поселеннях-реципієнтах людського капіталу. Зокрема, в Латвії нерівномірний розвиток громад в умовах реалізації адміністративно-територіальної реформи став причиною значного збільшення міграції з бідніших громад та зростання асиметрії розвитку. У перспективі міграційні переміщення між поселеннями-донорами та поселеннями-реципієнтами людських ресурсів можуть істотно посилити напругу у взаємовідносинах між громадами та сформувати певне превалювання місцевих інтересів над національними. І хоча переорієнтація цілей громади із забезпечення суспільного добробуту на зміцнення добробуту членів

об'єднаних територіальних громад матиме позитивний вплив на осілість місцевих мешканців, проте можливий деструктивний тиск невиважених кроків у процесі адміністративно-територіальної реформи обумовить появу конфлікту інтересів між громадами, її членами і суспільством в цілому. Посилення такого роду конфліктності несе загрози територіальній цілісності країни.

Найбільш імовірно, що у середньостроковій перспективі внутрішньоміграційний рух в країні ослабне під впливом активної політики місцевого розвитку, орієнтованої на забезпечення першочергових потреб громади (гуманітарна, інфраструктурна, комунальна сфери). Це формуватиме у населення позитивні очікування щодо поліпшення якості життя та зниження до певної міри міграційних прагнень. Капітальний ремонт доріг, медичних та освітніх закладів, водогонів, встановлення автономного вуличного освітлення, поліпшення благоустрою поселень та транспортної доступності послуг змінюватимуть умови проживання місцевого населення, але можуть обумовити незначне зростання міграційних переміщень в межах об'єднаних територіальних громад у напрямі «периферія-центр».

За песимістичним варіантом реалізації адміністративно-територіальної реформи, що припускає уповільнення реформи, її часткову реалізацію чи призупинення, високоймовірними стануть значні втрати поселенського потенціалу, що проявляться у скороченні кількості сільських населених пунктів та зменшенні їх людності як результат несправджених сподівань на якісні зміни. Незавершеність реформи матиме загрозливі наслідки для сільських громад і проявиться у здрібненні сільської поселенської мережі, скороченні середньої людності села та появі потенційно небезпечних змін у поселенській структурі. Найгірші перспективи розвитку матимуть віддалені депресивні села, з високою дотаційністю місцевого бюджету та низькими доходами місцевого населення. Ймовірність песимістичного сценарію розвитку подій зростатиме за умов погіршення загальноекономічної ситуації в країні, поглиблення фінансової кризи, загострення проблеми енергозабезпечення та зростання тіньового сектору сільської економіки. У разі згортання розпочатих реформ посилиться соціально-економічна асиметричність розвитку сільських поселень внаслідок перетікання капіталу та робочої сили, посилить загрозу перенаселення окремих територій, а з іншого – збільшить навантаження на місцеві бюджети бідних громад, загострившись проблеми фінансового забезпечення ЗНЗ, дитячих садків, закладів охорони здоров'я, сфери послуг.

Реалізація адміністративно-територіальної реформи – новий етап в розвитку сільських поселень, що триває в умовах обмеженості фінансових ресурсів об'єднаних територіальних громад, їхньої дотаційності, неефективного використання здобутих управлінських можливостей унаслідок низької компетентності місцевого керівництва та пасивності самих громад. Її реалізація відкриє нові можливості для сільських поселень за умови оптимального поєднання можливостей централізованого державного управління та фінансової автономії поселенських структур, дисциплінованості і контрольованості

місцевих органів влади, спроможних сприяти пожвавленню підприємницької активності та зростанню продуктивності праці у сільській місцевості.

Список використаних джерел

1. Fiscal Decentralization Indicators. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/webfiscal.pdf (дата звернення: 30.03.2019).

Калінін Андрій
студент
Грабовецький Олександр
старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м.Ніжин
Україна

СТУДЕНТСЬКІ ГРОШІ

Якщо ми ведемо мову про якісну освіту, то ми розуміємо, що якість формують викладачі, роботодавці та студенти. Студенти є рушійною силою змін і насамперед – у сфері освіти. Зокрема прикладом таких змін став Болонський процес, а зараз – Європейський простір вищої освіти. Тому дуже важливо створити просту і зрозуміло студентоорієнтовану систему мотивації здобувачів вищої освіти. На сьогоднішній день держава стимулює студента бюджетним місцем і стипендією.

Набір абітурієнтів на місця державного замовлення відбувається за широким конкурсом. За тлумаченням Міносвіти, широкий конкурс передбачає, що бюджетне місце надається не конкретному ЗВО, а йде до закладу за вступником з найкращими балами. Тому максимальний обсяг відображає, скільки найбільше таких вступників зможе прийняти виш на певну спеціальність, а кваліфікаційний мінімум показує, скільки вступників із найкращими балами мають обрати навчання за конкретною спеціальністю у виші, щоб на цю спеціальність взагалі відбувся набір «бюджетників».

У межах системи широкого конкурсу виш може як отримати максимальний обсяг місць держзамовлення, передбачений документом, так і не отримати жодного бюджетного місця.

Також в документі зазначено, скільки максимально вступників зможе прийняти виш за квотою 1 – на основі вступних іспитів, та квотою 2 – для вступників за спрощеною процедурою з окупованих територій - АР Крим та м. Севастополя. Всі цифри подані в розрізах денної та заочної форми навчання [1].

Отже, зважаючи на вищесказане, можна зробити висновок, що кошти по суті ходять за студентом, і студент, який має найвищі бали за результатами ЗНО, має можливість обрати заклад вищої освіти для навчання відповідно до якості освіти і унікальності освітньої програми. Але залишається запитання, чи достатньо якісна освіта в державних ЗВО, адже в Україні існує чимало приватних

закладів, які в деяких сферах дають на порядок кращі знання, аніж державні заклади. Саме тому, на нашу думку, створення відповідних умов, коли студент зможе самостійно за широким конкурсом обирати заклад освіти, незважаючи на форми власності, – це дасть можливість створити конкурентне середовище, яке змушуватиме державні заклади думати та розвивати свої освітні програми.

Другим важелем, яким держава мотивує студента до навчання, є стипендія. Згідно з постановою уряду ще від 2016 року, рейтинг, відповідно до якого студентам, курсантам невійськових вищих навчальних закладів призначаються і виплачуються академічні стипендії протягом першого року навчання до першого семестрового контролю, формується на підставі конкурсного бала, отриманого ними під час вступу до навчального закладу. Рейтинги, відповідно до яких студентам, курсантам невійськових вищих навчальних закладів призначаються і виплачуються академічні стипендії протягом наступних навчальних семестрів, складаються за результатами останнього навчального семестру за кожним факультетом (відділенням), курсом і за кожною спеціальністю (напрямом підготовки) на підставі успішності з кожного навчального предмета (дисципліни) з урахуванням участі у науковій, науково-технічній діяльності (творчій активності для мистецьких спеціальностей), громадському житті та спортивній діяльності. При цьому складова успішності повинна становити не менше 90 відсотків рейтингового бала. Процедура визначення рейтингового бала, що визначає місце особи у рейтингу, є однаковою для здобувачів вищої освіти, які навчаються на одному факультеті (відділенні), курсі за однією спеціальністю (напрямом підготовки) у відповідному вищому навчальному закладі;

навчальні досягнення (успішність) з вивчення навчального предмета (дисципліни) визначаються у балах, які встановлюються згідно з критеріями оцінювання, визначеними відповідними кафедрами (цикловими комісіями) залежно від обсягу та складності навчального матеріалу, трудомісткості підготовки, інтегрованості з іншими курсами або темами, наявності творчої компоненти тощо для кожного виду навчальних занять, що передбачає оцінювання, та кожного контрольного заходу, що передбачений навчальним планом;

визначається діапазон балів, що їх може отримати особа, яка на дату закінчення семестрового контролю згідно з навчальним планом протягом навчального семестру не виконала вимог навчального плану з певного навчального предмета (дисципліни) за мінімальними критеріями. Встановлюється, що особи, які відповідають зазначеним критеріям, мають незадовільні результати навчання [2].

З нашої точки зору, такий порядок призначення стипендії має створити конкуренцію між студентами та визначити кращих, що має покращувати знання студентів і їх успішність. Але на практиці спостерігається упереджене ставлення викладачів до студентів, які навчаються за державним замовленням, та лояльне до студентів, які навчаються на контрактній основі. Також він демотивує

студентів, які не входять в рейтинг, зокрема коли в академічній групі стипендію отримує кілька студентів.

Тому є пропозиція змінити систему призначення академічної стипендії, зокрема включати до рейтингу тих студентів, які навчаються за контрактом. Це докорінно змінить сприйняття конкуренції в академічному середовищі і поліпшить результати навчання студентів. Такий порядок призначення стипендії дасть можливість студентам, які навчаються за кошти юридичних і фізичних осіб, сплачувати гроші за їх контрактними зобов'язаннями та стане додатковою мотивацію для навчання. Також збільшується пул студентів, які можуть отримувати стипендію, та унеможливить наявність корупційної складової у взаєминах між студентом і викладачем.

Список використаних джерел

1. СКІЛЬКИ «БЮДЖЕТНИКІВ» ЗМОЖУТЬ ПРИЙНЯТИ ВИШІ: Вступна кампанія 2018 // сайт Міністерства освіти і науки України, від 3.04.2018.

2. Порядок призначення і виплати стипендій: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2004 р. № 882 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1050) // Урядовий кур'єр, від 28.07.2004, — № 140.

Олег Кондратенко
к.і.н., доц., с.н.с. науково-дослідної частини
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ
Україна

СВІТ В ПАРАДИГМІ БАГАТОПОЛЯРНОГО ТРАНЗИТУ

Трансформація картини світу супроводжується глобальною турбулентністю, що захопила всіх без винятку акторів сучасних міжнародних відносин. Нинішня картина транзитивної світ-системи свідчить передусім про її фінальну стадію, однак досі достеменно невідомо, яким же буде постмодерний світоустрій. Наразі прогнозується безліч йог варіантів – від півтораполярного, уніполярного та нового двополюсного до глобального багатополюсного концерту, базованого на балансі сил світових геополітичних центрів.

При цьому зрозумілим стає те, що новий світовий порядок, за будь-яких обставин, навряд чи відрізнятиметься стабільністю та стане константнішим порівняно з періодом холодної війни та постхолодного миру. До того ж, нинішня поведінка великих держав *a-priori* суперечить їх головному обов'язку – бути гарантами міжнародної стабільності та сталого політико-економічного розвитку.

З великою долею впевненості можна твердити, що ключове місце у світовій політиці належить саме великим державам як центрам сили, суверенна поведінка яких значною мірою визначає динамічну сутність глобальних політико-економічних та безпекових процесів. Головно до таких віднесемо – США, КНР, ЄС (як об'єднання) та Індії, меншою мірою РФ, оскільки в Росії недостатньо ресурсів задля повноцінного перетворення на одного з центрів глобального впливу.

Свідченням зниження геополітичних можливостей США – найпотужнішої держави світу є невдалі спроби Білого дому забезпечити перемогу ліберально-демократичних цінностей шляхом зміни правлячих режимів в Афганістані, Іраку, Єгипті, Лівії, де нині домінує політико-економічна деструкція. До того ж, за зазначеними державами остаточно закріпилася репутація *failed state* та поширювачів міжнародного тероризму, екстремізму, нелегальної міграції, наркоторгівлі тощо. Тож, стратегія США, спрямована на подолання негативних явищ через насадження лояльних урядів, не виправдала сподівань Вашингтона. Насторогу нині викликає дедалі жорсткіше зіткнення геостратегічних інтересів великих держав у різних регіонах на тлі прискорення трансформації транзитивної світ-системи.

США тим часом все частіше заважають на нову Доктрину Монро, що передбачає їх замикання в Західній півкулі, подальше зосередження на своїх внутрішніх проблемах та відхід від ролі глобального геополітичного арбітра. Тим не менш США у 2016 р. визначили Китай та РФ у якості головних геополітичних суперників як такі, що намагаються дестабілізувати транзитивний світопорядок через агресію (Південно-Китайське море, Тайвань, Крим). Тим часом США розглядають стратегії взаємостримування США і Китаю.

Китай тим часом висуває претензії на світову першість у новій світ-системі, який уже фактично набув ролі гегемона в більшій частині Східної півкулі та прагне потіснити позиції США в АТР і на пострадянському просторі, зокрема шляхом реалізації інфраструктурних мегапроектів на кшталт «Економічного поясу нового Шовкового шляху» (більш відомого як «Один пояс, один шлях»), а також інвестицій в енергосектор та інфраструктуру центральноазіатських держав. Ініціатива «Один пояс, один шлях», покликана забезпечити створення трансконтинентального торговельно-економічного простору шляхом сприяння руху вантажів і пасажирів із Китаю до ЄС сухопутними та морськими коридорами. Разом із тим, завдяки використанню цього маршруту Китай також розробляє стратегію постачання своїх товарів до Африки, яку вже давно розглядає як геоекономічний полігон та спрямовує туди свої інвестиції в і

н Індія як велика регіональна ядерна держава (що за кількістю населення фактично наздогнала Китай, оскільки різниця між ними наразі складає лише 44 млн осіб) намагається й надалі закріплюватися у Південній Азії. Індію часто називають економічним Левіафаном, що бажає стати військово-політичним Бегемотом. Про це зокрема свідчить протистояння з Пакистаном, яке нещодавно поновилося через більш ніж півстолітню територіальну суперечність довкола штату Джамму і Кашмір. Цього ж – 2019 року в Індії відбудуться парламентські вибори. Прем'єр-міністр Індії Нарендра Моді буде намагатися втриматися при владі в умовах мінливого соціального, екологічного та економічного порядку денного. Кліматичні шоки, ослаблення контролю над периферією і стрімке проникнення Китаю на «задній двір» Нью-Делі (Мальдіви, Шрі-Ланка, Непал, Бангладеш) в 2018 році серйозно зіпсували позиції правлячої партії. Це дає шанси опозиції взяти реванш на виборах, вперше за багато років.

т

а

Росія намагається занурити весь світ у стан хаос, у цьому один із ключових аспектів її стратегії. За нинішніх геополітичних обставин порушуючи ключові норми міжнародного права, Російська Федерація ставить стратегічні переваги та поле для геополітичного маневру вище за будь-які морально-етичні правила поведінки держав на світовій арені. У такій ситуації конфлікти є неминучими, тим паче, коли пріоритет надається жорсткій силі на тлі цинічного ставлення до мотивів та інтересів інших держав [3]. Не варто розрахувати на те, що Росія змириться найближчим часом із поразкою в холодній війні, а тому питання власних геостратегічних інтересів буде дедалі гучніше лунати з вуст її керманичів.

Російська Федерація, як відомо, не визнала системи міжнародної безпеки, що склалася після завершення холодної війни. Надважливим геостратегічним завданням для Росії є повернення світу до реалій XX ст., або в період риторики класичного реалізму, у якій превалювали такі категорії як «зони впливу»,

Російська агресія проти Молдови, Грузії та України викликана неприйнятністю для РФ зовнішньополітичного курсу цих держав, що спрямований на зближення з європейськими та євроатлантичними структурами. У даній ситуації домінує не питання безпеки для Росії, що розглядається похідним від процесу розширення НАТО на схід, оскільки тут на перший план виходить культурний та цивілізаційний конфлікт, а також ціннісний конфлікт. Тим часом Росія демонструє підтримку в ЄС ультраправих, лівих та низку популістських політичних сил, які масують євроскептицизм та націоналізм пропагуючи тим самим вихід своїх країн зі складу Євросоюзу (В. Орбан – Угорщина, М. Земан – Чехія, А. Вучич – Сербія). Врешті, втручання в Сирійський конфлікт з метою демонстрації статусу глобального гравця. До того ж вона тим самим збільшує кількість мігрантів, та через дестабілізацію намагається не допустити вихід на європейський ринок енергоресурсів Ірану та Катару, які планували реалізацію своїх газових магістралей територією Сирії. РФ демонструє обмежену присутність в ЦАР, Лівії, Судані, Венесуелі тощо.

Одним із ключових аспектів російської стратегії є створення своєрідної аури антизахідного бренду. Наразі відбулося співпадіння багатьох факторів, які наклалися на російський імперський реваншизм, серед них: криза ЄС, втома США від світового лідерства, пробудження ісламського світу, геополітичні та геоекономічні амбіції Китаю, пробудження ісламського світу, економічна криза та криза міжнародного права і міжнародних безпекових інституцій. Новий світопорядок співпадає з політикою Б. Асада в Сирії, Н. Мадуро у Венесуелі, резонує з політикою Китаю, Ірану, Туреччиною, об’єднує крайніх лівих в Греції, крайніх правих Угорщини та всі можливі радикальні сили в Європі [1].

Наразі викликають занепокоєння майбутні вибори до Європарламенту, що відбудуться в травні 2019 р. Похід популістів, шоуменів та несистемних лідерів у вищі ешелони влади стає свого роду глобальним політичним трендом. Власне успіх українських популістів збігся зі схожими настроями виборців у світі з тим щоби покласти край наявній ситуації. Все у підсумку популяризувало тих, хто

виступав під гаслами анти-істеблішменту, на кшталт Дональда Трампа чи руху Беппе Ґрілло). Партії «Рух п’яти зірок», «Ліга Півночі», «Вперед, Італіє» (лідером якої є відомий своєю проросійською позицією С. Берлусконі) спільно отримали 64,04 % голосів під час парламентських виборів у березні 2018 р. – тобто парламентську більшість. Таким чином, запит на далеких від політики діячів також є також наслідком транзиту траєкторії від постбіполярного світу до мультиполярності.

Отже, поліполярний світ, за який виступають великі держави передусім – Росія, Китай та Індія, навряд чи забезпечать підтримку міжнародної стабільності та безпеки. Більше того, модель багатополярного світоустрою може спровокувати черговий (нехай і «гібридний») світовий конфлікт, за умов порушення хиткого балансу сил. Тут варто згадати, що саме порушення такого балансу сил у Європі за часів існування Вестфальської, Віденської та Версальсько-Вашингтонської міжнародних систем призвело до масштабних конфліктів – два з яких були глобальними. Новий світовий порядок, контури якого дедалі чіткіше вирізняються деструктивом, з огляду на теорію хаосу, варто розуміти радше як світовий безлад, що є характерною рисою сучасного етапу глобалізації. Можемо спостерігати перехід від постбіполярності до нового світопорядку. Попри тривалий дискурс стосовно майбутнього світоустрою можна стверджувати, що нова світ-система принаймні не буде схожою на жодну з тих, що існували від часів Вестфальського миру. Власне геополітична квадрига – США, КНР, ЄС та Індія у значній мірі й буде визначати сутність мультиполярності й балансувати світ-систему в цілому. Однак досі відкритим лишається питання щодо рівня залученості та ступеня впливу середніх і малих держав на порядок денний формування й майбутнього конструкту нової світ-системи.

Список використаних джерел

1. Горбулін В. Путінська Росія приречена на протистояння із Заходом та програш. URL: http://ksf.openukraine.org/ua/news/1488-volodimir-gorbulin-putinsyka-rosija-prirechena-na-protistojannya-iz-zahodom-ta-progrash.
2. Дедей В. Планы Путина в Украине и Балтии. URL: http://hyser.com.ua/politics/nastupleniya-do-vyborov-ne-budet-plany-putina-v-ukraine-i-baltii-dzherelo-fakty-ictv-ua-102444.
3. Кондратенко О.Ю. Африканський та латиноамериканський вектор геостратегії Російської Федерації. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2018. Вип. 134. С. 53–65.
4. Коткин С. Вечная геополитика России. URL: http://inosmi.ru/politic/20160822/237601288.html.

Костюченко Анна
студентка
Хомич Вікторія
к. філол. н., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІОГРАМИ ЛОГІСТА

У сучасних мовознавчих працях, зокрема [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11], вивчається мова фахівця з технічних спеціальностей, зокрема логістики. Пристальна увага зосереджується на дослідженні основних законів комунікації та професійної діяльності, що й стало темою нашої наукової розвідки.

Логіст – фахівець, який координує рух товарів на шляху від виробництва до точок реалізації. Назва професії походить від англійського слова «logistics» − постачання, матеріально-технічне забезпечення [4].

У сучасних умовах будь-який товар, перш ніж потрапити до споживача, долає досить складний шлях, що включає багато ланок (особливо, якщо мова йде про постачання з-за кордону). Ланцюжок може виглядати, наприклад, так: закупівля товарів у іноземного постачальника − їх страхування − перевезення − розмитнення (проходження митного контролю, сплата мит) − складування − упаковка і/або постачання українськими етикетками й документацією − розподіл по оптовим торговельним базам − продаж у роздрібній мережі. Щоб товар своєчасно доходив до споживача й приносив прибуток, усі ланки цього ланцюга повинні працювати як добре налагоджений єдиний механізм.

А коли кількість найменувань товарів, що постачаються, вимірюється десятками тисяч (наприклад, у мережі супермаркетів), налагодження таких ланцюжків є дуже складним завданням і будь-який збій загрожує збитками.

Наприклад, завезли занадто багато якогось товару − він даремно захаращує складські приміщення й може прийти в непридатність. А який-небудь інший товар, який слід привезти до цілком певного терміну (наприклад, ялинки до Нового року або квіти до 8 Березня) через неправильно оформлені супровідні документи застрягне на митному складі й надійде в продаж занадто пізно, коли вже виявиться нікому не потрібен.

Завдання логіста − виключити подібні казуси й організувати систему постачання й розподілу товарів, таким чином, щоб усе поставлялося, куди потрібно, у потрібній кількості і в строк, і при цьому звести до мінімуму накладні витрати, пов'язані з транспортуванням і зберіганням.

Зрозуміло, такі фахівці потрібні в усіх організаціях, діяльність яких пов'язана з постачанням товарів: у спеціалізованих фірмах, що надають послуги в галузі транспортування товарів, у великих торгових мережах, на тих виробництвах, куди постачається велика кількість сировини й комплектуючих, і так далі.

Зміст роботи логіста вельми різноманітний: він аналізує інформацію і на цій підставі продумує шляхи і строки постачання товарів, розраховує вартість

транспортування, координує роботу перевізників, взаємодіє з постачальниками, працівниками складів, митними службами і т. д.

Логіст − професія, яка вимагає відмінних навичок і здатності до точних розрахунків.

Основними перевагами професії, на наш погляд, визначаємо те, що логіст оптимально поєднує роботу в офісі з виїздами на зустрічі й точки контролю; заробітна плата логіста безпосередньо залежить від його досвіду. Чим вище досвід і ширше навички, тим більше оплата за працю; новий рівень кваліфікації знаходиться при можливості самостійної побудови логістичного ланцюжка нового рівня.

Недоліками професії, уважаємо, можна винести: якщо логіст допускає будь-яку помилку в прорахунках − система логістики втрачає свою функціональність, схема транспортування стає нераціональною, а клієнти переходять до конкуруючих організацій; робота логіста − відображення вимог замовника, а отже, схема доставки повинна бути побудована так, щоб влаштовувати всіх і чітко дотримуватися терміну та ліміту суми.

Для успішної роботи логісту знадобиться аналітичний системний склад розуму, інтуїція, знання прикладної математики, юриспруденції, основ економіки. Зараз деякі ЗВО почали готувати фахівців − логістів, але багато людей успішно знаходять себе в цій професії, маючи й такі навички вищої освіти, як економічне або юридичне.

Попит на ринку праці помірний, роботодавці звертають підвищену увагу на досвід роботи, що може створити труднощі для початківців − фахівців. Альтернатива найманій роботі − спроба самостійно організовувати вигідні постачання, знаходячи як постачальників, так і ті організації, які будуть закуповувати товар (по суті, це те, що в радянські часи осудливо називалося «спекуляцією», проте в сучасному українському бізнесі вважається цілком прийнятним джерелом доходів: знайшов дешевше − продав дорожче).

Резюме логіста повинно мати: відомості про досвід роботи: загальний трудовий стаж і стаж за даною професією; відомості з попередніх місць: основні обов'язки, час роботи, назва компанії і рекомендації; функціональні обов'язки й основні навички в роботі логіста; відомості про володіння персональним комп'ютером і мовами; кількість осіб у підпорядкуванні; основні досягнення з попередніх місць роботи; мета, бажаний рівень заробітної плати й графік; графа з додатковими вимогами; супровідний лист - за бажанням.

Рівень доходу логістів досить високий, цілком може перевищувати в півтора-два рази середню зарплату в промисловості. Досвід роботи відкриває хороші перспективи для створення власного бізнесу, пов'язаного з організацією перевезення та постачання товарів, зокрема зарубіжних. У сучасній Україні цей бізнес належить до високодохідних і вимагає відносно невеликих вихідних матеріальних вкладень (так як не пов'язаний з необхідністю інвестицій у дороге обладнання), хоча конкуренція в ньому стає все жорсткішою [5].

Менеджер з логістики − управлінська посада, яка вимагає від людини чималого досвіду роботи не тільки у сфері організації перевезень і складської діяльності, але й при управлінні персоналом.

Отже, досвідчений логіст знає свої права й обов'язки, а також той факт, що несе повну відповідальність за зрив системи транспортування і є запорукою економії та раціонального використання ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Гуць М. В., Олійник І. Г., Ющук І. П. Українська мова у професійному спілкуванні: Навчальний посібник // Уклад.Гуць М. В., Олійник І. Г., Ющук І. П. – К.: Міжнародна агенція «BeeZone», 2004. – 336 с.

2. Кальченко А. Г. Логістика: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2000. – 180 с.

3. Кальченко А. Г. Логістика: навч. посібник / А. Г. Кальченко. – К. : КНЕУ, 2000. – 148 с.

4. Кальченко А. Г. Логістика : підручник / А. Г. Кальченко. – К. : КНЕУ, 2004. – 284 с.

5. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення: Навч. посібник. – 2-е вид., випр. і доп. – К.: Ліра – К, 2007. – 240 с.

6. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – С. 5-24.

7. Хомич В.І. Кредитно-модульний курс української мови (за професійним спрямуванням): навчально-методичний посібник для студентів стаціонарної та заочної форм навчання економічних та технічних спеціальностей / В.І. Хомич. – 3-ге вид., перероб. і допов. – Ч. ІІ. – Ніжин: Міланік, 2015. – 190 с.

8. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення. Модульний курс: Підручник. – К.: Літера ЛТД, 2015. – 318 с.

9. http://www.unian.ua/news/504343-kolesnichenko-mi-dodali-v-zakon-pro-movi-sche-tri-regionalni.html.

10. http:// www. logist.ru/

11. http://acris.com.ua/ua/stati/kto-takoy-menedzher-logistiki/

Костюченко Юлія
студентка
Хомич Вікторія,
к. філол. н., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ПОХОДЖЕННЯ, ТВОРЕННЯ ТЕРМІНУ «ЛОГІСТИКА»

Сучасні філологічні дослідження [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9] активно досліджують мову фахівців технічних спеціальностей, зокрема логістики. Особливо зосереджуємося на дослідженні основних законів комунікації та професійної діяльності, що й стало темою нашої наукової розвідки.

Термін «логістика» (англ. Logistics) отримав сьогодні досить широке розповсюдження в сучасному суспільному житті та в бізнес середовищі [1].

Сутність логістики полягає в інтегрованому управлінні рухом ресурсів від первинного джерела до кінцевого споживача. За висловлюванням відомого дослідника цієї сфери Д. Бауерсокса, «логістика − це унікальна сфера діяльності, де ніколи не буває зупинок. Логістикою займаються у всьому світі 24 години щодобово.

Термін «логістика» має давні історичні корені та різні сфери застосування, причому в певні історичні періоди в нього вкладався різний зміст.

Слово «логістика» грецьке за походженням та має місце у всіх основних європейських мовах. У Стародавній Греції воно означало «мистецтво міркування, виконання розрахунків», у Римській імперії − «правила розподілу продуктів». Далі переважало використання логістики у військовій сфері, зокрема у Візантійській імперії термін «логістика» застосовувався для забезпечення військ [2].

Автором перших наукових праць із питань логістики прийнято вважати військового теоретика *А. Жоміні* (1779-1869 рр.). У своїх працях він стверджував, що логістика охоплює широке коло питань, включаючи планування, управління, матеріальне, технічне, продовольче забезпечення військ, а також визначення місця їх дислокації, будівництво доріг, укріплень та інше.

Поряд із військовою логістикою існувало інше трактування терміну. Так, німецький філософ, математик, фізик ***В. Лейбніц*** (1646-1716) називав логістикою математичну логіку [4].

Сьогодні в закордонній та вітчизняній літературі сформульовано багато різних визначень логістичних понять, пов'язані з розвитком даного науково-практичного напрямку, а саме:

Логістична система – це адаптивна система зі зворотним зв'язком, що виконує ті або інші логістичні функції і складається з декількох підсистем і що має розвинуті зв'язки із зовнішнім середовищем.

Логістична операція – це сукупність дій, спрямованих на переміщення, транспортування, переробку матеріального потоку.

Логіст – це виконавець, керуючий матеріальним потоком на рівні виконання окремих логістичних операцій або їхнього визначеного комплексу, що забезпечують ефективне й раціональне переміщення даного матеріального потоку в конкретному тимчасовому інтервалі від вихідної позиції до кінцевого місця споживання або до проміжного місця дислокації.

Логістична функція – укрупнена група логістичних операцій, спрямованих на реалізацію цілей логістичної системи.

Логістична технологія – це сукупність логістичних операцій або дій, родинних за спрямованістю, доданих до матеріального потоку в конкретному тимчасовому інтервалі й просторі та пов'язаних зі зміною та переміщенням останнього для досягнення логістичної мети.

Логістична модель – це будь-який образ, абстрактний або матеріальний, операції, процесу чи логістичної системи в цілому, що використовується в якості їх так званого замінника.

Логістичне рішення – рішення, що забезпечує виконання будь-якого логістичного завдання чи функції.

Логістична стратегія – це комплекс рішень, планів і заходів, пов'язаних із ефективним управлінням матеріальними потоками.

Математична логіка – символічне вираження формальної логіки, найвищий етап її розвитку.

Матеріальний потік – продукція, розглянута в процесі додавання до неї різних логістичних операцій і віднесена до тимчасового інтервалу [3].

Отже, із проведеного дослідження щодо визначення змісту та сфери застосування терміна «логістика», ми схиляємось до думки, що загалом, логістика досліджує питання раціоналізації матеріальних та пов'язаних з ними фінансових, інформаційних та сервісних потоків, а також ефективного управління ними в процесі товароруху; у стратегічному аспекті вона виступає основним елементом погодження цілей усіх структурних ланок різного функціонального призначення та одним із чинників формування ключових компетенцій суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Кальченко А. Г. Логістика: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2000. – 180 с.

2. Кальченко А. Г. Логістика: навч. посібник / А. Г. Кальченко. – К. : КНЕУ, 2000. – 148 с.

3. Кальченко А. Г. Логістика : підручник / А. Г. Кальченко. – К. : КНЕУ, 2004. – 284 с.

4. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення: Навч. посібник. – 2-е вид., випр. і доп. – К.: Ліра – К, 2007. – 240 с.

5. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – С. 5-24.

6. Хомич В.І. Кредитно-модульний курс української мови (за професійним спрямуванням): навчально-методичний посібник для студентів стаціонарної та заочної форм навчання економічних та технічних спеціальностей / В.І. Хомич. – 3-ге вид., перероб. і допов. – Ч. ІІ. – Ніжин: Міланік, 2015. – 190 с.

7. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення. Модульний курс: Підручник. – К.: Літера ЛТД, 2015. – 318 с.

8. http://www.unian.ua/news/504343-kolesnichenko-mi-dodali-v-zakon-pro-movi-sche-tri-regionalni.html.

9. http:// www. logist.ru/

Крейдич Юлия
студент
Давыдова Наталья
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Беларусь

ЖИЛИЩНОЕ КРЕДИТОВАНИЕ НАСЕЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Обеспечение населения качественным и доступным жильем является приоритетным направлением социальной политики государства. Жилищное кредитование – один из основных способов приобретения жилья для лиц, нуждающихся в улучшении жилищных условий.

В Республике Беларусь принята и реализуется Государственная программа «Строительство жилья» на 2016 – 2020 годы, которая направлена на создание условий для удовлетворения гражданами потребности в доступном и комфортном жилье согласно их индивидуальным запросам и финансовым возможностям [1].

Жилищное строительство в 2016 – 2020 годах осуществляется на основании общей концепции развития экономики страны, предусматривающей сокращение доли бюджетного финансирования и расширение использования внебюджетных источников.

Государственная жилищная политика реализуется по двум основным направлениям:

- улучшение жилищных условий граждан с государственной поддержкой при строительстве (приобретении) жилья, дифференцированной по категориям граждан;
- улучшение жилищных условий граждан без государственной поддержки путем развития существующих и создания новых финансовых механизмов, создания благоприятных условий для строительства жилья на коммерческой основе, увеличения фонда наемного жилья [2].

Рассмотрим задолженность физических лиц по кредитам на строительство (реконструкцию) и приобретение жилья в Республике Беларусь (таблица 1).

Данные таблицы свидетельствуют о росте общей задолженности по кредитам физических лиц на 01.02.2019г. рост составил 63,8% по сравнению с 01.02.2017г. Также на 34% увеличилась задолженность по кредитам на строительство (реконструкцию) и приобретение жилья на 01.02.2019. по отношению к 01.02.2017г.

Положительная динамика обусловлена существенным снижением ставки рефинансирования (с 18 % на 01.01.2017 г. до 10% на 01.01.2019), что привело к росту спроса на кредиты, так как процентные ставки по кредитным продуктам также снижались.

Таблица 1

Задолженность физических лиц по кредитам на строительство и приобретение (реконструкцию) жилья за период 01.02.2019- 01.02.2018 гг., млн. бел. руб.

	01.02.2017	01.02. 2018	01.02. 2019	Базисный темп роста,%
Задолженность по кредитам физ. лиц, млн. руб	7 158,9	9 192,0	11 728,6	163,8
Кредиты на строительство (реконструкцию) и приобретение жилья, млн. руб	5 436,2	6 081,4	7 286,9	134

Примечание - Источник: собственная разработка на основании [3; 4]

При анализе жилищного кредитования важным показателем является проблемная кредитная задолженность по кредитам (таблица 2).

Таблица 2

Просроченная и пролонгированная задолженность физических лиц по кредитам на строительство и приобретение (реконструкцию) жилья за период 01.02.2017- 01.02.2019 гг., млн. бел. руб.

	01.02.2017	01.02. 2018	01.02. 2019	Базисный темп роста,%
Задолженность по кредитам физ. лиц, млн. руб	48,8	44,7	28,0	57,4
Кредиты на строительство (реконструкцию) и приобретение жилья, млн. руб	16,8	14,6	4,8	28,5

Примечание - Источник: собственная разработка на основании [3; 4]

Данные приведенные в таблице, показывают, что просроченная и пролонгированная задолженность физических лиц по кредитам на строительство и приобретение (реконструкцию) жилья за период 01.01.2017- 01.01.2019 гг. имеет тенденцию снижения: общая просроченная и пролонгированная задолженность по кредитам физических лиц уменьшилась на 42,6%, а просроченная и пролонгированная задолженность по кредитам на строительство (реконструкцию) и приобретение жилья снизилась на 71,5%.

Одним из способов решения проблемы доступного жилья является ипотечное кредитование.

Ипотечное кредитование — долгосрочный кредит, предоставляемый юридическому или физическому лицу банками под залог недвижимости: земли, производственных и жилых зданий, помещений, сооружений [5].

В настоящее время банками Республики Беларусь предлагаются кредитные продукты, имеющие отдельные признаки ипотечных кредитов. К причинам, замедляющим развитие ипотечного кредитования можно отнести:

- процентные ставки (на сегодняшний день процентные ставки по ипотечным кредитам снизились и составляют 15-20%, но для более успешного развития ипотечного кредитования целесообразно их снижение до уровня 10-12%);
- сложность обращения взыскания на жилую недвижимость при неоплате задолженности, в случае, когда в квартире проживают граждане с детьми, не достигшими 18-и лет, ограниченно дееспособные и недееспособные и граждане, нуждающиеся в социальной защите;
- отсутствие возможности долгосрочного кредитования (в связи с отсутствием долгосрочных банковских ресурсов).

Для улучшения состояния ипотечного кредитования Национальным банком Республики Беларусь прорабатывается вопрос о создании агентства по ипотечному жилищному кредитованию для развития инфраструктуры рынка недвижимости, обеспечения его устойчивости, ликвидности, повышения доступности жилья для населения.

Таким образом, система жилищного кредитования в настоящее время может стать одним из приоритетных направлений государственной политики и развития общества. Эффективное функционирование механизма жилищного кредитования позволит как расширить возможности приобретения жилья гражданами, обеспечить развитие строительного комплекса и сопутствующих отраслей, так и стимулировать развитие банковской деятельности.

Список использованных источников:

1. Кредиты на строительство и приобретение жилья [Электронный ресурс] / MyFin.by. - Режим доступа : https://myfin.by/wiki/term/kredit-na-nedvizhimost . – Дата доступа : 26.02.2019
2. Государственная программа «Строительство жилья» на 2016–2020 годы Утверждена Постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 21.04.2016 года [Электронный ресурс] / Национальный правовой Интернет портал Республики Беларусь. - Режим доступа : http://pravo.by/document/?guid=12551&p0=C21600325&p1=1 . – Дата доступа : 26.02.2019.
3. Статистический бюллетень [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. –2019, № 1(235), с.105- 106. - Режим доступа : https://www.nbrb.by/Publications/bulletin/Stat_Bulletin_2019_01.pdf . – Дата доступа : 01.03.2019.
4. Статистический бюллетень [Электронный ресурс] / Национальный банк Республики Беларусь. –2018, № 1(223), с.106- 107. - Режим доступа : http://www.nbrb.by/Publications/bulletin/Stat_Bulletin_2018_01.pdf . – Дата доступа : 01.03.2019
5. Об ипотеке: Закон Республики Беларусь от 20.06.2008 г. № 345-З, в ред. от 12 июля 2013 г. // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2016.

Линиченко Виктория
студент
Гуща Павел
к.э.н., доцент
Полесский государственный университет
г. Пинск
Республика Беларусь

ПРОБЛЕМЫ ТРАНСГРАНИЧНОЙ МИГРАЦИИ И РЕГУЛИРОВАНИЕ МИГРАЦИОННЫХ ПОТОКОВ

Проблема миграции, ее воздействие на принимающие и отправляющие общества стала в последнее время чрезвычайно актуальной. И прежде всего это связано с ростом притока беженцев в Европу. Трансграничные миграции, и прежде всего трудовые, возросли во всех регионах мира, причем в ряде регионов Азиатского континента темпы роста трудовой миграции особенно высоки. Трудовая миграция независимо от этапа развития миграционных процессов в той или иной мере выступает их побудительным и движущим фактором.

Целью государственного регулирования трудовой миграции является достижение желательного для принимающей страны масштаба иммиграции, а также отбор нужных работников. В связи с противоречивостью последствий миграции государственное регулирование этого процесса может быть направлено как на привлечение иммигрантов и стимулирование миграции, так и на сокращение потоков миграции [2, с.39].

С точки зрения оценки масштабов трудовой миграции, 65% от общей численности трансграничных мигрантов – более чем внушительная доля. Но гораздо важнее ее место и роль как феномена, затрагивающего все потоки миграции: и семейный, и образовательный, и гуманитарный.

Происходящие в основных принимающих странах процессы реформирования миграционных систем обусловлены изменением ситуации на рынках труда данных стран, требований к качеству иностранной рабочей силы (ИРС), критериев отбора востребованных категорий трудовых мигрантов (как постоянных, так и временных). Проблема удовлетворения спроса на конкретные профессионально-квалификационные группы специалистов и вспомогательных работников приобретает первостепенное значение.

Особую роль приобретают системы регулирования притока мигрантов, в первую очередь системы отбора и отсева востребованных и избыточных категорий претендентов на въезд. Сегодня данные системы претерпевают серьезные структурные изменения.

США, наиболее востребованная страна приема, время от времени предпринимают попытки давно назревшей реформы иммиграционной системы. Современные усилия изменить существующие правила (борьба вокруг отмены DACA и лотереи «зеленых карт») сути системы не затрагивают. В первую очередь это связано с тем, что официальная трудовая миграция охватывает 15–20% иммигрантов. Основным остается семейный поток (воссоединение семей).

Национальные системы иммиграционного регулирования формировались как институты предотвращения и разрешения конфликтов, возникающих в связи с притоком иностранцев в принимающие страны.

Усиление международной конкуренции, умноженное на технологические сдвиги, изменение структуры занятости, системы трудовых отношений – все эти факторы кардинально меняют соотношения спроса и предложения на международном рынке труда мигрантов. Преобладающими становятся принципы селективного отбора конкретных групп специалистов и малоквалифицированных категорий работников и необходимость противодействия расширению нелегальной миграции, а по возможности и сокращение сферы ее использования.

Национальные иммиграционные системы до недавнего времени относительно хорошо справлялись со своими обычными задачами отбора и отсева стандартных категорий иностранцев. Однако переход к новому этапу социально-экономического развития снижает емкость рынков труда, их заинтересованность в крупных контингентах даже квалифицированного труда. Приток невостребованных трудовых мигрантов вместо ожидаемого экономического эффекта ведет к росту социальной напряженности. Это усугубляет внутренние проблемы многих национальных рынков труда (безработица, сегментация, избыточность образования, нехватка востребованных специалистов и т.п.) [1, с. 7].

Понятно, что трансграничную миграцию невозможно прекратить, ее можно только ограничивать и регулировать. Для этого наиболее эффективными представляются методы «отклоняющей» миграции, перенаправляющие потоки мигрантов на другие направления или в другие регионы. Но это довольно сложное и дорогостоящее мероприятие. Становится все более очевидным, что экономический кризис, падение темпов экономического развития, неопределенность ситуации на рынках труда и усиление дисбаланса создаваемых рабочих мест оказывают все возрастающее влияние на трансформацию иммиграционной политики принимающих стран.

Эффективность деятельности национальных иммиграционных систем определяется разумным совмещением возможностей, предоставляемых общим для всех систем набором инструментов, умелым сочетанием используемых инструментов в конкретных исторических обстоятельствах и при учете социально-культурных и политико-экономических условий собственных стран.

Именно в силу особенностей исторического и культурного опыта, наличия неравноценных экономических и природных ресурсов, но при более или менее сходных целях иммиграционной политики формируются и используются инструменты миграционного регулирования.

В целом же сегодня регулирование миграционных потоков все в большей мере приобретает формы ограничения притока нежелательных мигрантов через введение дополнительных фильтров: высокие требования к профессионально-квалификационному составу, уровню доходов, образованию и знанию языка,

возрастные ограничения, но также и меры по привлечению желательных трудовых мигрантов.

На международном уровне проблемой регулирования миграции занимаются следующие организации:

- Международная организация по миграциям (МОМ) осуществляет разработку долгосрочных программ в области упорядочения миграционных потоков, оказывает помощь в вопросах организации миграции, технического сотрудничества, предотвращения «утечки умов», реэмиграции, предоставления экспертных услуг и т. д.
- Международная организация труда (МОТ) действует в области социального развития, содействия занятости, защиты занятых мигрантов.
- Верховный комиссариат ООН по делам беженцев решает вопросы их защиты, реализует долгосрочные решения и в первую очередь проблемы репатриации [2, с. 41].

Отмеченные процессы воздействуют и на страны исхода, и на потенциальных мигрантов, усиливая конкуренцию за достойные рабочие места, получение востребованного образования и профподготовки. При этом сокращение спроса при неизменности экономической ситуации в странах исхода вряд ли существенно скажется на снижении предложения ИРС на международном рынке труда. А это не может не приводить к росту иррегулярной и нелегальной миграции со всеми ее последствиями.

Список использованных источников

1. Комаровский, В.В. Феномен трудовой миграции в изменяющемся мире / В.В. Комаровский, В.Т. Веденеева // О трудовой миграции в современных условиях. – 2017. – 140 с.

2. Фролова, Т.А. Мировая экономика: конспект лекций / Т.А. Фролова. – Таганрог: ТТИ ЮФУ, 2010. – 46 с.

Литовченко Віктор
к.філос.н., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ПРАВОСЛАВНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Офіційною датою запровадження християнства на Русі став 988 рік. Тодішній київський князь Володимир своєю владною рукою порвав з язичництвом і поширив в межах своєї владної юрисдикції православ'я – один із напрямків християнської віри. Нова релігія поширилися із Константинополя – столиці тодішньої Візантійської імперії. Християнізація Русі йшла поступово за водними шляхами, спершу її прийняли більші осередки, пізніше провінція. В результаті була заснована Київська митрополія. Її духовна влада поширювалася

на всі єпархії, які були утворені на землях Русі. Напередодні монголо-татарської навали їх було 15: Київська (998), Чернігівська (991), Білгородська (991), Володимирська (992), Новгородська (992), Ростовська (992), Полоцька (992), Турівська (1005), Перемишльська (1026), Переяславська (1036), Юр'ївська (1036), Галицька (1134), Смоленська (1137), Рязанська (1198), Суздальська (1213).

З появою на історичній арені Московської держави розпочався й процес поступового духовного підпорядкування їй Київської митрополії. Відправною точкою даного процесу став 1458 рік. Саме тоді Київська митрополія була поділена на дві частини – власне Київську і Московську. Московську митрополію склали території, які відійшли до складу Російської держави, а Київську - території Литовської держави, пізніше - Речі Посполитої. Митрополія Київська складалась з таких єпархій: Київської митрополії, Брянської (Чернігівської), Смоленської, Перемиської, Турівської, Луцької, Володимиро-Волинської, Полоцької, Холмської, Галицької. На Сумщині Путивльський повіт і Слобожанщина відійшли до Московської митрополії, а Чернігово-Сіверщина лишилась за Київською. Київський митрополит зберіг титул «Митрополит Київський і всея Руси», а Московський став називатись – «Митрополит Московський і всея Руси».

Наявний стан речей аж ніяк не міг задовольнити амбітність Москви. Справа в тому, що єпархії Московської держави перебували в сфері підпорядкування Київської метрополії Константинопольського патріархату й не мали самостійного управління. Реальна нагода вийти з-під підпорядкування Константинополя реалізувалася у 1589 році. Справа в тому, що в цей час Константинополь потерпав від турків, а його архієреї доволі часто їздили до Москви за милостинею та підтримкою. Дану можливість якнайкраще використали московські церковні діячі й високопосадовці ув'язнивши в себе Вселенського патріарха. Після півріччного утримання в Москві той вимушений був задовольнити прохання московського царя про поставлення патріарха московської церкви. І хоча Константинопольський собор 1590 р. таке поставлення Московського патріарха не визнав, все в найближчі наступні роки Москві вдалося закріпити за собою всі права автокефальної інституції. Більше того, список православних автокефальних та автономних церков (т.зв. диптих), де вони «стоять по честі» мусив потіснитися з середини: Московський патріархат був вклинений між Єрусалимським і Грузинським патріархатами й опинився замість логічного, згідно зі своєю появою і статусом шостого місця, на п'ятому.

Переяславська рада 1654 року заклала нове підґрунтя до чергового наступу Москви на автономію Київської митрополії й виведення її з підпорядкування Константинопольському патріарху. В лютому 1685 р. Київський митрополит Гедеон присягнув патріарху Московському і отримав титул «Митрополит Київський, Галицький і Малия Росії». Цим актом було порушено єдність Української православної церкви з Вселенським Константинопольським Патріархом і підпорядковано Київську православну митрополію юрисдикції Московської патріархії. У травні 1686 р. московський уряд за допомогою

підкупу добився згоди на визнання цього акту Константинопольським Патріархом Діонісієм. З 1688 р. Київському митрополитові заборонено вживати титул «митрополит Київський, Галицький і всієї Русі» (дозволено іменуватися «митрополитом Київським, Галицьким та Малої Росії»), суттєво обмежено майнові права метрополії. Найбільші монастирі (Києво-Печерська лавра, Полоцький Богоявленський та Межигірський монастирі) отримали ставропігію (автономна православна церковна одиниця, яка підлягає юрисдикції не місцевому ієрархові, а безпосередньо патріархові) і разом з Чернігівською єпархією були вилучені з-під юрисдикції митрополита та підпорядковані безпосередньо московському патріархові.

На декілька століть розмов про самостійну українську церкву не могло бути й мови. Питання відродження української автокефалії постало після жовтневого перевороту в Петрограді 1917 р. Вже в січні наступного року новостворена Всеукраїнська православна церковна рада (тимчасовий керівний орган Української православної церкви) рішуче виступала за автокефалію Української Церкви від Москви й скликала Всеукраїнський Церковний Собор. На ньому аргументовано йшлося про неканонічність приєднання Української церкви до Московського патріархату незабаром після акта 1654 р. Собор виступив за створення незалежної від московського патріархату української церкви. Однак, 19 січня робота Собору перервалася наступом більшовиків на Київ.

Чергова спроба відновлення автокефалії намітилася після антигетьманського перевороту та встановлення влади Директорії. 1 січня 1919 р. був прийнятий «Закон про верховне управління Української Православної Автокефальної Синодальної Церкви». У березні 1919 р. було відновленно роботу Всеукраїнської церковної ради. Її потугами 5 травня 1920 р. у Києві була проголошена автокефалія, а 1921 р. скликано Собор, на якому поставлено ієрархію Української автокефальної православної церкви (УАПЦ). 14-30 жовтня відбувся І Всеукраїнський церковний собор, що завершив організаційне оформлення УАПЦ; собор заявив про невизнання рішень Всеросійського церковного собору Російської православної церкви (РПЦ) 1917-1918 і Київського собору Української православної церкви періоду гетьманщини, що не звільнили українську церкву від підпорядкування Московській патріархії; визнано як історично неминучий факт радянську владу і соціальну революцію. Проголошено автокефалію (самостійність і незалежність в управлінні від інших церков, у тому числі від РПЦ). Висунуто на митрополита Київського та всієї України архієрея В. Липківського.

Внаслідок зазначених вище заходів українська церква поступово почала здобувати популярність серед населення України. В 1927 році вона мала кілька тисяч церков по всій Україні. Такий стан явно не вписувався в рамки ідеології тодішнього СРСР й тому протягом 1926-1937 років священство УАПЦ було винищено більшовиками.

Чергова спроба відновлення української православної автокефалії була зроблена в 1942-1944 роках. За німецької влади існувала архієпархія УАПЦ, яка

перебувала у підпорядкуванні Польської православної церкви й була визнана всіма помісними православними церквами - окрім РПЦ. Проте вона припинила існування після зайняття території України радянськими військами, продовжила свою діяльність в еміграції та в діаспорі.

Усвідомлюючи важливість ролі православної церкві у боротьбі з фашистською Німеччиною та діючи у відповідь на відновлення діяльності православних церков на територіях СРСР, окупованих військами гітлерівської коаліції, Сталін з пропагандистською метою у 1943 році прийняв рішення зняти заборону на діяльність РПЦ. Помісний собор, який пройшов взимку 1945 року, прийняв положення про управління Російською православною церквою і відкритим голосуванням обрав патріархом Московським і всієї Русі митрополита Ленінградського Алексія (Симанського). Окрім того, собор затвердив власне назву Російської православної церкви.

В грудні 2017 року стало відомо, що СБУ зняла гриф «цілком таємно» з документів НКДБ про створення Московської Патріархії. В них, зокрема стверджується, що всіх делегатів так званого Помісного Собору РПЦ 1945 року було завербовано чекістами. З розсекречених документів випливає, що НКДБ СРСР і його підрозділи в союзних і автономних республіках, краях і областях займалися підбором кандидатів для участі в соборі з представників духовенства й мирян. З цією метою потрібно було намітити осіб, що мають релігійний авторитет серед духовенства і віруючих і в той же час перевірених на агентурній або патріотичній роботі.

Тільки з початком політики перебудови й гласності відбулися значні позитивні зрушення у церковних відносинах. Це знайшло свій вияв в урочистому святкуванні 1000-ліття хрещення Русі (1988), знятті штучних перепон на шляху до реєстрації нових парафій. Зазначена свобода дозволила вийти з під диктату РПЦ більшості більшість штучно приєднаних після ліквідації унії греко-католицьких парафій Галичини та Закарпаття. У цей час активізується боротьба православних віруючих України та Білорусі за створення незалежних від РПЦ автокефальних церков. Відроджується УАПЦ (1989). Це змусило керівництво РПЦ піти на підвищення статусу своїх філій в Україні та Білорусі, внаслідок чого виникли такі автономні одиниці, як Українська православна церква та Білоруська православна церква. Собор УПЦ 1990 на чолі з тодішнім київським митрополитом Філаретом (Денисенком) ухвалив домагатися від РПЦ визнання автокефалії, але безуспішно. У результаті тривалого протистояння з РПЦ православ'я на Україні, головним чином, було представлене так званими трьома гілками: Українська православна церква Московського патріархату, Українська православна церква Київського патріархату, Українська автокефальна православна церква. Питання автокефалії православних в Україні було надійно заблоковане РПЦ.

З огляду на факт військової агресії Росії й анексії Криму, проблема конституювання Української Помісної православної церкви перестала бути проблемою теоретичною чи бажаним/очікуваним шляхом еволюції православ'я в Україні. Йдеться про життєво необхідну умову виживання країни. У той час

коли УПЦ КП твердо стояла на патріотичних позиціях, УПМ МП, прикриваючись політичним «нейтралітетом», насправді займала проросійську позицію, намагалася утверджувати позицію «руського мира» оголошуючи збройну агресією Росії проти України «громадянською війною».

У результаті, за ініціативи президента України Петра Порошенка у 2018 р. Синодом Вселенського Патріархату було прийнято рішення про початок процедур, необхідних для надання томосу (указу предстоятеля помісної православної церкви) про автокефалію Православної Церкви в Україні. 15 грудня 2018 р. під час Об'єднавчого собору православні архієреї оголосили про об'єднання українських церков в Єдину помісну незалежну церкву. Її офіційна назва звучить так – Українська помісна автокефальна православна церква. Предстоятелем Єдиної помісної православної церкви став митрополит Переяславський та Білоцерківський Епіфаній. Його кандидатуру підтримала більшість архієреїв на Об'єднавчому соборі в Києві. Кафедральним собором Православної церкви України став Михайлівський Золотоверхий собор. 6 січня 2019 р. патріарх Варфоломій вручив томос про автокефалію Православної Церкви України новообраному митрополиту Київському і всієї України Епіфанію.

Таким чином, Українська помісна автокефальна православна церква відповідно до всіх церковних канонів відновила свій давній статус, позбулася диктату РПЦ та визнається рівною серед інших 14-ти Помісних православних церков. Хочеться сподіватися, що Єдина канонічна автокефальна соборна апостольська українська православна церква зможе стати дієвим інструментом українського суспільства, духовним його атрибутом, яка сприятиме досягненню національної злагоди в Україні, підвищенню міжнародного авторитету держави, інтеграції у міжнародне співтовариство.

Список використаних джерел

1. Бокоч В.М. Релігія в гібридній війні на сході України / В.М. Бокоч // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. – 2017. – Випуск 1/2 (33/34). – С. 27-31.

2. Яртись А. Українське православ’я як етнонаціональний феномен: рух за створення єдиної помісної православної церкви / А. Яртись // Соціогуманітарні проблеми людини. – 2013. - № 7. – С. 84-94.

3. Ліннік Ю. Трансформаційні процеси у православ’я в часи українського державотворення (кінець XX – XXI ст.) / Ю. Ліннік // Релігія та Соціум. – 2014. – №1-2 (13-14). – С. 265-271.

Мельник Людмила
к.г.н., викладач кафедри геоінформаційних систем і технологій
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Військовий інститут
Батиченко Світлана
к.г.н., ст. викладач кафедри туристичного та готельного бізнесу
Національний університет харчових технологій,
м. Київ,
Україна

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

В останні роки демографічна ситуація в Україні характеризується проявом несприятливих процесів щодо відтворення населення. А саме, знижуються показники народжуваності, зростає смертність, відбувається відтік населення за межі України. За період з 2001-2017 роки показник народжуваності скоротився на 22,3%. При чому скорочення показника народжуваності характерне для всіх регіонів країни за винятком м. Києва (зростання на 11,0%). Понад 30,0% скорочення показника характерно для Закарпатської, Херсонської, Запорізької, Полтавської, Миколаївської, Сумської, Кіровоградської, Черкаської, Івано-Франківської, Тернопільської областей. Аналізуючи регіональні особливості показника народжуваності у 2017 році максимальні значення характерні для Рівненської, Закарпатської, Волинської, Одеської областей та м. Києва (понад 10,0).

Гострою демографічною проблемою для України є достатньо високий рівень смертності населення. Аналіз динаміки рівня смертності населення України свідчить про збільшення даного показника до 2001 року і надалі поступове незнаюче його скорочення [4, с. 39]. Найгірша ситуація з показником смертності за період з 2001-2017 роки склалася на території Запорізької, Дніпропетровської та Херсонської областей (понад 20,0% ріст показника). Лише у Вінницькій області за досліджуваний період спостерігається скорочення рівня смертності. У 2017 році коефіцієнт смертності населення України складав 14,5 на тис. осіб. Мінімальне його значення було у м. Києві, а максимальне – у Чернігівській області. Для ряду західних регіонів країни, а саме, Закарпатської, Чернівецької, Івано-Франківської, Рівненської, Львівської областей, характерна найнижчі показники смертності населення. Дана ситуація пояснюється віковою структурою населення, високою часткою сільського населення, його релігійністю низьким рівнем забруднення навколишнього середовища.

Відповідно до низького рівня народжуваності та досить високого рівня смертності для України характерно депопуляція населення [3]. У 2017 році коефіцієнт природного приросту населення України складав -5,1 осіб на тис. жителів і був регіонально диференційованим. Найкритичніша ситуація з показником природного руху населення склалася на території Чернігівської області, де він становив -11,0 осіб на тис. жителів, що у 2,2 рази більше за середній показник по Україні. Позитивна ситуація з показником природного приросту населення склалася в межах м. Києва (1,6 осіб на тис. жителів).

Вікова структура населення України свідчить про наявність процесу старіння нації. У 2017 році частка населення 60 років і старше в Україні становила 22,9%. За шкалою демографічного старіння Ж. Боже-Гарньє – Е. Россета, частка осіб віком 60 років і старше понад 18% означає дуже високий рівень демографічної старості [5, с. 112]. Відповідно Україна знаходиться на дуже високому рівні демографічної старості населення і відноситься до демографічно найбільш старих країн світу. Регіональні відміни вікової структури населення в Україні є наступними: найбільша частка дітей та підлітків та найменша частка пенсіонерів характерна для Рівненської, Закарпатської та Волинської областях; найменша частка дітей та підлітків та найбільша частка пенсіонерів характерна для Луганської, Донецької, Чернігівської, Черкаської та Сумської областей; найвища частка осіб працездатного віку у Харківській, Львівській, Івано-Франківській областях та м. Києві, а найнижча – у Чернігівській, Кіровоградській, Донецькій, Хмельницькій, Вінницькій, Житомирській областях. У Закарпатській, Волинській та Рівненській областях частка дітей та підлітків переважала над часткою пенсіонерів у 1,2 рази. Найгірша ситуація у віковій структурі населення склалася в межах Луганської, Донецької та Чернігівської областей, де перевищення пенсіонерів над дітьми та підлітками від 1,8 до 2,3 рази.

Середній вік населення України у 2017 році становив 41,3 роки. Він різнився у статевому відношенні, а саме, для чоловіків він становив 38,5 років, а для жінок – 43,8 років. Найменший середній вік населення був у Закарпатській, Рівненській та Волинських областях, а найбільший – у Луганській, Донецькій та Чернігівській областях.

Очікувана тривалість життя населення при народжуваності в Україні становила у 2017 році 72 роки. Порівнюючи даний показник з країнами Європи, то даний показник на рівні країн Східної Європи – в середньому 71 рік, тоді як для країн Західної Європи даний показник на рівні 81 року, Північної та Південної – 80 років [1].

Показник очікуваної тривалості життя населення України при народженні має стрибкоподібну динаміку, так, до 2005 року він знижувався, а після почав зростати, що є характерно як для чоловічого населення, так і для жіночого населення [4, с. 43], і у 2017 році досяг рівня 67,0 років для чоловіків та 76,8 років для жінок. Найвищі показники очікуваної тривалості життя населення при народженні характерні для м. Києва, Івано-Франківської, Чернівецької, Тернопільської, Львівської областей, а найнижчі для Житомирської, Київської та Кіровоградської областей.

У 2017 році чисельність населення України становила 42,4 млн осіб. До 1993 року чисельність населення в Україні зростала, а починаючи з 1994 року даний показник скорочується. На скорочення населення впливає не лише природне відтворення населення, а й міграції. У 2017 році загальний коефіцієнт міграційного приросту в Україні склав 15,2 на 10 тис. наявного населення. Регіонами з міграційним приростом населення були Київська, Дніпропетровська, Харківська, Одеська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька області та м.

Київ. Найвищий рівень міграційного скорочення населення характерний для Вінницької, Херсонської, Хмельницької та Чернігівської областей. При чому, у 2017 році найбільша кількість жителів Харківської області покинули територію України. Тоді як найменша кількість офіційних мігрантів характерна для Луганської, Херсонської, Хмельницької та Кіровоградської областей.

Отже, в Україні сформувалися несприятлива демографічна ситуація з низькими показниками народжуваності, високими показниками смертності, переважанням пенсіонерів над дітьми та підлітками, з низькими показниками середнього віку населення. Населення України на дуже високому рівні демографічної старості, що в майбутньому може призвести до вимирання нації.

Список використаних джерел

1. 2017 World Population Data Sheet With Focus on Youth [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.prb.org/2017-world-population-data-sheet/

2. Демографічний щорічник «Населення України за 2017 рік» / Відп. за випуск М.Б. Тімоніна. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 138 с.

3. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація: Монографія. – К.: ДП «Прінт Сервіс», 2014. – 132 с.

4. Мезенцева Н.І. Захворюваність і здоров'я населення в Україні: суспільно-географічний вимір : Монографія //Н.І. Мезенцева, С.П. Батиченко, К.В. Мезенцев / ДП «Прінт Сервіс».- К., 2018. – 136 с.

5. Россет Э. Процесс старения населения. Демографическое исследование. Пер. с польск. Н.Н. Малютиной и Э.Н. Фарберовой / Под ред. А.Г. Волкова. – М.: Статистика, 1968. – 509 с

Пилипенко Любов
Гриненко Анна
студентки
Стадник Вікторія
ст. викладач
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ГАРАНТІЙНІ ВИПЛАТИ ТА ВІДПУСТКА

У контексті більш широкого питання реформування трудового законодавства України доцільним є виділення проблеми гарантійних виплат. Її актуальність обумовлюється тим, що значна кількість працівників стикається з незручностями, які викликані незадовільним станом системи правових норм, спрямованих на врегулювання правовідносин між працівниками і роботодавцями щодо гарантійних виплат, невідповідності їх суспільним потребам.

Під соціально-економічним призначенням гарантійних виплат розуміється збереження за працівником досягнутого ним рівня доходів в той період, коли працівник не працював. Саме такою спрямованістю гарантійні виплати відрізняються від інших виплат роботодавців на користь працівника.

Дискусійним питанням в теорії трудового права України є належність виплат за відпустки до гарантійних виплат.

На думку А. Пашерстника, плата за відпустку належить до компенсаційних та інших виплат. Універсальну позицію займає В. Францияну, яка полягає в тому, що суми, які виплачуються перед відпусткою, в одному випадку являють собою різновид заробітної плати, а в іншому змішану правову категорію. На наш погляд, більш обґрунтованою є точка зору Л. Гаранщенко. Її позиція полягає в наступному. Відповідно до ст.1 Закону України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, обчислена як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [2].

Оскільки під час відпустки працівник безпосередньо не виконує свої трудові обов'язки, а відпочиває або виконує спеціальне завдання (закінчує роботу над написанням дисертації), то й збереження середньої заробітної плати за час відпустки не є винагородою за виконану роботу. За своєю природою ці кошти виступають гарантійними і компенсаційними виплатами. Ознака гарантійності тут застосовується через функціональну мету такої виплати – забезпечити працівникові матеріальну можливість повноцінного і ефективного відпочинку.

Проведений загальний аналіз теорії та нормативного закріплення гарантійних виплат у чинному законодавстві, враховуючи сучасні економічні процеси, спрямовані на ствердження ролі власника, дозволяє їх умовно поєднати в три групи:

– що залежать від власника;

– здійснення права працівника на оплачувану відпустку;

– що не залежить від власника, але необхідні для здійснення державних, громадських обов'язків та функцій місцевого самоврядування.

До першої групи можна віднести такі гарантійні виплати: при переїзді на роботу в іншу місцевість, при службових відрядженнях, за час підвищення кваліфікації з відривом від виробництва, за час перебування в медичному закладі на обстеженні.

Друга група гарантійних виплат пов'язана з оплатою відпустки. Третя група гарантійних виплат стосується здійснення повноважень депутатами місцевих рад, посадовцями професійних спілок, членами виборчих комісій [1].

Підсумовуючи викладену проблему гарантійних виплат в їх теоретичному та прикладному аспекті, ми дійшли висновку про застарілість нормативного матеріалу, необхідність оновлення та поточної кодифікації з цього питання. Як свідчить досвід, саме через застарілість, а по суті – прогалини законодавства, що регулює гарантійні виплати, виникають загрози, які потенційно можуть зазіхати і, нажаль, зазіхають на соціально-економічні права громадян.

Список використаних джерел

1. Дерев'яненко С. Все про відпустки / С. Дерев'яненко // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. № 14. – С. 14 – 21.

2. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. № 108/95 – ВР

Степанов Євгеній
Татарчук Тетяна
студенти
Стадник Вікторія
к.е.н., ст. викладач
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

ПРОБЛЕМИ НАРОДОНАСЕЛЕННЯ ТА ДЕМОГРАФІЇ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проблеми демографії нашої країни, на превеликий жаль, дуже явно починають звертати до себе увагу фахівців-аналітиків, які намагаються дослідити суть та причини виникнення спаду народжуваності та скорочення населення в цілому. Чернігівська область не стала виключенням із великого списку «проблемних» демографічних зон України. Слід зазначити, що анти-динаміка характерна майже для всіх областей України, Чернігівська, у свою чергу, має одне із найгірших положень демографічного стану.

Таблиця 1.

Середня чисельність населення Чернігівської області 2013-2018 рр.

Роки	Постійне населення (тис.)	Наявне населення (тис.)
2013	1063,7	1072,3
2014	1052,7	1061,3
2015	1041,8	1050,3
2016	1030,7	1039,2
2017	1018,2	1026,7
2018	1004,3	1012,9

Із наведеної таблиці ми бачимо, що зменшення населення даної області є стрімким та динамічним. За останні п’ять років Чернігівська область втратила 59,4 тис. осіб постійного та 59,4 наявного населення. Тут слід визначити, що наявне населення це люди, які перебувають на момент перепису на певній території, враховуючи тимчасово проживаючих. Постійне населення – населення, яке постійно проживає на момент перепису на певній території, враховуючи тимчасово відсутніх. Незважаючи на те, що чисельність наявного та постійного населення може відрізнятися загальне зменшення є однаковим для обох підгруп.

Якщо розглядати більш детальніше зменшення населення з аспекту природного руху, а саме народжуваності та смертності, то можна виділити наступні дані, що занесені у таблицю 2.

Різниця між кількістю народжуваних та померлих є надзвичайно велика, це одна із причин занесення Чернігівської області до «проблемних» демографічних зон України. В нормі природній приріст повинен бути, хоча б позитивним, тобто не мати скорочення. Але в нашому випадку, окрім масивних показників спаду, ми бачимо нарощування його динаміки, що в перспективі значною мірою вплине

на загальне скорочення населення області в цілому. Що могло послугувати причинами таких негативних наслідків? На жаль їх дуже багато і основні із них такі:

- нерівномірна якість медичних послуг та погане технологічне устаткування
- медична неграмотність населення
- мала кількість уваги екологічним проблемам
- спадщина Чорнобильської АС
- загальне старіння населення (старших стає більше ніж молодших)
- зменшення зацікавленості у продовженні роду

Таблиця 2.

Природний рух населення Чернігівської області
кількість народжених, померлих, природній приріст (скорочення) населення

Роки	Кількість народжуваних (осіб)	Кількість померлих (осіб)	Приріст/Скорочення (осіб)
2013	9852	19909	-10057
2014	9552	20324	-10772
2015	9104	19957	-10853
2016	8506	19235	-10729
2017	7573	18856	-11283
2018	6854	19304	-12450

І таких причин можна перераховувати безліч. Деякі з них безпосередньо пов’язані із продовженням життя, деякі опосередковано, але так чи інакше впливають на загальну картину природного приросту населення.

Як висновок можна сказати, що демографічна проблема Чернігівської області, як і всієї України тісно пов’язана із ситуацією у самій країні. Якщо люди відчувають себе у безпеці, мають якісну медичну допомогу і впевнені, що завтрашній день наступить, то і продовжувати рід їм буде не лячно. Що до забезпечення цих благ то відповідальність за це лежить як на громадянах країни так і на безпосередній владі.

Список використаних джерел

1. Статистика: Підручник / С.С.Герасименко, А.В.Головач, А.М.Єріна та ін. - К.: КНЕУ, 2010.

2. Економічна статистика: Практикум / А.М.Єріна, О.К.Мазуренко, .О.Кальян - К.: «Екс об», 2012.

3. Сайт державної служби статистики України / природний рух населення http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/ds/pp/pp_u/pp1217_u.html

4. Сайт державної служби статистики України/ середня чисельність населенняhttp://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/ds/kn/kn_u/kn1215_u.html

Цинковська Руслана
студентка
Хомич Вікторія,
к. філол. н., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин, Україна

МЕТОДИ РЕДАГУВАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТІВ

Мас-медія у сучасному світі стала ще однією ланкою влади, тому інформаційний продукт є постійним предметом філологічних досліджень [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10]. Особливо зосереджуємося на дослідженні методів редагування журналістських текстів, що й стало темою нашої наукової розвідки.

У наш час журналістика – це набагато більше, це той «fourthestate», адже «за допомогою масової інформації можна впливати на громадську думку як стан масової свідомості». Робота журналіста повинна репрезентувати й захищати суспільство, але водночас вона здатна формувати його свідомість. Праця журналіста в масштабах може досягати державного рівня. Деякі матеріали легко здатні викликати резонанс у суспільстві, піднімаючи складні політичні, економічні чи соціальні питання. Люди все частіше починають більше вірити журналістам, аніж президенту, прем'єру чи депутатам.

Ось чому журналістський матеріал повинен бути якісним з точки зору наповнення інформацією, точності фактів і мови – потрібно досконало знати її синтаксис, пунктуацію, орфографію та стилі. Робота редактора полягає не лише у виправленні якихось граматичних помилок, до неї відноситься також рецензування, розстановка логічних наголосів, скорочення тексту й так далі. Він має не просто виправити текст, він має викликати в аудиторії інтерес до написаного, зробити так, аби текст запам'ятали. Для цього, власне, і використовують певні методи редагування.

Метод редагування – це послідовність процедур, за допомогою яких в тексті вдається відшукати відхилення від норм і виправити їх. Виділяють два методи: контролю та виправлень. Метод контролю класифікують, як:

- Параметричний – перевірка елемента тексту на відповідність з певним заданим параметром.
- Списковий – перевірка правильності за допомогою використання словників; як правило сюди зараховують орфографію.
- Шаблонний – перевірка тотожності елемента тексту відповідно до шаблонів у нормативній базі. Це можуть бути державні стандарти.
- Структурний – порівняння структури тексту із структурами, наявними в нормативній базі, виявлення тотожності з тією чи іншою структурою.
- Аналітичний – при використанні в тексті певних чисел їх порівнюють із даними в довідниках.
- Логічний – розгляд істинності суджень.
- Когнітивний – контроль значення компонентів тексту, наприклад, слів або речень у цілому.

- Положеннєвий – відповідність частин повідомлення до зафіксованого в нормативній базі положення.
- Порівняльний – порівняння тотожності між компонентами тексту, у яких описується однаковий об'єкт.
- Спеціальний – використовується в окремих видах літератури.

Метод виправлення класифікують, як:

- Формалізований – можна задати певну послідовність процедур редагування, аби його реалізувати (переставлення, видалення, заміна, вставлення, спеціальні виправлення).
- Неформалізований – важко або неможливо задати певну послідовність процедур редагування для його реалізації (скорочення, опрацювання, перероблення).

Починати завжди варто з редакторського аналізу, аби оцінити структуру, зміст, логіку викладу, мову тексту, його функціональне призначення, можливості розповсюдження, результативність. Також важливою складовою є те, наскільки автору вдалося втілити свій задум. Закінчується реданаліз висновком, у якому редактор оцінює сильні й слабкі сторони матеріалу.

Після цього переходять до конкретики. На початку потрібно повністю ознайомитися з текстом. Редактори користуються золотим правилом: ніколи не починати редагувати текст, ретельно не ознайомившись із змістом. В. Алексєєв стверджував, що мінімальна кількість таких читань повинна становити три – ознайомлювальне, поглиблене й шліфувальне. Після чого, безпосередньо, треба переходити до редагування.

У журналістських матеріалах особлива увага приділяється фактажу, структурі й манері викладу інформації. Так як факт є основою тексту журналіста, так званою опорою, редактор обов'язково має перевірити актуальність, достовірність факту й те, настільки об'єктивно його коментує автор. Спочатку варто звірити факти з офіційними джерелами, а потім зробити внутрішньотекстову перевірку. До неї зараховується співвіднесення фактів, їх можлива перебудова, підрахунки повторюваності фактів.

Під структурою ми розуміємо послідовність викладу матеріалу, логічний зв'язок між вступною, основною та кінцевими частинами. Для цього редактору необхідно визначити тип тексту: описовий, пояснювальний чи теоретичний. Велику роль відіграють абзаци, адже завдяки їм легше осмислювати прочитане й переходити далі. Кожен абзац має починати нову думку. Оптимальним розміром вважається абзац, який складається з трьох-п'яти речень.

Під манерою викладу маємо на увазі саме літературне редагування. Воно спрямоване на вдосконалення мови й стилю, виправлення граматичних, синтаксичних і стилістичних помилок. Редактор має добре знати правопис, розрізняти мовностилістичні помилки, але головне – мати відчуття мови. Він повинен «зачистити» текст від канцеляризмів, мовних штампів, невиправданого сленгу чи жаргонів, запитати його максимально, уникаючи використання малопоширених термінів. При цьому важливо пам'ятати про видання, у якому

поширюється матеріал. Можливо, у ньому виробився власний стиль – певні скорочення, опис джерел в особливій формі тощо. Це потрібно зберігати.

Після цих етапів текст можна вважати повністю готовим до публікації. Найкращі поради для редагування дав Іван Огієнко у своїх «Десяти заповіданнях простого писання і редагування». Він стверджував:

1. Ясний і простий стиль – то найкращий стиль.
2. Пильнуймо писати так, щоб усі зрозуміли написане.
3. Думаймо про це, починаючи писати чи редагувати.
4. Ніколи не забуваймо про те, що наше писання може читати навіть не зовсім підготовлений читач.
5. «Популярний» виклад корисніший за «науковий».
6. Нема стилю «наукового» й «ненаукового» – є тільки стиль ясний і неясний.
7. Хто пише неясно, той проповідує в пустелі.
8. Поділ способів думання на «інтелігентський» і «народний» є некоректним.
9. «Інтелігентського» способу думання широка публіка не розуміє.
10. «Інтелігентський» спосіб писання і редагування шкодить розвитку нашої культури, бо його розуміє тільки обмежене коло читачів; кожен працівник пера мусить дбати, аби у його писаннях переважав спосіб простий і ясний.

Отже, редактор відповідає за те, яким написаний матеріал побачить аудиторія, бо він є своєрідною ланкою між журналістом і читачами. Тому основним завданням визначено зробити текст доступним, адже чим ширшою буде аудиторія, тим більший вплив матиме матеріал.

Список використаних джерел

1. Капелюшний А.О. Стилістика й редагування: Практичний словник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – 576с.
2. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – 320 с.
3. Різун В. В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С. 169–175, 186–187, 209 –215.
4. Партико З.В. Загальне редагування: Навчальний посібник. – Л.: Афіша, 2001. – 416с.
5. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – С. 5-24.
6. Хомич В.І. Кредитно-модульний курс української мови (за професійним спрямуванням): навчально-методичний посібник для студентів стаціонарної та заочної форм навчання економічних та технічних спеціальностей / В.І. Хомич. – 3-ге вид., перероб. і допов. – Ч. ІІ. – Ніжин: Міланік, 2015. – 190 с.
7. Шевчук С. В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: Підручник. – К.: Літера ЛТД, 2016. – 352 с.
8. http://dramatica.org.ua/Українська мова.
9. http://uk.wikipedia.org/wiki/Регіональні мови України.
10. http://www.telekritika.ua/yuridichna-consultaciya/2012-07-06/73122.

Шепета Віталіна
студентка
Грабовецький Олександр
старший викладач
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Здійснення в Україні ринкових перетворень обумовлює якісно нове ставлення до права як головного регулятора суспільних відносин. У сучасних умовах право набуває особливого змісту, оскільки має забезпечувати реформування суспільних відносин на ринковій основі. Забезпечення оптимального правового регулювання суспільних відносин, у тому числі економічних - дуже актуальна проблема не лише сучасного соціально-економічного, а й суспільно-політичного життя держави.

Відомо, що право є одним з найбільш важливих і дієвих існуючих важелів регулювання суспільних відносин. Як зазначає А.А. Козловський, право як соціальне явище, безперечно, зумовлене специфікою функціонування і розвитком самого соціуму [2].

Особливого значення норми Основного Закону набувають у зв`язку з тим, що саме ці норми, згідно частини 3 статті 8 Конституції України є нормами прямої дії, а отже вони підлягають практичному застосуванню, зокрема, на їх підставі можуть вирішуватись спори, що виникають між учасниками економічних відносин, провадити захист прав і свобод громадян і господарюючих суб`єктів[1].

Свого часу Б.О. Кистяківський писав, що «немає більш загальноприйнятого положення, ніж те, що право є соціальним явищем [3]. Натомість, слід врахувати, що право як елемент надбудови не є ізольованим соціальним явищем, говорив Спекторський Е.В., а перебуває весь час у русі і є невід'ємною складовою суспільних процесів [4].

У зв'язку з цим, варто зауважити, що право тісно пов'язане з станом суспільного розвитку і в силу змін, які відбуваються в суспільстві, потребує відповідного реформування. В принципі право навряд чи можна розглядати як автономне, самодостатнє соціальне явище, оскільки його виникнення і функціонування обумовлюється в кінцевому підсумку певними потребами суспільного розвитку, станом соціально-економічних, політичних та інших відносин, що ставить право в певні обмежувальні рамки.

Отже, визначаючи місце права в суспільній системі та співвідношення системи права з іншими системними суспільними явищами, слід виходити з визнання провідної ролі політичної системи, яка задає загальні параметри і напрямок розвитку економічної і правової системи через механізми економічної і правової політики. Одну з найбільш важливих підсистем економіки складають виробничі відносини або відносини економічної власності, які являють собою

відносини між різними суб'єктами власності (державою, юридичними та фізичними особами тощо) з приводу привласнення різноманітних об'єктів власності (засобів праці, предметів праці, робочої сили тощо). Саме виборничі відносини, як невід'ємний елемент цієї системи складають об'єктивну основу права. За своєю сутністю економіка являє собою одну із сторін матеріального виробництва в широкому значенні цього поняття. Інша його сторона - соціальна сфера суспільства, що забезпечує існування та відтворення фізичного життя людини.

Як економічна категорія «власність» насамперед теоретично відображає історичні, відповідні певному ступеню розвитку матеріального виробництва виробничі відносини є їх наявним узагальненням [4]. І лише наявність певних правових норм, що визначають правове відношення суб'єкта і об'єкта власності, тобто юридичного зв'язку між ними, переводить соціально-економічне явище «власність» у правову площину. Так виникає якісно нова категорія «право власності».

Право власності - це врегульовані нормами права відносини власності, тобто відносини щодо володіння, користування та розпорядження. Звідси слідує, що певним економічним відносинам відповідає правова форма, що їх закріплює.

Таким чином, економіка впливає на право безпосередньо або опосередковано через державу, правосвідомість, політику та інші чинники.

З юридичної точки зору, власність означає загальну умову виробництва, його передумову, виявлення загальної волі економічно пануючих соціальних класів, прошарків, груп і правове оформлення цієї волі у законодавчих та інших нормативно-правових актах, у праві власності[4].

Право власності - це врегульовані нормами права відносини власності, тобто відносини щодо володіння, користування та розпорядження. Звідси слідує, що певним економічним відносинам відповідає правова форма, що їх закріплює.

Якщо вести мову про безпосередній вплив, то, як приклад, можна привести закріплене в правових нормах, право держави на розпорядження майном казенних підприємств. Ці підприємства є об'єктом права державної власності, а тому уповноважені державою органи здійснюють управління ним та інші дії щодо нього, і тим самим вправі визначати його правову «долю».

Отже, варто відзначити, що економіка впливає на право через виробничі відносини, як один з невід'ємних елементів структури економіки, який створює необхідну основу формування права. Важливий вплив на право справляють економічні закони. І залежно від того, наскільки право їх враховує, залежить наскільки право або стимулюватиме або гальмуватиме розвиток економіки. В той же час, право здійснює також вплив на економіку і економічні процеси.

Право закріплює реально існуючі економічні відносини, забезпечуючи їх стабільність. Відповідність права реально існуючим економічним відносинам дозволяє зробити висновок щодо його ефективності. В умовах ринкових перетворень в економічній сфері особливого значення набуває роль права як стимулятора в формуванні ринкових економічних відносин. Право має не просто насаджувати ринкові відносини, а стимулювати їх формування і розвиток. На

сучасному етапі варто акцентувати увагу на тому, що право має скасувати усі перепони на шляху України до ринку, створити економічні стимули, закріпити економічні основи ринкової динаміки, визначити коло ринкових відносин тощо. Так, право має стимулювати через відповідні механізми утвердження рівних умов для розвитку усіх форм власності, захист господарюючих суб'єктів від недобросовісної конкуренції тощо.

Правове забезпечення підприємств складається із системи законів, що регулюють різні сторони їх діяльності та підзаконних актів. Для формування ринкової економіки важливого значення набувають такі інструменти правового забезпечення як статути господарюючих суб'єктів, інші установчі документи, локальні акти, договори та угоди.

На думку Прокопенка В.І., правове забезпечення господарюючих суб'єктів полягає:

• по-перше, у визначенні юридичного режиму економічного функціонування;

• по-друге, у визначенні статусу керівників та спеціалістів та працівників господарюючих суб'єктів;

• по-третє, у визначенні механізму взаємовідносин господарюючих суб'єктів з зовнішнім середовищем і державними органами; по-четверте, у створенні механізму юридичного захисту їх прав і законних інтересів [5].

Враховуючи ідеї цієї концепції, сьогодні доволі успішно досліджуються проблеми громадського вибору, вважав Волинський Г.І., демократичної організації суспільства, парламентської діяльності, законотворчості тощо[6].

Таким чином, ринкові перетворення в економіці обумовлюють потребу адекватних змін у праві, які забезпечували б їхнє ефективне правове регулювання.

Отже, можна зробити висновок, що право є одним з найбільш важливих чинників в створенні основ для формування в Україні сучасної ринкової економіки. При цьому варто також підкреслити, що право і економіка, як соціальні явища, перебувають в постійному взаємозв'язку, взаємодії та взаємозалежності один від одного.

Список використаних джерел

1. Конституція України. – К.: Право, 2018.

2. Козловський А.А. - Соціально-історичні константи правового пізнання. - Науковий вісник Чернівецького університету. - Збірник наук. праць. Вип.55. - Правознавство. - Чернівці: ЧДУ. – 2015.

3. Кистяківський Б.А. - Соціальні науки і право. - Прочерки з методології соціальних наук і спільної теорії права. – К. – 2012.

3. Спекторський Е.В. - Юриспруденція і філософія. – Юридичний вісник. - 2013.

4. Трансформація відносин власності. - Право України. - Право України. - 2015. - №2.

5. Прокопенко В.І. - Трудове право України. - Х. - . Фірма «Консум», 2014.

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. Фінансовий механізм та обліково-аналітичне забезпечення сталого економічного розвитку

Азарко Диана, Прокопчик Елена, Давыдова Наталья
РАЗВИТИЕ РЫНКА СТРАХОВЫХ УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ……. 4
Бережняк Анна
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ НА ПІДПРИЄМСТВІ…… 7
Бержанір Інна, Мамедова Анастасія
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА……..... 9
Веренич Валерия, Паршутич Ольга
АНАЛИЗ РОЛИ ФИСКАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В РЕГУЛИРОВАНИИ ЦЕН В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ……... 12
Вышиванюк Инна, Прокопович Диана, Давыдова Наталья
БАНКОВСКАЯ МОДЕЛЬ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ: ОСОБЕННОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ…….. 14
Гершман Юрій
НОРМАТИВНО-ГРОШОВА ОЦІНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В ОПТИМІЗАЦІЇ ЇХ ОПОДАТКУВАННЯ…….. 16
Головчик Елена, Гаврилик Юлия, Бухтик Марина
СТРАХОВОЙ РЫНОК РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ И ПРЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ……... 19
Герасимович Анатолій
ІНЖИНІРИНГОВИЙ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК…… 22
Глебко Александр, Хмурчик Виолетта, Давыдова Наталья
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ……. 24
Гмир Наталья, Малевский Эдуард
ОТКАЗ ОТ НАЛИЧНОГО ДЕНЕЖНОГО ОБОРОТА КАК ПУТЬ ОПТИМИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ РАСХОДОВ……... 27
Гомон Татьяна, Малевский Эдуард
УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТОВАНИЕМ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО И МИКРОБИЗНЕСА В ОАО «БПС-СБЕРБАНК»…….. 30
Горбачевская Вероника, Дайнеко Ксения, Давыдова Наталья
РАЗВИТИЕ ПАССИВНЫХ ОПЕРАЦИЙ БАНКОВ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ……... 33
Грабовская Влада, Петрукович Наталья
АНАЛИЗ КРЕДИТНОГО РИСКА ПРИ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОМ КРЕДИТОВАНИИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ 35
Гриценко Любов, Овчарик Зоряна
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА… 38

Гуцаленко Любов
ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ…….. 40
Добривечір Олександра, Марчук Вікторія
ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ……... 42
Добромыслов Андрей, Лопух Юлия
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРОЦЕНТНОЙ ПОЛИТИКИ НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ…… 44
Жук Валерій, Бездушна Юлія
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА МІСІЯ БУХГАЛТЕРІВ У ВИРІШЕННІ «ЗЕМЕЛЬНОГО ПИТАННЯ» В УКРАЇНІ…… 47
Злодеева Ксения, Давыдова Наталья
РАЗВИТИЕ РЫНКА ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЦЕННЫХ БУМАГ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ…… 50
Ивчина Анна
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ УПРАВЛЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫМ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ НА ПРИМЕРЕ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ…… 53
Ілляшенко Марія, Бережняк Анна
КРИТЕРІЇ ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ…….. 56
Карсюк Елена, Рудько Евгения, Давыдова Наталья
ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ФОНДОВ БАНКОВСКОГО УПРАВЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ…… 57
Ковхута Дарья, Чернорук Светлана
АНАЛИЗ ГОСУДАРСТВЕННОГО ДОЛГА И ОЦЕНКА УРОВНЯ ДОЛГОВОЙ НАГРУЗКИ НА ЭКОНОМИКУ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ……... 60
Кудласевич Виктория, Лопух Юлия
РАЗВИТИЕ БЕЗНАЛИЧНЫХ РАСЧЁТОВ НАСЕЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ…… 65
Кураш Аня, Овчарик Зоряна
СОБІВАРТІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА У ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ……... 67
Лукашевич Валентина,
РАСШИРЕНИЕ ГИБКОСТИ ПОДХОДОВ БАНКОВ В ОЦЕНКЕ КРЕДИТНЫХ РИСКОВ…….. 71
Микульський В'ячеслав
ТЕНДЕНЦІЇ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ……. 74
Мосунова Татьяна, Ковхута Дарья, Петрукович Наталья
ФОРМИРОВАНИЕ РЕСУРСНОЙ БАЗЫ БАНКОВ ЗА СЧЁТ СРЕДСТВ НАСЕЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ……... 77

Осипенко Євгенія, Овчарик Зоряна
СУТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ…… 81
Падій Ірина
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВІВ СУМНІВНИХ БОРГІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ……. 84
Панченко Ольга
ВНУТРІШНЯ ЗВІТНІСТЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ……... 87
Паскевич Аліна, Дворник Інна
НОВОВВЕДЕННЯ В ПОДАТКОВОМУ КОДЕКСІ – 2019…… 90
Певнєва Катерина, Марчук Вікторія
ОСОБЛИВІСТЬ КЛІРИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ……... 92
Полонець Катерина, Дворник Інна
ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ……... 94
Розумец Александр, Давыдова Наталья
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ БЕЗНАЛИЧНЫХ РОЗНИЧНЫХ ПЛАТЕЖЕЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ……. 96
Рося Ангелина, Давыдова Наталья
МИРОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ РЫНКА ДЕРИВАТИВОВ……... 98
Сергеюк Валентина, Лопух Юлия
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РОЗНИЧНОГО КРЕДИТНОГО РЫНКА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ…….. 101
Стаднік Леонід
ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ…….. 104
Степаненко Ольга, Петрукович Наталья
УПРАВЛЕНИЕ БАНКОВСКИМ РИСКОМ ЛИКВИДНОСТИ…….. 106
Столяренко Олена
МІСЦЕ ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНЦЕПЦІЇ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА……... 109
Финова Виктория, Паршутич Ольга
АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ДЕНЕЖНОЙ МАССЫ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ. ДЕНЕЖНЫЙ МУЛЬТИПЛИКАТОР И ЕГО ДИНАМИКА В БЕЛАРУСИ……... 112
Хоменко Дарина, Бережняк Анна
КОМПЛЕКСНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ…… 115
Хоружая Наталья, Ждан Анастасия, Давыдова Наталья
АНАЛИЗ СТРУКТУРЫ И ДИНАМИКИ АКТИВНЫХ ОПЕРАЦИЙ «ПРИОРБАНК» ОАО…….. 117

Царук Наталія
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОВОЧІВНИЦТВОМ……. 119

НАПРЯМ 2 Економіка і управління підприємством, галуззю та регіоном
Бутко Микола Петрович
ЛОКАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРОЦЕСИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ…… 123
Бутко Микола, Петровська Аліна
ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗАГРОЗ…….. 126
Варпахович Диана, Бухтик Марина
ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СТАРТАПОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ…….. 129
Василевски Даниэль
ВЗАИМОСВЯЗЬ ЭЛЕМЕНТОВ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ…….. 131
Вергун Володимир, Бережняк Анна
КРИТЕРІЇ ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ…….. 134
Вовк Аліна, Стадник Вікторія
РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК НАУКИ……... 137
Войтович Александра, Гуща Павел
ПОТЕНЦИАЛ И ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ НЕБОЛЬШИХ КОМПАНИЙ И ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ В 2019 ГОДУ…… 139
Гаманович Валерия, Паршутич Ольга
INVESTMENT ACTIVITY IN THE REPUBLIC OF BELARUS: POTENTIAL AND PROBLEMS…….. 140
Гарбар Яна, Кухарчук Дарья, Давыдова Наталья
РАЗВИТИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЛИЗИНГОВЫХ КОМПАНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ…… 143
Голубова Уляна, Іванько Анатолій
РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ……. 146
Дуда Екатерина, Гуща Павел
ФОРМИРОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ СРЕДЫ ДЛЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ…… 149
Іванько Анатолій
УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ……. 151

Кишкович Евгений, Шейко Вадим, Зглюй Татьяна
ДИВЕРСИФИКАЦИЯ АГРАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ……. 154
Колоша Валерій
СКОТАРСТВО ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ……. 156
Кубрак Алла, Стадник Вікторія
ЛІСОВЕ ТА САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО: СУТНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ……. 160
Куранда Вероніка, Дворник Інна
ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ……. 163
Лактіонов Андрій
СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНА – ЄС У СФЕРІ ТРАНСПОРТУ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ…….. 165
Ланченко Євгеній
РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНО-ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН У АГРАРНІЙ СФЕРІ…… 167
Лебедевич Марина
ПРОИЗВОДСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОРЕВНОВАНИЕ КАК МЕТОД ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОИЗВОДСТВА В ИНТЕГРАЦИОННЫХ УСЛОВИЯХ……. 170
Ленчевская Екатерина
НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ПРОГРЕСС КАК МОГИЛЬЩИК ЦИВИЛИЗАЦИИ……. 173
Македон Галина
ВПЛИВ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ НА РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ……. 175
Міщенко Іван
ТВАРИННИЦТВО В УКРАЇНІ: ЗНАЧЕННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ……... 178
Негода Юлія
СУТНІСТЬ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОНЯТЬ СИСТЕМИ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СТРУКТУРИ…….. 180
Нетяга Катерина, Македон Галина
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ РЕКЛАМНИХ КОМУНІКАЦІЙ……... 182
Носань Наталія, Куценко Дмитро
НЕОБХІДНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ……. 185
Павочка Павлина, Гуща Павел
ТОВАРНАЯ ПОЛИТИКА ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ…… 188

Паршутич Ольга
ИМПОРТОЗАМЕЩЕНИЕ В КОРМОПРОИЗВОДСТВЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ (НА ПРИМЕРЕ БРЕСТСКОЙ ОБЛАСТИ)…….... 190
Полховская Анна, Малевский Эдуард
УПРАВЛЕНИЕ РАСХОДАМИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ИХ ОПТИМИЗАЦИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ…….. 193
Рассказов Олег
КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ……... 196
Рипаленко Максим, Бережняк Анна
УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА…... 199
Россоха Володимир, Петриченко Олександр
УДОСКОНАЛЕННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН У МОЛОЧНІЙ ГАЛУЗІ……. 201
Скороход Ольга, Острикова Надежда, Гуща Павел Васильевич
ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ…… 204
Терентьева Елизавета, Гуща Павел
ИНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ КАК ВИД МАРКЕТИНГОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ…… 207
Шевяков Юрій,
ДИВЕРСИФІКАЦІЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ДІЄВА СТРАТЕГІЧНА ОРІЄНТАЦІЯ В АГРОПРОМИСЛОВІЙ СФЕРІ…….. 210
Шиманчук Александра, Паршутич Ольга
ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ НИЗКИХ ЗАКУПОЧНЫХ ЦЕН НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННУЮ ПРОДУКЦИЮ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ……... 212
Шиптенко Олександра, Македон Галина
СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА…… 214
Шкарупа Юлія, Македон Галина
НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ КАПІТАЛОЄМНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА…… 217
Шкуліпа Артем, Стадник Вікторія
РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК НАУКИ…….. 219

НАПРЯМ 3 Логістична інфраструктура та транспортне забезпечення регіонального розвитку

Алієв Ельчин Бахтияр огли
ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ПРЕЦИЗІЙНОЇ СЕПАРАЦІЇ НАСІННЄВОГО МАТЕРІАЛУ СОНЯШНИКУ…… 224
Власенко Дмитро
ФОРМУВАННЯ ПОРТФЕЛЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ 227

РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА……...
Побрусило Валентин, Стадник Вікторія
ЛОГІСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ТА ТРАНСПОРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ…….. 230
Фришев Сергій, Махмудов Ілхом
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР…….. 233

НАПРЯМ 4 Соціальний аспект розвитку національного господарства
Валієва Каріна, Іванько Анатолій
СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА... 241
Горошко Надежда, Гуща Павел
ДЕМОГРАФИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ И МИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ……. 244
Грабовецький Олександр
ВИБОРИ ЯК ПРАВОВИЙ ЗАСІБ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ НАЦІЇ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ…… 246
Дворник Інна
ДЕМОГРАФІЧНА СИСТЕМА ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ……... 249
Дяконенко Оксана
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ…… 251
Калінін Андрій, Грабовецький Олександр
СТУДЕНТСЬКІ ГРОШІ…….. 254
Олег Кондратенко
СВІТ В ПАРАДИГМІ БАГАТОПОЛЯРНОГО ТРАНЗИТУ…… 256
Костюченко Анна, Хомич Вікторія,
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІОГРАМИ ЛОГІСТА…… 260
Костюченко Юлія, Хомич Вікторія,
ПОХОДЖЕННЯ, ТВОРЕННЯ ТЕРМІНУ «ЛОГІСТИКА»…….. 262
Крейдич Юлия, Давыдова Наталья
ЖИЛИЩНОЕ КРЕДИТОВАНИЕ НАСЕЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ……... 265
Линиченко Виктория, Гуща Павел
ПРОБЛЕМЫ ТРАНСГРАНИЧНОЙ МИГРАЦИИ И РЕГУЛИРОВАНИЕ МИГРАЦИОННЫХ ПОТОКОВ…… 268
Литовченко Віктор
ПРАВОСЛАВНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ……... 270
Мельник Людмила, Батиченко Світлана,
ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ…… 275
Пилипенко Любов, Гриненко Анна, Стадник Вікторія
ГАРАНТІЙНІ ВИПЛАТИ ТА ВІДПУСТКА…….. 277

Степанов Євгеній, Татарчук Тетяна, Стадник Вікторія
ПРОБЛЕМИ НАРОДОНАСЕЛЕННЯ ТА ДЕМОГРАФІЇ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ…… 279
Цинковська Руслана, Хомич Вікторія
МЕТОДИ РЕДАГУВАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТІВ…….. 281
Шепета Віталіна, Грабовецький Олександр
СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН 284